

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05–исправка, 101/07, 65/08 и 16/11),
Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ ЗА ПРИМЕНУ КОНВЕНЦИЈЕ О ДОСТУПНОСТИ ИНФОРМАЦИЈА, УЧЕШЋУ ЈАВНОСТИ У ДОНОШЕЊУ ОДЛУКА И ПРАВУ НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ У ПИТАЊИМА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ - АРХУСКА КОНВЕНЦИЈА

ГЛАВА I. УВОД

1. Разлози израде Стратегије за примену Архуске конвенције

Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (у даљем тексту: Архуска конвенција), представља један од најнапреднијих међународних уговора који се тичу животне средине, дефинише правац одрживог развоја и јача основне демократске принципе. Конвенција садржи захтев да се подацима везаним за животну средину управља на транспарентан начин и да се информације учине доступним цивилном сектору и представницима свих релевантних заинтересованих страна, те да им се дозволи да учествују у формулисању политике и поштује њихово право на живот у здравој животној средини.

Да би се заштитило право „садашњих и будућих генерација на живот у здравој животној средини”, у члану 1. Архуске конвенције од Страна се захтева да гарантују права на доступност информација, учешће јавности у доношењу одлука и право на правну заштиту у вези са питањима која се тичу животне средине.

Брз и софистициран развој технологије за управљање информацијама и подацима, као и повећан обим доступних информација захтевају и омогућавају прецизније реакције како оних који креирају савремену политику, тако и оних на које та политика директно или индиректно утиче.

Република Србија је потврдила Архуску конвенцију 2009. године. Република Србија је такође започела процес приступања Европској унији и постепено врши транспозицију прописа Европске уније и инкорпорира их у свој правни систем. То је сложен и захтеван посао. Регулаторни систем Европске уније ће дати резултата тек када његови најважнији елементи буду функционисали. Са друге стране, могуће је постићи значајан напредак у спровођењу Архуске конвенције, чак и када целокупна структура заштите животне средине још није успостављена. Примена Архуске конвенције, дакле, пружа могућност унапређења процеса приступања Европској унији на економичан начин.

Увођење модерне дугорочне политике која води одрживом развоју, демократизација осмишљавања политике и олакшавање процеса приступања Европској унији довољни су разлози за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције, што ће, са своје стране, у кратком року донети корист Републици Србији.

2. Циљеви Стратегије за примену Архуске конвенције

Стратегија за примену Архуске конвенције (у даљем тексту: Стратегија) има за циљ обезбеђивање процеса који ће омогућити изводљиво, делотворно и поступно испуњавање захтева Архуске конвенције, а осмишљена је имајући у виду специфичности услова у Републици Србији. Стратегија такође садржи принципе примене којих се треба придржавати, а повезани су са регулативом Европске уније. У плану имплементације се такође наводе активности које треба потом да уследе да би се испунили захтеви везани за Европску унију.

Циљеви Стратегије у домену примене Архуске конвенције у Републици Србији су:

- Пружање прецизног прегледа стања у областима које су најважније за примену одредаба конвенције;
- Идентификовање раскорака и недоследности између система имплементације и закона Републике Србије;
- Предлагање активности ради усклађивања закона са обавезама утврђеним Архуском конвенцијом и елиминисања постојећег раскорака и недоследности које се тичу институционалних и законских норми у Републици Србији;
- Стварање основних услова за даље унапређење и увођење примера добре праксе у вези са Архуском конвенцијом и другим конвенцијама које имају додирних тачака са њом;
- Подстицање предузимања других активности у оквиру политике, обезбеђивање усклађености и примена принципа који одређују правац кретања на унапређеном путу ка одрживом развоју;
- Успостављање веза и унапређење процеса приступања Европској унији; и
- Успостављање основе за примену механизма праћења.

3. Процес припреме и структура Стратегије

а) Тим за припрему

Група експерата из земље, предвођена експертом из иностранства је од новембра 2010. до јануара 2012. године припремила ову Стратегију за Републику Србију. Чланови тима су у том кратком временском периоду направили Стратегију која је флексибилна, односно, таква да је у њу могуће уносити измене у складу са актуелном политичком ситуацијом и отворена за поновну анализу. Стално праћење и усклађивање ће омогућити да се Стратегија прилагођава будућим процесима.

б) Опсег Стратегије

Стратегија задовољава критеријуме Архуске конвенције и повезана је са директивама Европске уније које се односе директно на конвенцију. Стратегија је такође осмишљена тако да буде усклађена са другим директивама ЕУ које се макар делом односе на конвенцију, као што је Оквирна директива Европске уније о водама, директиве везане за поступање са отпадом и климатске промене, Директива о успостављању инфраструктуре просторних информација у Европској заједници (INSPIRE), Директива Европске заједнице о заједничком информационом систему о животној средини и друге директиве (видети главу II. одељак 2).

У Стратегији се даје општа оцена Протокола о регистрима испуштања и преноса загађујућих материја (у даљем тексту: PRTR) уз Архуску конвенцију и Амандмана о генетички модификованим организмима на Иницијативу за глобално праћење за животну средину и безбедност (GMES), али без улажења у детаље, чиме се ствара основа за брзу даљу имплементацију у овом контексту.

4. Структура и аналитички приступ

У глави II. се делимично излаже историјат процеса усвајања Архуске конвенције у другим земљама, као и опсег њене примене. Показује се и начин на који је Стратегија повезана са другим релевантним конвенцијама и са имплементацијом Архуске конвенције на нивоу Европске уније. Статус имплементације у Републици Србији и обавезе испуњавања других међународних захтева повезаних са конвенцијом су такође објашњени у овом одељку.

Анализа информација из ЕУ и других страних земаља дата у гл. II. и III. заснива се на експертизи стручњака, стручној литератури и информацијама доступним на Интернету, укључујући и документ Уједињених нација „Преглед стања животне средине у Републици Србији”, као и на сајтовима УН-а и ЕУ везаним за Архуску конвенцију.

У глави III. износе се анализа усклађености чланова прописа Републике Србије са захтевима Архуске конвенције, проблеми у примени тих захтева и гар анализа (анализа недостатака и потреба) с тим у вези.

Потпуна, детаљна анализа је дата у анексу Стратегије. Део пројектне документације је дат у прилогу у облику табеле израђене у Excel-у у којој је члан по члан показана усклађеност са конвенцијом и која се може користити као помоћно средство за праћење процеса примене Стратегије у будућности и подршка за даље анализе веза са директивама ЕУ.

Што се тиче усклађености са законима Републике Србије, закључно са 10. октобром 2010. године, у овом документу се разматра 17 закона који се тичу животне средине и четири који нису из те области, али имају додирних тачака са поменутим законима. Подзаконска правна акта нису предмет анализе. (видети критеријуме за одабир и списак анализираних закона у глави III.)

Материјал који се односи на доступност информација заснива се на стручној литератури, информацијама доступним на Интернету, анализама стручњака и разговорима са особама из кључних институција одговорних за примену Архуске конвенције (на пример из Агенције за заштиту животне средине, Канцеларије Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Републичког завода за статистику, Завода за заштиту природе Србије и Сталне конференције градова и општина). Често су у обзир узимани и односи и захтеви везани за сарадњу Републике Србије са Европском агенцијом за животну средину, као и односи и захтеви у оквиру Европске информационе и осматрачке мреже у области животне средине (EIONET).

Информације које се тичу учешћа јавности потичу из референтне литературе, података доступних на Интернету и анализа експерата.

Извори информација о праву на правну заштиту су правна анализа заснована на критеријумима селекције (*видети главу III. одељак 4. о законима*), информације доступне на Интернету и анализа експерата.

Анализа институционалног оквира и других међуресорних активности је урађена на основу референтне литературе и података доступних на Интернету.

Амандман о генетички модификованим организмима (ГМО) и PRTR су анализирани према постојећим законима који су на снази у земљи, као и на основу референтне литературе и информација доступних на Интернету.

У Прилогу -. Акциони план за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције, који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део, дат је резиме анализе предности, слабости, могућности и опасности спровођења Акционог плана за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције (SWOT анализа ситуације у Републици Србији). Разматрају се јаке и слабе тачке, као и могућности и опасности које се могу указати у будућности током спровођења Стратегије. О могућностима се детаљније говори у делу у коме се разматрају планиране активности, али опасности које прете имплементацији су оно о чему треба највише водити рачуна.

План активности, укључујући и принципе којима су се аутори водили при изради плана имплементације изложен је у Прилогу - Акциони план за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције.

Активности које се односе на планирање осмишљене су на основу гар анализе дате у глави III. Све активности овог типа су представљене тако да се јасно укаже на везе са кључним циљевима Стратегије. Активности су углавном наведене у форми табеле да би се илустровале предложене активности, главни задаци у имплементацији, рокови и одговорне институције и партнери које треба консултовати и ангажовати. Праћење спровођења Стратегије ће бити поткрепљено забележеним индикаторима успеха. Финансијске потребе, други партнери и заинтересоване стране укључени у имплементацију треба да буду разрађени у каснијим фазама процеса примене Стратегије. Све активности у домену планирања су представљене тако да се јасно укаже на везе са кључним циљевима Стратегије. Дат је и резиме Стратегије.

Резиме Стратегије за примену Архуске конвенције

У Акционом плану за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције се наводе законске и регулаторне мере, као и неопходне оперативне процедуре усмерене на успостављање транспарентног и конзистентног оквира за примену свих одредаба Архуске конвенције.

Неопходно је да се на свим нивоима власти у држави одреди политика и успоставе механизми који би омогућили рутинско пружање висококвалитетних информација о животној средини и њихово дистрибуирање у јавности на начин пријемчив корисницима, у електронском облику када год за то постоје услови. Ради постизања тог циља у Стратегији се предлаже успостављање законског

минимума којим се обезбеђује дефиниција „информација које се тичу животне средине”, подједнако широка као она која се налази и у Архуској конвенцији и у *acquis*-у Европске уније. Овим ће се не само унапредити примена Архуске конвенције, већ ће се подстаћи сарадња са Европском унијом у многим областима, попут примене система и иницијатива: SEIS, EEA-EIONET, EUROSTAT, INSPIRE и GMES (Иницијатива за глобално праћење за животну средину и безбедност), и предузимање првих корака у изградњи система извештавања који би се базирао на EIONET-у. Тиме би квалитет информација био унапређен, добио приоритет, био хармонизован и побољшан на националном нивоу, што ће, представљати добар почетак за дугорочни и континуирани развој информационог система. Још једна активност од кључне важности је даљи развој националног Протокола о регистру испуштања и преноса загађујућих материја (PRTR) уз Архуску конвенцију и обезбеђивање доступности тих информација путем Интернета (такозвани E-PRTR).

Одредбе Архуске конвенције су инкорпориране у већину постојећих закона у Републици Србији, али је потребно обезбедити да се терминологија из конвенције примени у целом правном систему како би се премостили јазови и избегле нејасноће. Ово напори се првенствено односе на право на слободан приступ информацијама у свим релевантним правним актима из области животне средине и на успостављање јасне дефиниције „информација које се тичу животне средине”. То захтева испуњавање следећих услова, али не само њих: јаснију дефиницију критеријума за изузеће од остваривања права када је реч о праву на приступ информацијама, као и одговарајућа упутства за примену, хармонизацију рокова за пружање информација, чврст правни основ за успостављање информационог система и обезбеђивање ефикасности на плану протока података, ажурирање и унапређење правног основа и процедура за спровођење стратешке процене утицаја на животну средину (СПУЖС) и процене утицаја на животну средину у прекограничном контексту (ПУЖСПК) укључујући и одређивање надлежних органа, као и доношење одлука у складу са Директивом о интегрисаном спречавању и контроли загађења, учешће јавности у изради закона и подзаконских аката и уклањање или смањивање финансијских и других препрека које утичу на остваривање права на правну заштиту.

Такође је важно ускладити процес примене Стратегије са процесом приступања ЕУ и са другим међународним уговорима. Стога се предлаже да се спроведе детаљна анализа у циљу успостављања усаглашеног законског оквира у релевантним секторима.

У Архуској конвенцији се нарочито наглашава потреба активнијег учешћа јавности и њене веће одговорности у домену животне средине и заговара се едукација шире јавности о правима загарантованим конвенцијом. У вези са тим, у Стратегији се предлаже да се без одлагања успостави практичан систем ангажовања и информисања јавности и других заинтересованих страна о њиховим правима. Успостављање система подразумева прављење Интернет сајтова који ће, између осталог, садржати лако разумљиве информације о правима загарантованим конвенцијом, упутства, процедуре и шаблоне за активности и регистар метаподатака о доступним информацијама. Те информације треба да буду доступне на сајтовима министарстава надлежних за животну средину, као и на сајтовима удружења¹.

У Стратегији се такође предлаже да се одмах осмисли и примени програм обуке намењен представницима заинтересованих страна из сфере управе, што се поклапа са потребом да се побољша (формална и неформална) едукација и обука различитих актера (доносилаца одлука, судија, новинара, наставника и представника цивилног друштва – нарочито удружења). Такође се посвећује пажња потреби да се отпочне са спровођењем кампања у целој земљи, као и да се једном годишње одржавају конференције ради праћења процеса имплементације и размене примера добре праксе са представницима заинтересованих страна. Упутства, приручници и лако доступно објављивање на Интернету су од највеће важности за ову активност.

¹ Удружење, у смислу Закона о удружењима, јесте „добровољна и неваљина недобитна организација заснована на слободи удруживања више физичких или правних лица, основана ради остваривања и унапређења одређеног заједничког или општег циља и интереса, који нису забрањени Уставом или законом.” (члан 2. став 1).

Потребно је примењивати и унапређивати средства вертикалне и хоризонталне комуникације и сарадње. То ће помоћи да се створи култура управе отворена за савете и да се остваре циљеви из домена доброг управљања зацртани у Архуској конвенцији.

Органи јавне власти треба да сматрају учешће јавности интегралним делом планирања и припреме програма. Да би се унапредило учешће заинтересованих страна, у Стратегији се предлаже израда анализе о начинима да одредбе Архуске конвенције буду укључене у све релевантне планове и програме.

Да би се обезбедила имплементација треба проширити право на правну заштиту и омогућити да јавност има приступ правној заштити на јасан и ефикасан начин који је притом и јефтин.

Све препоручене мере треба предузети блиско сарађујући са удружењима да би се обезбедило њихово спровођење у комбинацији са другим напорима да се закони Републике Србије који се односе на животну средину ускладе са *acquis-ом* ЕУ из овог домена, а који је већ усклађен са захтевима Архуске конвенције.

Према Стратегији, удружења која имају улогу вођа пројеката спроводе иницијалне активности паралелно са другим активностима одговорних актера у складу са Стратегијом за примену Архуске конвенције. То ће ојачати сарадњу удружења и Владе, као и удружења земаља из суседства и региона, што ће довести до побољшања капацитета доносилаца одлука да цене напоре удружења и оцењују њихову корисност и утицај.

У Архуској конвенцији се наглашава општа важност јачања свести свих актера, али се посебно истиче значај тог процеса за државну власт, пошто је потребно да она обезбеди довољна финансијска средства у складу са циљевима конвенције. Што се тиче захтева из домена потребног буџета, у Стратегији се указује на краткорочне потребе (на пример, отпочињање краткорочних пројеката без одлагања) и на подршку за задовољавање дугорочних потреба (осигуравање одрживости процеса имплементације, структурних промена и интегрисања у процес приступања Европској унији). У Стратегији се, рецимо, препоручује да се одвоје средства из буџета, за одређени период после усвајања Стратегије, која ће омогућити удружењима да предузму почетне координиране активности везане за: покретање Интернет сајтова, одржавање годишњих конференција, кампања и програма обуке за учешће у процесима процене утицаја на животну средину, процесу приступања Европској унији и састанцима у вези са Архуском конвенцијом, сарадњу са суседним земљама и обуку усмерену на развој вештина и капацитета. Додатна средства треба да буду одвојена за подршку приоритетним пројектима и проценама чији је развој у току, како је одређено Акционим планом. Стратегијом се осим тога предлаже и израда детаљне студије о дугорочним финансијским захтевима (на пример, процена трошкова активности) и потреба за кадровима.

За пружање подршке имплементацији потребан је кредибилно транспарентан институционални оквир. Предлажу се активности у циљу смањења преклапања надлежности или нејасноћа у домену решавања питања недодељених надлежности. То ће, такође, помоћи да се успоставе делотворни механизми који осигуравају несметан проток информација на свим нивоима. Међутим, главни проблем овде је примена, тако да се предлажу механизми праћење који ће бити на располагању јавности. Планира се и успостављање институције „зеленог омбудсмана” и других могућих тела да би се пружила помоћ удружењима и цивилном друштву.

У Стратегији се препоручује припрема за ратификацију амандмана о генетички модификованим организмима (ГМО) на Архуску конвенцију и Протокола о регистрима испуштања и преноса загађујућих материја (PRTR).

Тakoђе је значајан предлог да се успостави механизам праћења Стратегије. То би подразумевало примену различитих приступа који би имали широк спектар појавних облика: партиципативни и формални, званични и невладини, подразумевали би чување података у изворном облику, односили се на национални и локални ниво и били једноставни, односно, комплексни.

ГЛАВА II. МЕЂУНАРОДНИ И ЕВРОПСКИ КОНТЕКСТ АРХУСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ

1. Улога и циљеви Архуске конвенције у међународном контексту

Конвенција Економске комисија Уједињених нација за Европу (UNECE) о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (у даљем тексту: Архуска конвенција) усвојена је у граду Архусу у Данској 25. јуна 1998. године на четвртој министарској конференцији „Животна средина за Европу”. Архуска конвенција је међународни споразум који омогућава појединцима и групама да активно учествују у заштити животне средине и одрживом развоју. То је један од механизма који су успостављени након одржавања Конференције Уједињених нација о заштити животне средине и развоју (Самита о планети Земљи) у Рио де Жанеиру у Бразилу 1992. године. На том састанку је уведен појам „одрживог развоја”, као веза између развоја и утицаја који развој има на животну средину. То је довело до пружања подршке приступу економском развоју који подразумева бригу о животној средини.

"Иако је она регионалног карактера, значај Архуске конвенције је глобалан. Она представља, без сумње, најимпресивнију разраду Десетог принципа Декларације из Рија у коме се наглашава потреба да грађани учествују у бављењу питањима из области животне средине и да се обезбеди приступ информацијама о животној средини које су у поседу јавних власти. Као таква, конвенција је до сада најамбициознији подухват у домену демократизације заштите животне средине покренут под покровитељством Уједињених нација."

Кофи А. Анан, бивши Генерални секретар Уједињених нација (1997-2006)

Конвенција је 19. августа 2010. године имала 44 Стране, док је Протокол о регистрима испуштања и преноса загађујућих материја (PRTR који је ступио на снагу 8. октобра, 2009. године) имао 27, а амандман о учешћу јавности у доношењу одлука о намерном испуштању у животну средину и стављању у промет генетички модификованих организама (ГМО) 26 Страна.

На Самиту о планети Земљи, 1992. године, Савезна Република Југославија је постала потписница завршног документа, као и Оквирне конвенције о климатским променама и Конвенције о биолошкој разноврсности. На Светском самиту о одрживом развоју одржаном у Јоханезбургу 2002. године је инсистирало да се ти споразуми примене да би био могућ одрживи развој.² Република Србија је потврдила Архуску конвенцију 31. јула 2009. године и тиме постала 43. Страна конвенције, али још увек није потврдила амандман ГМО. Прилика да се то учини ће се пружити 2012. године приликом обележавања двадесете годишњице Самита о планети Земљи. То би представљало још једну потврду да Архуска конвенција продубљује историјске циљеве постављене у Рију.

Архуска конвенција је одраз настојања да се допринесе демократском и одрживом развоју. Она је један од инструмената међународног права у коме се на до сада најјаснији начин исказује право на здраву животну средину.³ У њој се права везана за животну средину дефинишу као основна људска права и наглашава се значај доступности информација, правне заштите и учешћа јавности као основних услова за одрживи и еколошки развој. То се постиже широко постављеном дефиницијом „информација које се тичу животне средине” у које су укључени не само квалитет животне средине, већ и фактори који утичу на животну средину, као и информације које се односе на осмишљавање политике у домену здравља, безбедности и економије. Осим тога, у конвенцији се говори о свим заинтересованим странама и гарантују се њихова права. Њоме се такође подстиче едукација и развијање свести. Све то доприноси остваривању дугорочних развојних циљева и истовремено се гарантују иста права садашњим и будућим генерацијама.

² Република Србија, Министарство здравља и заштите животне средине, Директорат за заштиту животне средине: документ недавно сачињен у сарадњи са другим релевантним секторима.

³ http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm

Све владе потписнице Архуске конвенције деле уверење да су боља доступност информација и веће учешће јавности у процесима доношења одлука од кључне важности за успостављање поверења међу заједницама и подршке напредовању у остваривању заједничких циљева, одговорније поступање органа јавне власти и унапређење опште политике заштите животне средине. Право на правну заштиту доводи до веће транспарентности и отворености у домену питања која се односе на животну средину и доприноси остварењу циљева одрживог и еколошког развоја друштва. У конвенцији се не постављају стандарди у домену животне средине, али се наводе јасна правила која се тичу права јавности да има приступ информацијама и учествује у процедурама за добијање дозвола (на пример, добијање лиценци за емисију које се додељују електранама), као и мало мање строго дефинисаних правила за израду планова, програма и закона. Конвенција не прописује горње лимите, већ осигурава будућност која се гради на чврстим темељима добре праксе и истинске посвећености.

У Републици Србији се спроводи и низ других међународних конвенција повезаних са Архуском конвенцијом. Неколико примера је наведено у табели која следи.

Табела А.1: Међународне конвенције и инструменти везани за Архуску конвенцију и њихова примена у Републици Србији

Конвенција или међународни инструмент	Потврђивање у Републици Србији	Докази имплементације у Републици Србији након потврђивања, у контексту одредаба Архуске конвенције
10. начело Декларације из Рија о животној средини и развоју	1992	Стална посвећеност учешћу свих заинтересованих грађана у одлучивању о питањима везаним за животну средину; активно учешће у развоју упутстава UNEP-а за унапређење 10. начела Декларације из Рија. ⁴
Агенда 21	1992	Континуирано промовисање Локалне агенде 21, кроз развој докумената за локалне заједнице (локалних акционих планова у области заштите животне средине и локалних стратегија одрживог развоја).
Оквирна конвенција Уједињених нација о промени климе	2001	Ограничено промовисање учешћа јавности у бављењу климатским променама и њиховим последицама. Обезбеђивање да јавност има приступ подацима о промени климе и њеним последицама. Није олакшано учешће јавности, нити је успостављен одговарајући систем за реаговање.
Конвенција о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (Еспо, 1991) Протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (сачињен 21. маја 2003. године у Кијеву)	2007 2010	Нема података да постоји неки случај процене утицаја на животну средину у коме се у пракси примењује процедура процене утицаја на животну у прекограничном контексту; та процедура је предвиђена законом; Република Србија учествује у активностима у оквиру институционалних механизма (на пример, на конференцијама земаља које су потписале Оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе). Још увек није примењен.

⁴ <http://www.unep.org/GC/GC25/dailyupdates/day4-special-events.asp>

Конвенција или међународни инструмент	Потврђивање у Републици Србији	Докази имплементације у Републици Србији након потврђивања, у контексту одредаба Архуске конвенције
Конвенција о борби против дезертификације	2007	За сада није покренута систематична национална кампања популаризације идеје борбе против дезертификације и деградације земљишта. Специфични захтеви Конвенције нису уведени у планове развоја локалних заједница и рада локалне администрације. Интегрисани информациони систем за тематску област дезертификације и деградације земљишта не постоји.
Конвенција о прекограничним ефектима индустријских удеса (Хелсинки, 1992)	2009	Детаљи о придржавању одредаба конвенције нису познати.
Конвенција о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера (Хелсинки, 1992)	2009	Детаљи о придржавању одредаба конвенције нису познати.

2. Архуска конвенција и Европска заједница

Све земље Европске уније осим једне (Ирска) су потврдиле Архуску конвенцију, а Европска заједница је постала чланица маја 2005. године.

Преговори током припреме Архуске конвенције су се у многоме заснивали на искуству обезбеђивања доступности информација у ЕУ, а нарочито Директиве 90/313/ЕЕЗ. Имајући у виду њене мањкавости, 2003. године је усвојена нова директива која се односи на информације (Директива 2003/4/ЕЗ о приступу јавности информацијама о животној средини и укидању Директиве Савета 90/313/ЕЕЗ)⁵ која је усклађена са чл. 4. и 5. Архуске конвенције. Земље чланице су преузеле обавезу да изврше транспозицију директиве из 2003. у националне законе до 2005. године. Документ са упутствима је био припремљен и доступан земљама чланицама, као средство које ће им помоћи у спровођењу активности на плану извештавања у складу са том директивом.⁶ Том директивом се проширује дефиниција „информација које се тичу животне средине” која укључује анализу односа између цене и корисности и друге економске индикаторе и политику, као и информације о утицају на здравље и безбедности. Такође, појашњен је термин „јавна власт” и сада су њиме обухваћена секундарна тела на која су пренете дужности током приватизације. Приликом разматрања које би информације о животној средини требало да буду изузете од објављивања треба узети у обзир јавни интерес, а информације које се тичу емисије штетних материја морају бити објављене. Међутим, питање надокнада везаних за захтеве за добијање информација је још увек проблематично. Информације треба да буду доступне уз разумну надокнаду, пошто би се многа удружења која располажу ограниченим средствима у супротном суочиле са бројним тешкоћама. Информације које се добијају на лицу места треба да буду бесплатне.

Одељак А.1: Европска агенција за животну средину (ЕЕА)

Европска агенција за животну средину (ЕЕА) је кључна институција која у Европи пружа информације о животној средини. То је агенција Европске уније осмишљена тако да даје поуздане и независне информације о животној средини и представља веома важан извор информација за све који учествују у развијању, усвајању,

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0004:EN:NOT>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0004:EN:NOT>

⁶ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/guidance.htm>

примени и евалуацији политике очувања животне средине, укључујући и најширу јавност. Европска агенција за животну средину тренутно има 32 земље чланице.

Протокол о регистрима испуштања и преноса загађујућих материја (PRTR) уз Архуску конвенцију је усвојен током пете министарске конференције „Животна средина за Европу”, маја 2003. године, са циљем да се дефинишу конкретније обавезе у домену доступности информација о индустријском загађењу. Одговор Европске уније је било усвајање прописа о успостављању Европског регистра испуштања и преноса загађујућих материја (E-PRTR) који је ступио на снагу 24. фебруара 2006. године.

Одељак А.2: Европски регистар испуштања и преноса загађујућих материја (E-PRTR)

Европски регистар испуштања и преноса загађујућих материја (E-PRTR) је нови регистар којим је обухваћена цела Европа и садржи лако доступне информације о животnoj средини које потичу из индустријских постројења у земљама чланицама ЕУ, на Исланду, у Лихтенштајну и Норвешкој. Тај регистар је унапређена верзија која замењује стари Европски регистар о испуштању загађујућих материја (EPER). Нови регистар садржи податке из извештаја које сваке године подноси око 24.000 индустријских постројења из целе Европе која обављају 65 различитих делатности.

За свако постројење постоје информације о количини загађујућих материја које испушта у ваздух, воду и земљу, као и о преношењу отпада и загађујућих материја из круга постројења у отпадне воде. Информације се односе на материје са списка на коме се налази 91 најважнија загађујућа материја, укључујући тешке метале, пестициде, гасове који изазивају ефекат стаклене баште и диоксине. Такође су доступне и неке информације о загађењу из дифузних извора које ће бити ажуриране. Регистар доприноси транспарентности и учешћу грађана у доношењу одлука везаних за животну средину и примењује се у складу са Архуском конвенцијом.

Нова директива ЕУ (Директива 2003/35/ЕЗ о учешћу јавности у прављењу планова и програма из области животне средине), која се односи на чл. 6, 7. и 9 (став 2), усвојена је 2003. године са циљем да допринесе обезбеђивању учешћа јавности у процесима доношења одлука, што представља други стуб Архуске конвенције. Та директива садржи измене и допуне права из домена учешћа јавности детаљно описана у Директиви 85/337/ЕЕЗ о процени утицаја одређених јавних и приватних пројеката на животну средину (Директива о процени утицаја на животну средину (ПУЖС директива)⁷ и Директива 96/61/ЕК која се односи на интегрисано спречавање и контролу загађивања животне средине (ИСКЗЖС)⁸. Од земаља чланица ЕУ се тражило да изврше транспозицију директиве у националне законе до 2005. године.

Новом директивом се и суседним земљама обезбеђује право учешћа јавности, а истовремено се постављају правила учешћа јавности у плановима и програмима који су сачињени складу са следећим директивама: Оквирном директивом о отпаду (75/442), из 1975. године, Директивом о батеријама и акумулаторима, из 1991. године, Директивом о нитратима из пољопривредних извора (91/676), из 1991. године, Директивом о опасном отпаду (91/689), из 1991. године, Директивом о амбалажи (94/62), из 1994. године, Директивом о квалитету ваздуха у околини (96/62/ЕК), из 1996. године и Директивом о депонијама (99/31), из 1999. године.

И Директива 2003/4 о приступу јавности информацијама о животnoj средини и Директива 2003/35 о учешћу јавности у прављењу програма везаних за заједницу садрже одредбе о праву на правну заштиту.

Празнина у регулативи чија последица је било изузимање јавности из процеса доношења одлука везаних за генетички модификоване организме је смањена амандманом на конвенцију усвојеним у Алма-Ати у Казахстану, мада тај амандман још увек није ступио на снагу.

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=115894:cs&lang=en&list=172228:cs,115894:cs,&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=&checktext=checkbox&visu=#texte>

⁸ <http://eurlex.europa.eu>

Одредбе које се односе на учешће јавности у доношењу одлука о животној средини се налазе и у низу других директива из домена животне средине као што су: Директива 2001/42/ЕЗ о процени утицаја одређених планова и програма на животну средину (Директива о СПУЖС); Директива 2000/60/ЕЗ о успостављању оквира за деловање Заједнице у области политике вода (Директива о оквиру за деловање у области вода) и у Севесо директивама: Директива савета 82/501/ЕЕЗ (Севесо 1), у коју су унете измене Директивом савета 87/216/ЕЕЗ (Севесо 2), која је пак измењена Директивом 88/610/ЕЕЗ (Севесо 3) о ризицима појаве већих удеса током спровођења извесних индустријских активности и Директива савета 96/82/ЕК о контроли ризика појаве већих удеса са опасним материјама.

Неколико иницијатива и прописа ЕУ се детаљније баве приступом информацијама из области животне средине, као што су Иницијатива за глобално праћење за животну средину и безбедност (GMES), Galileo (нова европска политика посматрања свемира и Земље) и INSPIRE.

Иницијатива за глобално праћење за животну средину и безбедност (GMES)⁹ пружа поуздане најновије информације о томе како се мења наша планета и клима. Направљено је шест тематских целина: море, копно, атмосфера, ванредне ситуације, безбедност и промена климе. Служба за надгледање копна, служба за надгледање мора, као и служба за надгледање атмосфере директно доприносе праћењу климатских промена и процени политике за ублажавање њихових последица, односно прилагођавања ситуацији. Још две службе у оквиру иницијативе GMES су задужене за реаговање у ванредним ситуацијама (поплавама, пожарима, технолошким акцидентима, за хуманитарну помоћ) и безбедносне аспекте (надзирање мора, контрола граница). Све службе успостављене у оквиру иницијативе GMES су осмишљене тако да задовољавају стандардне критеријуме који се односе на податке и информације, а и да имају глобалну димензију. Galileo ће бити изворно европски систем глобалне навигације уз помоћ сателита који ће пружати услуге веома прецизног и поузданог глобалног позиционирања под цивилном контролом.

Новим европским прописима о инфраструктури за просторне податке, INSPIRE (Директива 2007/2/ЕК којом се успоставља инфраструктура за просторне информације у Европској заједници) и већа заступљеност електронске управе захваљујући примени Заједничког информационог система о животној средини (SEIS) (Саопштење ЕК/2008: Ка заједничком информационом систему о животној средини) биће успостављен систем информисања заснован на најновијој информационој и комуникационој технологији, што ће омогућити доносиоцима одлука од локалног нивоа па све до нивоа Европске уније лак приступ информацијама о животној средини у реалном времену.

Европска Агенција за животну средину (ЕЕА)¹⁰ координира EIONET (Европску информациону и осматрачку мрежу у области животне средине) са циљем да се обезбеди проток информација између националних система и европског информационог система.

Што се тиче примене Архуске конвенције од стране Европске комисије, најслабији резултати су постигнути у области права на правну заштиту. 2003. године, ЕК је припремила нацрт директиве о праву на правну заштиту у питањима животне средине¹¹, али предложена директива још није усвојена.

ЕК је 2006. године такође усвојила пропис о примени начела Архуске конвенције намењен институцијама и телима ЕК (Пропис ЕК бр. 1367/2006); као и Пропис ЕК бр. 1049/2001 који се односи на приступ јавности документима Европског парламента, Савета Европе и Европске комисије намењен свим институцијама и телима заједнице. Под „телима” се подразумевају не само Европски парламент, Савет Европе и Европска комисија, Европски суд правде и Европски ревизорски суд, већ и други ентитети (на пример, Европски економско-социјални комитет), све агенције (на пример, Европска агенција за животну средину) и сви ентитети који обављају јавне функције, у зависности од степена у коме поступају у судском или законодавном својству. У принципу, Европски савет би био обавезан да

⁹ Одлука ЕК од 5. фебруара 2010. године којом се оснива одбор партнера који спроводе Иницијативу за глобални мониторинг за животну средину и безбедност (GMES) (2010/67/ЕУ), Брисел, 28. октобар, 2009. године.

¹⁰ <http://www.eionet.europa.eu>

¹¹ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/index.htm>

се придржава одредаба конвенције када разматра међународне конвенције о животној средини. С друге стране, у духу конвенције Европску комисију не би требало сматрати телом које поступа „у законодавним својству”. Осим тога, овим прописом се захтева од наведених институција и тела да гарантују учешће јавности у припреми, изменама и ревизији „планова и програма који се односе на животну средину”, али не и када су у питању политика, закони и финансијски програми. Овај пропис такође дозвољава удружењима које се баве животном средином и задовољавају одређене критеријуме да у складу са законом о животној средини затраже покретање поступка интерног преиспитивања усвојених аката, као и свих пропуста институција и тела ЕК. Свако (не само грађани ЕУ) може да поднесе захтев за добијање информација.

Поред тога, Европска комисија је усвојила две одлуке које се тичу даље примене овог прописа:

- У одлуци комисије 2008/50/ЕК наводе се детаљи правила примене ЕК прописа бр. 1367/2006 из домена Архуске конвенције који се тиче захтева за покретање интерног преиспитивања управних аката.
- Одлуком комисије 2008/401/ЕК уводе се измене правила поступања при спровођењу Прописа ЕК бр. 1367/2006 који се тиче институција и тела заједнице.

Одељак А.3: Директиве ЕУ које се односе на примену Архуске конвенције

Архуску конвенцију примењује Европска заједница, а њено спровођење се обезбеђује уз помоћ четири директиве ЕУ.

1. 2003/4/ЕК Приступ јавности информацијама о животној средини

Циљеви ове директиве су да гарантује право приступа информацијама које се тичу животне средине и дефинише основне услове и практична решења за остваривање тог права, као и да обезбеди да се информације о животној средини поступно учине доступним и дистрибуирају у јавности, да би се постигло да буду доступне у највећој могућој мери. Стога је потребно промовисати употребу компјутера и/или електронске технологије где год за то има могућности.

2. 2003/35/ЕК Учешће јавности и право на правну заштиту

Циљ ове директиве је да допринесе извршавању обавеза које произилазе из Архуске конвенције, нарочито (а) обезбеђивањем учешћа јавности у прављењу планова и програма везаних за животну средину и (б) побољшавањем услова за учешће јавности и дефинисањем одредаба за остваривање права на правну заштиту у складу са директивама Европског савета 85/337/ЕЕЗ и 96/61/ЕК.

3. 2003/98/ЕК Поновна употреба информација насталих у јавном сектору

Овом директивом се успоставља минимум критеријума који регулишу област поновне употребе постојећих докумената у поседу тела у јавном сектору у земљама чланицама, а притом се она не односи на институције као што су музеји, библиотеке, архиви, оркестри, опере, балети и позоришта. Такође, према директиви, грађани и компаније заинтересоване за добијање приступа документима нису у обавези да доказују интерес.

4. 2007/2/ЕК Успостављање инфраструктуре просторних информација у Европској заједници

У мају 2007. године на снагу је ступио веома важан пропис којим се успоставља инфраструктура просторних информација у Европској заједници, чиме се пружа подршка политици очувања животне средине у ЕЗ и активностима на том пољу. Овом директивом се налаже да се усвоје заједничка правила имплементације која се односе на низ прецизно одређених области као што су метаподаци, спецификација података, мрежне услуге, дељење података и услуга, праћење и извештавање.

Закони који регулишу област животне средине су само делимично усклађени са законским оквиром ЕУ, а потребно је да транспозиција буде потпуна, што ће бити постигнуто у наредним фазама процеса приступања Унији. Међутим, примена Архуске конвенције може и независно од тога бити успешна, пошто се њоме у осмишљавање политике уводе демократски принципи и пружа основа за имплементацију на начин који је пријемчив широким слојевима друштва. Придржавање начела Архуске конвенције такође доприноси ефикасности и економичности транспозиције и имплементације *acquis-a* ЕУ који се односи на животну средину.

ГЛАВА III. ОЦЕНА УСЛОВА И GAP АНАЛИЗА

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

Архуска конвенција успоставља минимум стандарда које морају поштовати све земље чланице.

Табела Б.1: Усклађеност са основним стандардима из члана 4 Архуске конвенције

Стандарди дефинисани у Архуској конвенцији	Поштовање стандарда у Републици Србији
Конвенција признаје право приступа „званичним документима”, а тај појам је дефинисан врло широко као било која информација у било ком облику у поседу јавних власти. Постоје изузеци.	Да Исти изузеци постоје и у законима Републике Србије.
Свако може да затражи приступ информацијама без обавезе да поднесе изјаву у којој образлаже интерес.	Да
Државе могу дозволити органима јавне власти да уведу надокнаду за пружање информација, али износи не смеју бити превелики. ¹² Током процеса доношења одлука, државе морају без накнаде да пруже све релевантне информације које је могуће добити на захтев. ¹³	Да
Право на приступ информацијама може бити остварено у свим: а) органима јавне власти ¹⁴ б) осим тела или институција које поступају у судском или законодавном својству ¹⁵ в) морају га поштовати и сва друга физичка или правна лица која имају јавне надлежности или функције или пружају јавне услуге ¹⁶	а) Да б) Да в) Да
Постоји ограничен број изузетака, односно случајева, када захтев за добијање информација може бити одбијен. Притом се мора узети у обзир да ли је објављивање у јавном интересу, те да ли се затражене информације односе на емисије у животну средину и ако је то случај, такве информације никако не могу бити изузете од објављивања ¹⁷ .	Није примењено у потпуности, нити прецизно. Неки примери указују на постојање тенденције да се одредбе Архуске конвенције у потпуности инкорпорирају (на пример, закони о процени утицаја на животну средину и стратешкој процени утицаја на животну средину, интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, хемикалијама и о биоцидним производима). „Јавни интерес” је дефинисан у Закону о слободном

¹² Архуска конвенција, члан 4, став 8

¹³ Ibid., чланови 6 и 1.б.

¹⁴ Ibid., члан 2, дефиниција 2 (под б)

¹⁵ Ibid., члан 2, дефиниција 2 (последња реченица)

¹⁶ Ibid., члан 2, дефиниција ц (под б)

¹⁷ Ibid., члан 2, дефиниција ц (под б)

¹⁷ Ibid., члан 4, став 4

Стандарди дефинисани у Архуској конвенцији	Поштовање стандарда у Републици Србији
	приступу информацијама, али нису успостављени јасни критеријуми неопходни за спровођење његових одредаба у пракси. Подаци о емисијама не морају бити заштићени као поверљиви. Захтеви за добијање информација које се односе на безбедност и здравље из Закона о биоцидним производима не треба да буду одбијани.
Стране које подносе захтеве имају могућност покретања бесплатне или јефтине, законски одређене убрзане процедуре поновног разматрања од стране суда или неког независног тела које није судско.	Не (не постоји процедурална дефиниција) Да

Посвећеност циљевима Архуске конвенције

Савезна Република Југославија се на Самиту о планети Земљи, одржаном у Рио де Жанеиру, 1992. године обавезала да ће поштовати принципе одрживог развоја. 1993. године, југословенска влада је показала посвећеност поштовању споразума изгласавањем резолуције о политици заштите животне средине.

Република Србија наставља да исказује највиши степен посвећености обезбеђивању приступа јавности информацијама које се тичу животне средине, стварањем услова за учешће јавности у доношењу одлука и успостављањем правног оквира за остваривање права на правну заштиту у питањима која се тичу животне средине.

Низ активности које су спроведене у Републици Србији од политичких промена 2000. године, сведоче о сталној посвећености циљевима конвенције. Од посебног значаја су следеће: потврђивање споразума из области животне средине који садрже одредбе које су у складу са захтевима наведеним у Архуској конвенцији (на пример, мултилатерални споразуми Економске комисије Уједињених нација за Европу (UNECE) и слични споразуми); преузимање обавезе да се *acquis* ЕУ транспонује у правни систем Републике Србије (директиве из области животне средине које су у потпуности у складу са одредбама Архуске конвенције), документи из домена националне политике у којима се наводи да су преузете обавезе да се развије систем заштите животне средине заснован на вредностима садржаним у Архуској конвенцији и усвајање закона чије одредбе су правно обавезујуће у складу са Архуском конвенцијом.

Архуска конвенција је један од међународних правних аката у коме се на најјаснији начин изражава фундаментално право на здраву животну средину.¹⁸ Архуска конвенција штити „права везана за животну средину” као основно људско право. У њој су приступ информацијама, учешће јавности и право на правну заштиту означени као основни услови за одрживи развој који подразумева очување животне средине. Оно по чему се Архуска конвенција издваја са правне тачке гледишта је широка дефиниција „информација које се тичу животне средине” којом је обухваћен не само квалитет животне средине, већ и фактори који имају утицаја на животну средину, информације из области економије и политике, као и питања која се тичу здравља и безбедности. Осим тога, у Архуској конвенцији су узета у обзир права свих заинтересованих страна и подржава се и подстиче едукација и развијање свести. То доприноси остваривању дугорочних развојних циљева којима се обезбеђују једнака права за садашње и будуће генерације.

¹⁸ http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm

У Уставу Републике Србије, проглашеном 2006. године, каже се да сви грађани имају право на здраву животну средину, као и право да буду обавештавани о њеном стању, али и обавезу да штите животну средину.

Осим тога, Законом о заштити животне средине у Републици Србији (2004) гарантовано је право грађана или група грађана, њихових удружења, професионалних или других организација на здраву животну средину и правна заштита. Ови циљеви и принципи се такође детаљно излажу у Стратегији одрживог развоја усвојеној 2008. године и Националном програму заштите животне средине из 2010. године.

Према члану 16. Устава Републике Србије општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори су саставни део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују и потврђени међународни уговори морају бити у складу с Уставом. Законом о потврђивању Архуске конвенције („Службени гласник РС-Међународни уговори”, број 38/09, усвојеним 12. маја 2009), конвенција је инкорпорирана у правни систем Републике Србије.

Закони из области животне средине и други прописи из те области се тренутно ажурирају, укључујући и захтеване предуслове, дефинисане у Архуској конвенцији, који се односе на њену примену.

У земљи се спроводе активности у циљу испуњавања обавеза садржаних у конвенцији (на пример, Прво национално саопштење упућено Конференцији Страна конвенције).

Република Србија је потенцијални кандидат за чланство у ЕУ. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) је потписала 2008, а молба за чланство у ЕУ је поднета 2009. године. У *Извештају Европске комисије о напретку Србије* за 2009.¹⁹ констатован је позитиван учинак Републике Србије по питању хоризонталних закона и потврђивања Архуске конвенције. У *Извештају Европске комисије о напретку* за 2010. годину се износи закључак да Република Србија треба да ојача капацитете за примену и спровођење закона, укључујући мере везане за учешће јавности.

Усклађеност закона у Србији са захтевима Архуске конвенције

Усклађеност закона Републике Србије са члановима Архуске конвенције је анализирана до детаља. Овде се анализира седамнаест закона из области животне средине, од којих су два измењене верзије претходно усвојених закона. Анализирана су још четири закона блиско повезана са овом облашћу (Видети *критеријуме селекције* у Одељку Б.4).

Табела Б.2: Списак анализираних закона из области животне средине (Видети критеријуме селекције у Одељку Б.4)

Бр.	Назив	Званична публикација	Скраћеница
Закони из области животне средине			
1	Закон о заштити животне средине	„Службени гласник РС”, број 135/04	ЗЗЖС
2	Закон о процени утицаја на животну средину	„Службени гласник РС”, број 135/04	ЗПУЖС
3	Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину	„Службени гласник РС”, број 135/04	ЗСПУЖС
4	Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине	„Службени гласник РС”, број 135/04	ЗИСКЗЖС
5	Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗЗЈЗНС
6	Закон о заштити од нејонизујућих зрачења	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗЗНЗ

¹⁹ http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm

Бр.	Назив	Званична публикација	Скраћеница
7	Закон о хемикалијама	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗХ
8	Закон о биоцидним производима	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗБП
9	Закон о изменама и допунама Закона о процени утицаја на животну средину	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗИДЗПУЖС
10	Закон о заштити ваздуха	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗЗВ
11	Закон о заштити природе	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗЗП
12	Закон о заштити од буке у животној средини	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗЗБЖС
13	Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗЗОКРФ
14	Закон о управљању отпадом	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗУО
15	Закон о амбалажи и амбалажном отпаду	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗАОО
16	Закон о изменама и допунама Закона о заштити животне средине	„Службени гласник РС”, број 36/09	ЗИДЗЗЖС
17	Закон о водама	„Службени гласник РС”, број 30/10	ЗВ
Други закони			
18	Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја	„Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10	ЗСПИЈЗ
19	Закон о општем управном поступку	„Службени лист СРЈ”, бр. 33/97 и 31/01; и „Службени гласник РС”, број 30/10	ЗУП
20	Закон о судовима	„Службени гласник РС”, број 116/08	ЗС
21	Закон о управним споровима	„Службени гласник РС”, број 111/09	ЗУС

1. Дефиниције

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Појам „информација које се тичу животне средине” какав предвиђа Архуска конвенција тек треба да буде уведен у правни систем Републике Србије. У одредбама закона анализираним овом приликом очигледни су различити контексти што за последицу има чињеницу да је многе одредбе везане за доступност информација и право на правну заштиту, односно, информације изузете од објављивања тешко тумачити и примењивати. Стога је неопходно у правном систему Србије успоставити свеобухватну законску дефиницију „информација које се тичу животне средине” која је у потпуности у складу са дефиницијом датом у Архуској конвенцији.

2. Дефиниције „јавности” и „заинтересоване јавности” какве су дате у конвенцији су транспоноване у неке од закона Републике Србије који се односе на област животне средине, не у све који су овде анализирани, те према томе треба прилагодити употребу термина.

3. Други термини везани за директиве ЕУ нису дефинисани у довољној мери. Један значајан пример тог типа је „емисија”. То доводи до значајне регулаторне неусклађености међу различитим законима. Сличне неусклађености постоје и када је реч о дефиницијама PRTR и генетички модификованих организама (ГМО). О тим терминима ће бити речи у поглављима која следе, али они захтевају накнадну анализу.

► Оцена термина

У Табели Б.3 је дат кратак преглед усклађености закона Републике Србије са захтевима садржаним у члановима Архуске конвенције.

Табела Б.3: Поређење дефиниција кључних термина у Архуској конвенцији и законима Републике Србије

Термин	Дефиниција из Архуске конвенције	Дефиниција у законима Републике Србије	Усклађеност дефиниција у законима Републике Србије са захтевима Архуске конвенције
„Орган јавне власти”	Државни органи или физичка или правна лица која врше јавне функције. Може се такође односити на регионалне организације за економску интеграцију, као што је Европска заједница, али се не односи експлицитно на тела која поступају у судском или законодавном својству.	Орган јавне власти је: државни орган, орган територијалне аутономије, орган локалне самоуправе или организација којој је поверено вршење јавних овлашћења (члан 3. ЗСПИЈЗ). Када се јавне функције уступају или преносе на друга тела, и она морају да пруже приступ информацијама.	Да – Дефиниција постоји у три закона из области животне средине. Не постоји конкретна дефиниција „орган јавне власти”, али су дефинисана овлашћења и надлежности.
„Информација која се тиче животне средине”	Широка дефиниција којом су обухваћене не само информације о стању животне средине или информације којима располаже министарство надлежно за животну средину, већ и информације о квалитету животне средине и емисијама, факторима који утичу на квалитет животне средине и здравље и информације о доношењу одлука и анализама.	Не постоји дефиниција, мада је то питање делимично уређено: на пример, јавност може да има приступ подацима о стању животне средине (члан 9. ЗЗЖС).	Не – Не постоји дефиниција у законима Републике Србије. Осим тога, разлози за одбијање захтева за приступ информацијама које се тичу животне средине нису уређени у складу са чланом 4. Архуске конвенције.
„Информација”	Видети одељке Б.1 и Б.2 у којима се износе детаљи о примени дефиниција у прописима ЕУ.	Документоване информације за које јавност може бити оправдано заинтересована, којима располаже орган јавне власти, настале у раду или у вези са радом органа јавне власти	Делимично – У неким правним актима често се користи термин „документ” уместо „информација”, што у многоме сужава тумачење права на приступ информацијама, пошто се првопоменути термин односи

Термин	Дефиниција из Архуске конвенције	Дефиниција у законима Републике Србије	Усклађеност дефиниција у законима Републике Србије са захтевима Архуске конвенције
		(видети ЗСПИЈЗ).	само на опипљива документа и објављени материјал.
„Информација од јавног значаја”	Представља сваку информацију у писаном, визуелном, звучном, електронском или другом материјалном облику. Било који материјални облици који овде нису поменути, било да постоје у овом тренутку, или ће постојати у будућности потпадају под ову дефиницију.	Према члану 2. ЗСПИЈЗ, то се односи на информацију којом располаже орган јавне власти, садржану у одређеном документу, а односи се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да буде обавештена; извор информације је орган јавне власти или неки други ентитет, а носач информација на коме се налази документ није битан.	Делимично – Основна дефиниција је валидна само у контексту одређених закона и не постоји обавеза строге усаглашености са Архуском дефиницијом; контекст дефиниције дате у Архуској конвенцији је заправо много шири.
„Јавност”	Физичка или правна лица, као и организације или групе грађана.	Јавност чини једно или више физичких или правних лица, њихова удружења или групе грађана (ЗЗЖС, ЗПУЖС, ЗСПУЖС, ЗИСКЗЖС и ЗУП). У Закону о општем управном поступку се под овим појмом подразумева свако физичко или правно лице, као и групе грађана које немају статус правног лица, када се у управном поступку решава о њиховим правима, обавезама или правним интересима.	Да – Термин је у складу са Архуском конвенцијом, мада само у неколико закона из области животне средине и у Закону о општем управном поступку. Не – У Закону о водама се користи термин „шира јавност”. Не – У Уставу се користи термин „свако”.
„Заинтересована јавност”	Јавност која је угрожена или ће вероватно бити угрожена или има интерес у доношењу одлука које се тичу животне средине. Удружења треба само да промовишу заштиту животне средине и да задовољавају услове прописане националним законодавством да би могле да буду обухваћене дефиницијом „заинтересоване јавности”	Чини је јавност која је угрожена или ће вероватно бити угрожена неким пројектом, укључујући удружења евидентирана код надлежног органа (на пример, ЗЗЖС, ЗПУЖС). Ту такође спада јавност заинтересована за одлуке које се тичу заштите животне средине, укључујући удружења евидентирана код	Делимично – Дефиниција постоји у четири закона из области заштите животне средине (ЗЗЖС ЗПУЖС, ЗСПУЖС, и ЗИСКЗЖС), али се не помиње у другим законима који се овде анализирају.

Термин	Дефиниција из Архуске конвенције	Дефиниција у законима Републике Србије	Усклађеност дефиниција у законима Републике Србије са захтевима Архуске конвенције
		надлежног органа.	

У члану 2. Архуске конвенције дате су дефиниције термина „страна”, „орган јавне власти”, „информација која се тиче животне средине”, „јавност” и „заинтересована јавност”. Терминологија из директива ЕУ која се односи на ГМО и PRTR се анализира у поглављима посвећеним тим областима.

Архуске дефиниције „јавности” и „заинтересоване јавности” су транспоноване у неке, али не све законе Републике Србије из области животне средине који се овде анализирају. Реч „свако” из члана 74. Устава треба или да буде замењена или детаљније објашњена, пошто не омогућава неопходно разликовање „јавности” и „заинтересоване јавности”. Меродавно тумачење (односно, оно које је у складу са Уставом) би омогућило да оба термина буду на прави начин уређена у законима Републике Србије који се тичу животне средине. Други закони Републике Србије не праве разлику између поменутих два термина, иако је та разлика неопходна, као што се може видети у законима о ПУЖС, СПУЖС и ИСКЗЖС. Осим тога, законске дефиниције „јавности” и „заинтересоване јавности”, које су у складу са Архуском конвенцијом су примењене само у неколицини закона Републике Србије. Не постоји исправна дефиниција која се примењује доследно, кроз читав правни систем.

Термин „информација која се тиче животне средине” тек треба да буде успостављен у правном систему Републике Србије у складу са Архуском конвенцијом. Дефиниција података који се односе на животну средину је од кључног значаја за одређивање делокруга конвенције, а постојање дефиниције је минимум који треба да буде задовољен, мада Стране конвенције могу примењивати ширу дефиницију. Опсег одредаба закона Републике Србије који се овде анализирају је другачији. Потребно је да се у Републици Србији успостави свеобухватна законска дефиниција „информација које се тичу животне средине” која би била у складу са Архуском конвенцијом и униформно примењена у целом правном систему. Недоследност у законима која се односи на област приступа информацијама има за последицу потенцијално ограничено право приступа информацијама дефинисано у члану 4. конвенције, као и ограничену делотворност механизма којима се обезбеђује право на правну заштиту.

Одељак Б.1 Различити приступи у области информација које постају доступне јавности

У неколико земаља у којима делује Економска комисија Уједињених нација за Европу (UNECE) не прави се разлика између информација које се тичу животне средине и других врста информација у поседу органа јавне управе. У тим земљама закони или традиција управе налажу да све информације у поседу органа јавне власти, уз нека ограничења, морају бити доступне јавности. Финска, Холандија, Шведска, Украјина, Велика Британија и Сједињене Америчке Државе су међу земљама у којима постоје закони који гарантују општи приступ информацијама и где се не прави разлика између „информација које се тичу животне средине” и осталих информација. У Данској је на снази и Општи закон о информацијама и Закон о информацијама о животној средини чије се поље примене односи конкретније на ту област. У случајевима када постоје оба наведена закона треба водити рачуна о доследности. На пример, у уредби Европске уније који се односи на питања из домена Архуске конвенције говори се о доступности информација које се тичу животне средине у било ком облику, док се у уредби из домена транспарентности која се односи не само на информације о животној средини говори једино о приступу „документима”.

Извор: *Водич кроз примену Архуске конвенције*

Укратко речено, основна ствар је да дефиниције „јавности”, „заинтересоване јавности” и „информације која се тиче животне средине” буду хармонизоване да би могао постојати прави систем који омогућава приступ информацијама и остваривање права на правну заштиту (*видети детаљније информације у*

Одељцима Б.1 и Б.3). Слични закључци се могу извући и када је реч о неким другим дефиницијама као што су „емисија” и „инвентар загађења” које су само делимично у складу са захтевима наведеним у директивама ЕУ, а то утиче на врсте информација које се прикупљају и чине доступним јавности.

Одељак Б.2: Примери дефиниција примењених у законодавству ЕУ

Уредба ЕК бр. 1367/2006, члан 2 – О примени одредаба Архуске конвенције упућена свим институцијама и телима Европске заједнице

У смислу ове уредбе:

(а) „подносилац захтева” је свако физичко или правно лице које затражи информације о животној средини;
(б) „јавност” је једно или више физичких или правних лица, односно, удружења, организације или групе лица;
(в) „институције и тела Заједнице” су све јавне институције, тела, канцеларије и агенције које су успостављене споразумом или на темељу споразума, осим кад делују у правосудном или законодавном својству;
(г) „информација која се тиче животне средине” је свака информација у писаном, визуелном, звучном, електронском или било ком другом материјалном облику о:

(i) стању елемената животне средине, као што су ваздух и атмосфера, вода, тло, земљиште, предели и природни комплекси, укључујући мочварна, приобална и морска подручја, биолошку разноврсност и њене компоненте, укључујући генетички модификоване организме, као и о интеракцији између ових елемената;

(ii) факторима као што су материје, енергија, бука и зрачење, отпад, укључујући радиоактивни отпад, емисије, испуштања и друга ослобађања у животну средину који утичу или ће вероватно утицати на елементе животне средине поменуте у тачки (i);

(iii) мерама (укључујући управне мере), као што су политика, законска акта, планови и програми, споразуми у области заштите животне средине и активности које утичу или ће вероватно утицати на елементе и факторе наведене у оквиру тачака (i) и (ii), као и мере и активности осмишљене ради заштите тих елемената;

(iv) извештајима о спровођењу закона из области заштите животне средине;

(v) анализама исплативости и другим економским анализама и претпоставкама које се користе у оквиру мера и активности из тачке (iii); и

(vi) стању здравља и безбедности људи, укључујући могуће загађење ланца исхране и тамо где је то релевантно, условима живота људи, културним споменицима и грађевинама, уколико на њих утиче или може да утиче стање елемената животне средине поменутих у тачки (i), односно, путем тих елемената, било која од ствари из тачака (ii) и (iii);

(д) „планови и програми који се тичу животне средине” су планови и програми:

(i) које израђују и, тамо где је то примерено, усвајају институције и тела Заједнице;

(ii) који су потребни на основу законодавних, регулаторних или управних одредаба; и

(iii) који доприносе остваривању циљева политике заштите животне средине Заједнице утврђених у

Шестом акционом програму Заједнице за животну средину или било којем потоњем општем акционом програму за животну средину, односно, који би могли имати значајан утицај на остваривање тих циљева.

Општи акциони програми за животну средину се такође сматрају плановима и програмима који се тичу животне средине.

Овом дефиницијом нису обухваћени финансијски или буџетски планови и програми тј. планови и програми у којима се утврђује начин финансирања одређених пројеката и активности, односно, који се односе на предлоге годишњих буџета као ни интерни програми рада институција и тела Заједнице, нити планови и програми који се примењују у случају ванредних ситуација и чија је једина сврха цивилна заштита;

(ђ) „закон који се тиче животне средине” је закон Заједнице, који без обзира на правну основу, доприноси спровођењу циљева политике заштите животне средине Заједнице утврђених у споразуму, а то су очување, заштита и побољшање квалитета животне средине, заштита здравља људи, разборита и рационална употреба природних ресурса, те промовисање мера на међународном нивоу у циљу решавања регионалних или глобалних проблема везаних за животну средину;

(е) „управни акт” је свака појединачна мера у оквиру закона из области заштите животне средине коју предузима институција или тело Заједнице и која је правно обавезујућа и има спољашње ефекте;

(ж) „управни пропуст” постоји ако институција или тело Заједнице није усвојило управни акт који подлеже дефиницији из тачке (е).

Извор: *cajм* Е3: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:264:0013:0013:EN:PDF>

2. Доступност информација о животној средини

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Одредбе из овог стуба се у извесној мери спроводе у правном систему Републике Србије, мада би унапређење терминологије и смањење терминолошког јаза поједноставило њихову примену (*видети тач. 2-6*).
2. Право на приступ информацијама или није јасно дефинисано или се уопште не спомиње у многим законима који се односе на животну средину (на пример, у Закону о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности, Закону о водама, Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, Закону о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда).
3. Изузеци приликом остваривања права на приступ информацијама и критеријуми за одбијање захтева за објављивање информација су прилично нејасни, а тумачење тих одредаба у националном законодавству је донекле произвољно; на пример изгледа да је органима јавне власти остављена слобода да одлучују шта се тачно подразумева под приступом подацима који би „битно отежао остварење оправданих економских интереса” (Закон о приступу информацијама од јавног значаја, члан 9). Потребно је дефинисати јасна и прецизна „правила понашања”, укључујући и прецизније критеријуме на националном нивоу за одбијање захтева за објављивање информација.
4. Постоји недоследност у законским дефиницијама лица или ентитета који имају право да затраже информације. У Закону о управном поступку се прописује подношење званичне изјаве у којој се наводи интерес подносиоца захтева за приступ информацијама, док закони из области животне средине и Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја не прописују навођење интереса.
5. Непостојање дефиниције „информација које се тичу животне средине” отежава примену неколиких одредаба, као што су успостављање Информационог система заштите животне средине, припрема извештаја о стању животне средине и утврђивање које информације из области заштите животне средине треба учинити доступним јавности, а које не.
6. Информације о спровођењу закона и политике и међународних споразума који се тичу заштите животне средине нису често доступне јавности, а нарочито је приметан недостатак информација о напретку имплементације.
7. Практична решења за приступ информацијама (тачке за контакт, устаљена пракса и процедуре, регистри метаподатака и упутства) често не постоје, постоји мањак информација доступних на Интернету, али и уопште, посебно изражен на локалном нивоу. Стога је потребно више времена да би се информације добиле, а тиме и поскупљује процедура пружања информација за оне који их поседују.
8. Развијен информациони систем може боље да потпомогне испуњавање захтева Архуске конвенције, на пример, успостављањем информационог система за извештавање који обезбеђује оквир и заједничку основу за задовољавање основних потреба на плану прикупљања података.
9. Анализа животне средине може бити побољшана уз помоћ система праћења, контроле квалитета података и усклађивањем стандарда са Европском унијом (на пример, обезбеђивање да информације из земље и из иностранства буду на приближно истом нивоу да би се премостио јаз између информационог система и статистике о животној средини), стално јачање капацитета и јасно дефинисање надлежности институција.
10. Неке одредбе у постојећим законима у Републици Србији су заправо строже од одредаба Архуске конвенције. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја налаже да информације

морају бити пружене брже и да подносиоци треба у најкраћем року да буду обавештени да је њихов захтев за добијање информација одбијен. Такође информације морају бити пружене без накнаде новинарима, удружењима које се баве људским правима и свим појединцима који траже информације о угрожавању здравља становништва и/или животне средине.

► Оцена права на приступ информацијама

Приступ информацијама које се тичу животне средине, односно, право јавности да буде обавештена представља први основни стуб Архуске конвенције. Особа која тражи информације има право да их добије на захтев (члан 4) и има право да буде информисана о стању животне средине (укључујући, на пример, информације о емисијама), као и о политици и програмима из области животне средине (члан 5). Јавност такође има право да зна које информације се прикупљају и који орган јавне власти их поседује. Потребно је додатно развијати свест јавности и успоставити систем уз помоћ кога би се јавност ангажовала и добијала помоћ у виду упутстава како да на прави начин формулише захтеве за информације. Такође, треба јасно дефинисати стандарде за рокове, накнаде и изузећа.

У Табели Б.4 је дат кратак преглед усклађености закона Републике Србије са чл. 4. и 5. Архуске конвенције.

Табела Б.4: Усклађеност закона Републике Србије са захтевима Архуске конвенције у области доступности информација

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
4.	Доступност информација	
4.1	1. Свака Страна ће обезбедити да, у складу са доленаведеним ставовима овог члана, органи јавне власти, као одговор на захтев за информацијама о животној средини, учине те информације доступним јавности: (а) Без потребе да се исказује интерес; (б) У захтеваној форми изузев: (i) када је органу јавне власти једноставније да учини доступним те информације у другој форми, у ком случају ће се дати разлози за њихово достављање у тој форми; или (ii) када је информација већ доступна јавности у другој форми.	Да – Закон о заштити животне средине, Устав, Закон о хемикалијама, Закон о биоцидним производима, Закон о заштити природе, итд. Делимично – У Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, ово право се примењује само ако се информације односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине. Иста права се не гарантују када су у питању информације о стању животне средине. Не – Закон о општем управном поступку налаже доказивање интереса, а „јавни интерес” није јасно дефинисан. Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је главни државни орган задужен за контролу слободног приступа информацијама.
4.2	2. Горепоменуте информације из области животне средине биће стављене на располагање што је пре могуће, а најкасније месец дана након подношења захтева. У случајевима када обим и сложеност	Да – Одредбе Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја које се односе на неке врсте информација о животној средини су чак строже него у Архуској конвенцији: односно, информације се морају доставити што је пре

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
	информација оправдава продужење овог рока, тај рок може бити продужен до два месеца од дана подношења захтева. Подносилац захтева ће бити обавештен о сваком продужењу као и о разлозима којима се оно правда.	могуће или најкасније петнаест дана од подношења захтева, а ако је информација од значаја за заштиту здравља и животне средине, одговор мора стићи у року од 48 сати, а накнадни рок, који може бити одобрен уз навођење разлога којима се правда не може бити дужи од 40 дана. У Закону о заштити животне средине се наводи да одговор мора стићи у року од 30 дана, а ако су информације обимне или би њихова припрема захтевала дужи временски период, рок за достављање може бити продужен до 60 дана.
4.3	3. Захтев за добијање информација које се тичу животне средине може бити одбијен ако орган јавне власти којем је захтев поднет не поседује информације у области животне средине које су тражене, ако је захтев очигледно неразуман или је сувише уопштено формулисан, или ако се захтев односи на податке који се налазе у завршној фази обраде, или се односи на интерну комуникацију између органа јавне власти.	Да – Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја
4.4	4. Захтев за информације које се тичу животне средине може бити одбијен уколико би њихово објављивање негативно утицало на: (а) поверљивост; (б) међународне односе, националну одбрану или јавну безбедност; (в) исправност рада правосудних органа; (г) поверљивост комерцијалних и индустријских информација; (д) права интелектуалне својине; (ђ) поверљивост личних података; (е) интересе трећег лица које доставља тражене информације; или (ж) животну средину на коју се информације односе, као што су подручја за размножавање ретких врста. Наведени основи за одбијање захтева тумачиће се на рестриктиван начин, узимајући у обзир интерес јавности за објављивање информација као и да ли се тражене информације односе на емисије у животну средину.	Делимично – Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о заштити података о личности и Закон о заштити животне средине (видети разјашњење у <i>Табели Б.5</i>). Осим тога, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја ограничава право на приватност у случајевима који се односе на одређене податке, наиме: „ако се ради о личности, појави или догађају од интереса за јавност, а нарочито ако се ради о носиоцу државне и политичке функције и ако је информација важна с обзиром на функцију коју то лице врши”, као и „ако се ради о лицу које је својим понашањем, нарочито у вези са приватним животом, дало повода за тражење информације”. Такође, у Закону о биоцидним производима се каже да се подаци који су значајни за здравље и безбедност људи и животиња и заштиту животне средине не могу означити као „пословна тајна”.
4.5	5. У случајевима када орган јавне власти не поседује тражене информације које се тичу животне средине, он ће у најкраћем року обавестити подносиоца захтева ком органу	Делимично – Није дефинисано у свим релевантним законима.

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
	јавне власти треба да се обрати за тражене информације или ће проследити захтев надлежном органу.	
4.6	6. Свака страна ће обезбедити да, ако су извесне информације изузете од објављивања по основу ставова 3 (в) и 4, преостале информације које нису изузете буду доступне.	Делимично – Није дефинисано у свим релевантним законима. Дефинисано је у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, али се овај закон односи само на неке од информација везаних за животну средину. Да – ЗХ и ЗБП
4.7	7. Захтев ће бити одбијен у писаној форми, ако је поднет у писаној форми. Документ о одбијању захтева се издаје у што краћем временском року, а најкасније у року од месец дана. Подносилац мора бити обавештен о сваком продужењу рока и о разлозима који такву одлуку оправдавају.	ДА
4.8	8. Свака страна може дозволити својим органима јавне управе да наплаћују накнаду за пружање информација, али та накнада не сме премашивати разуман износ.	ДА
5.	Прикупљање и дистрибуирање информација које се тичу животне средине	
5.1	1. Свака страна ће обезбедити да органи јавне управе поседују и ажурирају информације које се тичу животне средине, да би се обезбедио одговарајући проток информација, а у случају било какве непосредне опасности по здравље људи или животну средину, да се информације без одлагања достављају јавности која би тиме могла да буде погођена.	Делимично – Агенција за заштиту животне средине (институционална структура успостављена у оквиру Министарства животне средине, рударства и просторног планирања) је главна институција надлежна за одржавање националног информационог система заштите животне средине. Вођење евиденције је такође дефинисано у свим овде анализираним законима, као и у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, у Уставу, итд. Проток информација и подношење извештаја су регулисани у многим случајевима, али често не и на задовољавајући начин. У Закону о заштити животне средине, Закону о заштити ваздуха, Закону о безбедности хране и Закону о хемикалијама је дефинисан систем за узбуњивање и саопштавање информација у

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
		случају опасности по животну средину и здравље људи, међутим већина закона не садржи дефиниције доње границе опасности. Не – Присутна је неусклађеност различитих институција у погледу информација које прикупљају и поседују; до тога долази не само због нејасне поделе надлежности између институција, већ и због непостојања подзаконских аката којима се дефинише проток информација.
5.2	2. Свака страна ће обезбедити да информације које се тичу заштите животне средине, а стављају се на располагање јавности, буду транспарентне и доступне путем: (а) обезбеђивања података о типу и обиму информација, о основним условима поступка под којима се такве информације могу добити; (б) Установљивања и одржавања практичних мера, као што су: (i) обезбеђивање јавно доступних листа, регистара и досијеа; (ii) обавезивање службеника да пружају подршку јавности у тражењу информација по основу ове конвенције; и (iii) одређивање тачака за контакт; и (в) обезбеђивања бесплатног приступа информацијама које се тичу животне средине, а налазе се у листама, регистрима, или досијеима поменутим у тачки (б) (i).	Да – (а, б-i, б-ii, в) Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, сви државни органи су дужни да најмање једном годишње објаве информатор који садржи најважније информације о њиховом раду. Не – (а,б-iii) Тренутно не постоји национални регистар метаподатака; надлежне институције углавном поседују неку врсту регистра метаподатака, али првенствено за интерну употребу. Делимично – (б-iii) У институцијама од кључне важности, као што су Агенција за заштиту животне средине и Завод за заштиту природе је јасно дефинисано ко су тачке за контакт; међутим, у многим институцијама, (нарочито на локалном нивоу и у приватним и државним фирмама) то није случај.
5.3	3. Потребно је обезбедити да следеће информације које се тичу животне средине, постану све доступније у електронским базама којима се може лако приступити: (а) Извештаји о стању животне средине; (б) Текстови закона које се тичу животне средине; (в) Политика, планови и програми у вези са животном средином; (г) Друге релевантне информације.	Делимично – Извештаји о стању животне средине се редовно објављују. Републички завод за статистику објављује неке податке о животnoj средини на Интернету, а текстови на тему политике заштите животне средине, као и планови, програми и закони се такође редовно чине доступним на Интернету (Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина Републике Србије и Архус центар Крагујевац су добри примери).
5.4	4. Свака страна ће у редовним временским интервалима, не дужим од три или четири године, објављивати и дистрибуирати национални извештај о стању животне средине, укључујући информације о квалитету животне средине и информације о претњама животnoj средини.	Да – Агенција за заштиту животне средине објављује годишње извештаје; Републички завод за статистику такође редовно (месечно, тромесечно и годишње) објављује неке податке о животnoj средини. Потребно је, међутим, да информације буду квалитетније и да се чешће ажурирају.
5.5	5. Владе треба да објављују законе и документе	Делимично – Ова документа редовно постављају

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
	у области животне средине.	на Интернет Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина Републике Србије, Архус центар Крагујевац и други. Сва законска акта се објављују у <i>Службеном гласнику Републике Србије</i> . Детаљи у вези са спровођењем пројеката/програма и извештаји о напретку у спровођењу преузетих обавеза у дело су веома ретко доступни.
5.6	6. Односи се на дистрибуцију у јавности информација у приватном поседу, као што су оквири активности за добровољно „еко-обележавање” и програма „еко-контроле”.	Делимично – Закон о заштити животне средине садржи одредбе о систему EMAS и еколошком знаку. У Правилнику о ближим условима и поступку за добијање права на коришћење еколошког знака, елементима, изгледу и начину употребе еколошког знака за производе, процесе и услуге (2009), успостављају се јасни критеријуми националног система еко-обележавања.
5.7	7. Од влада се захтева да објављују информације о доношењу одлука које се тичу животне средине, као и о изради политике у том домену.	Делимично – Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја налаже да сви државни органи треба најмање једном годишње да објављују извештаје у којима би биле изнете најважније чињенице о њиховом раду.
5.8	8. Захтева се постојање механизма који ће омогућити да се потрошачима учине доступним информације о производима, да би приликом прављења избора били добро обавештени.	Делимично – Одредбе о информацијама о производима се налазе у Закону о заштити потрошача, Закону о заштити животне средине, Закону о хемикалијама, Закону о биоцидним производима, Закону о амбалажи и амбалажном отпаду, Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње, Правилнику о декларисању и означавању упакованих намирница, итд. У Закону о безбедности хране се каже: „Интерес потрошача мора да се обезбеди до највишег нивоа заштите. Субјекти у пословању храном дужни су да потрошачу обезбеде информације које дају могућност избора производа на начин који неће да доведе потрошача у заблуду у погледу састава, својстава и намене производа.” Међутим, практични механизми нису у довољној мери регулисани и потребно их је унапредити и учинити да буду јасније дефинисани.

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
5.9	9. Односи се на успостављање националних система информисања о испуштању и преносу загађујућих материја; под тим се подразумева: усаглашени систем којим је обухваћена цела територија државе, структурисане, компјутеризоване и јавно доступне базе података и прикупљање података путем стандардизованог извештавања.	Да – Агенција за заштиту животне средине је институција надлежна за успостављање и вођење PRTR регистра као једног од подсистема Националног регистра извора загађивања чији резултати треба да буду објављивани на сајту Агенције. Локални органи власти су одговорни за успостављање и вођење локалних регистара извора загађења животне средине. Подзаконски акт којим се прецизирају надлежности и проток информација је донет - Правилник о методологији за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података и објављен у „Службеном гласнику РС”, број 91/10.
5.10	10. Ниједном одредбом овог члана се стране не подржавају нити охрабрују да користе своје право да одбију да објаве одређене информације о животној средини у складу са чланом 4. ст. 3. и 4.	Да

У националном законодавству Републике Србије, опште право приступа информацијама је најопширније дефинисано у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја. У члану 4. тог закона се прописује: „Сматра се да оправдани интерес јавности да зна [...] постоји увек када се ради о информацијама којима располаже орган власти које се односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине”. О приступу информацијама се детаљније прописује у члану 5: „Свако има право да му буде саопштено да ли орган власти поседује одређену информацију од јавног значаја, односно да ли му је она иначе доступна. Свако има право да му се информација од јавног значаја учини доступном тако што ће му се омогућити увид у документ који садржи информацију од јавног значаја, право на копију тог документа, као и право да му се, на захтев, копија документа упути поштом, факсом, електронском поштом или на други начин”.

Право на приступ информацијама је такође успостављено и другим законским актима којима се уређују питања из области животне средине, као што су Закон о хемикалијама (члан 84), Закон о заштити од нејонизујућих зрачења (чл. 3. и 11), Закон о биоцидним производима (члан 47) и Закон о заштити природе (члан 115).

Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 4), право да се добију информације постоји увек када се информације односе на заштиту животне средине; а чланом 15. је предвиђено да они који траже информације не морају навести разлоге за подношење захтева за добијање информација. С друге стране, Закон о општем управном поступку (члан 70) налаже да подносилац захтева мора да образложи постојање свог правног интереса.

Међутим, одредбе које се тичу права на приступ информацијама не постоје или нису јасно дефинисане у многим законским актима из области заштите животне (на пример, у Закону о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности, Закону о водама, Закону о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, Закону о процени утицаја на животну средину, Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, итд.).

Критеријуми за изузеће приликом остваривања права на приступ информацијама и одбијање захтева за објављивање информација су обично нејасни. Стога је тумачење таквих одредаба у националном законодавству донекле произвољно и чини се да је органима јавне власти препуштено, често од случаја до случаја, да одлучују шта тачно подразумевају поменуте одредбе. На пример, тумачење „података чије би објављивање битно отежало остварење оправданих економских интереса” може бити прилично произвољно, као и да ли је захтев „неразуман”, да ли се упућује „често” или се „тражи превелики број информација” (Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, (чл. 9. и 13), или се пак „противи јавном интересу” (Закон о општем управном поступку (члан 70) , „Службени лист СРЈ”, бр. 33/97 и 31/01). У Табели Б.5 је дат општи преглед одредаба које се односе на критеријуме за одбијање објављивања информација у националном законодавству и њихове усклађености са одредбама Архуске конвенције. Потребно је успоставити јасне и прецизне критеријуме за одбијање објављивања информација, ако је могуће, на националном нивоу. Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 12), ако се тражена информација пружи само делимично, остатак информације се мора издвојити и учинити доступном подносиоцу захтева.

Табела Б.5: Критеријуми у националном законодавству за одбијање објављивања информација и њихова усклађеност са одредбама Архуске конвенције

Критеријуми за одбијање објављивања информација у Архуској конвенцији (члан 4, ставови 3 и 4)		Законска акта Републике Србије у којима постоје такве одредбе (члан закона који садржи поменуте одредбе је наведен у загради)
4.3.	Орган јавне управе коме је захтев поднет не поседује тражене информације	ЗСПИЈЗ
	Захтев је очигледно неразуман или је сувише уопштено формулисан	ЗСПИЈЗ, ЗУП
	Захтев се односи на податке који се управо комплетирају или на интерну комуникацију између органа јавне управе	ЗСПИЈЗ
4.4.		
(а)	Поверљивост	ЗЗЖС (80), ЗСПИЈЗ (9), ЗПУЖС (27), ЗСПИЈЗ (9), ЗИСКЗЖС (23), ЗХ (85), ЗБП (46), ЗЗП (115), ЗУО (69), ЗУП (70)
(б)	Међународни односи, национална одбрана или јавна безбедност	ЗЗЖС (80), ЗСПИЈЗ (9)
(в)	Исправност рада правосудних органа	ЗЗЖС (80), ЗСПИЈЗ (9), ЗУП (70)
(г)	Поверљивост комерцијалних и индустријских информација	ЗЗЖС (80), ЗИСКЗЖС (23), ЗСПИЈЗ (9)
(д)	Права интелектуалне својине	ЗЗЖС (80)
(ђ)	Поверљивост личних података	ЗЗЖС (80), (14)
(е)	Интереси трећег лица које доставља тражене информације	ЗЗЖС (80) ЗСПИЈЗ налаже објављивање информација чак и у таквим случајевима
(ж)	Животна средина на коју се информације односе, као што су подручја за размножавање ретких врста	ЗИДЗЗЖС (80)
Наведени основи за одбијање захтева тумачиће се на рестриктиван начин, узимајући у обзир интерес јавности за објављивање информација, као и да ли се тражене информације односе на емисије у животну средину.		ЗУП (70) ЗХ и ЗБП (посебно) Закон о заштити природе, итд.
Документи у којима нису дефинисани критеријуми за одбијање објављивања информација		ЗСПУЖС, ЗЗЈЗНС, ЗЗНЗ, ЗЗВ, ЗЗБЖС, ЗААО, ЗЗОКРФ, ЗВ

Законски критеријуми који се користе за утврђивање права приступа информацијама се разликују од документа до документа. У Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 5) се прописује да свако има ово право, док се у неким законима прави разлика између „јавности” и „заинтересоване јавности” и поменуто право се признаје само заинтересованој јавности. На пример, у Закону о процени утицаја на животну средину (члан 2) се предвиђа да „заинтересована јавност обухвата јавност на коју пројекат утиче или је вероватно да ће утицати, укључујући и удружења која се баве заштитом животне средине и евидентирани су код надлежног органа”, док се у Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину (члан 3) предвиђа да „заинтересована јавност обухвата јавност на коју утиче или може утицати план или програм и/или која има интерес у доношењу одлука које се односе на заштиту животне средине, укључујући удружења која се баве заштитом животне средине и које су евидентирани код надлежног органа.” Та разлика постоји у Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (члан 2), а такође је успостављена и у Закону о заштити животне средине, увођењем термина „заинтересована јавност” у Закону о изменама и допунама Закона о заштити животне средине.

У националном законодавству, опште узев, не постоји јасна дефиниција „информација”, као ни критеријуми уз помоћ којих је могуће дефинисати која информација се може сматрати информацијом од јавног значаја. Најдетаљнија дефиниција је дата у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 2), према коме је то „информација којом располаже орган јавне власти, настала у раду или у вези са радом органа јавне власти, садржана у одређеном документу, а односи се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да зна. Да би се нека информација сматрала информацијом од јавног значаја није битно да ли је извор информације орган јавне власти или које друго лице, није битан носач информација (папир, трака, филм, електронски медији и сл.) на коме се налази документ који садржи информацију, датум настанка информације, начин сазнавања информације, нити су битна друга слична својства информације.” У неким законским актима (на пример, у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закону о општем управном поступку и Закону о процени утицаја на животну средину) често се користи термин „документ”, уместо термина „информација”, што за последицу може имати много уже схватање информација, ако се тај појам односи само на документе и објављени материјал. Важно је, међутим, указати да је пракса да се користи термин „званични документ”, уместо „информација од јавног значаја” такође присутна у многим међународним документима, као и у правним актима Европске уније.

Агенција за заштиту животне средине као орган управе у оквиру Министарства животне средине, рударства и просторног планирања основана је 2004. године и представља главну националну институцију за обезбеђивање и координацију приступа информацијама које се тичу животне средине. Непостојање метарегистара, јасно одређених тачака за контакт у другим институцијама и информациони систем заштите животне средине који је у фази развоја неке су од препрека које стоје на путу ефикасног обављања тог задатка. Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је орган надлежан за контролу слободног приступа информацијама. Његова овлашћења су установљена Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Повереник је одговоран за праћење, односно, надзор органа јавне власти у погледу испуњавања обавеза предвиђених тим законом.

У Архуској конвенцији се успостављају рокови за објављивање тражених информација. Закон о заштити животне средине (члан 79) предвиђа исте рокове као конвенција. Међутим, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 16) намеће још строже рокове: информација мора бити објављена што је пре могуће, а најкасније петнаест дана од подношења захтева, а ако је информација од значаја за заштиту здравља и животне средине, одговор мора стићи у року од 48 сати, а накнадни рок, не дужи од 40 дана, може бити одобрен ако су подаци обимни или комплексни. Међусобна неусаглашеност ова два закона може изазвати забуну код органа јавне власти. Слично томе, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја поставља много краће рокове за обавештавање подносилаца захтева о одбијању захтева за информације; одговор мора бити дат што је пре могуће, а најкасније петнаест дана од подношења захтева, без могућности продужења тог рока. Архуска конвенција дозвољава и чак препоручује странама потписницама наметање строжих

стандарда него што је предвиђено у конвенцији. Осим тога, по Уставу Републике Србије (члан 20), једном достигнути ниво људских права не може се смањивати.

Иако Архуска конвенција дозвољава органима јавне управе да уведу разумну накнаду за пружање информација, у националном законодавству се углавном забрањује наплата услуге пружања информација. Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 17), „увид у документ који садржи тражену информацију је бесплатан”. Могу бити наплаћени само трошкови прављења копије документа и поштарина, а трошковник је дефинисан у подзаконском акту, „Уредби о висини накнаде нужних трошкова за издавање копије докумената” („Службени гласник РС”, број 8/06). Осим тога, према истом члану Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, новинари, удружења које се баве људским правима и сви појединци који траже информације о угрожавању или заштити здравља становништва и животне средине су изузети од обавезе плаћања било каквих накнада за добијање информација (на пример, за копирање докумената или поштанске трошкове).

Приликом спровођења законских одредаба које се односе на доступност информација, јавља се више проблема. Општа свест је неразвијена, како у широкој популацији, тако и међу органима јавне власти, по питању одредаба Архуске конвенције и за њу везана решења у националном законодавству. Ниво заинтересованости јавности за тражење информација о стању животне средине је углавном низак, а органи јавне власти још увек нису спремни да пруже релевантне информације или да их на активан начин поделе са другима (*видети доленаведени одељак Б.3.*)

Одељак Б.3: Члан 5: Прикупљање и дистрибуирање информација које се тичу животне средине

Ekoportal <www.ekoportal.pl> (Пољска)

Овај сајт пружа детаљне информације о заштити животне средине, а нарочиту пажњу посвећује пољским законима и пројектима. Ekoportal такође помаже јединицама управе које се на регионалном и локалном нивоу баве очувањем животне средине да воде регистре докумената који се односе на животну средину и заштиту животне средине. Ти документи су у електронској форми и доступни су јавности.

Извор: Сајт Регионалног центра за животну средину (REC): <http://web.rec.org/documents/eArhus/overview-of-the-cases.pdf>

Што се тиче активног чињења информација које се тичу животне средине доступним на Интернету или у форми публикација, кампања или конференција за штампу, органи власти и институције одговорне за праћење, вођење евиденције, извештавање и обезбеђивање протока података ка Агенцији за заштиту животне средине углавном немају финансијске, техничке и кадровске капацитете неопходне за ефикасно прикупљање и дистрибуцију информација. Квалитет није задовољавајући, а постоје рупе у информацијама из области животне средине. Истраживања и праћење биодиверзитета и других елемената у домену животне средине су још увек далеко од потребног нивоа систематичности, а ни подношење извештаја није адекватно решено. Потребно је унапредити општи проток информација између органа јавне власти и од загађивача ка Агенцији за заштиту животне средине и усвојити додатна подзаконска акта којима би јасније и детаљније били дефинисани системи за вођење евиденције, праћење и подношење извештаја намењени оператерима, нарочито у погледу процедура и рокова којима се обезбеђује одговарајући проток информација према органима јавне управе. Случајеви када је могуће изузеће од обавезе објављивања података нису јасно дефинисани у законима Републике Србије, а потребно је и да критеријуми буду прецизнији. Организације које су у обавези да подносе информације које се тичу животне средине често означавају извесне податке као недоступне за стављање на располагање јавности, нарочито „сирове податке”. Контрола организација које су дужне да достављају релевантне податке о животној средини и контрола протока информација ка органима власти је и даље неефикасна. Такође, потребно је поштрити контролу производа на тржишту, као и објављивање информација о производима. Осим тога, не постоји ни ефикасан систем спољашње контроле адекватности и објективности података о ситуацијама које представљају непосредну опасност за здравље људи и животну средину.

Одељак Б.4: Доступност и проток информација које се тичу животне средине у Републици Србији

Агенција за заштиту животне средине (АЗЖС) Републике Србије је постигла велики напредак у области достављања података (тзв. „Приоритетни токови података”) тако што је повећала количину информација које доставља Европској агенцији за животну средину, од 17% 2004. до 75% 2010. године (<http://www.eionet.europa.eu/dataflows/pdf2011/benchmarking?year=2010>). Осим тога, и АЗЖС и Министарство животне средине, рударства и просторног планирања редовно достављају информације и извештаје о имплементацији телима која спроводе разне међународне конвенције и споразуме. Према подацима из Базе података о обавезама које се тичу извештавања <<http://rod.eionet.europa.eu>> која функционише у оквиру EIONET-а, Србија је крајем 2010. године имала 98 неизвршених и 19 извршених обавеза из домена извештавања. Метеоролошки и климатски подаци за подручје Републике Србије су јавно доступни на сајту Републичког хидрометеоролошког завода Србије (<http://www.hidmet.gov.rs/>). Република Србија је израдила Прву националну комуникацију Републике Србије, као обавезу проистеклу из Оквирне конвенције УН о промени климе - „UNFCCC”, и доступна је на сајту МЖСРПП (http://www.ekoplan.gov.rs/srl/upload-centar/dokumenti/razno/inicijalna_nacionalna_komunikacija.pdf). Сарадња у оквиру Дунавске конвенције такође обезбеђује већу доступност, побољшање квалитета и већу поузданост информација. Правилник о националној листи индикатора заштите животне средине је усвојен („Службени гласник РС”, број 37/2011), и према њему је урађен Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2010. годину (http://www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj_o_stanju_zivotne_sredine_za_2010_godinu.pdf).

Извори: Други преглед стања животне средине у Републици Србији (ПСЖС II), Извештај ЕЕА о западном Балкану, Извештај АЗЖСРС упућен ЕЕА
< <http://www.eea.europa.eu/publications/eionet-priority-data-flows-may-2008-april-2009>>

Систем подршке за одговарање на захтеве за добијање информација није подједнако развијен (видети одељак Б.5). Тачке контакта и контакт лица морају да буду јасније дефинисане у свим институцијама у чијем поседу се налазе релевантни подаци о стању животне средине (односно у институцијама наведеним у Каталогу органа јавне власти у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја). Недостаје и јасан, ажуриран и интегрисан регистар метаподатака о информацијама које се тичу животне средине. Надлежне институције обично имају неку врсту регистра метаподатака, али су они углавном направљени за интерну употребу и нису довољно свеобухватни нити усклађени. Неке врсте општих информација су често доступне на Интернету, али нису довољно детаљне.

Одељак Б.5: Члан 4: Основни услови и процедуре за добијање информација (пример добре праксе из Велике Британије)

Мета-инфо систем <http://www.defra.gov.uk/corporate/engov/index.htm> у Великој Британији садржи Интернет странице посебно припремљене тако да буду од помоћи свакоме ко жели да добије информације из Министарства за животну средину, храну и рурална питања.

Извор: Сајт Регионалног центра за животну средину (REC):
<<http://web.rec.org/documents/eArhus/overview-of-the-cases.pdf>>

Према подацима из Канцеларије Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, до сада је поднет мањи број жалби због одбијања да се објаве информације које се тичу животне средине, али разлог томе је углавном недовољно развијена свест јавности о питањима из домена заштите животне средине.

Неразвијена свест о овим питањима и мањак капацитета су најприсутнији на нивоу локалних власти. Многе општине, нарочито оне које су мање развијене немају довољне финансијске, техничке и кадровске капацитете да делотворно и ефикасно обрађују и објављују информације. Многе општине немају редован приступ Интернету (на пример, 10–20% општина нема сајтове) нити јасно дефинисане тачке за контакт за тражене информације, а њихово особље није довољно обучено да обрађује захтеве.

Многе општине које имају официјелне Интернет сајтове, немају на својим страницама најважније информације о животној средини, на пример своје стратешке документе као што су локални еколошки акциони планови, или локални планови управљања отпадом, или просторни планови и стратешке студије утицаја које се односе на дате локалне средине и др. Још један велики проблем је мањак метаподатака (т.ј. информација о типу и обиму података у поседу органа власти) који би могли да олакшају обраду захтева за информације које подносе заинтересоване стране. Потребно је хитно успоставити национални регистар метаподатака захваљујући коме би заинтересоване стране могле да знају ком државном органу треба да поднесу захтев за добијање информација.

У другим законима се именују разни органи власти надлежни за одређене регистре релевантне за заштиту животне средине; међутим нека подзаконска акта још увек не постоје, пошто нису дефинисане надлежности и координација између институција и министарстава. Вођење евиденције и активно дистрибуирање информација о стању животне средине је такође дефинисано у Закону о процени утицаја на животну средину, Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, Закону о хемикалијама, Закону о биоцидним производима, Закону о заштити ваздуха, Закону о заштити природе, Закону о заштити од буке у животној средини, Закону о управљању отпадом, Закону о амбалажи и амбалажном отпаду, Закону о безбедности хране, Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја и другим законима.

Агенција за заштиту животне средине је одговорна за успостављање и одржавање електронског Националног информационог система, који треба да буде доступан јавности на Интернету. Мада је информациони систем у фази израде, односно комплетирања, многи подаци и анализе се налазе на сајту Агенције (<http://www.sepa.gov.rs/>). Неке области, као што су саобраћај, коришћење хемикалија, биодиверзитет и праћење буке још увек нису довољно укључене у информациони систем.

Агенција за заштиту животне средине (АЗЖС) је главна институција за одржавање база података које садрже информације о животној средини и дистрибуцију информација о животној средини. У складу са чланом 74. Закона о заштити животне средине, Агенција за заштиту животне средине је задужена за успостављање и вођење информационог система којим се обезбеђује „формирање, класификовање, одржавање, презентација и дистрибуција нумеричких, описних и просторних база података о: квалитету медијума животне средине, праћењу стања и заштити животне средине, законодавним, административним, организационим и стратешким мерама, научно-техничким информацијама о планским мерама превенције и размена информација са другим информационим системима и др.” АЗЖС је такође институција одговорна за успостављање Регистра извора загађења животне средине који је углавном усклађен са PRTR протоколом и E-PRTR директивом, и подаци се достављају (*видети одељак 7*).

О редовном објављивању „националног извештаја о стању животне средине” се детаљно говори у Закону о заштити животне средине (чл. 76. и 77). У складу са тим законом, АЗЖС је дужна да објављује национални извештај једном годишње. Неке податке о животној средини такође редовно (месечно, квартално, годишње) објављује Републички завод за статистику. Сви извештаји су доступни на Интернету, а осим тога, према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, сва државна тела су дужна да најмање једном годишње објављују „информатор који садржи најважније информације о њиховом раду”, у коме се налазе информације као што су: надлежности, интерна организација, буџет, врсте услуга начин и место чувања различитих носача информација, врсте информација које се чувају, врсте информација којима се може приступити, опис процедуре за подношење захтева, правила и одлуке државних органа о транспарентности рада, радно време, адресе, детаљи о начинима успостављања контакта, приступачност лицима са посебним потребама, приступ седницама, допуштеност аудио и видео снимања, прописи којима се ограничава транспарентност рада и образложење поменутих ограничења. Више детаља о садржају информатора се налазе у пропису под насловом „Упутство за израду и објављивање информатора о раду државног органа” (*„Службени гласник РС”, број 68/10*).

Дистрибуција информација у случају било какве непосредне опасности по здравље људи или животну средину се детаљно описује у неколико докумената: у Закону о заштити животне средине (чл. 42. и 62), Закону о заштити ваздуха (члан 23), Закону о безбедности хране (чл. 9, 38. и 40)

Одељак Б.6: Комуникација са заинтересованим странама и јавношћу: пракса у Републици Србији

На сајтовима АЗЖС и МЖСРПП се налазе неке непотпуне информације о њиховим активностима и стању животне средине. Ни агенција ни министарство не издају редовно билтене, прегледе, обавештења или саопштења за штампу, иако се ситуација донекле поправила у последњих неколико година. За разлику од тих институција, Завод за заштиту природе је веома ефикасан у комуникацији са различитим заинтересованим странама, као што су школе и новине. Сектор за контролу и надзор МЖСРПП редовно ставља на сајт извештаје за 6 и 12 месеци као и резултате спроведених акција, итд.

Извор: Други преглед стања животне средине у Републици Србији (ПСЖС II), (2007)

Агенција за заштиту животне средине је успоставила сарадњу са више међународних тела којима се подносе извештаји и редовно прослеђује податке о стању животне средине Европској агенцији за животну средину путем Европске информационе и осматрачке мреже у области животне средине (EIONET). Проток информација је у протеклих неколико година видно побољшан. АЗЖС је такође успоставила редовну комуникацију са Системом за глобално праћење за животну средину и безбедност (GMES) и Заједничким информационим системом о животној средини (SEIS). Републички геодетски завод је институција надлежна за сарадњу са Инфраструктуром просторних информација у Европској заједници (INSPIRE). Сектор за контролу и надзор МЖСРПП такође извештава мрежу ECENA (Environmental Compliance and Enforcement Network for Accession) чији је члан и независни експерт припрема извештај и доставља ECENA секретаријату.

Већина националних закона, политика, планова, програма и споразума су доступни на Интернету. Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина Републике Србије, Архус центар Крагујевац и други органи сада на Интернету имају базе података које садрже законе и прописе. Сва законска акта се редовно објављују у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Ратификовани међународни уговори се објављују у „Службеном гласнику Републике Србије” као елементи националног законодавства. Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Агенција за заштиту животне средине, Завод за заштиту природе Србије и друге институције на Интернету објављују извештаје о својим активностима у области заштите животне средине. Међутим информације које су доступне нису свеобухватне; на Интернету се ретко могу наћи детаљи о предлозима за успостављање оквира најважнијих елемената политике заштите животне средине. Осим тога, информације доступне на Интернету су ретко систематски презентоване, а често се не наводе проверљиви извори информација.

Национални оквири „еко-обележавања” и „еко-контроле” су још увек у почетној фази развоја. Закон о заштити животне средине садржи одредбе које се односе на систем EMAS (чл. 44–50) и еко-обележавање (чл. 53. и 54). У Правилнику о ближим условима и поступку за добијање права на коришћење еколошког знака, елементима, изгледу и начину употребе еколошког знака за производе, процесе и услуге („Службени гласник РС”, број 3/09), који је ступио на снагу 2009. године, постављају се јасни критеријуми за национални систем еко-обележавања. Важно је имати у виду да је систем усклађен са системом еко-обележавања који се примењује у ЕУ. Главне институције надлежне за ове системе су Институт за стандардизацију Србије (за систем ISO 14000), Акредитационо тело Србије (за поступке сертификације) и Група за контролу хране у оквиру Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде (за ISO 22000:2005, стандарде безбедности хране HALAL и KOSHER и систем сертификације GLOBALG.A.P. итд). Агенција за заштиту животне средине у извештајима о стању животне средине у Републици Србији, приказује податке о предузећима са сертификатима ISO 14001 и предузећима која су увела чистију производњу, као и о лиценцама за еколошки знак. Међутим,

свест јавности и њен интерес за еко-обележавање у Републици Србији је веома мали, што за последицу има низак ниво интересовања произвођача и приватних предузећа да примењују системе еко-обележавања и сертификације.

Одредбе које се тичу механизма којима се обезбеђује да јавност има довољно информација о производима налазе се у Правилнику о декларисању и означавању упакованих намирница („Службени лист СЦГ”, бр. 4/04, 12/04 и 48/04), Закону о заштити животне средине (члан 52), Упозорење на декларацији (чл. 53 и 54), Закону о хемикалијама (чл. 9, 16–23), Закону о биоцидним производима (члан 37), Правилнику о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа („Службени гласник РС”, бр. 59/10 и 25/11), Правилнику о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН („Службени гласник РС”, бр. 64/10 и 26/11) и Правилнику о специфичним захтевима за паковање, обележавање и оглашававање биоцидног производа („Службени гласник РС”, бр. 59/10 и 26/11), Закону о амбалажи и амбалажном отпаду (члан 15), Правилнику о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње („Службени гласник РС”, број 48/11), Правилнику о начину обележавању пољопривредних и прехранбених производа добијених од генетички модификованих организама („Службени лист СЦГ”, број 6/03), итд. У члану 8. Закона о безбедности хране се предвиђа: „Интерес потрошача мора да се обезбеди до највишег нивоа заштите. Субјекти у пословању храном дужни су да потрошачу обезбеде информације које дају могућност избора производа на начин који неће довести потрошача у заблуду у погледу састава, својстава и намене производа.”

3. Учешће јавности у доношењу одлука које се тичу животне средине

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Република Србија је предузела кораке на плану примене Архуске конвенције десет година пре него што ју је потврдила. Развила је низ процедура за учешће јавности, првенствено путем Закона о заштити животне средине (2004), Закона о процени утицаја на животну средину²⁰ (2004), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (2004) и Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (2004). Тим новим законима се ствара правни оквир за учешће јавности који се може примењивати.

2. Неки захтеви који се тичу учешћа јавности још увек нису у потпуности хармонизовани. На пример, спровођење одредаба закона о СПУЖС и ИСКЗЖС које се односе на учешће јавности није могуће без потпоре у виду чланова у другим секторским законима и подзаконским актима, као што је Закон о планирању и изградњи.

Недостају и капацитети и практични механизми за спровођење прекограничних процена утицаја на животну средину; то је нарочито значајно имајући у виду географску површину и могућа енергетска постројења, као и постројења која користе обновљиве изворе енергије и инфраструктуру за коришћење природног гаса. Мањкају и законске обавезе које се тичу прекограничних механизма који се примењују на билатералне споразуме претходно потписане са суседним државама (осим када се ради о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине). Такође не постоје процедуре за примену прекограничне процене када државе нису потписале билатералне или мултилатералне споразуме о имплементацији (чак и за ИСКЗЖС); те процедуре су потребне пошто су готово све релевантне државе потписнице конвенције усвојене у Еспоу.

3. Свест о могућностима за учешће у одлучивању (на пример, јавне расправе, форуми, редовно учешће заинтересованих страна) није довољно развијена, а саме инструменте за комуникацију треба даље развијати. Активности којима се потпомаже и развија свест јавности су ограничене.

²⁰ У вези са чланом 6. Архуске конвенције: учешће јавности у одлукама о посебним активностима које могу значајно утицати на животну средину.

4. Сарадња међу секторима и разним просторним целинама на различитим нивоима (државном, покрајинском, локалном) није довољно развијена да би се процедуре везане за учешће јавности могле ефикасно спроводити.

5. Они који доносе одлуке ретко сматрају учешће јавности на било ком нивоу кључним елементом за доношење добрих и легитимних одлука, а капацитети у домену заштите животне средине су посебно мали на локалном нивоу. Такође, ниво знања и вештина удружења које се баве животном средином потребних за учешће у доношењу одлука је веома низак. Подршка (углавном финансијска, али и оперативна) за развој капацитета удружења потребних за њихово учешће у доношењу одлука и сарадњу са суседним државама и другим удружењима је мала или не постоји. Недостају и евалуације утицаја удружења које праве доносиоци одлука. Треба побољшати начине како да се олакша учешће и ангажовање јавности и да се изгради поверење, нарочито по питањима из домена климатских промена, у погледу процедура везаних за процену утицаја на животну средину и стратешку процену утицаја на животну средину и у погледу процедура за припрему закона.

► Оцена права на учешће јавности

Да би активности обухваћене другим стубом Архуске конвенције биле делотворне, он се ослања на њена друга два стуба: стуб који се односи на информисање обезбеђује да јавност може да учествује и да притом буде информисана, док стуб који се тиче правне заштите обезбеђује да су права из домена учешћа јавности реално остварива, а не да постоје само на папиру.

Први део овог стуба се односи на јавност која може бити погођена доношењем одлука о посебним активностима или из других разлога заинтересована за доношење тих одлука (члан 6); други део се тиче учешћа јавности у развоју планова, програма и политике у вези са животном средином (члан 7). На крају, чланом 8. је обухваћено учешће јавности током припреме закона, правила и законски обавезујућих нормативних инструмената.

Да би се остварили циљеви наведених одредаба, потребно је применити активан приступ и учинити напоре да би се обезбедило учешће релевантних актера на транспарентан начин где би они били консултовани. Ако је такво учешће искључено, треба развити јасне и транспарентне стандарде и критеријуме за то. За процесе би требало да буде од користи учешће јавности у раној фази, а у оквиру процеса би требало да се дају разумни рокови за различите фазе и довољно времена за информисање јавности; на крају, заинтересованој јавности треба обезбедити довољно времена да се припреми и на ефикасан начин учествује у процесима везаним за доношење одлука. Јавност треба на време обавестити о могућностима, процедурама и критеријумима за учешће у процесу доношења одлука. Такође је потребно промовисати исходе учешћа јавности у коначним одлукама.

Табела Б.6: Учешће јавности: Усклађеност закона Републике Србије са захтевима Архуске конвенције

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
6.	<i>Учешће јавности у доношењу одлука о посебним активностима</i>	
6.1	1. Од Страна се захтева да гарантују учешће јавности у процесима доношења одлука о активностима које би могле да	Делимично – Усклађеност: Закон о процени утицаја на животну средину; Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
	имају значајан утицај на животну средину. Видети такође: листа активности (<i>Анекс</i>), активности које се не налазе на листи и непримењивање одредаба овог члана, ако активности служе у сврху националне одбране.	(„Службени гласник РС”, број 114/08). Листе активности нису у потпуности усклађене са прописима ЕУ и листом из Архуске конвенције Активности које нису на листи: У Уредби о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола („Службени гласник РС”, број 84/05), која је донета на основу Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (2004), наводи се листа активности на које се примењује ова процедура. Не примењује се ако активности служе у сврху националне одбране.
6.2	2. Захтева се да заинтересована јавност буде обавештавана у раној фази поступка доношења одлука које се тичу животне средине и то адекватно, ефикасно и правовремено, на начин који задовољава основне минималне услове у домену садржине обавештења.	Делимично – Јавност је укључена у процес у довољно раној фази према ЗПУЖС и ЗИСКЗЖС, али не и у другим законским актима, као што су Севесо прописи и Закон о заштити природе. Не постоје студије о адекватности, благовремености и ефикасности обавештавања јавности. Прелиминарно стручно мишљење о обавештавању јавности указује да се не примењује на ефикасан начин, нарочито на локалном нивоу. ЗПУЖС дефинише минимум садржине информација које је потребно пружити приликом обавештавања јавности. Јавност ће бити обавештена ако је активност прекограничне природе, мада се та одредба може различито тумачити по питању формулације „у раној фази”, као и испуњавања захтева Архуске конвенције. Што се тиче ИСКЗЖС, сви поменути аспекти су добро уређени.
6.3	3. Процедуре учешћа јавности у доношењу одлука ће укључивати разумне временске рокове за различите фазе остваривања, остављајући довољно времена за информисање јавности у складу са горенаведеним ставом 2. и за припрему јавности за учешће и њено ефикасно учешће у процесу доношења одлука.	Да
6.4	4. Свака страна ће омогућити учешће јавности у раној фази, када су све опције отворене и када може доћи до ефикасног учешћа јавности.	Делимично – Да, у ЗПУЖС и ЗИСКЗЖС; не и у другим законима укључујући прописе о севесо постројењима и Закон о заштити природе. Не – У области учешћа јавности не постоје стандарди учинка или квалитета, због чега је учешће јавности често само формално.

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
6.5	5. Свака страна треба, када је то примерено ситуацији, да подстиче потенцијалне подносиоце захтева да одреде заинтересовану јавност, да расправљају, као и да обезбеде информације које се тичу циљева због којих подносе захтев пре подношења захтева за давање дозволе.	Да - ЗЗЖС, ЗИСКЗЖС, ЗПУЖС и ЗСПУЖС Не – (Поједини закони уређују такву материју где не постоји могућност да се ова одредба примени).
6.6	6. У ставу 6. се од Страна конвенције захтева да заинтересованој јавности обезбеде приступ свим доступним информацијама које се тичу процеса доношења дате одлуке, обухваћеног чланом 6, уз извесна ограничења.	Да – Законима је предвиђена доступност свих информација (на пример, достављање докумената након подношења захтева, који се тичу издавања дозвола или привремене дозволе у области интегрисаног спречавања и контроле загађивања животне средине).
6.7	7. Процедуре за учешће јавности дозволиће могућност јавности да подноси, било у писаној или другој одговарајућој форми, у току јавне расправе или истраге са подносиоцем захтева, све врсте примедби, информација, анализа или мишљења која се сматрају релевантним за предложену активност.	Да
6.8	8. Свака страна ће обезбедити да се приликом доношења одлука које се тичу животне средине узме у обзир исход учешћа јавности.	Делимично – Да, за ПУЖС, ИСКЗЖС, севесо, мада у пракси није прецизно уређено, нити ефикасно примењено; Не у Закону о заштити природе. Потребно је боље проучити резултате учешћа јавности у процесу доношења одлука, али прелиминарне процене указују на недостатке. Писана објашњења о начину на који се коментари јавности узимају у обзир се ретко примењују, а нема повратних информација.
6.9	9. Свака страна ће обезбедити да када орган јавне управе донесе одлуку, јавност буде без одлагања обавештена о тој одлуци у складу са одговарајућом процедуром. Свака страна ће јавности ставити на располагање текст одлуке, као и разлоге и образложења на којима је одлука заснована.	Не – Прописи налажу да се пружи детаљне информације о исходима, али не и детаљан текст одлука (ЗПУЖС, ИСКЗЖС, севесо).
6.10	10. Дефинише учешће јавности када се активности поново разматрају, мењају или ажурирају, у ком случају се примењују одредбе ставова 2 до 9 овог члана.	Да – ИСКЗЖС, ЗПУЖС, Севесо прописи. Не – Одредбе које се тичу ажурираних активности морају бити одређеније.

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
6.11	11. Овај став се односи на одлуке које се тичу генетички модификованих организама (ГМО).	Не – Видети одељак 8. о ГМО.
7.	<i>Учешће јавности које се односи на планове, програме и политику у вези са животном средином</i>	
7.1	1. Од Страна конвенције се тражи да омогуће учешће јавности током припреме планова и програма у вези са животном средином на транспарентан и правичан начин, те да пружи потребне информације.	Делимично – Спровођење стратешке процене утицаја на животну средину се не захтева за планове и програме у области пољопривреде, шумарства, рибарства, лова, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, а то јесу релевантне области на које се односи Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину (2004) и о којима се детаљније говори у члану 5. тог закона. Процедуре за процену утицаја планова и програма на животну средину и здравље нису развијене, нити је успостављена сарадња између надлежних министарстава; стога је заинтересована јавност лишена могућности да учествује у разматрању планова и програма како је предвиђено у члану 9. Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину се уређују услови, начин и поступак вршења процене утицаја на животну средину одређених планова, програма и процедура (члан 1). Стратешка процена се врши у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта и за њено спровођење је одговоран надлежни орган за послове просторног и урбанистичког планирања. Закон о планирању и изградњи предвиђа спровођење стратешке процене утицаја на животну средину. Извештај о стратешкој процени, резултати учешћа заинтересованих органа и организација и јавности и других држава у случају прекограничног утицаја, саставни су део документационе основе планова и програма (члан 24). Законом о водама (2010) се налаже учешће шире јавности у припреми плана управљања водама (члан 38), али не у довољној мери: нису искоришћене могућности за развој заједничке стратегије имплементације која је дефинисана у Оквирној директиви Европске уније о водама. У Закону о заштити животне средине (2009), односно у плану за заштиту од хемијских акцидената, не успостављају се критеријуми за учешће јавности; јавности се подноси само коначни извештај о безбедности. Законска основа за учешће јавности и удружења у процесу

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и где се упућује на чланове)
		доношења одлука се стално проширује: видети Закон о заштити природе (2009) и Закон о генетички модификованим организмима (2009).
8.	<i>Учешће јавности током припреме извршних прописа и/или општеприменљивих законски обавезујућих нормативних инструмената</i>	
8.1	1. У конвенцији се признаје да осим што има право да учествује у доношењу одлука које утичу на њихове животе, јавност игра улогу и у настајању закона и нормативних аката.	Делимично – Закони и извршни прописи не обавезују ни на какво учешће јавности у процесима припреме. Закон о државној управи (члан 77) обавезује на јавну расправу у припреми закона којим се битно мења правни режим у једној области или којим се уређују питања која посебно занимају јавност. Јавна расправа се, ограничено, може сматрати средством којим се гарантује пуно учешће јавности у процесу доношења одлука, али се на крају своди на квалитет и делотворност претходно доступних консултација са јавношћу.

Прве иницијативе везане за Архуску конвенцију у Србији су 1999. године покренули Регионални центар за животну средину за централну и источну Европу (REC) и REC Република Србија. Циљеви Архуске конвенције су континуирано промовисани путем активности као што су радионице и припрема упутстава. У том смислу, Република Србија је предузела кораке на плану спровођења Архуске конвенције и пре него што је она потврђена.

Током десетогодишњег периода који је претходио потврђивању Архуске конвенције, Република Србија је успоставила низ процедура за учешће јавности, првенствено, Закон о заштити животне средине (2004), Закон о процени утицаја на животну средину²¹ (2004), Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину (2004) и Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (2004). Овим низом нових закона, учешће јавности је на одговарајући начин унето у правни оквир који се може примењивати, мада је потребно појачати праћење и процену утицаја. Што се тиче спровођења Закона о процени утицаја на животну средину, постоје случајеви где су сви кораци предузети уз бројне коментаре удружења и јавности. Међутим, недостаје одговарајући преглед примене Закона о процени утицаја на животну средину (ПСЖС 2007).

У мају 2005. године, Министарство животне средине је израдило стратегију комуникације под насловом „Јачање управљања животном средином у Управи за заштиту животне средине: дијалог за 2005–2006”. Општи циљ је био да се подржи успостављање боље комуникације између Управе, која је у то време била у саставу Министарства науке и животне средине и свих страна у земљи заинтересованих за очување животне средине. У стратегији се описују циљеви и организација комуникације, као и активности које ће довести до остваривања назначених циљева. Предстојеће фазе укључују развој детаљнијих акционих планова којима се пружа подршка стратегији. Међутим, примена стратегије споро напредује, пошто министарство има друге приоритете (ПСЖС 2007). Нова влада је 2007. године поново оформила засебно министарство надлежно за животну средину.

²¹ У вези са чланом 6. Архуске конвенције који се односи на учешће јавности у одлукама о посебним активностима које могу значајно утицати на животну средину.

Десетогодишње припреме су уродиле плодом и Република Србија је 2009. године потврдила Архуску конвенцију. Започет је и процес приступања ЕУ, што је државни приоритет број један. Очекује се да ће како се ближи чланство у ЕУ, статус и значај Архуске конвенције и учешћа јавности расти. Упитник који је недавно направљен ради формулације мишљења о приступању Републике Србије ЕУ²² садржи питања о учешћу јавности, што би требало да представља додатни притисак усмерен на примену другог стуба Архуске конвенције.

Сарадња са удружењима и са јавношћу је од кључне важности за примену Архуске конвенције. Законски основ за учешће јавности и удружења у процесу доношења одлука је сада солиднији, пошто су донети, на пример, Закон о заштити природе (2009), Закон о ГМО (2009), Закон о водама (2010) и до извесне мере, други закони у вези са животном средином. Међутим, јавност се и даље недовољно консултује по питању садржине и утицаја нацрта закона. Државни органи немају усаглашена правила и праксу који се примењују у домену консултовања јавности (на пример, представљање закона или стратегија у медијима се у неким случајевима сврстава у „учешће јавности”), што указује на суштинско неразумеваше тог појма. Овде главни проблем нису само законски прописи, па ни свест грађана, већ врло често и недостатак елементарних услова (адекватног простора, опреме, комуникација, мрежа, финансијских средстава) за рад удружења грађана, што их онемогућава да окупљају заинтересоване грађане да учествују у јавним расправама, да их едукују о одређеним проблемима заштите животне средине како би могли квалификовано да учествују у расправама. Стварање услова за деловање удружења као заинтересованих страна (јачање капацитета удружења) не може бити само ствар појединих донатора већ смишљена политика, и на националном и нарочито на локалном нивоу, за стварање услова за деловање удружења грађана као заинтересованих страна у процесима одлучивања, од најранијих фаза па до имплементације стратешких и других докумената, прописа, политика, програма и планова.

Јавност у Републици Србији обично не учествује у јавним расправама, а разлог томе је што јавност углавном не разуме позиве који подразумевају јавни увид или учешће јавности у расправи, осим у конкретним случајевима када су угрожена својинска права. Како сада ствари стоје, јавност се укључује прекасно, т.ј. када су пројекти већ одобрени, а њихово спровођење у току. Дешавало се да је било покушаја да се остварују права преко органа власти који нису надлежни за заштиту животне средине у тим конкретним случајевима. Са друге стране, јавност некада учествује у (често исполитизованим) расправама током кампање које се покрећу искључиво са циљем да се спречи спровођење неког пројекта у дело. Нетолеранција, неспремност на дијалог, недовољна стручност да би се обављала сопствена улога и неповерење у институције су очигледни.

Треба унапредити начине да се олакша учешће и ангажовање јавности, нарочито када је реч о питањима везаним за климатске промене.

Још увек су неразвијени стандарди учинка и квалитета учешћа јавности. Показатељи тога су чисто формално учешће јавности, чињеница да велики део цивилног друштва не учествује у консултацијама, резултати учешћа јавности се не узимају у обзир приликом доношења коначних одлука, низак ниво транспарентности у административној пракси која је окренута грађанима, а тиче се животне средине и недостатак устаљених механизма за обавештавање јавности о донетим одлукама. Анкете на терену показују да грађани не верују у тачност података о животној средини, а разлоге за то је потребно даље анализирати.

Финансијска средства из буџета намењена учешћу јавности су мала, нарочито када је реч о сталној финансијској потпори за аналитички рад и оцену стања. Потребно је успоставити прецизне критеријуме за доделу финансијских средстава који би били у складу са циљевима и индикаторима у области заштите животне средине и обезбедити финансијска средства како на националном, тако и на локалном нивоу.

²² Информације које је Европска комисија затражила од Владе Србије ради припреме мишљења о кандидатури Србије за чланство у Европској унији (новембар 2010).

Учешће јавности у припреми закона и прописа је ограничено; иако постоје неки докази о учешћу јавности у раним фазама израде нацрта закона, учешће јавности у изради нацрта подзаконским аката је минимално или не постоји. И даље је јавност у недовољној мери консултована о садржини и утицају нацрта закона.

Учешће јавности у процедурама које се примењују у процени утицаја на животну средину није развијено због непостојања критеријума којима се дефинише појам „удружења”. Потребно је законски успоставити критеријуме за квалификацију удружења за учешће у одлучивању; надлежни органи морају да се обавезу да обезбеде учешће удружења.

Што се тиче учешћа јавности у процедурама везаним за процес процене утицаја на животну средину, постоје отворена питања о могућностима злоупотребе процедуре, попут ометања доношења одлука да би се постигли други циљева, а постоји и недостатак јасног разумевања нарушавања права интелектуалне својине у случајевима када се захтева приступ информацијама, наиме, приликом копирања докумената. Осим тога, постоје и проблеми у координацији активности усмерених на добијање одобрења за спровођење студије процене утицаја на животну средину и обавештавању инспекцијских служби о таквим процедурама. Истовремено, препоручује се да информисање јавности о покретању одговарајућих процедура у вези са проценом утицаја на животну средину мора подразумевати и информисање надлежних административних целина на чијој територији се пројекат спроводи о проблемима на плану имплементације на свим нивоима (на нивоу заједница, општина, покрајина, као и на националном нивоу). Све наведено захтева детаљну анализу; стога примена и праћење усвојених закона треба да буду бољи и ефикаснији.

Учешће јавности у доношењу одлука о посебним активностима је уређено Законом о процени утицаја на животну средину (2004) и Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине. Спровођење у дело одредаба које се тичу процене утицаја на животну средину и интегрисаног спречавања и контроле загађивања животне средине није могуће без постојања одговарајућих чланова у другим секторским законима и подзаконским актима, као што је Закон о просторном планирању и изградњи или акта о граничним вредностима емисија у области вода.

Процедуре којима се регулишу јавни увид, презентација и расправа о студијама о процени утицаја на животну средину су наведене у одговарајућим правилницима. Постоје такође стандарди и упутства који се односе на квалитет релевантних информација и процедуре за контролу начина на који се надлежни органи односе према мишљењу јавности. На документе који се сматрају пословном, службеном или државном тајном не односи се обавеза стављања на располагање јавности, а тиме се не спречава објављивање података о емисијама, ризицима од удеса, резултатима праћења и инспекцијском надзору.

Члан 5. Архуске конвенције се односи на прикупљање и дистрибуцију информација о животној средини, а члан 6. на учешће јавности у доношењу одлука о посебним активностима током припрема закона и прописа. Примери добре праксе постоје у Чешкој Републици, Данској, Француској, Словачкој и Великој Британији (видети одељак Б.7. која следи).

Одељак Б.7: Е-портали и подршка учешћу јавности

Информациони систем са подацима о проценама утицаја на животну средину <eia.enviroportal.sk> (Словачка Република)

Овај сајт под окриљем Министарства животне средине Словачке Републике садржи комплексан систем информација о процени утицаја на животну средину и стратешкој процени утицаја на животну средину.

Јавна расправа о врстама природних станишта и биљним и животињским врстама на подручјима обухваћеним мрежом Натура 2000 <www.Borger.dk> (Данска)

Да би се управљало биљним и животињским врстама и природним стаништима поменутим у Директиви ЕУ о стаништима, као и да би се омогућила њихова заштита, важно је постојање свести да су део мреже Натура 2000. Током јавне расправе која је трајала месец дана, данско Министарство животне средине је представило резултате

евидентирања подручја и затражило да се дају коментари и додатне информације. Расправа је објављена на сајту Borger.dk, који представља заједничку платформу за електронски дијалог између власти и грађана у Данској.

LEGESE <www.legese.org> (Велика Британија Чешка Република, Француска)

LEGESE је пројекат електронског учешћа у активностима којим је тестирана нова услуга којом се подстиче једноставна комуникација и размена информација ради ефикасног учешћа јавности у фази примене закона, чије је доношење иницирала Европска унија, на локалном и регионалном нивоу. LEGESE је тачка са које се на једном месту може приступити информацијама. Она омогућава лакше разумевање обимног корпуса закона који важе у ЕУ, а на основу којих су настали и усвојени многи закони који се примењују на регионалном нивоу и националном нивоу широм Европе.

Извор: сајт Регионалног центра за животну средину (REC): <http://www.rec.org>

Пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана и програма обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени (члан 19. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину). Јавност разматра извештај у оквиру излагања плана и програма на јавни увид и одржавања јавне расправе, ако законом није друкчије одређено. Орган надлежан за припрему плана и програма обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана и програма. Орган надлежан за припрему плана и програма (под тим се подразумевају и прекограничне активности) израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности (члан 20. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину) који садржи сва мишљења. Извештај из става 1. овог члана израђује се у року од 30 дана од дана завршетка јавне расправе и садржи образложење о свим прихваћеним или неприхваћеним мишљењима.

Примери практичног укључивања јавности у припрему закона су ретки, а та пракса се не примењује у процесу припреме прописа и подзаконских аката.

Одељак Б.8: Учешће јавности у изради и усвајању закона у Републици Србији

Добар пример учешћа јавности у процесу доношења одлука је виђен приликом израде нацрта Закона о заштити животне средине 2003. године, када су одржане свеобухватне расправе у скоро 40 градова, укључујући: Чачак, Ужице, Шабац, Ваљево, Пирот, Ниш, Зрењанин, Нови Сад, Сомбор, Суботицу и Сремску Митровицу. На овај пример је указано на првом састанку земаља потписница Архуске конвенције.²³

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања Републике Србије, након усвајања законских аката које налаже Архуска конвенција (укупно 14), поставља информације на свој сајт и отворено је за коментаре и предлоге јавности.

4. Право на правну заштиту у питањима која се тичу животне средине

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Мало је вероватно да ће одговарајући систем остваривања права на правну заштиту у националном систему закона који се тичу животне средине бити успостављен без прецизних и усклађених дефиниција „јавности”, „заинтересоване јавности”, „информација које се тичу животне средине” и других релевантних дефиниција.

2. Поступак прелиминарног преиспитивања у случајевима везаним за учешће јавности је уведен у првој и другој фази поступка процене утицаја на животну средину. Поступак прелиминарног

²³ ²³ <http://www.ekoplan.gov.rs/DNA/?lang=src>

преиспитивања није дозвољен у случајевима када се ради о коначним одлукама о дозволама за обављање процене утицаја на животну средину, стратешке процене утицаја на животну средину и интегрисаног спречавања и контроле загађивања животне средине; уместо тога се предвиђа покретање управног спора.

3. У законима Републике Србије о животној средини не постоје одредбе којима се уређује право на правну заштиту у складу са Архуском конвенцијом када је реч о одлукама у домену заштите од зрачења и нуклеарне сигурности, нејонизујућег зрачења, заштите ваздуха, заштите природе, заштите од буке у животној средини, одрживог коришћења рибљег фонда, управљања отпадом, амбалаже и амбалажног отпада и заштите вода, планирања и управљања водама.

4. Међутим, у већини случајева, изгледа да се адекватна решења налазе у другим законима којима се регулишу извесна основна питања правног система. Ти закони су усвојени пре потврђивања Архуске конвенције у Републици Србији, а за њихове одредбе се може рећи да су, без обзира на то, сасвим задовољавајуће.

5. Органи надлежни за питања и захтеве који чине трећи стуб Архуске конвенције постоје не само на државном, већ и на општинском, градском и покрајинском нивоу. За покрајинске органе важи исти законски оквир као за органе на националном нивоу. Веома је пожељно спровести истраживање са циљем да се изврши оцена тог заједничког законског оквира и да се он примени на различитим нивоима државне власти.

► Оцена права на правну заштиту

Чланом 9. Архуске конвенције је регулисано право на правну заштиту животне средине. Постоји потреба за одговарајућим механизмом којим се гарантује да су права дата у оквиру других стубова конвенције инкорпорирана у националне законе који се односе на животну средину, као што су:

- поступци за преиспитивање одлука у вези са захтевом за добијање информација;
- поступци за преиспитивање у вези са учешћем јавности;
- поступци за јавно преиспитивање поступака и пропуста физичких и правних лица или државних власти;
- минимум стандарда који се односе на поступке остваривања права на правну заштиту, одлуке и правне лекове; и
- олакшавање ефикасног остваривања права на правну заштиту уз помоћ информација о доступности управних и судских поступака преиспитивања и успостављање одговарајућих механизма пружања помоћи за уклањање или смањење финансијских и других препрека везаних за право на правну заштиту.

У Табели Б.7 се показује усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције које се тичу права на правну заштиту.

Табела Б.7: Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције које се тичу права на правну заштиту

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразиране: видети дословни текст у Анексу)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети Анекс у коме се налазе детаљна објашњења и референце које се односе на чланове)
9.	<i>Право на правну заштиту</i>	

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и референце које се односе на чланове)
9.1	1. Захтеви у погледу поступака за преиспитивање одлука у вези са захтевом за добијање информација из члана 4, као што су: • преиспитивање пред судом или неким другим независним и непристрасним телом; • јефтина, убрзана процедура поновног разматрања или процедуралног преиспитивања; • активна легитимација за покретање поступка • обавезујуће коначне одлуке; и • писмено образложење донетих одлука.	Делимично – Да у ЗЗЖС, ЗПУЖС, ЗИСКЗЖС. Не за СПУЖС. Постоје само недовољне одредбе у прописима који се тичу буке и односе се на представљање стратешких карата буке. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја је једини закон који би се могао применити у другим случајевима.
9.2	2. Захтеви у погледу поступака за преиспитивање одлука у вези са учешћем јавности по члану 6. и другим релевантним одредбама конвенције укључујући: • поступак преиспитивања пред судом и/или другим независним и непристрасним телом; • могућност прелиминарног преиспитивања од стране неког управног органа и • стални захтеви који се налазе у постојећим националним законима	Делимично – Да у ЗЗЖС, ЗПУЖС, ЗИСКЗЖС. Не, због тога што су правна и физичка лица или државни органи изостављени када је реч о националном закону који се односи на животну средину. Одредбе Закона о општем управном поступку се примењују на сва процедурална питања која нису уређена посебним управним поступцима (уређена су, на пример, у ЗПУЖС, ЗИСКЗЖС и СПУЖС). У ЗПУЖС су обухваћене прве две фазе ПУЖС; није могуће поднети жалбу на првостепено решење управног суда. Статус удружења које се баве животном средином треба да буде јасно уређен Законом о удружењима. Статус удружења је дефинисан у неколико закона, на пример у законима о ПУЖС, СПУЖС и ИСКЗЖС, али не и конкретно у Закону о удружењима (2009).
9.3	3. Захтеви у погледу поступака којима се оспоравају чињење или пропусти физичких лица или органа јавне власти, у супротности са одредбама њиховог националног законодавства, којим се уређује област животне средине. То се односи на • управне поступке; и • поступке преиспитивања пред судом	Делимично – Не што се тиче закона из области животне средине. Такође, у многим случајевима, недостају одговарајући поступци или они нису у довољној мери уређени. Не постоје управни поступци за случај индустријских удеса, мада свако може да поднесе захтев за надокнаду штете.

Члан Архуске конвенције	Одредбе Архуске конвенције (парафразирани: видети дословни текст у <i>Анексу</i>)	Усклађеност закона Републике Србије са одредбама Архуске конвенције (видети <i>Анекс</i> у коме се налазе детаљна објашњења и референце које се односе на чланове)
9.4	4. Захтеви у погледу минимума стандарда који се примењују на поступке, одлуке и правне лекове којима се остварује право на правну заштиту укључује и следеће: • одговарајуће и ефикасне правне лекове и судске привремене мере; • поштење; • правичност; • благовременост; • правило да трошкови не смеју бити превисоки и тиме отежавати примену стандарда; • доношење одлука у писаној форми и • чињење донетих одлука доступним јавности	Не – Такве одредбе не постоје у законима који се тичу животне средине, али постоје у другим законима. Потребно је спровести додатне анализе трошкова у поступцима за остваривање права на правну заштиту.
9.5	5. Од Страна конвенције се захтева да олакшају ефикасно остваривање права на правну заштиту. То подразумева обезбеђивање: • приступа информацијама о управним и судским поступцима преиспитивања; и • одговарајућих механизма за пружање помоћи који би уклонили или умањили финансијске и друге препреке остваривању права на правну заштиту.	Не – Подршка коју државни органи надлежни за животну средину пружају удружењима и високошколским иницијативама је изразито слаба.

Могућности за остваривање права на правну заштиту, у складу са одредбама Архуске конвенције и у случајевима који се односе на учешће јавности (члан 9. став 2) у Републици Србији су прилично скромне. Та област се третира само у законима којима се уређују ПУЖС, СПУЖС и ИСКЗЖС, а недовољно је присутна у Закону о заштити природе (што се тиче заштићених подручја) и у Закону о заштити животне средине (по питању заштите од хемијских удеса).

Поступак прелиминарног преиспитивања који се односи на случајеве учешћа јавности уведен је у првој и другој фази поступка процедуре процене утицаја на животну средину. Поступак преиспитивања треба тек да буде дозвољен када су у питању коначне одлуке о давању сагласности на СПУЖС. Поступак преиспитивања одлуке о давању интегрисане дозволе (ИСКЗЖС) може бити покренут искључиво као управни спор. Могућности покретања поступка прелиминарног преиспитивања су уређене Законом о општем управном поступку. Ако неки одређен закон забрањује такво преиспитивање (т.ј. подношење жалбе на првостепену одлуку органа управе), он мора садржати одредбу којом се гарантује могућност покретања управног спора ради оспоравања те одлуке.

Одредбе које се тичу права на правну заштиту у складу са захтевима Архуске конвенције нису уграђене у законе Републике Србије о заштити од зрачења и нуклеарној сигурности, нејонизујућем зрачењу, заштити ваздуха, заштити природе, заштити од буке у животној средини, одрживом

коришћењу рибљег фонда, управљању отпадом, амбалажи и амбалажном отпаду и заштити вода, планирању и управљања водама.

Изгледа да се у већини случајева задовољавајућа решења налазе у другим законима којима се уређују нека од основних питања правног система. Ти закони су усвојени пре потврђивања Архуске конвенције у Републици Србији, а за њихове одредбе се може рећи да су, без обзира на то, сасвим задовољавајуће. То указује да у неким аспектима важним за примену конвенције, законодавна традиција у Републици Србији оставља више него довољно простора да се унапреде сасвим задовољавајући закони којима су регулисана основна питања. Чини се да тренутна тенденција у развоју прописа поткрепљује ову опсервацију, бар кад је реч о законима попут Закона о општем управном поступку и Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја о којима је реч у наставку.

Закон о општем управном поступку

Одредбе овог закона се примењују на сва питања везана за поступање која нису уређена законским решењима која се односе на посебне управне поступке, као што су процедуре за доношење одлука у вези са ПУЖС, СПУЖС и ИСКЗЖС и севесо постројењима. За неке од начела на којима се заснива Закон о општем управном поступку (а сходно томе и више конкретних одредаба) може се рећи да су у потпуности или углавном у складу са захтевом садржаним у Архуској конвенцији да треба да постоји могућност покретања јефтиних и убрзаних поступака преиспитивања пре прибегавања судским поступцима при изјављивању жалби на првостепене одлуке, које се понекад морају доносити као другостепене или коначне управне одлуке. Управни суд одлучује о судским трошковима.

Терминологија која се односи на то ко има право да узме учешћа у тим поступцима се може сматрати усклађеном са дефиницијом „јавности” датој у Архуској конвенцији и дефиницијама које се налазе у неколико закона који се тичу животне средине. Треба имати у виду да су термини „јавност” и „заинтересована јавност”, у мери у којој су у складу са Архуском конвенцијом, валидни само у изолованом контексту поменутих закона. У националном правном систему нема доследности у употреби ове посебне терминологије (видети одељак 4).

Закон о слободном приступу информацијама

Циљ овог закона је да се обезбеди право јавности да зна и да се успостави слобода, демократски поредак и отворено друштво. Овим законом се обезбеђује остваривање права на приступ информацијама у поседу државних органа које се односе на угрожавање, односно, заштиту здравља становништва и животне средине. Њиме се обезбеђује основ за даљи напредак ка пуној усаглашености са Архуском конвенцијом, али је за сада тај циљ само делимично испуњен.

Права гарантована овим законом важе за свакога под једнаким условима, али су у овом случају ограничена само на оно што се у Архуској конвенцији назива „информацијама о здрављу и безбедности”, а право јавности да зна постоји увек када се ради о информацијама које се односе на угрожавање здравља становништва и животне средине (члан 4). Такође, „јавност” и „заинтересована јавност” имају право да се обрате Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, као и да затраже приступ жељеним информацијама. Право на правну заштиту се, у тим случајевима, остварује само преко повереника.

Ове законске одредбе нису у потпуности у складу са Архуском конвенцијом и остављају могућност да државни органи прилично произвољно одбијају захтеве за добијање информација. У одредбама Архуске конвенције се захтева подршка за стварање услова повољних за остваривање права јавности на правну заштиту.

5. Оцена укупне законске подршке за примену Архуске конвенције

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Најмање 17 закона који се тичу заштите животне средине су усвојени у периоду од 2004. до октобра 2010. године. Прва група тих закона (т.ј. ЗЗШС, ЗПУЖС, ЗСПУЖС и ЗИСКЗЖС, усвојени 2004. године) у великој мери је усклађена са захтевима Архуске конвенције.

2. Други група закона (т.ј. ЗУП, ЗИДЗЗЖС, ЗИДЗПУЖС, ЗЗОКРФ, ЗЗБЖС, ЗЗНЗ, ЗЗЈЗНС, ЗААО, ЗУО ЗЗП, ЗВ, сви усвојени 2009. године, осим ЗВ који је усвојен 2010. године), чији су нацрти припремани, односно, који су усвајани већином паралелно са потврђивањем Архуске конвенције, су закони који су већином у сагласности са Архуском конвенцијом, али има и закона који нису у сагласности са захтевима Архуске конвенције.

► Оцена усклађености закона

У Републици Србији не постоји посебан закон којим се уређује примена Архуске конвенције, нити постоји законски основ којим се у Републици Србији обезбеђују услови неопходни за усклађивање са захтевима конвенције. Неколико закона који се тичу животне средине, од којих су неки „хоризонтални закони” којима се уређују међуресорна питања, а други „секторски”, усвојени су у периоду од 2004. до 2010. године. Ту нису убројани закони који су ступили на снагу 2010. године, којима су мењани и допуњавани закони који се односе на животну средину усвојени 2009. године. Прва група закона (2004) (т.ј. ЗЗШС, ЗПУЖС, ЗСПУЖС и ЗИСКЗЖС) су у великој мери усклађени са захтевима Архуске конвенције, иако не у подједнакој мери (деталји предности и мане сваког од наведених закона се у широком цртама излажу у тексту овог документа). Изненађујуће је, међутим, да је та група закона, по свему судећи боље усклађена са захтевима Архуске конвенције него друга група закон усвојена 2009. и 2010. године (ЗЗЈЗНС, ЗЗНЗ, ЗЗБЖС, ЗЗОКРФ, ЗУО, ЗВ). Ово је пре свега због брзине доношења закона из 2009. године

Циљ ове оцене није истраживање разлога ових значајних пропуста. Уместо тога, напори су усмерени на што прецизнију процену раскорака између тренутног и жељеног стања, као и на формулисање предлога како да се ситуација промени и да се закони усмере ка потпуној усклађености са Архуском конвенцијом.

Ова процена је рађена тако да омогући прецизан критички увид у законски оквир у домену животне средине у Републици Србији, који је постојао на дан 1. октобра, 2010. године, односно у усклађеност свих закона који су тај оквир чинили са сва три стуба Архуске конвенције. Седамнаест закона који су конципирани као закони специјализовани за животну средину се анализирају у овом контексту, а два из те групе су измене и допуне закона који су претходно усвојени. Релевантни елементи још четири закона, којима се подржава примена закона о животној средини, такође се овде анализирају (*Списак анализираних закона видети у Табели Б.2*).

Критеријуми селекције за анализу усклађености закона у Републици Србији са захтевима Архуске конвенције

У овом одељку се анализира пет главних критеријума, а детаљи о њима следе.

1. *Закони који се анализирају су „закони који се тичу животне средине”*. Главни критеријум за одређивање да се закон односи на животну средину је претпоставка да је изворна намера законодавца била да се изврши транспозиција одговарајућих елемената *Community Acquis-a* у правни систем Републике Србије.

2. *Подзаконски прописи нису укључени*. Након усвајања закона који се тичу заштите животне средине, усвојен је и велики број подзаконских аката. Њима се не посвећује пажња у овом контексту, без обзира на то што се, у неким случајевима, односе на област обухваћену применом Архуске конвенције.

Подзаконски прописи које су донели органи извршне власти у Републици Србији, којима се уређују питања из области животне средине, спадају у прописе којима се обезбеђује

остваривање људских и грађанских права у земљи. Разлог томе је природа Архуске конвенције, међународног правног инструмента који повезује заштиту животне средине са људским правима. Гар анализа ове групе прописа би свакако захтевала много шири приступ, а почетна тачка би била испитивање функционисања принципа владавине права у правном систему Републике Србије. То би потом захтевало свеобухватно и детаљно преиспитивање и процену односа између парламентарне и извршне власти, у смислу обима њихових законодавних надлежности. Изгледа да су ова уставна питања, као и правна питања с тим у вези основни елементи практичне примене и развоја уставног и законског система у Републици Србији и на њих треба указивати имајући притом у виду много ширу перспективу од испитивања усклађености са једним међународним уговором или испитивања уређености тих питања у само једном одређеном сектору, у овом случају сектора животне средине.

3. Анализирају се неки повезани закони којима се не уређује област животне средине. У такве законе спадају: Закон о општем управном поступку, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о судовима, Закон о управним споровима. Други повезани закони (на пример, прописи о просторном планирању на које се наслања поступак стратешке процене утицаја на животну средину, уређен ЗСПУЖС) нису анализирани. Исто важи и за више других прописа, као што су закон о шумарству и закони који се тичу рударства и инфраструктуре, као и за извршне прописе, усвојене касније ради спровођења тих закона.

4. Грађанскоправни лекови и већина кривичноправних одредаба нису обрађени у делу у коме се тичу животне средине. Детаљи који се односе на новчане казне садржане у законима о животној средини који се анализирају, разматрају се у минималном обиму, само да се покаже у којим ситуацијама су потребне законске санкције. Осим тога, за неке од предвиђених казни се може рећи да су у складу са одредбама Архуске конвенције.

5. Закони који су предмет оцене су закони који су усвојени пре 1. октобра 2010. године. Треба настојати да прописи који се донесу након тог датума, буду усклађени са одредбама Архуске конвенције.

Гар анализа у домену права на правну заштиту, у случајевима који се односе на учешће јавности (у складу са ставом 2. члана 9. Архуске конвенције) указује на чињеницу да неки закони садрже одредбе о учешћу јавности, нарочито закони којима се уређују ПУЖС, СПУЖС и ИСКЗЖС и заштићена подручја у природи (процедуре прописане у последњем поменутом закону имају извесне сличности са поступком процене утицаја на животну средину). Поступак преиспитивања предвиђен конвенцијом (члан 9. став 2. тачка 1) је дозвољен у ранијим фазама процедуре ПУЖС (чл. 11. и 15), али се не дозвољава покретање преиспитивања сагласности на студију о ПУЖС. Првостепена одлука о давању сагласности на студију о процени утицаја на животну средину је коначна и против ње је могуће покренути управни спор (члан 26). Поступак преиспитивања се не дозвољава ни против одлуке о давању интегрисане дозволе (ИСКЗЖС), али се против те одлуке такође може покренути управни спор (члан 15. став 7). У случају стратешке процене утицаја (СПУЖС) законом се не предвиђа ни поступак преиспитивања првостепене одлуке, нити је утврђено право на правну заштиту у виду покретања управног спора.

Закон о заштити животне средине садржи одредбе којима се декларативно омогућава учешће јавности (чл. 7. и 9, основно начело 10), али те одредбе немају нарочитог значаја, с обзиром на то каква је заправо правна природа тог закона. Већина одредаба ЗЗЖС су формулисане тако да су важеће искључиво у оквирима тог конкретног закона. На пример, сви термини и дефиниције важе само у конкретном контексту ЗЗЖС. У ствари, „учешће јавности” (и сходно томе, све дефиниције и правни институти) морају бити детаљно уређени „секторским” законима. Бројне одредбе ЗЗЖС постоје паралелно са таквим „секторским” законским одредбама и не могу се примењивати: оне имају смисла и могу се примењивати само када је реч о севесо постројењима (т.ј. када је успостављена веза између ЗЗЖС и ПУЖС); те одредбе имају смисла и могу бити применљиве само на севесо постројења у вези са чланом 60а по питању процедуре јавног увида, презентације и јавне расправе о Извештају о безбедности и морају бити идентичне одговарајућим одредбама којима се уређују ти елементи

поступка ПУЖС (члан 32. Закона о изменама и допунама Закона о заштити животне средине). Формулација те одредбе није јасна јер не постоји јасан правни основ којим се одређује да ли је дозвољено подношење захтева за преиспитивање или покретање тужбе којом се оспорава сагласност министарства на Извештај о безбедности. Изненађујуће је да је за планове свих оператера за заштиту од удеса у севесо постројењима потребна сагласност министарства-само за постројења вишег реда, а да су оператери дужни само да пружају информације о мерама безбедности и поступцима у случају хемијског удеса које су садржани у плану. Те информације морају бити пружене правним лицима и државним институцијама, као и физичким лицима која могу бити угрожена. Међутим, законом се не захтева учешће јавности у доношењу тог плана нити су предвиђене новчане казне ако се те информације из плана не учине доступним јавности на начин утврђен законом.

Такозваним „секторским законима” се не обезбеђује остваривање права на правну заштиту када је реч о одлукама које се тичу заштите од зрачења и нуклеарне сигурности, осим када је поднета тужба, у случајевима када је дошло до повреде (члан 75. Закона о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности).

Законом о заштити од нејонизујућих зрачења се не обезбеђује остваривање права на правну заштиту. У том закону (члан 3. начело 3), каже се да су подаци о нејонизујућим зрачењима доступни јавности и препоручује се информисање становништва о утицају нејонизујућег зрачења на здравље, мерама заштите и степену изложености. Међутим, не успостављају се мере за спровођење свега поменутог, нити пак казне за надлежне органе који не спроводе те мере.

Остваривање права на правну заштиту које се тиче информисања је дозвољено Законом о хемикалијама (члан 85. став 7). Није дозвољено улагање жалби на одлуке министарства, али је могуће покретање управног спора. У Закону о биоцидним производима се примењује исти приступ. Одговарајуће одредбе које се односе на поверљивост података се налазе у оба ова закона (члан 84, односно 47).

Законом о заштити ваздуха није предвиђено учешће јавности у процедури усвајања стратегије заштите ваздуха нити санкције за кршење или игнорисање одредаба којима се дефинишу обавезе државних органа (чл. 65. и 66). Тим законом се не обезбеђује остваривање права на правну заштиту у складу са Архуском конвенцијом.

Закон о заштити природе (ЗЗП) садржи неколико одредаба о учешћу јавности и праву јавности да зна. Међутим, објективно говорећи, он не садржи одредбе којима се гарантује право на правну заштиту у складу са Архуском конвенцијом.

Веома важна одредба која се тиче мера за заштиту природе је „обавештавање јавности о стању природе и учествовање јавности у одлучивању о заштити природе” (члан 7. став 10). Међутим, једном одредбом се обавезују локални органи, органи аутономне покрајине, као и државни органи, Завод за заштиту природе и друга тела да јавности пруже податке у вези са заштитом природе, осим ако се посебним законом или прописима не налаже тајност таквих података (члан 115. став 1).

Право јавности на учешће у изради прописа, односно, аката о проглашавању заштићених природних добара, планова управљања заштићеним природним подручјима и планова коришћења природних вредности, наводи се у члану 116. ЗЗП. Учешће јавности се може постићи искључиво у складу са овим законом. Чланом 43. ЗЗП се обезбеђује учешће јавности у усвајању студије о заштићеном природном добру са картографском документацијом; ту спадају јавни увид, јавне презентације и јавне расправе и објављивање њихових исхода. Не постоје одредбе које се тичу дужности надлежних органа да узму у обзир мишљење јавности, нити да гарантују поступак преиспитивања у вези са остваривањем права на правну заштиту.

Закон о заштити од буке у животној средини садржи недовољне одредбе којима се овлашћују министри надлежни за заштиту животне средине и транспорт да заједно уреде начин на који стратешке карте буке треба презентовати јавности (члан 7). Министар надлежан за заштиту животне средине је такође овлашћен да уреди методологију за израду акционих планова за заштиту од буке у животној

средини (члан 22. став 2), који морају да садрже резултате учешћа јавности у поступку припреме плана (члан 22. став 1. тачка 9). Закон не садржи одредбе које се тичу остваривања права на правну заштиту у складу са Архуском конвенцијом.

Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда не садржи одредбе релевантне за ову оцену.

Закон о отпаду и Закон о амбалажи и амбалажном отпаду не садрже одредбе којима се гарантује право на правну заштиту у складу са Архуском конвенцијом.

Закон о водама не садржи релевантне одредбе које се тичу доступности информација и учешћа јавности. Упркос видљивом покушају да се изврши транспозиција Оквирне директиве Европске уније о водама у правни систем Републике Србије, у том закону се не користе сугестије Заједничке стратегија имплементације (ЗСИ) Оквирне директиве о водама о учешћу јавности у доношењу одлука, нити се гарантује право на правну заштиту.

Гар анализа показује да 17 закона Републике Србије који се овде разматрају обично не садрже одредбе којима су обухваћена извесна питања изнета у Архуској конвенцији. У већини случајева, адекватна решења се налазе у другим основним законима усвојеним пре потврђивања Архуске конвенције у Републици Србији. Чињеница да те одредбе изгледају у потпуности задовољавајуће указује на то да је законодавна традиција у Републици Србији већ била окренута ка испуњавању захтева наведених у конвенцији и то оставља довољно простора да се они преточе у задовољавајуће текстове законских норми. Актуелни трендови законодавних активности такође поткрепљују ову тврдњу.

Ови постојећи закони се анализирају у мери у којој су њихове одредбе релевантне и повезане са одредбама закона који се тичу животне средине који се овде разматрају.

У наставку се пажња посвећује Закону о општем управном поступку („Службени лист СРЈ”, бр. 33/97 и 31/01; и „Службени гласник РС”, број 30/10). Сви закони којима се уређују питања животне средине у Републици Србији ослањају се у примени на одредбе Закона о општем управном поступку. Елементи посебних управних поступака успостављени су за доношење одлука о процени утицаја на животну средину (Закон о ПУЖС), стратешкој процени утицаја на животну средину (СПУЖС), издавању интегрисане дозволе (Закон о ИСКЗЖС) и усвајање извесних одлука које се тичу заштите природе. Одредбе Закона о општем управном поступку ће се примењивати на сва процедурална питања која нису уређена законима из области животне средине.

По Закону о општем управном поступку дужни су да поступају државни органи кад у управним стварима, непосредно примењујући прописе, решавају о правима, обавезама или правним интересима физичког лица, правног лица или друге странке (члан 1). Одредбе других закона којима се, због специфичне природе управних ствари у појединим управним областима (као што је очување животне средине), прописују неопходна одступања од правила општег управног поступка, морају бити у сагласности са основним начелима утврђеним овим законом (члан 3). Неколико закона из области животне средине (ЗПУЖС, ЗСПУЖС и ЗИСКЗЖС, Закон о заштити природе, итд.) прописују посебне управне поступке, рецимо, у вези са доступношћу информација или учешћем јавности. Они одступају од општег управног поступка када се ради о остваривању права на правну заштиту, као што је покретање управног спора.

Нека од начела на којима се заснива Закон о општем управном поступку, а сходно томе и низ конкретних одредаба се могу сматрати у великој мери усклађеним са одредбама Архуске конвенције које налажу законски одређене убрзане и јефтине процедуре поновног разматрања првостепених одлука пре него што се покрене судски поступак. Тим начелима се:

- надлежним органима налажу следеће обавезе: органи су дужни да странкама, током управног поступка, омогуће да што лакше заштите и остваре своја права и интересе, као и да притом штите јавни интерес (Начело заштите права грађана и заштите јавног интереса, члан 6. став 1); и да обезбеде успешно и квалитетно остваривање и заштиту права и правних интереса физичких лица, правних лица или других странака (Начело ефикасности, члан 7);

- обезбеђује да се против решења донесеног у првом степену увек може поднети жалба, осим када је то изричито забрањено законом, а у том случају заштита права и правних интереса мора бити обезбеђена на други начин (Начело двостепености у решавању, члан 12. став 2); само законом се може прописати да у појединим управним стварима жалба није допуштена (члан 12. став 2);²⁴
- налаже да се поступак мора водити без одуговлачења и са што мање трошкова за странку и друге учеснике у поступку (Начело економичности поступка, члан 14);
- обавезује надлежни орган да у највећој могућој мери обавести странке о њиховим законским правима и интересима (Начело пружања помоћи странци у поступку, члан 15).

Законом о општем управном поступку се гарантује да странка у поступку може бити свако физичко и правно лице, као и група лица који немају својство правног лица, као и странке ако могу бити носиоци права и обавеза или правних интереса о којима се решава у поступку (члан 40). За ову одредбу се може рећи да је у складу са дефиницијом „јавности” датој у Архуској конвенцији, као и са одговарајућим дефиницијама у неколико закона из области животне средине. Није згорег поновити да термине „јавност” и „заинтересована јавност”, онако како су формулисани у законима Републике Србије који се тичу животне средине, треба тумачити само у складу са контекстом у коме се употребљавају у сваком од закона, а не стриктно у складу са дефиницијама из Архуске конвенције; недостају праве дефиниције тих термина које би се доследно примењивале у целокупном правном поретку у Републици Србији. Чланом 70. се установљава право странака да разгледају списе предмета и да о свом трошку препишу, односно фотокопирају потребне списе. Треба поменути још неке релевантне одредбе: члан 110 (ослобођење од плаћања трошкова), члан 196. ст. 2 и 3 (облик и саставни делови решења), члан 196, ст. 2. и 3. (правило да свако решење мора имати писмено образложење), члан 200. (упутство о правном средству), члан 236. (жалба кад првостепено решење није донесено) и члан 264. став 3. (спровођење извршења по службеној дужности кад то налаже јавни интерес или по предлогу странке).

Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10) се установљава општи оквир за транспарентност рада органа јавне власти и гарантује се право јавности да зна, који су услови од кључне важности за остварења слободног демократског поретка и отвореног друштва (члан 1. став 1). Овим законом се „информација од јавног значаја” дефинише као „информација којом располаже орган јавне власти, настала у раду или у вези са радом органа јавне власти, садржана у одређеном документу, а односи се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да зна, без обзира на извор информације, носач информација (папир, трака, филм, електронски медији и сл.), датум настанка информације, начин сазнавања информације, нити су битна друга слична својства информације” (члан 2. став 2). „Орган јавне власти” је „државни орган, орган територијалне аутономије, орган локалне самоуправе, као и организација којој је поверено вршење јавних овлашћења” (члан 3). Интерес јавности да зна је увек оправдан када се информације којима располаже орган власти „односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине” (члан 4). Права гарантована овим законом припадају свима под једнаким условима, без обзира на држављанство, пребивалиште, боравиште, односно седиште, или расу, вероисповест, националну и етничку припадност или пол (члан 6).

Права гарантована овим законом се могу подвргнути ограничењима ако се процени да је то неопходно у демократском друштву ради заштите од озбиљне повреде претежнијег интереса заснованог на Уставу или другим законима који важе у држави (члан 8). Ако информације треба учинити доступним јавности, орган власти ће објавити детаље о извору и носачу информације (члан 10). Орган власти неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја ако тражилац злоупотребљава права на приступ информацијама од јавног значаја. Под злоупотребом се, између осталог, подразумева неразумно тражење, често тражење информација, када се понавља захтев за већ добијеним информацијама или када се тражи превелики број информација (члан 13). Тражиоци информација не морају навести разлоге за подношење захтева за добијање информација (члан 15. став 4). Ако се захтев односи на информацију која је од значаја за угрожавање или заштиту здравља

²³ <http://www.ekoplan.gov.rs/DNA/?lang=src>

²⁴ У таквим случајевима, неколико закона из области заштите животне средине предвиђају могућност покретања управног спора.

становништва и животне средине, орган власти мора обавестити тражиоца о поседовању те информације, односно, издати му копију тог документа најкасније у року од 48 сати од пријема захтева (члан 16. став 2). Ако орган власти не одговори на захтев, тражилац може уложити жалбу Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (члан 16. став 4). Од обавезе плаћања накнаде за копирање докумената ослобођена су сва лица када се тражене информације односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине.

Заштита права на приступ информацијама у складу са овим законом подразумева могућност подношења жалбе поверенику због поступака или пропуста органа власти који се тичу поседовања информација од јавног значаја или покретање управног спора (члан 22. став 2) због поступака или пропуста врховних органа власти (на пример, Народне скупштине, Владе, Врховног касационог суда, председника Републике). Против решења Повереника може се покренути управни спор (члан 27).

Према овом закону, право на правну заштиту се односи само на случајеве када се информације о којима је реч односе на здравље и животну средину, што је много ужа дефиниција него она која је дата у Архуској конвенцији. У ствари, правна дефиниција у закону садржи део подстава (ц) конвенције о праву на правну заштиту који се тиче: „стања здравља и безбедности људи, услова живота људи, [...] уколико на њих утиче или може да утиче стање елемената животне средине или уколико на њих делују ови елементи, фактори, активности или мере на које се односи горенаведени подстав б)”. У сваком случају, за овај закон несумњиво би било од користи да у њему постоји дефиниција „животне средине”.

Осим тога, одредбе ЗСПИЈЗ које се односе на ограничења приступа информацијама нису ни близу прецизне као оне из члана 4. Архуске конвенције. Према закону, основ за ограничавање приступа постоји „ако је то неопходно у демократском друштву ради заштите од озбиљне повреде претежнијег интереса заснованог на Уставу или закону” (члан 8. став 1). Ова одредба даје могућност органима јавне власти да лако и произвољно одбијају да омогуће приступ информацијама. Зато је јасно да су потребне прецизне дефиниције у складу са Архуском конвенцијом да би се предупредила злоупотреба од стране државних органа и гарантовали услови који ће унапредити остваривање права јавности на правну заштиту. Задовољавајући баланс је могуће постићи само транспозицијом члана 4. Архуске конвенције у правни систем Републике Србије. Тиме ће се, уз потпуну транспозицију дефиниције „информације која се тиче животне средине” из Архуске конвенције обезбедити декларисана права јавности која под једнаким условима припадају свима, установљена у члану 6. постојећег ЗСПИЈЗ.

Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја се обезбеђује добар општи оквир али закони Републике Србије о животној средини захтевају одредбе које су много прецизније. Пошто се односи на јавност и заинтересовану јавност у секторима уређеним законима који су предмет ове оцене, право на правну заштиту, ако није обезбеђено и заштићено у складу са одредбама Архуске конвенције, може бити остварено само кроз одредбе ЗСПИЈЗ („Службени гласник РС”, број 120/04) и то само у ограниченом броју случајева. Другим речима, јавност има право да се обрати Поверенику, као и да званично затражи приступ жељеним информацијама. Закон не омогућава директно остваривање права на правну заштиту јавности и заинтересоване јавности у складу са Архуском конвенцијом, већ посредно, преко Повереника; то спада у општи оквир транспарентности рада органа јавне власти у Републици Србији.

Судски систем у Републици Србији је успостављен Законом о уређењу судова („Службени гласник РС”, број 116/08), а одредбе које се тичу управних спорова су ступиле на снагу 1. јануара 2010. године. Чланом 11. став 4. Закона о уређењу судова, установљен је Управни суд са седиштем у Београду и одељењима у Новом Саду, Крагујевцу и Нишу. Врховни касациони суд Републике Србије је последња инстанца за жалбе на одлуке Управног суда. Одлуке Управног суда су обавезне за све (члан 3. став 4). Управни суд суди у управним споровима (члан 29). Странка и други учесник у судском поступку имају право притужбе председнику суда на рад суда кад сматрају да се поступак одуговлачи, да је неправилан или да постоји било какав недозвољен утицај на његов ток и исход (члан 8). Председник суда мора да размотри поднете доказе. Ако је оптужба за неправилно поступање основана, притужба се

прослеђује председнику непосредно вишег суда или, у зависности од природе случаја, министру правде или Високом савету судства Републике Србије (члан 55. став 2).

Конкретна правила судског поступка у случају управних спорова су обухваћена Законом о управним споровима („Службени гласник РС”, број 111/09). Према процедури, суд одлучује у управном спору на основу закона и у разумном року, на подлози правних и чињеничних доказа утврђених на усменој јавној расправи (члан 2. Правичност суђења у управном спору). Према Закону о управним споровима (члан 8. став 1), Управни суд решава управни спор, док у поступку по захтеву за преиспитивање судске одлуке против одлуке Управног суда одлучује Врховни касациони суд (члан 9. став 1). Тужилац у управном спору може да буде било које лице, без обзира на правни статус ако сматра да му је управним актом повређено неко на закону засновано право (члан 11).

Две одредбе се односе на недоношење пресуде. Ако другостепени орган, у року од 60 дана од дана пријема жалбе или у законом одређеном краћем року, није донео решење по жалби странке против првостепеног решења, а не донесе га ни у даљем року од седам дана по накнадном захтеву странке поднетом другостепеном органу, странка по истеку тога рока може поднети тужбу због недоношења захтеваног акта (члан 19. став 1). Друга одредба примењује се ако првостепени орган по захтеву странке није у року предвиђеном законом, донео решење против којег није дозвољена жалба, а не донесе га ни у даљем року од седам дана по накнадном захтеву странке, странка по истеку тога рока може поднети тужбу „због недоношења акта” (члан 19. став 2). У таквим случајевима, Управни суд ће наложити да надлежни орган донесе решење или донети своју пресуду на основу природе захтева и поднетих доказа (члан 44).

Да би се судски систем учинио доступнијим, постоји више начина подношење тужбе Управном суду (члан 20): писмено, непосредно, поштом, у облику електронског документа или на записник код суда. Разлози за покретање управног спора, могу постојати ако у управном поступку није уопште или није правилно примењен закон, ако је одлуку донео ненадлежни орган, ако у поступку доношења акта није поступљено по правилима поступка; ако је чињенично стање непотпуно или нетачно утврђено или ако је из утврђених чињеница изведен неправилан закључак у погледу чињеничног стања (члан 24).

На захтев Управног суда, сви државни органи, органи аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, и други носиоци јавних овлашћења дужни су да доставе документа којима располажу у року који суд одреди и обезбеде тајност тражених докумената. Ако орган јавне власти не достави тражена документа, Управни суд ће од тог органа затражити објашњење (члан 31). Ако се орган не одазове позиву, суд ће му изрећи новчану казну у износу од 10.000 до 50.000 динара или већу, у зависности од природе конкретног случаја (члан 75).

Управни суд има на располагању велики број могућности за доношење пресуда, у зависности од конкретних случајева (видети чл. 42, 43. и 45). Све пресуде Управног суда и разлози на основу којих су донете ће бити објављене (члан 46). Закони Републике Србије који се тичу животне средине често садрже одредбе којима се одређује поступање у таквим случајевима. На пример, против одлуке првостепеног надлежног органа о студији о процени утицаја није могуће поднети жалбу; та одлука је коначна и једино је могуће покренути поступак пред Управним судом (члан 26. Закона о ПУЖС). У управном спору о трошковима поступка одлучује Управни суд (члан 67).

За друге законе у Републици Србији, као што су Закон о парничном поступку, Кривични законик, Закон о извршењу кривичних санкција и Закон о медијацији се може рећи да су складу са начелима Архуске конвенције.

Органи надлежни за доношење одлука о питањима везаним за Архуску конвенцију и захтеве који се у њој постављају постоје на државном, покрајинском, градском и општинском нивоу. Правни оквир установљен у законима који су били предмет анализе у овом одељку (т.ј. закони који се тичу животне средине, као и они којима се уређују управни поступци и надлежности) се примењују на свим нивоима државне власти. Органи власти на нижим нивоима имају овлашћења да доносе одлуке, али само у

оквиру свог прецизно одређеног правног оквира. Стога јединствени правни оквир треба анализирати и оцењивати само у односу на ниво државне власти.

На крају, усвојени закони треба да буду делотворно и ефикасно примењивани, а потребно је и боље праћење и строже спровођење њихових одредаба.

6. Оцена институционалног оквира и учешћа заинтересованих страна за подршку примени Архуске конвенције

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

Постојећим законима у Републици Србији дефинишу се надлежности појединачних органа, организација и тела која су важна за примену Архуске конвенције. Постоји, међутим, низ проблема који негативно утичу на вршење дужности и испуњавање стандарда везаних за примену конвенције, укључујући и следеће:

1. Недостатак капацитета за примену Архуске конвенције на свим нивоима, нарочито локалним; неефикасна институционална структура у многоне отежава ситуацију.
2. Недостатак сарадње између органа надлежних за спровођење активности и проблеми у домену координације активности између неких надлежних органа и организација; ту ситуацију додатно компликује преклапање надлежности које нису јасно дефинисане.
3. Недовољна обученост државних службеника и административног особља.
4. Недостатак техничке опреме неопходне за адекватно функционисање надлежних органа.
5. Мањак физичких капацитета у Канцеларији повереника за информације од јавног значаја.
6. Мањак физичких капацитета у Агенцији за заштиту животне средине.
7. Недовољна обученост удружења у домену Архуске конвенције.
8. Недовољан број удружења које редовно ажурирају своје сајтове.
9. Удружења ретко користе бесплатан софтвер за управљање садржајем.
10. Недовољна координација активности и размена информација у сектору удружења.
11. Сарадња удружења је слаба и непризната на националном, европском и међународном нивоу; потребно је појачати напоре усмерене ка регионалној и међународној сарадњи.

► Оцена институционалног оквира и учешћа заинтересованих страна

У члану 3. Архуске конвенције се дефинишу општи принципи којима се треба водити приликом примене њених одредаба. Ти главни принципи налажу да органи власти помажу и пружају савете јавности, промовишу едукацију и развијање свести у области очувања животне средине, препознају значај и подржавају удружења која промовишу заштиту животне средине у правном контексту и прихвате да конвенција није крајњи циљ, већ почетна тачка напора на плану очувања животне средине, промовишу примену принципа ове конвенције у међународним оквирима, обезбеде да групе или појединци који користе своја права у складу са одредбама ове конвенције не буду кажњавани, гоњени или узнемиравани на било који начин због својих активности и настоје да не утичу на овлашћења судова да у судским поступцима одређују накнаде у разумном износу.

Осим тога, многе друге одредбе Архуске конвенције се односе на потребу да свака држава обезбеди институционалне капацитете неопходне за примену тог међународног споразума.

Институционални оквир за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине у Републици Србији је одређен стратешким циљевима у области заштите животне средине и другим релевантним областима важним за животну средину, законима на снази у Републици Србији и одредбама Архуске конвенције.

Национални програм заштите животне средине Србије („Службени гласник РС”, број 12/10), основни документ у домену заштите животне средине, садржи општу констатацију којом се предвиђа: „институционални капацитети у области заштите животне средине су генерално недовољни, посебно на локалном нивоу, чиме се ограничава способност да се у потпуности испоштују све обавезе дефинисане институционалним надлежностима. Ситуацију додатно компликује неефикасна структура институција задужених за заштиту животне средине. Међу мањкавостима институција у домену политике и управљања животном средином су: честе институционалне промене, неспособност да се закони спроводе у потпуности; недостатак кадровских, финансијских и других капацитета који чине основу ефикасног оперативног рада у области заштите животне средине; недовољна примена механизма за успостављање институционалних веза између стручних организација, специјализованих за праћење (односно, сакупљање, обраду и пружање информација о животној средини и Агенције за заштиту животне средине); недовољни капацитети већине постојећих институција, нарочито када је реч о планирању и оцењивању политике, економским инструментима, финансирању у области животне средине, припреми и управљању пројектима; мањак специјализованих образовних институција и посебних програма усмерених на заштиту животне средине на свим нивоима образовног система”.²⁵

Општа питања која се тичу институционалних аспеката од значаја за примену Архуске конвенције су уређена Законом о министарствима („Службени гласник РС”, број 16/11) и другим законима из домена државне управе.

Наведена тела и институције су надлежни за примену Архуске конвенције (*видети Анекс 4 у коме је дат детаљан опис надлежности*):

- Национални органи власти
- Националне агенције, заводи и друге организације
- Органи и организације Аутономне Покрајине Војводине
- Независни национални органи и независна тела
- Главни град, градови и општине
- Заводи за јавно здравље
- Јавна предузећа и друга правна лица са јавним надлежностима или у већинском државном власништву
- Јавна предузећа, институције и јавне службе Аутономне Покрајине Војводине
- Привредне коморе
- Научни институти
- Образовне институције
- Надлежне и овлашћене институције и организације за заштиту од јонизујућег зрачења, праћење нивоа нејонизујућег зрачења у животној средини, мерење емисија и имисија, мерење нивоа буке у животној средини и прераду и одлагање отпада
- Судство
- Адвокатске коморе
- Регионални Архус центри у Крагујевцу и Суботици

НАДЛЕЖНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Надлежност Републике дефинисана је чланом 97. Устава Републике Србије и у складу са том одредбом Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, остваривање и заштиту слобода и права грађана; уставност и законитост; поступак пред судовима и другим државним органима; одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката; амнестије и помиловања за кривична дела; одрживи развој; систем заштите и унапређења животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света.

²⁵ Национални програм заштите животне средине Србије, Влада Републике Србије, Београд, 2010. <<http://www.ekoplan.gov.rs/src/7-Ostala-dokumenta-127-document.htm>>

НАДЛЕЖНЕ РЕПУБЛИЧКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања
Агенција за заштиту животне средине
Фонд за заштиту животне средине
Агенција за хемикалије
Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност
Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, у оквиру кога се налазе:
 Сектор за пољопривредну инспекцију;
 Управа за ветерину;
 Управа за заштиту биља;
 Управа за шуме; и
 Републичка дирекција за воде
Министарство здравља
Институт за јавно здравље Републике Србије „Др Милан Јовановић Батут”
Министарство за инфраструктуру и енергетику
Агенција за енергетску ефикасност
Министарство економије и регионалног развоја
Министарство просвете и науке
Министарство правде
Министарство културе, информисања и информационог друштва
Републички завод за информатику и интернет
Републички завод за статистику
Републички хидрометеоролошки завод
Републички геодетски завод
Завод за заштиту природе

САМОСТАЛНИ РЕПУБЛИЧКИ ОРГАНИ И НЕЗАВИСНА ТЕЛА

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности
Заштитник грађана²⁶
Посредник – Медијатор

НАДЛЕЖНОСТ ПОКРАЈИНЕ

Члан 183. Устава предвиђа да аутономне покрајине уређују питања од покрајинског значаја у различитим областима од значаја за животну средину и примену Архуске конвенције. Надлежност Аутономне покрајине Војводине детаљније је уређена Законом о утврђивању надлежности Аутономне покрајине Војводине („Службени гласник РС”, број 99/09). Неколико покрајинских органа - покрајинских секретаријата за различите области - имају посебан значај за спровођење Архуске конвенције.

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА²⁷

Члан 20. Закона о локалној самоуправи прописује да општина, преко својих органа, у складу са законом између осталог организује службу правне помоћи грађанима (члан 9. Архуске конвенције); стара се о јавном информисању од локалног значаја и обезбеђује услове за јавно информисање на српском језику и језицима националних мањина који се користе на територији општине (члан 5. Архуске конвенције); прописује прекршаје за повреде општинских прописа; образује инспекцијске

²⁶ <http://www.ombudsman.rs/>

<http://www.ombudsman.rs/>

²⁷ У складу са чланом 188. Устава Републике Србије јединице локалне самоуправе су општине, градови и град Београд

службе и врши надзор над извршењем прописа и других општих аката из надлежности општине (члан 9. Архуске конвенције).²⁸

ГРАДОВИ И ГЛАВНИ ГРАД

Према члану 24. Закона о локалној самоуправи, град врши надлежности општине, као и друге надлежности и послове државне управе, који су му законом поверени. Са становишта институционалних капацитета, најзначајнији проблеми у вези са спровођењем Архуске конвенције у главном граду су следећи: Секретаријат за заштиту животне средине града Београда нема кадрове квалификоване за обављање потребних дужности (за спровођење и развој образовних и информативних активности усмерених на развој и јачање свести грађана, успостављање и одржавање база података и сајтова, као и редовно ажурирање информација). Такође, присутан је недостатак техничке опреме потребне за благовремено пружање тражених информација (на пример, немогућност копирања обимне документације, осим преко друге службе). Сајт секретаријата није у функцији; база података није доступна на Интернету. Кадровски проблеми и недостатак одговарајуће инфраструктуре су такође велики проблем у граду Нишу, а слични проблеми су пријављени и у Врању.

У циљу унапређења спровођења принципа Архуске конвенције, посебно са становишта капацитета и решења садржаних у постојећим прописима, Градска управа за заштиту животне средине града Новог Сада сматра да је неопходна боља координација и размена информација на свим нивоима, посебно између свих организација које се баве заштитом животне средине.

Заводи за јавно здравље

Надлежност завода за јавно здравље односи се на праћење квалитета ваздуха у локалним урбаним срединама и квалитета површинских вода у делу токова кроз урбане средине.

ПРАВОСУДНИ СИСТЕМ

Према одредбама члана 11. Закона о уређењу судова („Службени гласник РС”, број 116/08)²⁹, судска власт у Републици Србији припада судовима опште и посебне надлежности. Судови опште надлежности су основни судови, виши судови, апелациони судови и Врховни касациони суд. Судови посебне надлежности су привредни судови, Привредни апелациони суд, прекршајни судови, Виши прекршајни суд и Управни суд. Врховни касациони суд је највиши суд у Републици Србији, а остали судови републичког ранга су: Привредни апелациони суд, Виши прекршајни суд и Управни суд (члан 13).

УДРУЖЕЊА

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу је орган у чијој надлежности је регулисање положаја удружења. Правни оквири којима се дефинише положај удружења дати су у Закону о удружењима („Службени гласник РС”, број 51/09). Регистар удружења и Регистар страних удружења води Агенција за привредне регистре.³⁰

Међу озбиљнијим проблемима на плану институционалних капацитета удружења су незадовољавајући ниво стручности, неодговарајућа техничка опремљеност, непостојање сајтова и база података и лоша координација активности. Ти недостаци слабе позицију удружења приликом учешћа у процесима доношења одлука. Обученост запослених у удружењима је веома слаба, а сасвим су малобројна удружења која се баве очувањем животне средине чије чланство је упознато са Архуском конвенцијом.³¹ Само мали број организација има Интернет сајтове или Интернет странице које се редовно ажурирају. Такође, удружења ретко користе бесплатан софтвер за управљање садржајем.

²⁸ Статутом општине може се предвидети да се у општинској управи постављају помоћници председника општине за поједине области, као што су економски развој, урбанизам, примарна здравствена заштита, пољопривреда и др.) (члан 58).

²⁹ Примењује се од 01.01.2010.

³⁰ Посетите <<http://www.apr.gov.rs>> и директоријум Центра за развој непрофитног сектора <<http://www.crnps.org.rs/direktorijum-nvo>>.

³¹ Ова тврдња се износи на основу искуства „ЕкоФорума” и непосредног контакта на радионицама за представнике удружења, које су 2009. године одржане у девет градова Србије, у оквиру пројекта „Зелена инфо мрежа”.

Потребно је (и то не само за потребе удружења) направити базу података која би садржала информације о удружењима, законској регулативи, институцијама, новинарима, медијима и бизнис сектору. Удружења у Републици Србији, међутим, постају све ефикасније (видети одељак Б.9). Други типови удружења показују све већи интерес за питања везана за животну средину.

Свака будућа статистика о броју удружења активних у сектору заштите животне средине (тачка 83. у упитнику ЕК) у великој мери ће зависити од установљивања критеријума уз помоћ којих се одређује значење атрибута „активан” у сектору заштите животне средине. Активности усмерене на развијање свести јавности треба даље унапређивати. Такође, залагање да удружења добију финансијску подршку од државе је сасвим оправдано (тачка 84. у упитнику ЕК). Организације потрошача су још увек слабе и недостају им одговарајући ресурси, а то и даље негативно утиче на њихов укупни учинак.

Јачање удружења на свим нивоима и одређивање јасних улога које ће оне имати ће растеретити Владу у смислу обима посла који обавља; то је нарочито важно с обзиром на велико ангажовање Владе у процесу приступања Европској унији. Такав развој ситуације би унапредио спровођење Архуске конвенције, а влада би добила поуздане партнере који би били од помоћи у процесу приступања ЕУ.

Одељак Б.9: Удружења у Републици Хрватској и Републици Србији и оснивање Архус центара у Крагујевцу и Суботици (Република Србија)

Република Хрватска

ГОНГ <<http://www.gong.hr>> је нестраначко удружење грађана основано 1997. године ради подстицања грађана на активније учешће у политичким процесима. ГОНГ спроводи нестраначки праћење изборног процеса, врши едукацију грађана о њиховим правима и дужностима, подстиче међусобну комуникацију грађана и њихових изабраних представника, залаже се за транспарентност рада свих јавних служби, спроводи кампање јавног заговарања и помаже самоорганизовање грађана.

На сајту удружења ГОНГ³² се могу наћи бројне студије и упутства за приступање информацијама, препознавање права и решавање могућих проблема. Примери таквих докумената су: годишњи извештај ГОНГ-а о спровођењу Закона о праву на приступ информацијама, анализа званичног извештаја о томе и годишње оцене испуњености захтева који се тичу приступа информацијама, на пример рокова за одговор.

Удружење ГОНГ је стекло признање у региону, делом захваљујући и новом пројекту под називом „Проведба Архуске конвенције у земљама Јадрана”, у коме учествују партнери из Хрватске, Белгије, Босне и Херцеговине, Италије и Црне Горе. Циљ пројекта је унапређење стандарда имплементације најслабијег стуба Архуске конвенције, односно, права на правну заштиту у области животне средине, као и приступа информацијама и учешћа јавности у доношењу одлука које се тичу заштите животне средине у Хрватској, Босни и Херцеговини и Црној Гори.

Још једна утицајно удружење у Хрватској је „Транспарентност”: < <http://www.transparency.hr>>.

Република Србија

У последњих неколико година су формиране најмање две тематске мреже: „Натура 2000 ресурсни центар Србије”³³ и покрет BELLS.³⁴ У оквиру Форума за животну средину³⁵ су на транспарентан начин изабрана три удружења из Србије као репрезентативна удружења за координацију дијалога у домену заштите животне средине везано за процес приступања ЕУ.

Архус центар Крагујевац³⁶ основан 28. априла 2010. године, на основу Меморандума о разумевању између Министарства животне средине и просторног планирања и града Крагујевца и уз подршку ОЕБС-а. Циљ пројекта је да успостави сарадњу између грађана и локалне самоуправе и омогући демократске процесе из области заштите животне средине у складу са начелима Архуске конвенције. Циљне групе пројекта су грађани, представници локалних самоуправа и представници медија.

³² <http://www.gong.hr/page.aspx?PageID=69>

³³ <http://ngonatura2000.blogspot.com/> ; <http://www.mis.org.rs/>

³⁴ <http://www.bellsmovement.org> ; <http://www.ambassadors-env.org>

³⁵ <http://www.envforum.eu>

³⁶ <http://www.aarhuskg.rs/>

На основу Меморандума о разумевању између Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, града Суботице и Отвореног универзитета Суботица и уз подршку ОЕБС-а, 4. марта. 2011. године је основан Архус центар у Суботици. Циљеви рада овог центра су побољшање еколошког информисања и образовања, обезбеђивање механизма учешћа јавности у одлучивању, те обука различитих циљних група за бољу имплементацију Архуске конвенције у Аутономној покрајини Војводини.

7. Оцена развоја информационог система и доступности информација

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Агенција за заштиту животне средине је надлежна за успостављање и одржавање електронског Националног информационог система, који треба да буде доступан јавности на Интернету. Мада је информациони систем у фази израде, односно комплетирања, многи подаци и анализе се налазе на сајту Агенције.
2. Успостављена је Национална мрежа станица за аутоматско праћење квалитета ваздуха (39 станица), а подаци у реалном времену су доступни на сајту Агенције
3. Стандардизацију података и методологију је потребно побољшати и успоставити везе са другим базама података, нарочито извештавање преко кључних међународних иницијатива и механизма, као што су EIONET, SEIS, GMES, INSPIRE и EUROSTAT.
4. Национални регистар извора загађивања животне средине је углавном усклађен са PRTR протоколом и E-PRTR директивом. Подаци још увек нису објављени на сајту Агенције. Постојећи закони налажу да је свака локална самоуправа дужна да води и одржава свој локални регистар извора загађења.
5. Министарство животне средине, рударства и просторног планирања и низ других кључних институција имају регистре правних аката и стратешких докумената који се тичу заштите животне средине. Међутим, ти регистри су непотпуни, нису систематизовани и ретко се ажурирају.

► Оцена развоја информационог система заштите животне средине

Успостављање националног информационог система заштите животне средине је предвиђено Законом о заштити животне средине (члан 74). Члан 78. тог закона гласи: „Државни органи, органи аутономне покрајине, органи јединице локалне самоуправе и овлашћене и друге организације дужни су да редовно, благовремено, потпуно и објективно, обавештавају јавност о стању животне средине, односно појавама које се прате у оквиру праћења нивоа загађујућих материја и емисије, као и мерама упозорења или развоју загађења која могу представљати опасност за живот и здравље људи, у складу са овим законом и другим прописима. Јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.”

Агенција за заштиту животне средине је институција надлежна за развој и одржавање националног информационог система као и за регистар извора загађивања животне средине (ранији назив „интегрални катастар загађивача”, члан 75. Закона о заштити животне средине и члан 42. Закона о изменама и допунама Закона о заштити животне средине). Законом о заштити животне средине је дефинисано да национални информациони систем „обезбеђује формирање, класификовање, одржавање, презентацију и дистрибуцију нумеричких, описних и просторних база података о: квалитету медијума животне средине, праћењу стања и заштити животне средине, законодавним, административним и организационим и стратешким мерама, научно-техничким информацијама о планским мерама превенције и размену информација са другим информационим системима и др.” Информациони систем треба такође да буде повезан са другим информационим системима и омогући усклађивање свих релевантних информација и података, како на националном, тако и на међународном нивоу.

Међутим, постоји очигледни раскорак између постојећих законских решења и тренутног нивоа њиховог спровођења. Агенција за заштиту животне средине је успоставила информациони систем у чијем саставу су, за сада, регистар извора загађивања животне средине (који је углавном усклађен са PRTR протоколом), подаци о квалитету воде и ваздуха (који се добијају у реалном времену уз помоћ система за аутоматску контролу квалитета ваздуха и вода, као и подаци добијени мануелним методама и резултати праћења алергеног полена), подаци о коришћењу и квалитету земљишта, отпаду и депонијама, климатским променама, биодиверзитету, подаци о тренду привредних активности, као и о финансирању животне средине. База податка о биодиверзитету садржи листе кичмењака, лептира и релевантних врста бескичмењака, са подацима о степену угрожености и статусу по питању заштите у складу са националним и међународним прописима (Бернском конвенцијом, Бонском конвенцијом, CITES-ом). Такође постоје базе података из области шумарства, лова и риболова и заштићених природних добара (CDDA). Мада је информациони систем у фази израде, односно комплетирања, многи подаци и анализе се налазе на сајту Агенције. Ту спадају: државна мрежа за праћење квалитета ваздуха, подаци сакупљени у реалном времену уз помоћ система за аутоматску контролу квалитета ваздуха; индекс квалитета воде у Републици Србији; листа приоритетних и приоритетних хазардних материја; недељни билтен стања квалитета вода у Републици Србији; мапа општинских депонија и база података о отпаду и депонијама у коју су уврштене и дивље депоније; подела земљишта Републике Србије према начину коришћења; подаци о концентрацији алергеног полена у ваздуху. У фази постављања на сајт Агенције су и подаци о: квалитету земљишта, привредним активностима и финансирању животне средине.

Успостављање ефикасног система извештавања путем најважнијих међународних иницијатива и механизма, као што су EIONET, SEIS, GMES, INSPIRE и EUROSTAT је кључна мера за олакшавање процеса активне дистрибуције података и развој информационог система. Европска информациона и осматрачка мрежа у области животне средине (EIONET), коју одржава Европска агенција за животну средину је централни информациони систем у области животне средине у ЕУ. Иако је проток података из Републике Србије према EIONET-у повећан, у оквиру основних механизма извештавања (са 17% тражених података 2004. године, на 75% 2009. године), има простора за побољшање на плану ширег извештавања путем поменутог механизма. Слично томе, Република Србија је преко Агенције за заштиту животне средине успоставила општу комуникацију у оквиру Заједничког информационог система о животној средини (SEIS) и Иницијативе за глобални праћење за животну средину и безбедност (GMES) у којима учествује, али до овог тренутка нису успостављени стварни системи за извештавање. Републички завод за статистику је институција надлежна за подношење извештаја EUROSTAT-у, док је за сарадњу са иницијативом која се бави инфраструктуром просторних информација у Европској заједници (INSPIRE) задужен Републички геодетски завод који сходно Закону о државном премеру и катастру („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 18/10) има надлежност за оснивање и одржавање Националне инфраструктуре геопросторних података (НИГП) у складу са INSPIRE директивом. Републички геодетски завод је 2009. године основао Национални геопортал НИГП-а (www.geosrbija.rs) који омогућава приступ сервисима за претраживање и преглед метаподатака, сетова, просторних података и сервиса путем Интернета за професионалне кориснике, као и за широку јавност. Национална агенција за просторно планирање такође активно сарађује са поменутом иницијативом. Верује се да би успостављање адекватног и ефикасног система за извештавање поменутих међународних механизма и иницијатива, истовремено олакшало успостављање делотворних система дистрибуције информација на националном нивоу на ефикаснији и организованији начин.

Фонд за заштиту животне средине је 2008. и 2009. године одобрио средства Агенцији за заштиту животне средине намењена за успостављање и развој информационог система животне средине и националног регистра извора загађивања, као и за набавку неопходне опреме. Док информациони систем не буде у потпуности доступан, оперативан и подаци буду доступни на сајту Агенције, информације је могуће добити на захтев и у извештају о стању животне средине који се објављује једном годишње. Агенција, као придружени члан Европске агенције за животну средину, редовно доставља податке у оквиру приоритетног тока података, као и потребне индикаторе. Достављени подаци су ушли и у ЕЕА извештај SOER 2011, године као и у многе друге публикације и извештаје

ЕЕА. Осим тога, информације из домена биодиверзитета ће такође бити доступне на Интернету на порталу система за размену информација Конвенције о биолошкој разноврсности.

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања има регистар правних аката и стратешких докумената релевантних за област заштите животне средине коме се може приступити путем Интернета. Осим министарства, многе друге институције, како владине, тако и невладине, као што су Канцеларија Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије и Народна скупштина су учиниле законе који се тичу животне средине доступним на Интернету. Архус центар Крагујевац има једну од најобимнијих база података правних аката.

Одељак: Б.10: Успостављање система извештавања у Словенији (EIONET-SI)

EIONET-SI <<http://nfp-si.eionet.europa.eu/>> је платформа која нуди различите алате и системе и усмерава кориснике ка информацијама из области животне средине на националном и међународном нивоу. То се постиже путем успостављених елемената система извештавања, као што су Eurowaternet, Ainet, Wastenet, KOS (информациони систем индикатора стања животне средине у Словенији) и каталога метаподатака.

EIONET-SI има за циљ да одговори на питања попут следећих:

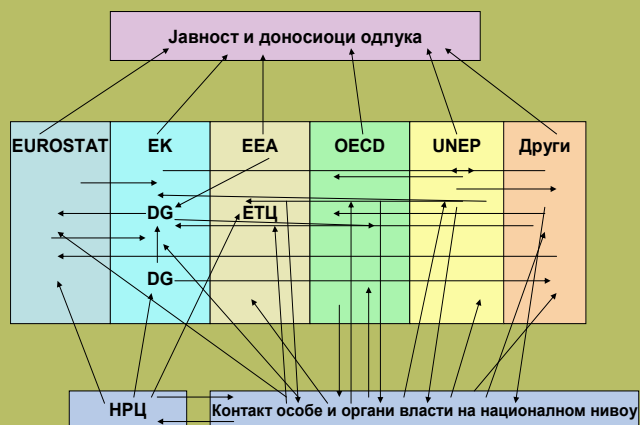
Које врсте информација из области животне средине су доступне?

Какво је стање животне средине? Које покретачке снаге утичу на њено стање? Где смо ми у поређењу са другим земљама?

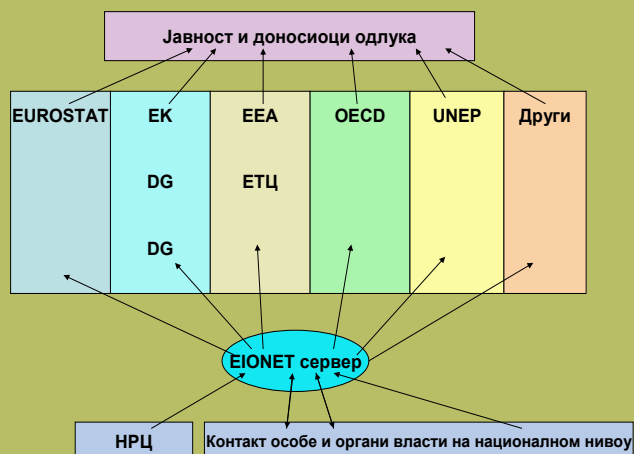
Шта треба да садрже извештаји које шаљемо из наше земље? Коме, када и како подносимо извештаје?

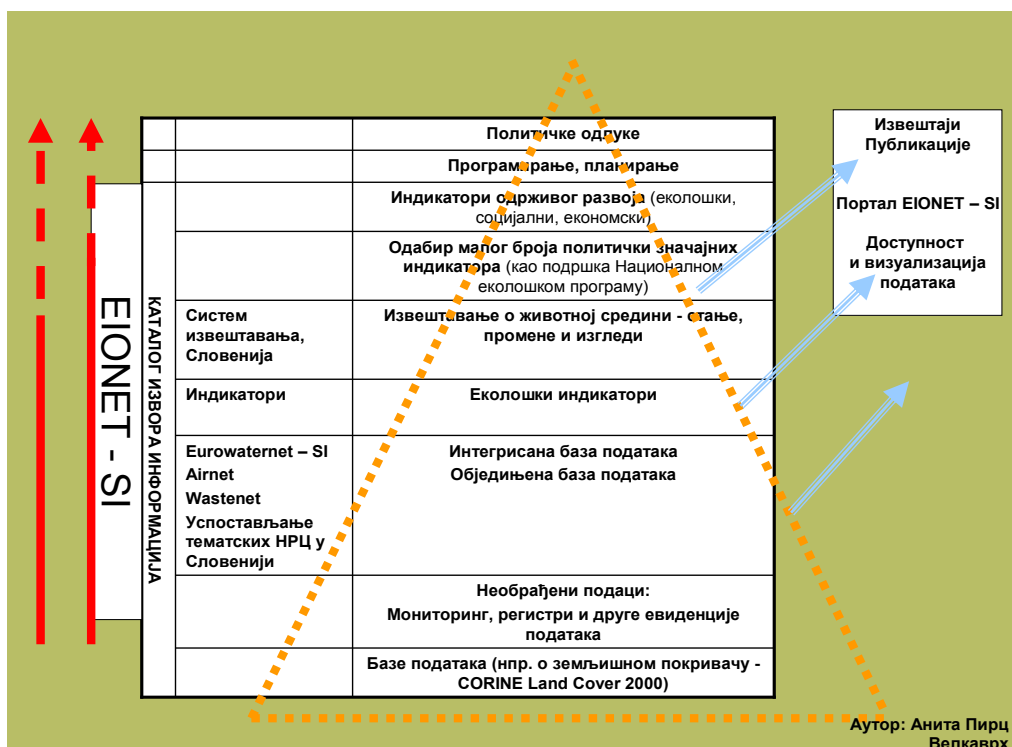
Како да пружамо информације корисницима на транспарентан и информативан начин и како омогућавамо приступ информацијама?

Тренутна ситуација: преклапање протока информација

Жељена ситуација: усмерени проток информација

Потребно је унапредити контролу података и учинити да извештавање буде благовремено, нарочито када је реч о извештајима приватних предузећа. Национална мрежа станица за праћење још увек далеко тога да је потпуна и за сада је њоме обухваћен само мали део земље. Стандардизацију података и методологију је такође потребно побољшати и успоставити везе са другим базама података. Још увек постоје празнине у подацима о саобраћају, хемикалијама и буци. Треба наставити развој Географског информационог система (ГИС) који је део информационог система, да би се у оквиру њега ускладили различити елементи и да би се интегрисао са екстерним системима и обезбедио лакши приступ информацијама и анализа података. Једна од кључних мера у том правцу би било активно ангажовање у оквиру иницијативе INSPIRE.

Неколико других институција имају регистре који су релевантни за заштиту животне средине и примену Архуске конвенције, међу којима су: централни регистар заштићених природних добара (Завод за заштиту природе Србије); регистар заштићених природних добара у Аутономној покрајини Војводини (Завод за заштиту природе АП Војводине); регистар „покретних заштићених природних докумената” (Природњачки музеј у Београду); информациони системи о хемикалијама (Агенција за хемикалије), радиоактивним материјама, отпаду и нуклеарним објектима (Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност); информациони систем који се односи на храну и произвођаче хране (Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде); и Каталог органа јавне власти у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја (Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности). Осим тога, Републички завод за статистику планира да у скорој будућности на Интернету објави статистичке податке који се односе на област заштите животне средине.

Национални регистар PRTR је успостављен кроз Регистар извора загађења животне средине и доношењем Правилника о методологији за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података, објављен у „Службеном гласнику РС”, број 91/10. Према члану 75. ЗЗЖС и изменама и допунама тог члана „ради праћења квалитативних и квантитативних промена у животној средини и предузимања мера заштите у животној средини воде се национални и локални регистри извора загађивања животне средине у складу са овим законом [...] Министар надлежан за послове животне средине по прибављеном мишљењу министара надлежних за послове водопривреде и енергетике, прописује методологију за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологију за врсте, начине и рокове прикупљања података. Загађивач је дужан да о свом трошку доставља прописане податке на

начин и у роковима утврђеним у складу са законом.” Регистар извора загађивања животне средине још увек није објављен на Интернету. PRTR Протокол је ратификован доношењем Закона о потврђивању Протокола о регистрима испуштања и преноса загађујућих материја уз Конвенцију о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине („Службени Гласник РС - Међународни уговори”, број 8/11). (видети Анекс 6 у коме је дата компаративна анализа усклађености одабраних законских одредаба што се тиче циљева, дефиниција, обима и доступности информација о регистрима загађења у PRTR протоколу уз Архуску конвенцију и правним системима ЕУ и Републике Србије.)

Аутономне покрајине, општине и градови су одговорни за одржавање сопствених система за дистрибуцију информација о животnoj средини и локалних регистара загађења (чл. 75. и 78. ЗЗЖС). Међутим, односи, дужности и проток информација између локалних и националних регистара нису јасно дефинисани. Осим тога, многе јединице локалне самоуправе имају врло слабе могућности за приступ Интернету, праћење у области очувања животне средине и информисање јавности. Републички завод за информатику и интернет је институција која је од кључне важности за унапређење коришћења информационих технологија у државним институцијама, како на националном, тако и на локалном нивоу.

8. Оцена захтева Архуске конвенције који се односе на генетички модификоване организме

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

1. Република Србија још увек није потврдила амандман о генетички модификованим организмима (ГМО) уз Архуску конвенцију. Основни елементи политике Републике Србије у области ГМО се налазе у неколико стратешких докумената.

2. Постојећи прописи Републике Србије којима се уређује област ГМО садрже само извесна решења која у неким деловима имају сличности са решењима садржаним у ГМО амандману уз Архуску конвенцију. Међутим, у целини гледано, постојећа решења нису у складу са одредбама из ГМО амандмана из неколико разлога, као што су: непрецизност појединих одредаба, одсуство норми (нарочито процедуралних) којима се уређују поједина питања из домена учешћа јавности у одлучивању о намерном испуштању ГМО у животну средину и стављању у промет ГМО и производа од ГМО и неусаглашеност појединих одредаба националних закона, итд.

3. Неопходно је доношење новог закона којим би се захтеви који се односе на област учешћа јавности у доношењу одлука прописани у ГМО амандману уз конвенцију у потпуности уградили у национално законодавство.

4. Пре него што се донесе коначни закључак о потреби и способности Републике Србије да прихвати обавезе изложене у ГМО амандману, важно је размотрити неколико околности, које би могле неосновано однети превагу у прилог потврђивању при доношењу одлуке о том питању. Међу таквим околностима су, на пример:

а) чињеница да се ГМО амандман уз Архуску конвенцију не спомиње посебно у Националном програму заштите животне средине, Стратегији за биолошку разноврсност Републике Србије са нацртом Акционог плана за период 2010-2017. године, нити у Националном програму за интеграцију Републике Србије у Европску унију;

б) чињеница да је у Стратегији за биолошку разноврсност Републике Србије са нацртом Акционог плана за период 2010-2017. године, у делу који се односи на стратешке области, циљеве и мере за очување биодиверзитета, дефинисано да активности у овој области обухватају и „промовисање учешћа јавности у процесу одлучивања о питањима везаним за генетички модификоване организме (ГМО)”;

в) чињеница да је Националним програмом за интеграцију Републике Србије у Европску унију већ предвиђена припрема и усвајање измена и допуна постојећег Закона о генетички модификованим организмима као и усвајање одговарајућих подзаконских аката ради њиховог усаглашавања са одговарајућим прописима ЕУ;

г) чињеница да је Република Србија чланица Архуске конвенције („Службени гласник РС– Међународни уговори”, број 38/09) и да је PRTR Протокол ратификован („Службени гласник РС- Међународни уговори”, број 8/11).;

д) чињеница да је Република Србија чланица Конвенције о биолошкој разноврсности („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 11/01), чланица Картагена протокола („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 16/05) и других релевантних међународних уговора;

ђ) чињеница да захтеви из ГМО амандмана уз Архуску конвенцију представљају минималне стандарде којима се обезбеђује поштовање основних принципа (т.ј. само у делу који се односи на учешће јавности у једној области од посебног значаја за јавност);

е) чињеница да, у поређењу са постојећим прописима у Републици Србији у области животне средине који се односе на учешће јавности у одлучивању, захтеви из ГМО амандмана не представљају новину ни у смислу правног оквира ни у пракси;

ж) укупни актуелни процес усаглашавања националних прописа са прописима ЕУ који подразумева и усклађивање прописа у области ГМО са одговарајућим прописима ЕУ, итд.³⁷

► Оцена захтева Архуске конвенције који се односе на ГМО

Стране Архуске конвенције су на другом састанку у Алма-Ати, у Казахстану (2005) усвојиле одлуку II/1 (ECE/MP.PP/2005/2/Add.2) о генетички модификованим организмима као и амандман на Конвенцију о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине.³⁸ Овом одлуком се мења постојећи став 11. члана 6. Архуске конвенције. Тим амандманом се уводи нови члан (члан 6. бис), којим се успостављају правила учешћа јавности при одобравању намерног увођења ГМО у животну средину и њиховог стављања у промет. Наведени члан такође прописује обавезу да захтеви страна потписница конвенције „допунски и узајамно подржавају” одредбе њихових националних планова биолошке сигурности и да буду у складу са циљевима Картагена протокола о биолошкој сигурности³⁹ уз Конвенцију о биолошкој разноврсности.

Члан 6. бис Архуске конвенције

Свака Страна је у обавези да обезбеди рано и ефикасно обавештавање и учешће јавности пре доношења одлуке да ли дозволити намерно увођење генетички модификованих организама у животну средину и њихово стављање у промет.⁴⁰ То подразумева и укључивање разумног временског оквира, да би се јавности пружила одговарајућа могућност да изрази своје мишљење о предложеним одлукама. Амандман (Анекс I бис) предвиђа да Страна може да предвиди изузетке који се односе на процедуру учешћа јавности по питању намерног увођења генетички модификованог организма⁴¹ у животну средину у било коју сврху осим стављања у промет, ако је већ претходно одобрила такво увођење под упоредивим био-географским условима или ако постоји већ стечено довољно искуство у вези са увођењем ГМО у упоредивим екосистемима. Такође, Страна може да предвиди изузетак у процедури учешћа јавности при стављању ГМО у промет ако је одобрење за производ већ дато у оквиру правне регулативе Стране о којој је реч; и уколико ће се користити у сврху истраживања или за збирке култура.

Амандманом се даље налаже Странама да благовремено, на адекватан, делотворан и ефикасан начин учине доступном јавности резиме обавештења уведеног ради добијања дозволе за намерно увођење у животну средину или стављање у промет ГМО на својој територији, односно, (ако је могуће), извештај о процени у складу са националним оквиром биолошке сигурности. Прецизира се да не смеју ни у ком случају третирати следеће информације као поверљиве: општи опис ГМО о којима је реч, име и адресу подносиоца захтева за дозволу, намеру коришћења и, ако је примерено, локацију увођења; методе и

³⁷ Потенцијалне финансијске импликације ратификације ГМО амандмана овде нису посебно разматране.

³⁸ <http://www.unece.org/env/pp/gmoamend.htm>

<http://www.unece.org/env/pp/gmoamend.htm>

³⁹ Додатне информације су доступне на адреси: <<http://bch.cbd.int/protocol/>>

⁴⁰ „Ограничена употреба“ није обухваћена овим амандманом, иако је и тај аспект ГМО био предмет расправе. Видети: *Упутство о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима везаним за генетички модификоване организме* које је секретаријату Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине поднела ad hoc радна група високих званичника, референтни документ, MP.PP/2003/3 KIEV.CONF/2003/INF/7.

⁴¹ Овде се не разматрају извесне терминолошке дилеме у овој области. Њих би требало разрешити у контексту евентуалне ратификације амандмана о ГМО, односно усаглашавања националних прописа са прописима ЕУ.

планове за праћење ГМО, као и за реаговање у ванредним ситуацијама; и резултате процене ризика по животну средину.

Свака Страна има обавезу да обезбеди транспарентност процедура доношења одлука и омогући јавности приступ релевантним информацијама о самој процедури, као што су: природа могућих одлука, орган јавне власти одговоран за доношење одлука, аранжмани за учешће јавности, орган јавне власти од којег се релевантне информације могу добити, орган јавне власти коме се коментари могу поднети и рок за пренос коментара. Такође, Стране Амандмана треба да омогуће да се, када се доносе одлуке о томе да ли да се одобри намерно увођење ГМО у животну средину, узме у обзир исход процедуре учешћа јавности, као и да се текст одлуке учини јавно доступним заједно са разлозима на којима се она заснива.

Статус у Републици Србији

1) Основни елементи политике Републике Србије у области ГМО су садржани у неколико стратешких докумената. Спровођење делотворних мера за контролу уношења ГМО је један од дефинисаних краткорочних циљева (до 2014) националне политике у области заштите природних богатстава, биодиверзитета и шума,⁴² односно Националне стратегија одрживог развоја у складу с праксом ЕУ.⁴³ Стратегија развоја пољопривреде Србије, усвојена 2005. године, пружа инструменте за обезбеђење адекватног нивоа заштите и контроле при раду са ГМО, и прецизира да су надлежне институције обавезне да усагласе законе у области ГМО са законима ЕУ.⁴⁴ Осим тога, у нацрту Стратегије за биолошку разноврсност Републике Србије са акционим планом 2010-2017. године предвиђено је да постоји све више доказа да ГМО могу угрозити аутохтони биодиверзитет када се намерно или случајно пусте у животну средину. Те последице могу, са своје стране, довести до даљих ланчаних реакција и укупних негативних последица за очување и одрживо коришћење биолошке разноврсности.⁴⁵ У истом документу се, такође, један од циљева (Циљ 8.3) односи на укључивање локалног становништва и заједница у планирање, доношење одлука и имплементацију у вези са очувањем биодиверзитета.

Органи надлежни за обављање дужности у вези са ГМО

2) Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде врши надзор над спровођењем законских одредаба и релевантних прописа преко фитосанитарних инспектора Управе за заштиту биља и граничних ветеринарских инспектора Управе за ветерину. За потребе Министарства три лабораторије су овлашћене да врше идентификацију и квантификацију генетичке модификације у генетички модификованим организмима и производима од генетички модификованих организама. За потребе пружања, формиран је Стручни савет за биолошку сигурност, састављен од тима експерата из различитих области са циљем да пружи стручну помоћ приликом разматрања пријава за рад са ГМО⁴⁶. Успостављање Националне базе података из области модерне биотехнологије је у току и то у оквиру механизма за размену информација из домена биолошке сигурности.

Основни прописи

3) Основни пропис који у законодавству Републике Србије уређује ову област је Закон о генетички модификованим организмима („Службени гласник РС”, број 41/09). У складу са чланом 51, до доношења нових подзаконских аката на основу тог закона, примењиваће се подзаконски акти донети на основу Закона о генетички модификованим организмима („Службени лист СРЈ”, број 21/01 и „Службени гласник РС”, број 101/05), „ако нису у супротности са овим законом.” На основу овог закона су усвојена следећа четири правилника: *Правилник о увођењу у производњу ГМО и производа од ГМО, Правилник о ограниченој употреби генетички модификованих организама, Правилник о*

⁴² Национални програм заштите животне средине, Влада Републике Србије. Београд, 2010. стр. 93. (<http://www.ekoplan.gov.rs/src/7-Ostala-dokumenta-127-document.htm>)

⁴³ Национална стратегија одрживог развоја, Влада Републике Србије. Београд, 2008. стр. 83. (<http://www.odrzivirazvoj.gov.rs/assets/download/Nacionalna-strategija-odrzivog-razvoja-Republike-Srbije.pdf>), Службени гласник РС, број 57/08.

⁴⁴ Треба додати и то да је УНЕП – ГЕФ 2006. године реализовао пројекат „Развој Националног оквира биолошке заштите за Србију и Црну Гору” (www.unep.org/biosafety/files/YUNBFrep.pdf)

⁴⁵ Стратегија за биолошку разноврсност Републике Србије са акционим планом 2010-2017 (нацрт), Министарство животне средине и просторног планирања, Београд, октобар 2010, стр. 54.

⁴⁶ Ревидирани Национални програм Републике Србије за интеграцију у Европску унију, Влада Републике Србије. Београд, 2009, стр. 591. <http://www.seio.gov.rs/upload/documents/NPI/Revidirani_NPI_2009.pdf>

стављању у промет ГМО и производа од ГМО, Правилник о садржини и подацима регистра ГМО и производа. Осим тога, Закон о безбедности хране („Службени гласник РС”, број 41/09) садржи извесне одредбе од значаја за ГМО, а сличне одредбе се налазе и у више других прописа који су, у ширем смислу, релевантни за област ГМО.

3.а) Закон о генетички модификованим организмима

Законом се прецизира процедура за издавање одобрења за употребу ГМО у затвореним системима и намерно увођење у животну средину ГМО и производа од ГМО (члан 1). У члану 2. се каже да ниједан модификован живи организам као ни производ од генетички модификованог организма не може да се стави у промет, односно гаји у комерцијалне сврхе на територији Републике Србије.⁴⁷

3.б) Закон о ратификацији Картагена протокола о биолошкој заштити уз Конвенцију о биолошкој разноврсности, са анексима

Република Србија је 2005. године потврдила Картагена протокол о биолошкој заштити („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 16/05) који се односи на прекогранично кретање, транзит, руковање и коришћење свих живих модификованих организама који могу негативно утицати на очување и одрживо коришћење биолошког диверзитета, имајући у виду и ризик по људско здравље (члан 4).⁴⁸

3.в) Закон о безбедности хране

Закон о безбедности хране („Службени гласник РС”, број 41/09) у члану 63. налаже да је при стављању у промет генетски модификоване хране и генетски модификоване хране за животиње, укључујући и количине у расутом стању, субјект у пословању таквом храном или храном за животиње дужан да субјекту који прима ту храну или храну за животиње, у писаном облику достави законом прописане податке.

9. Едукација и развијање свести о правима на доступност информација, учешће у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима која се тичу животне средине

► НАЈВАЖНИЈИ НАЛАЗИ

Ако се одредбе члана 3. став 3. Архуске конвенције протумаче тако да држава има двоструку обавезу:

- а) да у најширој јавности промовише образовање и свест о животној средини и
- б) да промовише образовање у области животне средине и свест грађана о доступности информација, учешћу јавности у одлучивању и праву на правну заштиту у питањима животне средине, могло би се констатовати следеће:

1. Обавеза која се односи на промовисање образовања и свести у области животне средине у најширој јавности је уграђена у важне националне прописе у области животне средине као једна од дужности надлежних органа и других субјеката.

2. Што се тиче друге обавезе, може се рећи да у овде анализираним законима не постоје конкретна решења која одговарају наведеним захтевима. С обзиром на контекст и чињеницу да је општа обавеза надлежних органа наведена у тачки 1. Архуске конвенције недовољно јасна, надлежнима је тешко да испуне ту обавезу. То се не сме пренебрегавати, пошто су неки субјекти недавно предузели конкретне мере у циљу стварања претпоставки за унапређивање свести о могућностима остваривања специфичних права и обавеза у вези са сва три стуба Конвенције.

http://www.seio.gov.rs/upload/documents/NPI/Revidirani_NPI_2009.pdf

⁴⁷ Генетички модификованим организмом не сматра се пољопривредни производ биљног порекла који количински садржи до 0,9% примеса генетички модификованог организма и примеса пореклом од генетички модификованог организма. Семенски и репродуктивни материјал не сматрају се генетички модификованим организмима уколико количински садрже до 0,1% примеса генетички модификованог организма и примеса пореклом од генетички модификованог организма (члан 3).

⁴⁸ Протокол има укупно 160 страна потписница, међу којима је и Европска унија. <<http://bch.cbd.int/protocol/parties/>>

► Оцена едукације усмерене на пружање подршке остваривању циљева Архуске конвенције

Потреба за образовањем у области заштите животне средине и развојем свести о циљевима Архуске конвенције је наведена у члану 3. конвенције.

У Националном програму заштите животне средине Републике Србије се на самом почетку предвиђа да „досадашња истраживања и свакодневна пракса показују да је општи ниво друштвене свести о потреби заштите животне средине као и ниво еколошке културе у Републици Србији недовољно висок.”⁴⁹ Стога је „унапређење формалног и неформалног образовања о заштити животне средине и енергетској ефикасности, које треба да буде засновано на Националној стратегији образовања у области заштите животне средине”, један од седам циљева политике Србије на плану заштите животне средине. Архуска конвенција се изричито спомиње у контексту циљева везаних за подизање нивоа свести кроз боље информисање, комуникацију са јавношћу и развијање механизма учешћа јавности у одлучивању по питањима животне средине.

Стратегија образовања за одрживи развој (UNECE) је преведена на српски, али тек треба приступити њеном даљем спровођењу (ПСЖС 2007).⁵⁰

Вредан пажње је податак да се у Националном програму за интеграцију Републике Србије у Европску унију (НПИ), у делу који се односи на животну средину, не прецизирају планиране активности усмерене на јачање свести јавности или образовање у области животне средине, како налаже Архуска конвенција.⁵¹ Међутим, у неколико других значајних области које уређује конвенција питања свести јавности и значаја образовања су наглашена на више начина, као што су јачање капацитета организација за заштиту потрошача, безбедност саобраћаја, равноправност полова и борба против корупције, итд. Са друге стране, у делу *Извештаја о напретку Србије у процесу европских интеграција за 2010. годину* који се односи на животну средину такође, се не истиче посебно питање јачања свести јавности, нарочито активности у области образовања о животној средини и то нити као активности које су већ спроведене, нити оне које би требало предузети у наредном периоду.⁵²

Реформа система формалног образовања у Републици Србији је у току. Елементи образовања који се тичу животне средине и одрживог развоја су саставни део наставних планова више предмета у основним и средњим школама, мада је свест о потреби заштите животне средине међу становништвом Србије и даље неразвијена.

Одељак Б.11: Могућности за образовање о заштити животне средине у Србији

Више од 20 факултета је основало катедре или студијске група на којима се изучавају питања из области заштите животне средине на основним или постдипломским студијама. Ради стручног усавршавања, наставници могу да изаберу неки од 190 акредитованих програма обуке који ће похађати и то 21 из екологије и 19 из биологије.

Извор: Други преглед стања животне средине

⁴⁹ Национални програм заштите животне средине, Влада Републике Србије, Београд, 2010. стр. 147.

⁵⁰ *Преглед стања животне средине*, 2007, стр. 45 у верзији на српском, стр. 42 у верзији на енглеском.

⁵¹ Осим у делу који се односи на раније активности Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, формирање радне групе за израду националне стратегије за истраживање, развој и образовање у области геоинформација, примену прописа у области хемикалија и биоцидних производа и јачање административних капацитета у Агенцији за хемикалије, надлежним инспекцијама, хемијској индустрији, образовним установама и научно-истраживачким институцијама у вези са применом Уредбе REACH и процену ризика од хемикалија. *Измењени и допуњени Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију*, Влада Републике Србије, Београд, 2009, стр. 490, 573, 595 и 596.

⁵² *Извештај о напретку Србије у процесу европских интеграција за 2010. годину*, Брисел, SEC 2010 (1330), 9. новембар 2010. стр. 39-40. Међутим, треба имати у виду да се на неколико других места констатује значај свести јавности и образовања (поштовање људских права, стр. 11; заштита потрошача, стр. 28; обележавање и регистрација животиња, стр. 38), а изведен је општи закључак да је остварен и „известан напредак“ у области образовања (стр. 35).

Образовање у прописима Републике Србије и обавезе из Архуске конвенције

Важећи прописи Републике Србије, везани за критеријуме дефинисане у члану 3. Архуске конвенције, овде су подељени у неколико група: прописи у области државне управе, закони из области животне средине, прописи значајни за домен животне средине, закони у области образовања и прописи који не садрже одредбе о образовању.

1. Закон о државним службеницима („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 81/05, 83/05, 64/07, 67/07, 116/08 и 104/09) на врло уопштен начин прописује да „државни службеник има право и дужност да се стручно усавршава према потребама државног органа” а да се средства за стручно усавршавање обезбеђују у буџету Републике Србије (члан 96).⁵³

Закон о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07 и 95/10) и Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ”, бр. 33/97, 31/01, „Службени гласник РС”, број 30/10) не садрже посебне одредбе о животној средини и свести јавности. Међутим, Закон о општем управном поступку садржи одредбе које се односе на, између осталог, начело пружања помоћи странци (члан 15).

2. У правним актима из домена животне средине се примењује неколико приступа промовисању развијања свести јавности и образовања у области животне средине. Више детаља о њима следи:

а) Закон о заштити животне средине у члану 6. прописује обавезу државних органа, научних установа, установа у области образовања, здравства, информисања, културе и других установа, као и других облика удруживања, да у оквиру својих делатности, подстичу, усмеравају и обезбеђују јачање свести о значају заштите животне средине. Јачање свести о значају заштите животне средине обезбеђује се кроз систем образовања и васпитања, научно-истраживачког и технолошког развоја, усавршавања у процесу рада, јавног информисања и популаризације заштите животне средине. Извесне подстицајне мере за развој образовних програма за заштиту животне средине Закон о заштити животне средине предвиђа кроз могућност додељивања „признања и награде за допринос заштити животне средине” (члан 55).⁵⁴ У делу Закона који се односи на „акционе планове” (члан 65) се предвиђа да се „акционим планом разрађују регулаторне и институционалне активности, активности праћење, студије, израда пројектне документације, економских и финансијских инструмената, информисање, образовање, руковођење и капиталне инвестиције.” Осим тога, акциони план је дефинисан као „краткорочни инструмент за имплементацију Националног програма.”

б) У члану 17. Закона о фонду за заштиту животне средине („Службени гласник РС”, број 72/09) се прецизира да се финансијска средства из Фонда за заштиту животне средине користе нарочито за „подстицање образовних, истраживачких и развојних студија, програма, пројеката и других активности, укључујући и демонстрационе активности”, односно „финансирање програма образовања у области животне средине и јачања јавне свести о питањима очувања животне средине и одрживог развоја.”

в) Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, број 36/09) у члану 117. предвиђа да је министарство надлежно за послове образовања дужно да осигура услове за унапређивање васпитања и образовања о заштити природе. Министарство, надлежни орган аутономне покрајине, завод и правна лица с јавним овлашћењима дужни су да обавештавају јавност о природним вредностима, заштити природе, њеној угрожености, факторима и последицама угрожавања. У члану 7. истог закона (мере заштите природе) предвиђено је да се заштита природе спроводи нарочито „подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања” (тачка 11). У члану 29 (специјални резерват природе) дефиниција појма „специјални резерват природе” је формулисана узимајући у обзир намену подручја која може бити и научно-

⁵³ Програм општег стручног усавршавања државних службеника из органа државне управе и служби Владе за сваку годину доноси Влада, на предлог Службе за управљање кадровима. Програм посебног стручног усавршавања државних службеника доноси руководилац за сваку годину, према посебним потребама државног органа.

⁵⁴ Ту су поред неколико других разлога који се односе на развојне и истраживачке пројекте у заштити животне средине и допринос појединаца развоју и унапређењу заштите животне средине или допринос у међународној сарадњи, као и допринос стручних и других удружења у развоју и унапређењу заштите животне средине; доприноси у области заштите природе; спречавање загађивања животне средине; најповољнија решења у производном процесу која су најбоља за животну средину.

истраживачка и образовна. Члан 30 који се односи на националне паркове садржи сличне одредбе, као и члан 32. који се односи на заштићена станишта.

г) Према члану 51. Закона о заштити ваздуха („Службени гласник”, РС, број 36/09) правна лица и предузетници који обављају делатност производње, производа и опреме који садрже супстанце које оштећују озонски омотач морају да обезбеде обуку запослених према програму стручног усавршавања коју прописује министарство у сарадњи са министарством надлежним за послове образовања и струковним организацијама.

д) Закон о водама („Службени гласник РС”, број 30/10) у члану 40. прописује да програм мера у плану управљања водама за водна подручје (из члана 27) може да садржи и друге мере усмерене ка стручном и научноистраживачком раду у области вода, едукацији становништва, итд. Исти закон предвиђа да Национална конференција за воде обавља послове који обухватају и давање предлога за едукацију јавности о значају воде и о потреби рационализације потрошње воде (члан 143).

ђ) Закон о шумама („Службени гласник РС”, број 30/10) у члану 6. прописује да шуме имају општекорисну и привредну функцију.

е) У Закону о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 36/09) риболовне организације се дефинишу као „удружења грађана основана ради рекреативног или спортског риболова, популаризације риболова, едукације риболоваца, њиховог организовања и евиденције.”

3. Неки прописи од значаја за област животне средине, такође, садрже извесне одредбе које могу бити важне за промовисање еколошког образовања о заштити животне средине и свести јавности о тој области.

а) Закон о заштити потрошача („Службени гласник РС”, број 79/05) у члану 57. прописује да потрошачи имају право на стицање знања о својим правима, обавезама и начину остваривања права неопходних за правилан и поуздан избор и коришћење производа и услуга. Право на образовање потрошача остварује се у образовним установама (предшколским установама, школама, факултетима), удружењима потрошача, организовањем посебних курсева, семинара и саветовања, у складу са програмом надлежног органа, као и путем средстава јавног информисања (радио, штампа, телевизија и др.).

б) Закон о тајности података („Службени гласник РС”, број 104/09) у члану 32, тачка 12. прописује да опште мере заштите тајних података обухватају, између осталог, „утврђивање посебних програма образовања и обуке за потребе обављања послова заштите тајних података и страних тајних података”.

в) Према одредбама члана 5. Закона о научноистраживачкој делатности („Службени гласник РС”, број 110/05) научноистраживачка делатност заснива се на низу начела, између осталог: етици научноистраживачког рада; повезаности са системом високог образовања; међународној научној и технолошкој сарадњи и бризи за одрживи развој и заштиту животне средине.

4. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, број 72/09) садржи општу одредбу која се тиче циљева образовања у које спадају, између осталог, и развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња (члан 4. тачка 11).⁵⁵ На сличан начин би требало тумачити и обавезу из члана 112. у коме се налаже да ученик има обавезу да се стара о очувању животне средине и понаша у складу са правилима еколошке етике. Обавезе везане за унапређење еколошког образовања уграђене су у подзаконским актима који се односе на различите нивое образовања.

Екологија се као наставни предмет, појављује на нивоу средњошколског образовања, еколошки садржаји су, на различите начине укључени и у наставни програм општеобразовних предмета (на пример, хемије, физике, биологије, географије) у великом броју образовних профила. Гимназије су међу институцијама које пружају опште образовање; у њима се екологија не појављује као посебан предмет, али су еколошки садржаји део наставних програма предмета природних наука.

⁵⁵ Неколико стратешких докумената усвојених од стране надлежних органа Републике Србије садрже одредбе којима се дефинише однос према образовању за заштиту животне средине: Стратегија одрживог развоја, Национални програму за интеграцију РС у ЕУ, Стратегија за младе, Стратегија образовања одраслих.

Заштита животне средине се на универзитетском нивоу, изучава на пет универзитета чији је оснивач Република Србија (Београд, Ниш, Нови Сад, Крагујевац и Приштина - чије тренутно седиште је у Косовској Митровици). На преко двадесет факултета формиране су катедре, одсеци, смерови или студијске групе из те области, како на основним, тако и на постдипломским студијама.

Одељак Б.12: Добра пракса у образовању: шведски портал пружа најновија знања из области заштите животне средине

Planet Infact <www.forskning.se/theplanet> (Шведска)

Циљ овог сајта је развијање свести јавности о планети Земљи. Садржи стотине илустративних анимација, игара, едукативних прича и интерактивних видео материјала заснованих на истраживању заштите животне.

5. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о процени утицаја на животну средину, Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину не садрже посебне одредбе о промовисању еколошког образовања и свести јавности.

Такође, Закон о правосудној академији („Службени гласник РС”, број 104/09), Закон о судијама („Службени гласник РС”, број 116/08), Закон о правосудном испиту („Службени гласник РС”, број 16/97); Закон о јавном тужилаштву („Службени гласник РС”, бр. 63/01, 42/02, 39/03, 44/04 и 61/05, 46/06, 106/06, 116/08); Закон о јавном правобранилаштву („Службени гласник РС”, број 43/91); Закон о посредовању - медијацији („Службени гласник РС”, број 18/05) не садрже посебне одредбе о образовању у области животне средине.

Закон о судским вештацима („Службени гласник РС”, број 45/10) не садржи посебне одредбе о образовању, осим у члану 6. делу који се односи на обавезно високо образовање које морају имати судски вештачи.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја не садржи посебне одредбе о промовисању еколошког образовања и свести јавности, али садржи одредбе које се односе на мере за „унапређивање јавности рада органа власти” (чл. 37-44). У надлежности Повереника је, између осталог да „предузима мере потребне за обуку запослених у државним органима и упознавање запослених са њиховим обавезама у вези са правима на приступ информацијама од јавног значаја, ради делотворне примене овог закона” (члан 35. став 1. тачка 4).⁵⁶

10. Резиме стратегије за потпуну примену Архуске конвенције у Републици Србији

Изграђена на поменутим принципима, Стратегија ствара оквир за активности који омогућава даљи напредак на основу постојећих домаћих достигнућа. Најважнија основа за имплементацију је општа свест и едукација и зато се у плану прво разматра потреба да се граде основна партнерства и свест о циљевима Архуске конвенције и правима која из ње произилазе. Следећи корак би био успостављање законске основе која би се заснивала на најургентнијим приоритетима и разумевање везе између активности и процеса приступања ЕУ, а у свим тим случајевима је потребно праћење.

1. Успостављање основног, практичног система за укључивање јавности и других заинтересованих страна и њихово информисање о правима која имају. То је лако спровести у дело, а напори на том плану могу отпочети по усвајању Стратегије.
 - і) Успостављање и одржавање сајтова посвећених Архуској конвенцији; на сајтовима треба да се налазе објашњења, формулари, упутства и смернице за приступ правима предвиђеним конвенцијом.

⁵⁶ Објављен је и Приручник за примену Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Видети: <<http://www.poverenik.org.rs/images/stories/dokumentacija-nova/vodic/prirucnikzaprimenuzakonacir.pdf>>

⁵⁷ Бројеви означавају активности у Акционом плану

- након усвајања
 - ⇒ опште активности:⁵⁷ 1, 2 и 13
 - ⇒ активности везане за приступ информацијама: 25, 26 и 27
 - ⇒ активности везане за учешће јавности: 22, 41 и 44
 - ⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту: 13 и 15

ii) Спровођење кампања намењених представницима различитих заинтересованих страна. Кампање имају за циљ да промовишу приступ информацијама, учешће јавности и остваривање права на правну заштиту као лако остварива, јефтина и доступна права за свакога. Активности треба да буду укључене у планове свих заинтересованих страна на свим нивоима (*видети прелиминарну листу у одељку 5*).

- одмах по усвајању; напори треба да буду континуирани
 - ⇒ опште активности: 12 и 13
 - ⇒ активности везане за приступ информацијама: 25 и 43
 - ⇒ активности везане за учешће јавности: 36, 37 и 42
 - ⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту: 10 и 14

iii) Одржавање конференција за представнике свих заинтересованих страна где ће они подносити извештаје о ефикасности имплементације, главним препрекама и примерима добре праксе; конференције треба организовати у сарадњи са Министарством животне средине, рударства и просторног планирања и удружењима.

- након усвајања; наставити организовање једном годишње
 - ⇒ опште активности: 1, 12
 - ⇒ активности везане за приступ информацијама: 11
 - ⇒ активности везане за учешће јавности: 9, 30
 - ⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту: 10, 12

iv) Осмишљавање и спровођење програма обуке намењених представницима свих заинтересованих страна на различитим нивоима управе (деци, студентима, наставницима, државним службеницима, судијама, политичарима, итд.). Те планове треба да праве и координирају Министарство животне средине, рударства и просторног планирања и Министарство просвете и науке, блиско сарађујући са удружењима.

- Покретање програма 2011–2012. године; спровођење треба да буде континуирано
 - ⇒ опште активности: 8
 - ⇒ активности везане за приступ информацијама 9, 10, 11 и 38
 - ⇒ активности везане за учешће јавности: 31, 32 и 40
 - ⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту: 14

2. Успостављање основних усаглашених законских услова за примену Архуске конвенције.

i) У свим релевантним законима и подзаконским актима обезбедити приступ информацијама, учешће јавности и остваривање права на правну заштиту на начин који омогућава усклађивање са Архуском конвенцијом и њихово спровођење следствено томе (почевши од дефиниција кључних термина у области животне средине).

- Од краја 2012. године надаље

ii) Спровођење анализе у складу са ЕУ *acquis-ом* и другим конвенцијама везаним за ову област

- одмах по усвајању; прелиминарна анализа и континуирана примена

За i. и ii.:

- ⇒ опште активности: 7 и 13
- ⇒ активности везане за приступ информацијама: 1, 2 и 7
- ⇒ активности везане за учешће јавности: 8 и 18
- ⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту: 1–4

3. Унапређивање и убрзавање свих активности везаних за прављење информационог система и проток података да би се успоставиле базе за процес приступања ЕУ и остваривање циљева у домену заштите животне средине.

⁵⁷ Бројеви означавају активности у Акционом плану

i) Успостављање регистра метаподатака о свима који пружају информације, тачака за контакт, база података и услова за приступ информацијама.

➤ одмах по усвајању; прављење пројекта

⇒ опште активности: 13

⇒ активности везане за приступ информацијама: 15

ii) Почети од система за извештавање базираног на EIONET-у који може да обезбеди најделотворнији исход. Тиме ће подношење домаћих извештаја бити учињено ефикаснијим, биће избегнуто непотребно понављање, а обезбедиће се основни стандарди и методолошке смернице за успостављање националног информационог система које се односе на проток података, базе података, најважније облике праћења, итд. Тим системом ће бити дат приоритет упутствима и активностима везаним за ЕУ, а биће омогућена већа ефикасност активности на националном нивоу и хармонизација стандарда извештавања (такође ће бити повезан са SEIS, EEA-EIONET, EUROSTAT, GMES, INSPIRE, итд).

➤ одмах по усвајању; прављење пројекта; спроводи се сваке године, почевши од приоритетних области (на пример, проток података према ЕЕА)

⇒ опште активности: 13

⇒ активности везане за приступ информацијама: 6, 15, 17 и 18

⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту: 1

4. Направити образложење и обезбедити везу са процесом приступања ЕУ.

➤ одмах по усвајању; наставити анализу која треба да буде континуирана

⇒ опште активности: 7

⇒ активности везане за приступ информацијама: 16, 17 и 20

⇒ активности везане за учешће јавности: 6, 14, 15 и 23

5. Потврдити међународне споразуме повезане са захтевима Архуске конвенције (ГМО амандман, итд).

➤ одмах по усвајању; започети анализу (која треба да буде континуирана)

⇒ опште активности: 10, 11 и 13

6. Успоставити систем за праћење спровођења Стратегије.

➤ одмах по усвајању (континуирано)

⇒ опште активности: 3, 4, 6, 7, 8 и сви индикатори успеха за све три области

⇒ активности везане за учешће јавности: 9, 30 и 45

⇒ активности везане за остваривање права на правну заштиту 10 и 12

У ове категорије спада и низ других активности о којима се овде не износе детаљи због њихове дугорочније природе.

1. Приступ информацијама: резиме потреба

Да би се обезбедио ефикасан приступ јавности информацијама које се тичу животне средине у Републици Србији, потребно је спровести читав низ мера, међу којима су и следеће.

1) *Мере које се односе на усклађивање закона и процедура.* Биће потребно обезбедити усклађивање националног законодавства са одредбама Архуске конвенције, као и свих релевантних националних правних аката. У том смислу, неопходно је размотрити измене и допуне или подзаконска акта у вези са Законом о заштити животне средине, Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Законом о процени утицаја на животну средину, Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, Законом о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности, Законом о управном поступку и свим другим релевантним правним актима који омогућавају или би омогућили, између осталог: јасно дефинисано право на слободан приступ информацијама у свим релевантним правним актима из области животне средине; јасну дефиницију „информација које се тичу животне средине”; јасније дефиниције критеријума за изузеће од

могућности остваривања права на приступ информацијама и уклањање свих нејасних одредаба које се односе на те критеријуме; усклађивање рокова за пружање информација или одбијање захтева за објављивање информација, уклањање одредаба којима се захтева образлагање интереса приликом подношења захтева за објављивање информација, укључивање конкретних казних одредаба у случају нарушавања права на слободан приступ информацијама које се тичу животне средине у сва релевантна правна акта; обезбеђивање дистрибуције информација о производима које се тичу животне средине, а намењене су потрошачима, укључујући и јасно дефинисане мере и критеријуме; јасни и прецизни системи за вођење евиденције, праћење и извештавање намењени оператерима и нарочито процедуре и рокови за обезбеђивање адекватног протока информација ка органима јавне власти и најширој јавности.

2) *Мере које се односе на институционално уређење и надлежности од државног до локалног нивоa, као и учинак институција, развој капацитета и обуку.* Први корак би требало да буде повезивање свих кључних институција и заинтересованих страна на националном нивоу који би олакшали коришћење права на слободан приступ информацијама и дистрибуцију информација. Такође ће бити потребно направити процену могућности измене статуса Агенције за заштиту животне средине, као независне агенције, у складу са процесом интеграције у ЕУ. Осим тога потребно је урадити гар анализу у свим релевантним институцијама, као што су Агенција за заштиту животне средине, Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и јединице локалне самоуправе; то би помогло у реализацији напора усмерених на развој капацитета које спроводе те институције. Потребно је одредити јасне контакт особе које ће бити надлежне за питања из домена остваривања права јавности на слободан приступ информацијама и дистрибуцију информација у свим органима власти и успоставити мрежу надлежних особа да би проток информација био олакшан. Архус центар Крагујевац и други слични примери добре праксе су се показали ефикасним на плану дистрибуције информација о животној средини на локалном нивоу. Стога би требало стимулисати и наставити успостављање таквих локалних центара. Ефикасност инспекцијских служби на локалном и националном нивоу што се тиче наметања механизма контроле који се односе на приступ информацијама и учинак на плану и дистрибуције информација мора бити побољшана. Биће потребно увести ефикасан систем за узбуњивање којим би се дистрибуирале информације о непосредној опасности по здравље људи или животну средину и то углавном путем дефинисања границе опасности и успостављања низа јасних процедура, рокова, видова комуникације, институција надлежних за праћење и дистрибуцију информација, као и успостављањем екстерних механизма контроле да би се обезбедило правилно функционисање система за узбуњивање и објективност података. Осим тога, биће потребно успоставити ефикасан систем праћења животне средине, чувања и ажурирања података и дистрибуције информација од управљача заштићених природних добара до локалних заједница и најшире јавности, што ће такође представљати ефикасан допринос праву јавности на слободан приступ информацијама. Потребно је побољшати и контролу производа на тржишту, као и објављивање информација о производима.

3) *Мере које се односе на успостављање ефикасног информационог система, PRTR и публикација.* Први корак би требало да буде успостављање националног регистра метаподатака који ће садржати детаљне информације о типу и обиму документације, сакупљеним подацима и подацима који се воде, институцијама надлежним за чување података, линковима ка документима и подацима доступним на Интернету, тачкама за контакт и процедурама за подношење захтева за добијање података који нису доступни на Интернету. Удружења и друга тела имају изражену потребу за базама података у којима би се налазиле информације о удружењима, законима, експертима, институцијама, новинарима, медијима и сектору привреде.

Једна од кључних активности би била даљи развој националног информационог система о животној средини и националног регистра извора загађивања животне средине (РИЗЖС) у оквиру Агенције за заштиту животне средине и обезбеђивање пуног приступа Националном информационом систему и националном РИЗЖС путем Интернета. Национални регистар извора загађивања задовољава све потребе извештавања према PRTR протоколу и Е-PRTR директиви. Национални информациони систем треба унапредити, првенствено кроз побољшавање капацитета Агенције за заштиту животне

средине да обезбеди ефикасан унос података; то ће омогућити да систем провере података буде делотворнији и стимулирати употребу технологија базираних на ГИС-у у Националном информационом систему, чиме ће бити побољшано усклађивање различитих елемената унутар система и њихова интеграција са екстерним системима; тиме ће такође бити омогућен лакши приступ информацијама и анализа података и јачање веза са другим националним и међународним базама података (као што су: EIONET, SEIS, GMES, EUROSTAT и INSPIRE). Исто тако, важно је успоставити ефикасно извештавање и проток података кроз наведене међународне механизме и иницијативе.

Осим тога, требало би побољшати проток информација ка Агенцији за заштиту животне средине и другим надлежним органима Републике Србије, као и национални систем за истраживања и праћење. Као што је дефинисано у националним законима (Закон о изменама и допунама ЗЗЖС), локалне РИЗЖС треба да воде и унапређују све јединице локалне самоуправе, али њихов однос и усклађивање са националним РИЗЖС треба да буду јасно дефинисани. Такође ће бити неопходно побољшати вођење података, дистрибуцију информација и извештавање у свим јединицама локалне самоуправе, као и активну дистрибуцију информација о животној средини које приватна и јавна предузећа чине доступним јавности. Неопходно је такође унапредити доступност релевантних докумената путем објављивања на Интернету, као што су национални закони који се тичу животне средине, релевантни стратешки документи, планови, програми, споразуми, сви међународни уговори, конвенције и други релевантни међународни документи (укључујући и законодавство ЕУ), сви извештаји и информације о поступању државних органа у домену животне средине, сви битни детаљи који се тичу формулисања важних предлога политике заштите животне средине. Базе података које садрже релевантне документе треба да буду систематски осмишљене и презентоване, редовно ажуриране, лаке за коришћење, као и да садрже одговарајуће референце за валидацију података. Потребно је обезбедити да органи јавне власти редовно објављују информаторе који садрже најважније детаље о њиховим активностима. Агенција редовно израђује и објављује годишње извештаје о стању животне средине од свог оснивања, које усваја Влада Републике Србије и мора бити спроведена валидација и верификација свих података који се објављују у тим извештајима о животној средини.

4) *Мере које се односе на развијање свести.* Програми усмерени на развијање свести и активности које се тичу одредаба Архуске конвенције и Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја треба да се спроводе и када су намењени најширој јавности и када се односе на органе јавне власти. Треба побољшати свест јавности о њеном праву на слободан приступ информацијама, као и о процедурама за добијање информација. Такође треба развијати свест јавности о националним оквирима за еко-обележавање, обележавање органске хране, еко-ревизију и системе сертификације.

5) *Мере које се односе на одређивање политике и боље праксе.* Усвајање акционих планова у којима ће се одредити конкретне активности усмерене на подстицање активног учешћа јавности у решавању свакодневних проблема који се тичу животне средине ће представљати важан корак. То може подразумевати прављење сајтова градова и општина у Републици Србији, „зелене столице” у локалним скупштинама општина и сличне активности ради развијања свести грађана о њиховој улози у очувању и заштити животне средине.

Главне институције за спровођење описаних мера су: Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Агенција за заштиту животне средине, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и јединице локалне самоуправе. Ефикасна имплементација ће захтевати активно ангажовање великог броја заинтересованих страна, као што су Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Министарство просвете и науке, Министарство културе, информисања и информационог друштва, Министарство здравља, Министарство одбране, Министарство финансија, Институт за јавно здравље Републике Србије „Др Милан Јовановић Батут”, Фонд за заштиту животне средине, Завод за заштиту природе Србије, Републички завод за статистику, Републички хидрометеоролошки завод, Републички завод за информатику и интернет, Агенција за хемикалије, Институт за стандардизацију Србије, Акредитационо тело Србије, Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност, Народна скупштина, Стална конференција градова и

општина, уз научно-истраживачке институције и институције за праћење, управљаче заштићених природних добара, удружења које се баве заштитом животне средине и медије.

2. Учесће јавности и развијање свести заинтересованих страна

Да би се обезбедило ефикасно учешће јавности, потребно је спровести читав низ мера, међу којима су и следеће:

1) *Добар правни оквир и развијени поступци и средства.* Биће потребно направити и подржати Стратешки национални акциони план удружења за спровођење Архуске конвенције; оквир и процедуре за адекватну примену учешћа јавности; механизме за праћење; дијалог и комуникацију између јавности и доносилаца одлука; инструменте дијалога као што су заједничке делегације, тимови и расправе; усаглашавање законских обавеза, усаглашавање са релевантном праксом која се односи на приступање ЕУ и спровођење мултилатералних споразума у области животне средине, стандарде учинка и квалитета на плану учешћа јавности; сарадњу удружења са суседним земљама и земљама у региону, ефикасну примену и праћење усвојених закона и прописа; укључивање цивилног друштва у консултације; да доносиоци одлука препознају улогу и утицај удружења; међусекторску сарадњу и сарадњу између различитих нивоа; одговарајући буџет којим би било подржано учешће јавности, транспарентност, и административну праксу која је везана за животну средину и окренута грађанима; механизме за информисање јавности о донетим одлукама; унапређене правне основе и поступке (као и одређивање органа који су заиста надлежни) за спровођење стратегије СПУЖС као и за акционе планове за енергетику, транспорт, пољопривреду, шумарство, лов, индустрију, управљање отпадом, управљање водама, телекомуникације, туризам и природна станишта и дивљи биљни и животињски свет; учешће јавности у решавању проблема промене климе и њених последица; олакшавање учешћа јавности и развој адекватних облика реаговања, средства за учешће јавности у припреми закона и прописа; успостављање критеријума за дефинисање „репрезентативних удружења” активних у сектору заштите животне средине; одређивање шеме институционалних контаката за учешће јавности у доношењу одлука у вези са ПУЖС и ИСКЗЖС на националном, покрајинском, градском и општинском нивоу; припрему подзаконског акта којим се дефинише процедура која се мора стриктно поштовати приликом учешћа јавности у ПУЖС и ИСКЗЖС, стварање, путем подзаконских аката, смерница у којима се наводе контакт институције и лица, укључујући и критеријуме и стандарде за репрезентативна удружења које се баве заштитом животне средине, укључене у процесе ПУЖС на различитим нивоима; одређивање кључних репрезентативних удружења која имају капацитете и вештине за учешће јавности у ПУЖС, мапирање репрезентативних удружења на различитим нивоима; одређивање средстава из републичког, покрајинског, као и из буџета градова и општина којима ће се обезбедити помоћ репрезентативним удружењима (које би биле одређене уз помоћ претходно дефинисаних критеријума), у циљу обезбеђивања учешћа јавности у ПУЖС; едукацију у области заштите животне средине; присуство удружења на главним конференцијама на тему Архуске конвенције и међународним скуповима у вези са тим, као и њихово укључивање у званичне делегације; сарадња удружења из земље са удружењима из суседних земаља да би се унапредили капацитети и способност за учешће јавности у регионалним пројектима, плановима и активностима; инструменте за ефикасну примену учешћа јавности у вези са питањима утицаја животне средине на здравље (на пример, индикатори утицаја животне средине на здравље, средства за праћење, ланац дистрибуције информација); активности и пројекте који се фокусирају на доносиоце одлука, народне посланике и политичке странке у циљу омогућавања учешћа јавности у питањима која се тичу животне средине; усаглашених правила и пракси за консултовање јавности у сектору животне средине и другим повезаним секторима; развој средстава за делотворно спровођење и праћење усвојених закона; оцена пракси и поука, са нагласком на доказима да се препознаје значај мишљења јавности и удружења; и отвореност за мишљења која се упућују након обављања задатака.

2) *Едукација и обука које се спроводе ради унапређења капацитета различитих актера као што су државни званичници и цивилно друштво.* Да би дошло до унапређења капацитета различитих актера, важно је нагласити значај: едукације и обуке у области заштите животне средине; унапређења знања и вештина удружења и доносилаца одлука из домена животне средине на свим нивоима; јачања капацитета за примену и наметање спровођења закона; мотивисање цивилног друштва да узме учешћа

у консултацијама, јачања локалних капацитета на плану заштите животне средине; додељивања средстава из буџета намењених за пружање подршке учешћу јавности; јачања организација потрошача и еко-организација потрошача, унапређења капацитета удружења укључених у спровођење активности у области едукације и обуке; подршке различитим формалним и неформалним курсевима из области учешћа јавности у процесима доношења одлука.

3) *Мере које се односе на развијање свести.* Биће неопходно спровести програме усмерене на развијање свести, као и активности које се фокусирају на најширу јавност и органе јавне власти, укључујући, али не ограничавајући се на: пружање подршке организацијама цивилног друштва које се баве заштитом животне средине за организовање кампања из те области, развијање свести политичара, доносилаца одлука и јавности; промовисање учешћа јавности у бављењу проблемом климатских промена и њиховим последицама; олакшавање учешћа јавности и развој адекватних реакција; дистрибуцију информација намењених јавности о процедурама за учешће путем основних средстава комуникације; бољу обуку кадрова у вези са Архуском конвенцијом; организовање кампања намењених сектору удружења које укључују радионице, округле столове, предавања, активности које се одвијају путем Интернета, постављање постера, дељење летака и брошура у циљу развијања свести јавности о Архуској конвенцији; обезбеђивање подршке штампаних, електронских и локалних медија; обуку новинара о важности Архуске конвенције; и увођење „Зеленог омбудсмана” или неког другог облика правно утемељене институције која би пружала помоћ сектору удружења.

4) *Мере које се односе на успостављање бољих партнерских односа.* Неопходно је успоставити хоризонталну и вертикалну сарадњу на различитим нивоима система за заштиту животне средине, укључујући и јачање партнерских односа између владиног и невладиног сектора. Предлажемо да се комуникација локалних управа са удружењима побољша на начин што ће свака јединица локалне управе одредити особу задужену за континуирану и активну сарадњу са удружењима грађана у сваком сектору, што би било озваничено уношењем оваквих активности у опис послова односно радних задатака.

Ефикасна имплементација ће захтевати активно учешће великог броја институција и заинтересованих страна, укључујући и удружења и медије.

3. Право на правну заштиту: резиме потреба

У наредном периоду требало би спровести комплексне мере да би се обезбедило испуњавање свих захтева дефинисаних у трећем стубу Архуске конвенције који се односе на остваривање права на правну заштиту. Те одредбе треба да гарантују садашњим и будућим генерацијама право да учествују у доношењу одлука у питањима животне средине, и да заштите своја права у случају чињења или пропуста физичких лица или органа јавне управе који су у супротности са одредбама правних аката из области животне средине.

1) *Мере које се односе на поступке и законе.* Пре свега је потребно применити прецизно одређену терминологију из Архуске конвенције у целом правном систему Републике Србије: т.ј. иста терминологија би се примењивала и у „хоризонталним” и у „секторским” законима. Даље се препоручује да се детаљно анализирају сви закони који се тичу животне средине, а тренутно су на снази, да би се обезбедила стандардна методологија потребна да би захтеви из Архуске конвенције били инкорпорирани широм Републике Србије. Такође би требало усвојити детаљне планове за уношење измена и допуна у све законе који се тичу животне средине, као и одговарајуће правне основе за успостављање механизма који би допринели смањењу финансијских и других баријера остваривању права на правну заштиту у складу са Архуском конвенцијом. Ти механизми треба да буду успостављени тако да функционишу у сарадњи са Повереником за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Тиме би се допринело и јачању постојећих и оснивању нових Архус центара у Републици Србији и пружила подршка јачању капацитета удружења и високообразовних институција.

Треба успоставити механизам за размену информација у вези са Архуском конвенцијом на националном нивоу. Тај механизам би требало да се користи у сврху процене усклађености свих нацрта закона из области животне средине и подзаконских аката са одредбама Архуске конвенције и давања мишљења о нацртима пре процедуре усвајања. Механизам би чинили запослени у министарству надлежном за послове животне средине и у другим заинтересованим министарствима и државним институцијама, независни експерти, представници удружења и других заинтересованих страна.

У све законе који се тичу животне средине је потребно уградити посебне мере да би се пропусти или кршење права изложених у Архуској конвенцији предупредили или свели на најмању могућу меру.

2) *Мере које се односе на информисање јавности и развијање свести.* Један од кључних задатака је и израда свеобухватног приручника о праву на правну заштиту у питањима животне средине који би био лак за коришћење; тај приручник би требало да буде лако доступан и широко дистрибуиран. Такође, сајтови на којима се налазе информације о праву на правну заштиту треба да буду значајно унапређени у смислу лакоће коришћења, доступности, професионалности дизајна и тачности информација. Треба појачати напоре на плану развијања свести најшире јавности и органа јавне власти, нарочито на локалном нивоу и у судству.

Све препоручене мере би требало предузимати и спроводити блиско сарађујући са удружењима. Ефикасност и делотворност спровођења тих мера ће олакшати напоре да се закони Републике Србије који се тичу животне средине ускладе са правном тековином ЕУ која се односи на животну средину, а која је усклађена са захтевима Архуске конвенције

Да би спровођење трећег стуба Архуске конвенције било успешно, биће такође потребна и континуирана подршка међународне заједнице.

11. Процена финансијских средстава за реализацију Стратегије за примену Архуске конвенције

Средства за реализацију Стратегије за примену Архуске конвенције ће бити обезбеђена у оквиру обима Законом о буџету опредељених средстава за финансирање Министарства животне средине, рударства и просторног планирања у наредном периоду. Осим обезбеђења буџетских средстава, предвиђа се финансирање активности и из средстава страних донација.

12. Акциони план за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције

Акциони план за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део.

13. Завршна одредба

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број:
У Београду, 2011. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА ПРИМЕНУ АРХУСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ

1. Анализа предности, слабости, могућности и опасности спровођења Акционог плана за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције у Републици Србији

► Предности

- У неким областима, примена Акционог плана за спровођење Стратегије за примену Архуске конвенције (у даљем тексту: Акциони план) је отпочело нешто пре потврђивања Архуске конвенције; притом је приоритет да се настави са применом добре праксе која даје резултате и да се она прошири на све нивое у држави.
- У постојеће стратешке политичке документе су већ уграђени многи циљеви релевантни за Архуску конвенцију
- Постојећи закони и прописи из области заштите животне средине и ГМО представљају добру основу за даље усклађивање са захтевима Архуске конвенције.
- Основана је Агенција за заштиту животне средине, преко које се остварује редовна сарадња са EIONET-ом и ЕЕА пре приступања Европској унији што пружа могућности да се изучи пракса ЕУ и да се упозна са захтевима ЕУ.
- Постоји група добро образованих стручњака за заштиту животне средине који су посвећени свом позиву.
- Именован је Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, његова канцеларија постаје све ефикаснија у свом раду.
- Успостављен је судски систем и омогућено одвијање адекватног поступка за остваривање права на правну заштиту.

► Слабости

- Административни капацитети су недовољни (нарочито када је реч о спровођењу закона и прописа из области заштите животне средине), а постоји и мањак кадрова у институцијама надлежним за заштиту животне средине. Потребно је ојачати капацитете за примену и наметање спровођења закона.
- Недостатак политичке подршке.
- Низак ниво свести представника свих заинтересованих страна, од најшире јавности, до надлежних органа.
- Друштвени и економски проблеми имају приоритет у односу на питања области заштите животне средине и приоритете Архуске конвенције.
- Удружења су слаба, немају довољно запослених, а они који у њима раде нису довољно обучени.
- Информациони систем није довољно развијен и у њему недостају подаци (који се односе, на пример, на транспорт, оперативно праћење или климатске промене).
- Недостају и неки секторски закони и подзаконска акта неопходна за оперативну примену постојећих закона, а постојећа структура је сувише слаба да би се обезбедило одговарајуће функционисање система (на пример недовољно су дефинисане надлежности институција и методологија која се тиче процедура), а то чини да систем буде скуп и неефикасан.
- Агенција за заштиту животне средине није независна институција. Статус агенције је регулисану складу са Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, број 135/04).
- Привреди недостаје капацитета у области заштите животне средине.

► Могућности које је потребно искористи у будућности

- Приступање ЕУ и транспозиција закона.
- Израда акционог плана (већ су у великој мери развијени у појединим областима) и прелазак у фазу спровођења планова примењујући следеће принципе:
 - а) одредити приоритетне активности да би се прво уклониле највеће препреке ефикасном функционисању система (т.ј. дефинисање термина, усклађивање постојећих одредаба, доношење потребних подзаконских аката);
 - б) истовремено узети у обзир захтеве ЕУ на плану законодавства;
- Приликом анализе усклађености законодавства са Архуском конвенцијом и формулисања законодавних решења неопходно је водити рачуна о потреби усклађивања са одредбама директиве 2003/4/ЕЗ о приступу јавности информацијама о животној средини и директиве 2003/35/ЕЗ о учешћу јавности у прављењу планова и програма из области животне средине и правној заштити.
- Боље искоришћавање сарадње са ЕЕА/ЕІОНЕТ-ом ради преузимања добре праксе и примене ефикасних и јефтиних решења; учешће у другим међународним активностима као што су иницијативе INSPIRE и GMES.
- Повезивање примене Архуске конвенције са другим међународним споразумима.
- Повезивање примене Архуске конвенције са напорима на плану демократизације.
- Јачање улоге удружења, посебно преко регионалних Архус центара, да би се пружила подршка ефикасном процесу приступања и примени Архуске конвенције.
- Одлучивање у којим областима везаним за Архуску конвенцију треба применити активан и иновативан приступ и преузети водећу улогу.
- Искоришћавање сарадње у процесу приступања ЕУ кроз ревизију и даље унапређивање релевантних законских решења, уз њихову примену и наметање спровођења.
- Акциони план омогућава боље коришћење и приступ европским и међународним финансијским средствима.
- Јачање судског система и обезбеђивање адекватног права на правну заштиту.

► Опасности до којих може доћи у будућности

- Процес приступања ЕУ може бити успорен.
- Комплексност решења може понекад одложити имплементацију. Треба направити транспарентан акциони план који предвиђа примену корак по корак да би се избегло одбијање широко дефинисаних, комплексних и захтевних задатака.
- Развијање свести је основни захтев, а свест јавности и оних који доносе политичке одлуке је на ниском нивоу.
- Судски систем треба уредити да допринесе ефикасној примени одредаба Архуске конвенције.
- У време економске кризе, државне институције не могу да функционишу пуним капацитетом.
- Недостатак валидних и квалитетних података о животној средини може отежати остваривање права на приступ информацијама; ако не постоји квалитетан систем у домену података, захтеви јавности и заинтересоване јавности могу бити погрешно протумачени.
- У датом тренутку нема политичке воље да се унапреде релевантна законска решења.

2. Циљеви, принципи и приоритети Акционог плана

Циљеви Акционог плана Републике Србије су уско везани за циљеве Архуске конвенције. Они такође одражавају тренутну ситуацију у којој се земља налази у процесу приступања ЕУ. План је направљен тако да се са применом може почети одмах, без даље анализе, али у исто време захтева додатну анализу питања везаних за животну средину и других питања која ће уследити, као и наставак развоја на основу дугорочних циљева, решавање ширих питања, као што су процес приступања ЕУ, просторни нивои и други сектори. Овај процес такође захтева стално праћење и унапређивање. Прва фаза је усклађивање Акционог плана са тренутним статусом плана за приступање ЕУ да би се обезбедила

усаглашеност и хармонизовали резултати. Основни услови за отпочињање процеса су изложени у овом документу.

Следе принципи на основу који се одређују приоритети Акционог плана у наредних неколико година:

- Одмах започети једноставне, економичне, основне активности; укључити јавност и друге заинтересоване стране у процес доношења одлука, вршити едукацију (користити могућности TWINNING пројекта, TAIEХ-A и сл.) и развијати свест о циљевима Архуске конвенције и правима која из ње проистичу.
- Користити садашњу ситуацију као основу за даљи развој и предности које она пружа; већ постоји основна платформа за функционисање која омогућава даље унапређење и попуњавање постојећих рупа.
- Одредити активности тако да се оне могу, по добијању првих резултата, лако интегрисати у процес приступања ЕУ када преговори буду започети.
- Анализирати активности у прекограничном и међународном контексту и успоставити потребне везе.
- Настојати да се одржи корак са развојем електронских система.

Одељак В.1: Помоћ и давање упутстава јавности, едукација и развијање свести јавности о Архуској конвенцији

Национални Архус портал <<http://www.aarhus.be>> (Белгија)

Циљ овог белгијског портала је да пружи јавности информације из прве руке о Архуској конвенцији и правима јавности у оквиру конвенције. То је заједничка иницијатива федералних и регионалних органа власти задужених за заштиту животне средине.

Погледати и одељак Б.9 у којој је описана улога хрватских удружења у спровођењу Архуске конвенције.

► Механизми за праћење

Акциони план је осмишљен тако да буде флексибилан у смислу могућности да се временом ревидира и да буде повезан са развојем политичких процеса. У Акционом плану се предлажу механизми за постизање тог циља, као и за праћење ефеката, примене и потребе за вршењем ревизије.

У Акционом плану се предлажу следећа средства и механизми:

- Влада и удружења треба да одаберу групе индикатора за мерење нивоа спровођења Акционог плана, као и резултата његове примене;
- Одабир индикатора за мерење успешности спровођења Акционог плана;
- Израда табеле усклађености коју треба редовно ажурирати (на пример, сваке две године) и проширивати по потреби да би се односила на директиве ЕУ и друге законе;
- Организовање и одржавање конференција намењених широком кругу заинтересованих страна да би се пратило како различити актери и корисници спроводе Акциони план; пружање помоћи и упутстава за имплементацију путем размене примера добре праксе и дискусионих форума;
- Влада и удружења треба да подносе извештаје и да информације чине доступним на Интернету;
- Подношење извештаја секретаријату Архуске конвенције;
- Одвајање средстава из буџета за потребе спровођења активности; и
- Наставак пружања финансијске помоћи Влади и удружењима за праћење активности.

3. Активности планиране у домену примене Архуске конвенције

1. Опште и међуресорне активности и иницијативе

Табела В.1: Активности и иницијативе опште и/или међуресорне природе

	Предложена активност	Одговорна институција	Партнери које треба консултовати / ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
1.	Повезивање релевантних представника заинтересованих страна. Постављање сајта Архуске конвенције који ће садржати информације које се односе на читаву територију земље, а тичу се права гарантованих конвенцијом, упутства, смернице и формуларе намењене корисницима, као и индикаторе који су предмет праћења и извештаје о праћењу: сајт владе и сајт удружења, сајтови Регионалних Архус центара .	МЖСРПП	Све заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету. Интернет сајтови постављени. Извештаји о праћењу и индикатори објављени. Успостављена повезаност релевантних представника заинтересованих страна.
2.	Прављење смерница намењених јавности и државној управи за поступање по захтевима за добијање информација доступних јавности.	МЖСРПП Удружења одабрана у процесу селекције регионални Архус центри	Све заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету. Смернице објављене.
3.	Анализа свих секторских политика по питању укључивања захтева и потреба садржаних у Архуској конвенцији, међу којима су и механизми праћења.	МЖСРПП	Све заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Укључено у Стратегију. Механизми праћења за свим секторима евидентни.

	Предложена активност	Одговорна институција	Партнери које треба консултовати / ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
4.	Дугорочна анализа људских ресурса потребних за примену Архуске конвенције.	МЖСРПП	Све заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Укључено у Стратегију.
5.	Финансијски услови које је потребно испунити да би примена била могућа	МЖСРПП	Све заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Укључено у Стратегију.
6.	Успостављање механизма праћења: - индикатори које су развили Влада и удружења - табела усклађености у којој се ажурира време и обим (ЕУ, други закони...) - подношење извештаја секретаријату Архуске конвенције - испитивања јавног мњења	МЖСРПП	ПИЈЗЗПЛ, АЗЖСРС, ЗЗПС, ЛВ, удружења, медији и сви други релевантни државни органи и заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету за обављање активности. Континуирана финансијска подршка (удружењима и Влади) за вршење праћења. Укључено у Стратегију. Извештаји секретаријату Архуске конвенције. Индикатори објављени. Удружења објавиле извештаје.

	Предложена активност	Одговорна институција	Партнери које треба консултовати / ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
7.	Даља анализа усклађености правног оквира са другим законима, изменама и допунама закона и подзаконским актима по потреби, као и усклађености са свим релевантним директивама Европске уније (које се тичу приступа информацијама, али и свим осталима које су само делом повезане са Архуском конвенцијом) и међународним конвенцијама.	МЖСРПП	Релевантна министарства	После усвајања Стратегије	Организоване радионице за представнике свих заинтересованих страна укључених у усклађивање правног оквира. Допуњавање Стратегије резултатима гар анализа.
8.	Дугорочна анализа институционалног оквира (нарочито са становишта органа и организација које непосредно примењују прописе од значаја за Архуску конвенцију; у области образовања и васпитања, усавршавања у процесу рада, јавног информисања и популаризације заштите животне средине и Архуске конвенције).	МЖСРПП	Влада	Пре приступних преговора	
9.	Дугорочна анализа улога регионалних и локалних заједница и удружења.	МЖСРПП	Релевантни регионални и локални партнери, посебно регионални Архус центри	Пре приступних преговора	Припремљена Стратегија за регионалне и локалне актере.
10.	Потврђивање протокола о регистмар испуштања и преноса загађујућих материја (PRTR).	МЖСРПП		Пре приступних преговора	Потврђен протокол.
11.	Потврђивање ГМО амандмана .	Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и		Пре приступних преговора	Потврђен амандман.

	Предложена активност	Одговорна институција	Партнери које треба консултовати / ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
		водопривреде, МЖСРПП			
12.	Организовање конференција на којима би се размењивали примери добре праксе, кампања и програма обуке потребних ради примене Архуске конвенције. Конференцијама претходе радионице намењене представницима заинтересованих страна на којима ће бити информисани о одредбама и циљевима Архуске конвенције и где ће се правити предлог плана рада у вези са имплементацијом.	МЖСРПП	Министарство просвете и науке, удружења, медији и друге заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету за организовање радионица, конференција и кампања, као и за развој програма едукације. Програм објављен и усвојен. Конференције одржане. Учешће на другим конференцијама (широм света, у другим земљама, на локалном нивоу, итд). Спроведене активности у области формалног и неформалног образовања.
13.	Убрзање сарадње и размене добре праксе са Европском заједницом и у међународним активностима.	МЖСРПП	Друге заинтересоване стране, посебно регионални Архус центри		
14.	Изградња механизма којима ће се обезбедити промовисање начела Архуске конвенције у међународним процесима доношења одлука у области животне средине, укључујући и учешће јавности у доношењу одлука у вези са међународним активностима надлежних органа у области животне средине.	Министарство спољних послова;	МЖСРПП и други надлежни органи;	2012	Пропис (акт) којим ће се регулисати активности надлежних органа ради остваривања дефинисаног циља; обезбеђивање приступа информацијама и учешће јавности у активностима које се односе на међународну сарадњу у области животне средине).

	Предложена активност	Одговорна институција	Партнери које треба консултовати / ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
15.	Пратити и анализирати примену Архуске конвенције са становишта забране дискриминације (по основу држављанства, националности или места пребивалишта), а у случају правног лица, без обзира на регистровано седиште или стварни центар активности;	МЖСРПП	МЖСРПП и други надлежни органи	2012	Извештај о примени члана 3. став 9. Архуске конвенције;

2. Активности и иницијативе усмерене на доступност информација

Табела В.2: *Активности и иницијативе усмерене на доступност информација*

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	Закони и процедуре					
1.	Усаглашавање ЗЗЖС са принципима који се тичу слободног приступа информацијама садржаним у Архуској конвенцији	Укључивање јасне дефиниције информација из области животне средине. Јасније дефинисање критеријума за изузеће од могућности остваривања права на приступ информацијама и уклањање свих нејасних одредаба које се односе на поменуте критеријуме.	МЖСРПП	Удружења, АЗЖСРС, регионални Архус центри	2012	Објављене измене и допуне закона
2.	Усаглашавање ЗЗЖС са одредбама ЗСПИЈЗ	Усаглашавање одредаба ЗЗЖС које се односе на временски оквир за пружање информација или одбијање да се информације објаве, са временским оквирима наведеним у ЗСПИЈЗ	МЖСРПП	ПИЈЗЗПЛ, удружења, АЗЖСРС, регионални Архус центри	2012	Објављене измене и допуне закона
3.	Усклађивање ЗСПИЈЗ са принципима који се тичу слободног приступа информацијама садржаним у Архуској конвенцији	Јасније дефинисање критеријума за изузеће од могућности остваривања права на приступ информацијама и уклањање свих нејасних одредаба које се односе на поменуте критеријуме	ПИЈЗЗПЛ	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри	2013 или пре приступних преговора	Објављене измене и допуне закона

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
4.	Усаглашавање националних закона који регулишу област животне средине са принципима који се тичу слободног приступа информацијама садржаним у Архуској конвенцији	Укључивање јасно дефинисаног права на слободан приступ информацијама у сва релевантна правна акта која се тичу животне средине, а посебно у ЗПУЖС, ЗСПУЖС, ЗИСКЗЖС, ЗЗОКРФ, ЗЗЈЗНС, ЗВ. Укључивање посебних казних одредаба у одговарајуће прописе којима се санкционише нарушавање права на слободан приступ информацијама о животној средини. Уређивање путем подзаконских аката питања дистрибуције информација из домена животне средине које се тичу производа, а намењене су потрошачима, тако што ће се укључити јасно дефинисане мере и критеријуми.	МЖСРПП	Друга релевантна министарства, удружења, регионални Архус центри	Пре приступних преговора	Објављене измене и допуне закона
5.	Јасно и прецизно дефинисање система за вођење евиденције и, праћење и извештавање намењених оператерима, а нарочито процедура и рокова за контролу квалитета и адекватан проток информација ка државним властима и најширој јавности	Израда додатног подзаконског акта којим би ова питања била дефинисана на јасан и прецизан начин.	МЖСРПП	АЗЖСРС	2013	Објављен подзаконски акт.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
6.	Утврђивање јасне дефиниције информација које се тичу животне средине и права јавности на приступ информацијама, као и сета јасних и прецизних критеријума на националном нивоу на основу којих се одбија објављивање информација. У оквиру постојећих закона АЛТЕРНАТИВНА МЕРА УМЕСТО ИЗМЕНЕ ПРИМАРНИХ ЗАКОНА	Израда додатног подзаконског акта којим би ова питања била дефинисана на јасан и прецизан начин.	МЖСРПП	ПИЈЗЗПЛ, удружења, АЗЖСРС	2013	Објављен подзаконски акт.
7.	Усаглашавање закона са захтевима ЕУ у домену информационог система, односно, ИНСПИРЕ или успостављање националних прописа ради унапређивања сарадње са ЕЕА (именовање тачака за контакт, протоколи за извештавање...) по потреби, SEIS, GMES.	Израда подзаконских аката, смерница и упутства или других облика споразума ради пружања информација	МЖСРПП	Пружаоци информација	Започети 2012 са ЕЕА	Правила извештавања дефинисана и одређене тачке за контакт Дефинисана форма докумената (смернице, упутства, меморандуми о разумевању) успостављена за потребе сарадње у обезбеђивању тока информација у циљу испуњавања европских и међународних захтева

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	Институционална решења и надлежности институција од државног до локалног нивоа, учинак институција, развијање капацитета и обука.					
8.	Побољшање ефикасности надлежних органа државне власти у домену остваривања права на слободан приступ информацијама и дистрибуције информација.	Прављење процене могућности измене статуса АЗЖСРС, као независне агенције, у складу са процесом европских интеграција. Осмислити и спровести у дело програм за развој капацитета ПИЈЗЗПЛ, у домену способности да обрађује захтеве и жалбе, као и да надгледа примену ЗСПИЈЗ. Развој и спровођење програма за развој капацитета и програма обуке намењених АЗЖСРС, МЖСРПП и другим релевантним државним органима који се тичу њихове способности да обрађују захтеве за објављивање информација. Јасно дефинисање тачака за контакт и одређивање особа задужених да се баве остваривањем права јавности на слободан приступ информацијама и	МЖСРПП ПИЈЗЗПЛ МЖСРПП МЖСРПП	ФЗЖС, ПИЈЗЗПЛ, МЖСРПП, АЗЖСРС, удружења, регионални Архус центри, медији и други државни органи препознати као релевантни за те активности.	2012	Објављена релевантна документа. Укупан број и проценат државних органа који су успоставили јасне тачке за контакт и одредили лица задужене да се баве правом јавности на слободан приступ информацијама и дистрибуцијом информација. Датум успостављања мреже и процена количине информација које циркулишу у оквиру мреже.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
		дистрибуцијом информација у сваком од тих државних органа и успостављање мреже особа задужених да олакшавају проток информација.				
9.	Побољшавање ефикасности институција локалних власти у поступању при остваривању права на слободан приступ информацијама и у дистрибуцији информација	Спровођење гар анализе у локалним органима власти која се тиче њихове способности да решавају наведена питања. Развој примена посебних програма обуке и програма усмерених на развој капацитета намењене институцијама локалних власти на основу анализе недостатака и потреба. Јасно дефинисање тачака за контакт и одређивање о особа задужених да се баве остваривањем права јавности на слободан приступ информацијама и дистрибуцијом информација у свакој јединици локалне самоуправе. Оснивање локалних центара за дистрибуцију информација из области животне средине по моделу примењеном у Архус центру Крагујевац, следећи и друге примере добре праксе.	МЖСРПП	МЉМПДУЛ, ЛВ, ФЗЖС, СКГО, РЗИИ, удружења, медији, регионални Архус центри	- 2012 - 2013 - 2012 - 2014	Објављени извештаји о пројектима. Укупан број и проценат јединица локалне самоуправе које су успоставиле јасне тачке за контакт и одредиле лица задужена да се баве правом јавности на слободан приступ информацијама и дистрибуцијом информација. Број јединица локалне самоуправе које су основале центре за дистрибуцију информација из области животне средине.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
10.	Побољшавање ефикасности инспектората, како на националном, тако и на локалном нивоу у наметању механизма контроле у домену приступа информацијама и учинка на плану дистрибуције информација.	Развој и примена програма усмерених на развој капацитета и програма обуке намењених инспекторатима на националном и локалном нивоу. У фокусу тих програма је способност инспектората да намећу ефикасне механизме контроле.	МЖСРПП	МЉМПДУЛС, ЛВ, ПИЈЗЗПЛ, АЗЖСРС, ФЗЖС	2012	Објављени извештаји о пројектима.
11.	Успостављање ефикасног система за узбуњивање којим се дистрибуирају информације о непосредној опасности по здравље људи или животну средину.	Дефинисање система за узбуњивање. Дефинисање јасних процедура, временских оквира, средстава комуникације, институција и особа одговорних за праћење и дистрибуцију информација у случајевима непосредне опасности по здравље људи или околину.	МЖСРПП	АЗЖСРС, ЛВ, МО, АЗЈЗНСС, удружења, медији.	2012	Дефинисане доње границе система за узбуњивање; датум објављивања. Систем за узбуњивање функционише. Датум објављивања процедура које се тичу система за узбуњивање.
12.	Успостављање ефикасног система за праћење животне средине, вођење података и дистрибуирање информација које управљачи заштићених подручја шаљу локалним заједницама у региону и	Успостављање трајног система у свим заштићеним подручјима уз помоћ кога би се активно сакупљале и дистрибуирале релевантне информације о стању заштићених подручја путем Интернет сајтова и редовно објављиваних	МЖСРПП	ЗЗПС, УЗП, ЛВ, АЗЖСРС, удружења, медији, регионални Архус центри	- 2013 - 2012 - 2013	Проценат заштићених подручја на којима су успостављени ефикасни системи за праћење, ажурирање података, дистрибуцију информација и извештавање; проценат заштићених подручја која

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	најширој јавности, као и за поступање при остваривању права јавности на слободан приступ информацијама.	извештаја. Јасно дефинисање тачака за контакт и одређивање лица задужених да се баве остваривањем права јавности на слободан приступ информацијама. Побољшање ефикасности умрежавања система за ажурирање података и система за извештавање који користе управљачи заштићених подручја преко ЗЗПС.				редовно објављују извештаје о стању заштићених подручја и која су учинила све релевантне информације доступним путем Интернета. Укупан број и проценат заштићених подручја која су јасно успоставила тачке за контакт и одредила лица задужена да се баве остваривањем права јавности на слободан приступ информацијама и дистрибуцијом информација.
13.	Побољшавање контроле производа на тржишту и објављивање информација о производима. Унапредити активности на плану очувања животне средине у предузећима и индустрији (EMAS, ISO 14000)	Увођење строжије и ефикасније контроле производа на тржишту и објављивања информација о производима коју спровode инспекторати.	МПТШВ	МЖСРПП, МЗ, АХ, удружења, медији, регионални Архус центри	2013	Број објављених информација о производима; број новчаних казни изречених због неусаглашености са одредбама закона - Примењени стандарди
	Информациони систем, РИЗЖС регистар, публикације.					
14.	Успостављање националног регистра метаподатака који би	Унапређење капацитета АЗЖСРС да би се омогућило успостављање националног	АЗЖСРС	МЖСРПП, сви органи јавне власти и	- 2012 - 2013 - 2013	Успостављен национални регистар метаподатака. Регистар метаподатака

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	садржао детаљне информације о типовима и обиму документације, информација и прикупљених и вођених података, институцијама у чијем поседу се налазе подаци или које су надлежне за њихово чување, линковима ка документима и подацима доступним на Интернету, као и о особама за контакт и процедурама за подношење захтева за приступ подацима који нису доступни на Интернету.	регистра метаподатака. Омогућавање потпуног приступа јавности регистру на Интернету. Успостављање „зеленог телефона” и Интернет портала, као саставних делова националног регистра метаподатака. То би био општи портал за претрагу информација везаних за животну средину и средство за добијање тих информација.		заинтересоване стране за које се утврди да поседују релевантне информације. удружења, медији, регионални Архус центри		постављен на Интернет. Успостављен „зелени телефон” и Интернет портал.
15.	Потпуно успостављање Националног информационог система и националног РИЗЖС у оквиру АЗЖСРС у складу са европским и међународним захтевима	Потпуно успостављање Националног информационог система и националног РИЗЖС у оквиру АЗЖСРС Омогућавање потпуног приступа јавности Националном информационом систему и националном РИЗЖС на Интернету.	АЗЖСРС		2012	Национални информациони систем и национални РИЗЖС су у потпуности успостављени. Количина података доступних јавности путем Интернета. Национални информациони систем и национални РИЗЖС постављени на Интернет.
16.	Унапређење функционисања Националног информационог система и	Унапређење капацитета АЗЖСРС да би се омогућио ефикаснији унос податка у базу података.	АЗЖСРС	МЖСРПП, ФЗЖС, РЗИИ, РЗС, EIONET, SEIS, GMES,	- 2012 - 2013 - 2015 - 2013	Број геореференцираних података у Националном информационом систему и број геореференцираних

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	националног РИЗЖС.	Успостављање ефикасног система провере података којем би биле подвргнуте све информације у Националном информационом систему и националном РИЗЖС. Боља примена технологија које се базирају на ГИС-у у оквиру Националног информационог система, да би се побољшало усклађивање различитих елемената система и њихова интеграција са екстерним системима, односно, омогућио лакши приступ информацијама и анализа података. Унапређење умрежавања и хармонизације Националног информационог система са другим националним и међународним базама података, а то се нарочито односи на EIONET, SEIS, GMES, EUROSTAT и INSPIRE. Омогућавање ефикасног подношења извештаја и протока података кроз EIONET, SEIS, GMES, EUROSTAT и INSPIRE.		EUROSTAT, INSPIRE	- 2013	података доступних на Интернету. Успостављен ефикасан систем провере података. Број података који годишње прође кроз те међународне механизме и иницијативе.
17.	Побољшање протока података ка АЗЖСРС и другим надлежним органима власти.	Инспекторати треба да наставе са наметањем строжије и ефикасније контроле организација надлежних за	МЖСРПП	АЗЖСРС, ФЗЖС, сви идентификован и оператери,	- 2012 - 2014	Број објављених информација о производима; број казни изречених због неусаглашености са одредбама

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
		пружање АЗЖСРС релевантних информација о животној средини које улазе у Национални информациони систем и у РИЗЖС.		удружења, регионални Архус центри		закон се сваке године у годишњем извештају објављује; Објављени извештаји о пројектима; Унапређени капацитети АЗЖСРС
18.	Унапређење истраживања и система за праћење и квалитет података	Унапређење мреже станица за праћење да би њима била покривена читава територија земље и да би било могуће пратити све релевантне елементе животне средине. Боље коришћење међународних индикатора биодиверзитета (на основу индикатора ЕЕА и оних наведених у КБР) за потребе праћења животне средине. Унапређење ефикасности истраживања и активности у области праћења везаних за стање на плану биолошке разноврсности и других елемената животне средине да би се постигао задовољавајући ниво систематичности и хармонизације, као и да би се постигао напредак у подношењу извештаја надлежним институцијама	МЖСРПП АЗЖСРС МНТР	МЖСРПП, МНТР, АЗЖСРС, НИИМ, ФЗЖС, РЗС, УЗП, РХМЗ, ЛВ, удружења, медији, регионални Архус центри	- 2015 - 2012 - 2015	Мрежа станица за праћење покрива целу територију државе; број информација о животној средини које су предмет праћења. Број примењених националних индикатора биолошке разноврсности.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
19.	Установљивање и унапређивање РИЗЖС у свим јединицама локалне самоуправе	Финализовање развоја РИЗЖС у свим јединицама локалне самоуправе. Дефинисање односа и обезбеђивање усклађивања локалних РИЗЖС са националним РИЗЖС и успостављање ефикасних система умрежавања Омогућавање потпуног приступа јавности свим локалним РИЗЖС путем Интернета.	ЛВ АЗЖСРС ЛВ	ЛВ, АЗЖСРС, МЖСРПП, МЉМПДУЛС, ФЗЖС, СКГО, РЗИИ, МКИИД	2014	Број јединица локалне самоуправе које су потпуности развиле РИЗЖС Ниво усклађености и размене података између локалних и националних РИЗЖС Број локалних РИЗЖС који су у потпуности доступни на Интернету.
20.	Унапређивање вођења података, дистрибуције информација и извештавања у јединицама локалне самоуправе.	Спровођење анализе недостатака и потреба у институцијама локалних власти која се тиче њихове способности да решавају ова питања. Развијање и спровођење посебних програма обуке и програма усмерених на развој капацитета намењених институцијама локалних власти на основу анализе недостатака и потреба. Прављење одговарајућих Интернет презентација свих јединица локалне самоуправе што би омогућило ефикасно пружање информација које се	МЖСРПП, МЖСРПП, ЛВ, МЖСРПП	ЛВ, МЖСРПП, МЉМПДУЛС, АЗЖСРС, ФЗЖС, СКГО, РЗИИ, МКИИД, удружења, медији, регионални Архус центри	2014	Објављени извештаји о гар анализи и пројектима усмереним на обуку и изградњу капацитета. Број јединица локалне самоуправе које су успоставиле ефикасне системе за вођење податка, дистрибуцију информација и извештавање.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
		тичу животне средине. Инспекторати треба да наставе са наметањем строжије и ефикасније контроле начина на који надлежне институције локалних власти воде и дистрибуирају информације и подносе извештаје.				
21.	Побољшање активне дистрибуције информација које се тичу животне средине од стране приватних и јавних предузећа.	Увођење одговарајућих подстицајних механизма (на пример, кроз пореске олакшице, еко-обележавање и еко- ревизија) што би мотивисало приватна и јавна предузећа да јавности активно дистрибуирају информације које се тичу животне средине.	МЖСРПП	МФ, МПТШВ, ИСС, АТС, удружења, медији, регионални Архус центри	2014	Број уведених подстицајних механизма. Број приватних и јавних предузећа која су успоставила ефикасне механизме дистрибуције информација. EMAS или ISO 14000 стандарди
22.	Побољшање доступности свих релевантних докумената на Интернету.	Учинити све националне законе и прописе из области животне средине доступним на Интернету, као и све релевантне стратешке документе, планове, програме и споразуме. Учинити све међународне уговоре, конвенције, споразуме и друге релевантне међународне документе, укључујући релевантно законодавство ЕУ доступним на Интернету. Побољшати доступност на Интернету свих извештаја и	МЖСРПП	НС и сви други државни органи који поседују или су надлежни за релевантна документа, удружења, регионални Архус центри	2012	Укупан број националних правних аката и стратешких докумената, планова, програма и споразума доступних на Интернету; датуми њиховог постављања на Интернет. Укупан број међународних уговора, конвенција, споразума и других релевантних међународних документа доступних на Интернету; датуми њиховог постављања на Интернет.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
		информација о активностима државних органа које се тичу животне средине, као и чињеница и анализа чињеница важних за формулисање кључних предлога политике у области очувања животне средине. Обезбедити систематску презентацију свих база података које садрже релевантне документе, њихово редовно ажурирање и лакоћу употребе, одговарајуће референце и проверу поузданости података (представљање информација о квалитету животне средине, факторима који утичу на њега, здрављу и безбедности)				Укупан број извештаја и информација о активностима државних органа које се тичу животне средине, као и чињеница и анализа чињеница важних за формулисање кључних предлога политике у области очувања животне средине доступних на Интернету, и степен редовности њиховог објављивања.
23.	Обезбеђивање редовног објављивања извештаја. Успостављање ефикасног система за извештавање о стању животне средине (извршавање ревизије учесталости прављења интегрисаних извештаја, допуњавање годишњим извештајима о индикаторима и другим врстама извештаја или подацима доступним на	АЗЖСРС треба да настави да редовно израђује и објављује годишње извештаје о стању животне средине. Јединице локалне самоуправе треба редовно да објављују извештај о животној средини. Обезбеђивање и спровођење ефикасне провере информација које се објављују у извештајима о животној средини. Сви државни органи треба редовно да објављују	АЗЖСРС, ЛВ, МЖСРПП, ПИЈЗЗПЛ	МЖСРПП, МЉМПДУЛС, АЗЖСРС, удружења, медији, регионални Архус центри	Једном годишње, перманентно	Објављени национални извештаји о животној средини, извештаји о индикаторима и други релевантни извештај. Укупан број јединица локалне самоуправе које редовно објављују локалне извештаје о животној средини. Укупан број органа државне власти који редовно објављују информаторе; проценат објављених информатора који пружају довољно информација

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	Интернету који се непрестано ажурирају - индикаторима (видети праксу ЕЕА и других земаља).	информаторе који садрже кључне чињенице о њиховом раду.				у складу са законским одредбама.
	Развијање свести					
24.	Унапређење свести, како најшире јавности, тако и државних органа и других заинтересованих страна о одредбама Архуске конвенције и ЗСПИЈЗ.	Спровођење одговарајућих програма усмерених на развијање свести (на пример, кампања).	МЖСРПП, ПИЈЗЗПЛ	ЛВ, удружења, медији, регионални Архус центри и друге заинтересоване странице	2012	Објављени извештаји о пројектима. Ниво свести јавности (процењује се на основу истраживања и представља проценат опште популације који је у довољној мери упознат са одредбама Архуске конвенције и ЗСПИЈЗ).
25.	Унапређење свести јавности о праву на слободан приступ информацијама и процедурама за добијање информација.	Спровођење одговарајућих програма и активности усмерених на развијање свести јавности.	МЖСРПП, ПИЈЗЗПЛ	ЛВ, удружења, медији, регионални Архус центри	2012	Објављени извештаји о пројектима. Ниво свести јавности (процењује се на основу истраживања и представља проценат опште популације који је у довољној мери упознат са правом на слободан приступ информацијама и процедурама за добијање информација).
26.	Унапређење свести, јавности о националним	Спровођење одговарајућих програма и активности	МЖСРПП, МПТШВ	ИСС, АТС, ЛВ, удружења,	2012	Објављени извештаји о пројектима.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	оквирима еко- обележавања, еко- контроле и обележавања органске хране и системима сертификације.	усмерених на развијање свести јавности.		медији, регионални Архус центри		Ниво свести јавности (процењује се на основу истраживања и представља проценат опште популације која је у довољној мери упозната са националним оквирима еко-обележавања, еко-контроле обележавања органске хране и системима сертификације и њиховом важношћу).

3 Активности и иницијативе усмерене на учешће јавности у доношењу одлука које се тичу животне средине

Табела В.3: Активности и иницијативе усмерене на учешће јавности у доношењу одлука које се тичу животне средине

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
	Закони и процедуре					
1.	Израда Акционог плана удружења за примену Архуске конвенције и подршка његовом спровођењу	Акциони план се припрема укључивањем удружења у раној фази припреме	Удружења, Регионални Архус центри	МЖСРПП	После усвајања Стратегије	Акциони план удружења објављен.
2.	Унапређење оквира имплементације и процедура за адекватну имплементацију учешћа јавности у националном и прекограничном контексту када је то потребно.	Успостављање везе са прописима, законима и процедурама ЕУ, као и са међународним уговорима.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства.	2015	Објављен подзаконски акт и објављена релевантна документа.
3.	Унапређење механизма за праћење учешћа јавности.	Успостављање везе прописима, законима и процедурама ЕУ, као и са МСЖС.	МЖСРПП	Удружења, друге релевантне институције, регионални	2015	Објављен подзаконски акт и објављена релевантна документа.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
				Архус центри		
4.	Унапређење дијалога између јавности и доносилаца одлука, инструменти дијалога (заједничке делегације, тимови, расправе).	Успостављање везе са прописима, законима и процедурама ЕУ, као и са МСЖС.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015	Објављене измене и допуне подзаконских аката, број удружења у званичним делегацијама, тимовима, расправама, датум објављивања релевантних докумената.
5.	Усклађивање законских одредаба везаних за учешће јавности са Архуском конвенцијом.	Успостављање везе са прописима, законима и процедурама ЕУ, као и са међународним споразумима што обухвата, али није ограничено на усклађивање ПУЖС и листа из Архуске конвенције.	МЖСРПП	Друга релевантна министарства и институције.	2015	Објављене измене и допуна закона, подзаконски акти и релевантна документа.
6.	Хармонизација спровођења релевантних аспеката приступања ЕУ и имплементације МСЖС.	Успостављање процедура и прављење анализа	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015 2012 (анализе)	Одобрене процедуре, могућа подзаконска акта, објављени релевантни документи.
7.	Успостављање практичних механизма за	Развој процедура	МЖСРПП	Друга релевантна министарства и	2013	Објављени подзаконски акт, објављени релевантни документи.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
	прекограничну ПУЖС.			институције.		
8.	Развој стандарда учинка и квалитета везаних за учешће јавности.	Развој процедура	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015	Одобрене процедуре, објављени релевантни документи.
9.	Процена мере у којој доносиоци одлука признају улогу, корисност и значај удружења и других удружења.	Развој евалуације/процене	МЖСРПП /удружења	Друга релевантна министарства и институције.	2013	Одобрена процена, објављени релевантни документи.
10.	Јачање међусекторске, као и сарадње на различитим нивоима (националном, покрајинском, локалном) везане за учешће јавности.	Унапређење процедура	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2012	Одобрене процедуре, могућа подзаконска акта, објављени релевантни документи.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
11.	Прављење одговарајућих буџета ради пружања подршке учешћу јавности.	Процена потреба и развој процедуре	МЖСРПП Органи локалне самоуправе	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету за удружења.
12.	Веће поверење грађана у податке о животној средини	Унапређење процедура за обезбеђивање транспарентности и административне праксе у домену животне средине која је окренута грађанима. Направити испитивање јавног мњења о информацијама и смерницама објављеним на Интернету и притужбама везаним за то питање	Удружења, регионални Архус центри	МЖСРПП, друга релевантна министарства и институције.	2012	Одобрене процедуре, објављени релевантни документи. Извршено испитивање јавног мњења о информацијама и смерницама објављеним на Интернету и притужбама везаним за то питање (дефинисани критеријуми).
13.	Успостављање механизма за информисање јавности о донетим одлукама у вези са активностима и програмима који се односе н животну средину.	Унапређење механизма и уређивање те области.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2012-2013	Објављени релевантни документи, могући подзаконски акт.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
14.	Изградња и унапређење правног основа и процедура (и одређивање органа који су заиста надлежни) за спровођење СПУЖС у домену стратегија и акционих планова за енергетику, транспорт, пољопривреду, шумарство, лов, индустрију, управљање отпадом, управљање водама, телекомуникације, туризам и природна станишта и заштиту дивљег биљног и животињског света.	Израда измена закона о СПУЖС, измена других закона подзаконских аката у складу са директивама ЕУ	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2013	Донете измене закона/ подзаконских аката, објављени релевантни документи.
15.	Унапређење процедура за учешће јавности у бављењу проблемом климатских промена и њиховим последицама и у спровођењу Оквирне директиве о водама и	Израда закона / подзаконских аката у складу са захтевима и праксом ЕУ	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2013.	Донете измене закона/ подзаконских аката, објављени релевантни документи.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
	других релевантних директива.					
16.	Олакшавање учешћа јавности и развој одговарајућих облика реаговања.	Успостављање процедуре.	МЖСРПП/удружења	Друга релевантна министарства и институције	2015	Одобрена процедура, објављени релевантни документи.
17.	Обезбеђивање средстава за учешће јавности у припреми закона и прописа.	Успостављање процедуре.	МЖСРПП/удружења	Друга релевантна министарства и институције.	После усвајања Стратегије	Одобрена процедура, објављени релевантни документи.
18.	Дефинисани критеријуми за одређивање активних (репрезентативних) удружења која се баве очувањем животне средине.	Дефинисање критеријума.	МЖСРПП/удружења	Друга релевантна министарства и институције.	2012	Одобрени критеријуми, објављени релевантни документи..
19.	Дефинисање институционалне шеме (са контакт особама) за учешће јавности на националном, покрајинском,	Успостављање процедуре / органограма.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције	2015	Одобрен органограм, објављени релевантни документи. Укупан број државних органа који су одредили контакт особе и лица задужена за учешће

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
	градском и општинском нивоу у доношењу одлука које се односе на ПУЖС и ИСКЗЖС, прекограничну ПУЖС и ИСКЗЖС.					јавности.
20.	Припрема прописа којим се уређује процедура која се мора стриктно примењивати приликом учешћа јавности у ПУЖС и ИСКЗЖС и конкретно наведеним институцијама и контакт особама.	Израда прописа.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015	Донет пропис. Укупан број државних органа који су одредили контакт особе.
21.	Развој критеријума и стандарда за репрезентативна удружења која поседују знања и вештине за учешће јавности у ПУЖС (на различитим нивоима).	Израда прописа. Идентификација кључних репрезентативних удружења која имају капацитете и вештине за спровођење учешћа јавности у ПУЖС (и подршка тим удружењима)	МЖСРПП/удружења	Друга релевантна министарства и институције.	2015	Донет пропис. Објављени релевантни документи.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
22.	Успостављање процедуре за регистар репрезентативних удружења на различитим нивоима; припрема директоријума активних удружења.	Успостављање процедуре.	МЖСРПП/удружења	Друга релевантна министарства и институције.	2015	Успостављена процедура, објављени релевантни документи, директоријум удружења.
23.	Успостављање процедура и предвиђање средстава у буџету (у националном, покрајинском, градским и општинским буџетима) за дугорочнију подршку намењену кључним репрезентативним удружењима за потребе обезбеђивања учешћа јавности у ПУЖС, едукације, присуства представника удружења на најважнијим скуповима на тему Архуске конвенције	Успостављање процедуре, предвиђање средстава у буџету.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2012	Успостављена процедура. Додељена средства потребна за финансирање рада удружења. Број представника удружења на састанцима релевантним за примену Архуске конвенције и у званичним делегацијама.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
	(и састанцима радне групе за Архуску конвенцију), сродним међународним скуповима, као и за укључење удружења у званичне делегације и за потребе везане за приступање ЕУ.					
24.	Пружање информација намењених јавности о процедурама за учешће путем једноставних средстава комуникације.	Успостављање процедуре.	Удружења	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015	Успостављена процедура, објављени релевантни документи.
25.	Обезбеђивање средстава за стимулисање и подршку сарадње између удружења из земље и региона са циљем побољшања капацитета и способности за учешће јавности у регионалним пројектима, плановима и	Обезбеђивање средстава, у буџету.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015	Објављени релевантни документи. Обезбеђена средства у буџету. Број активности које су плод сарадње.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
	активностима.					
26.	Обезбеђивање средстава за ефикасно спровођење учешћа јавности на плану процене утицаја животне средине на здравље (индикатори утицаја животне средине на здравље, средства за праћење, ланац информација, итд.)	Обезбеђивање средстава, обезбеђивање средстава у буџету.	МЖСРПП/МЗ	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства и институције.	2015	Објављени релевантни документи. Обезбеђена средства у буџету. Број учешћа везаних за утицај животне средине на здравље.
27.	Обезбеђивање средстава за учешће јавности.	Обезбеђивање средстава.	Удружења, регионални Архус центри	МЖСРПП	2012	Одобрена средства, објављени релевантни документи. Коришћење средстава у пракси.
28.	Израда прописа за учешће јавности у припреми предлога подзаконских аката.	Израда прописа.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, друга релевантна министарства	2012	Објављени релевантни прописи и докумената.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
29.	Успостављање усаглашених правила и процедура за консултовање јавности у: а) сектору заштите животне средине б) другим секторима повезаним животном средином	Успостављање правила и процедура.	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри	Друга релевантна министарства.	2015	Успостављена правила и процедуре. Објављени релевантни документи.
30.	Процена праксе учешћа јавности које се тиче мера у области заштите животне средине, и мера повезаних са том облашћу, са аспекта да ли се мишљење јавности и удружења цени и примењује у пракси након давања мишљења	Вршење процене.	Удружења, МЖСРПП, регионални Архус центри	Друге релевантне институције.	2015	Објављени релевантни документи-извештаји. Утврђени критеријуми за процену.
	Едукација, обука, развој капацитета					

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
31.	Израда наставних планова и програма за образовање и обуку у области заштите животне средине, односно, учешћа јавности.	Оцена постојећих планова и програма и процена потреба. Израда наставних планова и програма.	Удружења, високошколске институције, регионални Архус центри	МЖСРПП, све заинтересоване стране, медији.	После усвајања Стратегије израда пројекта и додељивање буџета	Објављени релевантни документи.. Програм припремљен и усвојен.
32.	Подршка организацијама цивилног друштва које се баве заштитом животне средине у држању обуке и едукативних курсева у вези учешћа јавности.	Обезбеђивање средстава у буџету. Припрема програма (видети активност 31)	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри		После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету. Број подржаних обука које спровode удружења.
33.	Унапређење капацитета и успостављање механизма за ПУЖС у прекограничном контексту.	Развој капацитета и успостављање механизма	МЖСРПП		2015	Унапређени капацитети. Успостављени механизми. Објављени релевантни документи.
34.	Јачање капацитета за спровођење прописа у надлежним органима.	Ојачати капацитете	МЖСРПП		2015	Ојачани капацитети.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
35.	Јачање локалних капацитета за очување животне средине.	Ојачати локалне капацитете	Локалне власти		2015	Ојачани локални капацитети. ..
36.	Подршка организацијама потрошача и еко-организацијама потрошача.	Обезбеђивање средстава у буџету.	Надлежна министарства		После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету.
37.	Подршка едукацији у области учешћа јавности у решавању питања климатских промена и њихових последица.	Додељивање буџета.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Обезбеђена средства у буџету. Број удружења које имају знања и вештине из области учешћа јавности и којима је пружена подршка (на различитим нивоима).
38.	Подршка држању курсева (као део формалног или неформалног образовања) у вези средстава за учешће јавности у процесу доношења одлука.	Израда закона о неформалном образовању (у области заштите животне средине) Едукација.	Министарство просвете и науке	Остали	2012	Донет закон о неформалном образовању. Број курсева којима је пружена подршка.
	Развијање свести					

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности (Како измерити/показати да је активност окончана или да реализација напредује)
39.	Подршка организацијама цивилног друштва које се баве заштитом животне средине у развијању свести у домену учешћа јавности.	Спровођење одговарајућих програма и активности усмерених на развијање свести.	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри		2012	Објављени извештаји о пројектима. Ниво свести јавности (процењује се на основу истраживања и представља проценат опште популације).
40.	Подршка активностима усмереним на развијање свести јавности и кампањама јавног заговарања с тим у вези.	Спровођење одговарајућих програма и активности усмерених на развијање свести.	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри		2012	Објављени извештаји о пројектима. Ниво свести јавности (процењује се на основу истраживања и представља проценат опште популације).
41.	Развој и дистрибуција информација намењених јавности о процедурама за учешће путем једноставних средстава комуникације.	Спровођење одговарајућих програма и активности усмерених на развијање свести.	МЖСРПП, удружења, регионални Архус центри	Остали	2012	Објављени извештаји о пројектима. Ниво свести јавности (процењује се на основу истраживања и представља проценат опште популације).

4 Активности и иницијативе усмерене на остваривање права на правну заштиту

Табела В.4: *Активности и иницијативе усмерене на остваривање права на правну заштиту*

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	Закони и процедуре					
1.	Усклађивање терминологије са Архуском конвенцијом и релевантним одредбама законодавства ЕУ, која би била коришћена у целом правном систему (исте дефиниције са истим значењем).	Израда законских одредаба (на пример, нови ЗЗЖС).	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	2012—2013	Закон донет
2.	Израда истих правних/ нормативних образаца у читавом правном систему у домену остваривања права на правну заштиту у случајевима који су везани за приступ информацијама које се тичу животне средине и учешћа јавности и њихово потпуно усклађивање са свим захтевима Архуске конвенције и релевантним одредбама прописа ЕУ.	Спровођење систематске (детаљне) анализе (преиспитивања) свих „хоризонталних” и „секторских” прописа који се тичу животне средине (т.ј. закони и подзаконски акти), што би довело до усвајања детаљног плана за израду измена и допуна прописа који се односе на животну средину;	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	Одмах по усвајању Стратегије.	Донети прописи
3.	Израда истих правних/ нормативних образаца у читавом правном систему у домену остваривања права на правну	Претходна анализа (комбинована са активношћу број 2);	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	Одмах по усвајању Стратегије.	Донети прописи

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	заштиту у случајевима када се оспорава чињење или када су у питању пропусти физичких лица или органа јавне управе, а који су у супротности са одредбама прописа о животној средини.					
4.	Додатна анализа измена и допуна закона из 2010. године (на снази од 1. октобра 2010. т.ј. оних који нису обухваћени анализама спроведеним пре израде ове Стратегије и подзаконских прописа усвојених након тога.	Активност која допуњава горепоменућу активност број 2.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	Одмах по усвајању Стратегије.	Извештај усвојен и објављен. Акционо план измењен.
5.	Успостављање истих правних/ нормативних образаца у читавом систему закона који се тичу животне средине у Републици Србији којима се уређује остваривање права на правну заштиту у случајевима приступа информацијама које се тичу животне средине и њихово потпуно усклађивање са свим захтевима Архуске конвенције.	Израда одговарајућих правних норми које се тичу животне средине које се односе на: - првостепена решења; - „ћутање управе”; - поступак прелиминарног преиспитивања (жалбе на првостепена решења и доношење другостепених решења); - услове за остваривање права на правну заштиту (ако није дозвољено подношење жалбе на првостепено решење) Усвајање измена и допуна	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	2012—2013	Закон донет.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
		закона и извршних правних инструмената.				
6.	Успостављање истих правних/ нормативних образаца у читавом систему закона који се тичу животне средине у Републици Србији којима се уређује остваривање права на правну заштиту у случајевима учешћа јавности у доношењу одлука у питањима животне средине и њихово потпуно усклађивање са свим захтевима Архуске конвенције	Израда одговарајућих правних норми које се тичу животне средине које се односе на: - првостепена решења; - „ћутање управе”; - поступак прелиминарног преиспитивања (жалбе на првостепена решења и доношење другостепених решења); - услове за приступ судству (ако није дозвољено подношење жалбе на првостепено решење) Усвајање измена и допуна закона и извршних правних инструмената.	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	2012--2013	Закон донет.
7.	Успостављање истих управних и судских поступака у читавом систему закона који се тичу животне средине у Републици Србији којима се гарантује право јавности на правну заштиту у случајевима оспоравања чињења или пропуста физичких лица или органа јавне управе, који су у супротности са одредбама прописа	Израда одговарајућих правних норми које се тичу животне средине које се односе на: - првостепена решења; - „ћутање управе”; - поступак прелиминарног преиспитивања (жалбе на првостепена решења и доношење другостепених	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	2012—2014	Закон донет.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	које се тичу животне средине.	решења); - услове за остваривање права на правну заштиту (ако није дозвољено подношење жалбе на првостепено решење). Усвајање измена и допуна закона и извршних правних инструмената.				
8.	Израда прописа којима би били успостављени одговарајући механизми који би допринели уклањању или смањењу финансијских и других баријера остваривању права на правну заштиту.	Измене свих закона који се тичу животне средине како би: - јавност и заинтересована јавност биле ослобођене свих трошкова (такси) који се односе на њихово учешће у управним поступцима чији је предмет остваривање права на приступ информацијама које се тичу животне средине и учешће јавности у доношењу одлука; - се обезбедила финансијска (и друга) подршка институционалним механизмима помоћи.	МЖСРПП	Друга релевантна министарства и тела/органи власти, удружења, регионални Архус центри	2012—2013	Закон донет.
9.	Израда прописа којима би били успостављени механизми за	Измена закона којом би се омогућило успостављање	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус	После усвајања Стратегије	Пропис донет.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	размену информација у вези Архуске конвенције (на националном нивоу).	таквог механизма, у шта би били укључени запослени у МЖСРПП, независни експерти, представници удружења, представници Регионалних Архус центара и друге заинтересоване странице.		центри		
10.	Успостављање институционалних механизма помоћи	Уклањање или смањење финансијских и других баријера у остваривању права на правну заштиту. Рад у сарадњи са Повереником за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Активности на свим нивоима (државном, покрајинском и ЛС). Подршка јачању регионалних Архус центара. Подршка јачању одговарајућих капацитета удружења и високошколских институција.	МЖСРПП	Друга релевантна министарства, удружења, високошколске институције	2013	Институционални механизми су успостављени. Обезбеђена је њихова одрживост. Интернет сајтови функционишу. Смернице објављене.
11.	Успостављање (обавезног) механизма за размену информација	Анализа нацрта прописа који се тичу животне	МЖСРПП	Друга релевантна министарства,	2013	Механизам за размену информација је

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
	у вези Архуске конвенције (на националном нивоу).	средине, (закона и подзаконских аката) и давање мишљења о њиховој усаглашености са захтевима Архуске конвенције.		удружења, високошколске институције		устопостављен. Обезбеђено је његово одрживо функционисање. Информативна брошура објављена.
12.	Успостављање система за праћење усаглашености са Архуском конвенцијом.	Праћење прописа који се тичу животне средине (и других прописа који представљају потпору њиховом спровођењу) . Праћење практичне имплементације прописа који се тичу животне средине (на државном, покрајинском и нивоу ЛВ).	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри, органи територијалне аутономије, локалне власти.	После усвајања Стратегије	Систем за праћење је устопостављен. Обезбеђена је његова одрживост. Прикупљање, провера поузданости и објављивање податка су уређени. Интернет сајт је оперативан. Први извештај објављен.
13.	Израда свеобухватног приручник о остваривању права на правну заштиту који је лак за коришћење.	Дистрибуција практичних информација: - о гарантованим правима; - о коришћењу механизма помоћи за остваривање гарантованих права; - применљивости и доступности на целој територији Републике Србије (државном, покрајинском и нивоу ЛС).	МЖСРПП	Удружења, регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Објављен приручник (штампано издање; доступан у електронској форми). Дистрибуција приручника (задовољавајући број примерака) у ЛС и објављивање на сајтовима.

	Предложена активност	Најважнији задаци (кључни задаци које треба обавити да би се активности спровеле у дело)	Надлежна институција	Партнери које треба консултовати или ангажовати	Циљни датуми	Индикатор успешности
14.	Унапређење свести, како најшире јавности, тако органа власти (нарочито на локалном нивоу и на свим нивоима у судству) што се тиче одредаба Архуске конвенције и свих аспеката права на правну заштиту уграђених у законе из домена животне средине.	Спровођење одговарајућих програма и активности усмерених на развијање свести.	МЖСРПП, ПИЈЗЗПЛ	Локалне власти, удружења, регионални Архус центри, државни информативни медији.	После усвајања Стратегије	План за спровођење програма и активности објављен. Све информације су лако доступне. Широко оглашавање наступајућих догађаја. Периодични извештаји се усвајају, редовно објављују и широко дистрибуирају.
15.	Обезбеђивање доступности информација о захтевима садржаним у Архуској конвенцији, а односе се на остваривање права на правну заштиту и о одговарајућим прописима у Републици Србији путем званичног сајта на Интернету и Интернет страницама удружења (видети општу активност 1).	Детаљна ревизија званичног Интернет сајта и то имајући у виду следеће аспекте: • лакоћа коришћења, • приступачност; • професионални дизајн; • тачност информација.	МЖСРПП	Регионални Архус центри	После усвајања Стратегије	Извршена реконструкција сајта који је организован на рационалан начин и лак за коришћење. Сајт се редовно ажурира и на њему се објављују комплетне, поуздане, лако доступне и разумљиве информације.

АНЕКС 1

Доступност информација о животној средини - усклађеност са захтевима Архуске конвенције

Табела АНЕКС 1: *Доступност информација о животној средини - усклађеност са захтевима Архуске конвенције, проблеми у примени и недостаци*

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
4.1	1. Свака Страна ће обезбедити да, у складу са доленаведеним ставовима овог члана, органи државне власти, као одговор на захтев за информацијама о животној средини, учине те информације доступним јавности, одредбама националног законодавства, укључујући ту ако је такав захтев упућен, а у складу са ниже наведеном тачком б), копије релевантне документације која садржи или обухвата такве информације: (а) Без потребе да се исказује интерес; (б) У захтеваној форми изузев: (i) када је органу јавне власти једноставније да учини доступним те информације у другој форми, у ком случају ће се дати разлози за њихово достављање у тој форми; или (ii) када је информација већ доступна јавности у другој форми.	ДА Закон о заштити животне средине, Устав, Закон о хемикалијама, Закон о бицидним производима, Закон о заштити природе, итд. ДЕЛИМИЧНО У Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, ово право се примењује само ако се информације односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине. Иста права се не гарантују када су у питању, на пример, информације о стању животне средине. НЕ – Закон о општем управном поступку налаже доказивање интереса, а „јавни интерес” није јасно дефинисан. Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је главни државни орган задужен за контролу слободног приступа информацијама. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја за (а) члан 15 (као и чл. 4. и 5), за (б) члан 18, за (ii) члан 10, такође Закон о	Низак ниво опште свести (и најшире јавности и многих представника органа јавне власти) о одредбама Архуске конвенције и Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Према речима запослених у канцеларији Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, жалбе због одбијања да се објаве информације везане за животну средину нису честе, али разлог томе пре може бити низак ниво свести јавности и интересовања за питања из области животне средине (т.ј. мањи број захтева за пружање информација), него реткост случајева одбијања да се објаве информације.	Потреба да се успостави регистар метаподатака на националном нивоу – база података где би заинтересоване стране могле да провере која врста података се налази у којој институцији (информације о информацијама). Општи недостатак који се односи на пасивни приступ информацијама: углавном због мањка капацитета и свести о поменутих питањима, локалне власти немају јасно дефинисане тачке за контакт за захтеве за добијање информација, нити довољно обучених запослених који би обрађивали захтеве.

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		заштити животне средине (члан 78, и начело информисања и учешћа јавности из члана 9), Устав (чл. 51. и 74), Закон о хемикалијама (члан 84), Закон о биоцидним производима (члан 47), Закон о заштити природе (члан 115) итд. Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, „сматра се да оправдани интерес јавности да зна [...] постоји увек када се ради о информацијама којима располаже орган власти које се односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине” (члан 4). Закон о општем управном поступку (члан 70) налаже да подносилац захтева мора да образложи постојање свог правног интереса, а „јавни интерес” није јасно дефинисан (члан 70). Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је главни државни орган задужен за контролу слободног приступа информацијама.		

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
4.2	2. Информације које се тичу животне средине о којима се говори у Ставу 1. биће стављене на располагање јавности у што краћем року, а најкасније у року од месец дана након подношења захтева. У случајевима када обим и сложеност информација оправдава продужење овог рока тај рок може бити продужен до два месеца од дана подношења захтева. Подносилац захтева ће бити обавештен о сваком продужавању рока, као и о разлозима којима се оно правда.	ДА Одредбе Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја које се односе на неке врсте информација о животној средини су чак строжије него одредбе Архуске конвенције: односно, информације се морају доставити што је пре могуће или најкасније петнаест дана од подношења захтева, а ако је информација од значаја за заштиту здравља и животне средине, одговор мора стићи у року од 48 сати, а накнадни рок, који може бити одобрен уз навођење разлога којима се правда не може бити дужи од 40 дана. У Закону о заштити животне средине рок је 30 дана, а ако су информације обимне или ако би њихова припрема захтевала дужи временски период, рок за достављање може бити продужен до 60 дана. ДА Одредбе Закона о слободном приступу информацијама су још строжије (члан 16) – што је пре могуће и најкасније у року од петнаест дана (ако је информација од значаја за заштиту здравља и животне средине, рок је 48 сати), накнадни рок, који може бити одобрен уз навођење разлога којима се правда не може бити дужи од 40 дана.	Недовољни (кадровски) капацитети органа власти што онемогућава благовремену обраду захтева за објављивање информација. Неусклађеност одредаба поменута два закона може довести до забуне органа власти и других организација. Установљене процедуре, смернице	Неусклађеност закона – по Уставу, (члан 20), достигнути ниво људских и мањинских права не може се смањивати. Стога је потребно да све релевантне одредбе националног законодавства буду усаглашене са роковима прописаним Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		Закон о заштити животне средине (члан 79) - рок је 30 дана, а ако су информације обимне или ако би њихова припрема захтевала дужи временски период, рок за достављање може бити продужен до 60 дана.		
4.3	3. Захтев за информације које се тичу животне средине може бити одбијен: (а) ако орган јавне власти коме је захтев поднет не поседује тражене информације; (б) ако је захтев изразито неразуман или је исувише уопштено формулисан; или (в) ако се захтев односи на податке који се налазе завршној фази обраде или се односи на интерну комуникацију између органа јавне управе, када је такво изузеће предвиђено националним законодавством или уобичајеном	ДА Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја ДА Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја (чл. 10. и 13).	Потребно је дефинисати јасна и прецизна „правила понашања” – прецизније критеријуме (на националном нивоу) за одбијање објављивања информација.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	праксом, узимајући у обзир интерес јавности за објављивање информација.			
4.4	4. Захтев за информацијама које се тичу животне средине може бити одбијен уколико би њихово објављивање негативно утицало на: (а) Поверљивост рада државних органа у случају када је поверљивост предвиђена националним законодавством; (б) Међународне односе, националну одбрану или јавну безбедност; (в) Исправност рада правосудних органа, право лица на правично суђење, или могућност органа јавне власти да спроведе кривичну или дисциплинску истрагу; (г) Поверљивост комерцијалних и индустријских информација, у случајевима када је поверљивост предвиђена одредбама закона, у циљу заштите легитимног економског интереса. У овом оквиру, информације које се тичу емисија значајних за заштиту животне средине биће објављене;	ДЕЛИМИЧНО Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о заштити података о личности и Закон о заштити животне средине. Осим тога, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја ограничава право на приватност у случајевима који се односе на одређене податке, наиме: „ако се ради о личности, појави или догађају од интереса за јавност, а нарочито ако се ради о носиоцу државне и политичке функције и ако је информација важна с обзиром на функцију коју то лице врши”, као и „ако се ради о лицу које је својим понашањем, нарочито у вези са приватним животом, дало повода за тражење информације”. ДА Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја (чл. 9, 13. и 14), Закон о заштити података о личности, Закон о заштити животне средине (члан 80). Осим тога, Закон о слободном приступу информацијама од јавног	Потребно је дефинисати јасна и прецизна правила понашања – прецизније критеријуме (на националном нивоу) за одбијање објављивања информација.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	(д) Права интелектуалне својине; (ђ) Поверљивост личних података и/или досијеа који се односе на физичко лице, када то лице није дало пристанак на објављивање информација јавности, у случајевима када је таква поверљивост предвиђена националним законодавством; (е) Интересе трећег лица које је доставило тражене информације, када то лице није имало или није могло бити стављено под законску обавезу давања информација, у случајевима када то лице не да пристанак на објављивање информација; или (ж) Животну средину на коју се информације односе, као што су подручја за размножавање ретких врста. Претходно наведени основи за одбијање захтева тумачиће се на рестриктиван начин, узимајући у обзир интерес јавности за објављивање информација и узимајући у обзир да ли се тражене информације односе на емисије у животну средину.	значаја (члан 14) ограничава право на приватност у случајевима који се односе на одређене податке, наиме: „ако се ради о личности, појави или догађају од интереса за јавност, а нарочито ако се ради о носиоцу државне и политичке функције и ако је информација важна с обзиром на функцију коју то лице врши”, као и „ако се ради о лицу које је својим понашањем, нарочито у вези са приватним животом, дало повода за тражење информације”. Такође, у Закону о биоцидним производима (члан 47), се прописује да се подаци који су значајни за здравље и безбедност људи и животиња и заштиту животне средине не могу означити као „пословна тајна”. Закон о хемикалијама (члан 84) такође прописује да одређени подаци, односно подаци који су значајни за здравље и безбедност људи и животиња и заштиту животне средине не могу означити као „пословна тајна”.		

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
4.5	5. Када орган јавне власти не поседује тражене информације у области животне средине, тај орган јавне власти ће што је пре могуће обавестити подносиоца захтева о томе којем органу јавне власти треба да се обрати за тражене информације, или ће проследити захтев том органу и обавестити о томе подносиоца.	ДЕЛИМИЧНО • Није дефинисано у свим релевантним законима. • У Закону о слободном приступу информацијама је дефинисано, али само за део информација које се односе на животну средину (делове који се тичу области коју закон уређује). ДА Закон о слободном приступу информацијама (члан 10).		
4.6	6. Свака од Страна ће обезбедити да, ако информације изузете од објављивања по основу горе наведених ст. 3 (в) и 4 могу бити издвојене без нарушавања поверљивости тих информација, органи јавне власти ставе на располагање преостале тражене информације које се тичу животне средине.	ДЕЛИМИЧНО • Није дефинисано у свим релевантним законима • У Закону о слободном приступу информацијама је дефинисано, али само за део информација које се односе на животну средину (делове који се тичу области коју закон уређује). ДА Закон о слободном приступу информацијама (члан 12).		
4.7	7. Одбијање захтева даје се у писаној форми, ако је захтев био у писаној форми или подносилац то	ДЕЛИМИЧНО • Није дефинисано у свим релевантним законима	Недовољни (кадровски) капацитети органа власти што онемогућава благовремену обраду захтева за	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	захтева. Документ о одбијању захтева садржи разлоге одбијања и пружиће правну поуку о поступку преиспитивања те одлуке складу са чланом 9. Документ о одбијању захтева се издаје што је пре могуће а најкасније у року од месец дана, изузев ако сложеност информација оправдава продужење овог рока на период до два месеца након подношења захтева. Подносилац мора бити обавештен о сваком продужењу рока и о разлозима који такву одлуку оправдавају.	У Закону о слободном приступу информацијама је дефинисано, али само за део информација које се односе на животну средину (делове који се тичу области коју закон уређује). Закон о слободном приступу информацијама прописује много строжије рокове. ДА Закон о слободном приступу информацијама (члан 16) прописује много строжије рокове – мора бити одговорено у року од само 15 дана, без могућности продужавања тог рока. „Орган власти... дужан је да без одлагања, а најкасније у року од 15 дана од пријема захтева, донесе решење о одбијању захтева и да то решење писмено образложи, као и да у решењу упути тражиоца на правна средства која може изјавити против таквог решења”	објављивање информација.	
4.8	8. Свака Страна може дозволити својим органима јавне власти да наплате накнаду за пружање информација, али та накнада не сме премашивати разуман износ. Органи јавне власти који имају намеру да уведу наплаћивање накнаде за пружање информација	ДЕЛИМИЧНО Није дефинисано у свим релевантним законима У Закону о слободном приступу информацијама је дефинисано је још строжије, али само за део информација које се односе на животну средину		

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	ставиће подносиоцима захтева на располагање ценовник накнада које се могу наплатити, а који ће указивати на околности под којима се оне могу наплатити, или се од њиховог плаћања ослободити, и када достављање информација зависи о авансном плаћању такве накнаде.	(делове који се тичу области коју закон уређује). Одредбе националног законодавства су још строжије: Према Закону о слободном приступу информацијама (члан 17), „увид у документ који садржи тражену информацију је бесплатан”. Плаћа се само накнада за издавање копије, (и накнада поштанских трошкова) што је регулисано посебним прописом – „Уредбом о висини накнаде нужних трошкова за издавање копије докумената”. Осим тога, новинари, удружења које се баве људским правима и сви појединци који траже информације о угрожавању здравља становништва и животне средине су изузети од обавезе плаћања било каквих накнада (укључујући и накнаду за издавање копије, као и накнаду поштанских трошкова). У пракси (и у складу са националним законодавством), органи власти не траже накнаду за пружање информација, а многи не траже накнаду трошкова ни за издавање копије докумената.		
5.	<i>Прикупљање и дистрибуирање информација које се тичу животне средине</i>			

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
5.1	1. Свака страна ће обезбедити: (а) Да органи јавне власти поседују и ажурирају информације које се тичу животне средине у складу са својим функцијама; (б) Успостављање система обавезног протока информација ка органима јавне власти о предложеним и постојећим активностима које могу значајно да утичу на животну средину; (в) У случају непосредне опасности по здравље људи или животну средину, било да је та опасност изазвана људским активностима или природним узроцима, све информације које би могле да помогну јавности у циљу предупредивања или ублажавања штета, а које поседују органи јавне власти, одмах и без одлагања се достављају оном делу јавности који би могао да буде погођен.	ДЕЛИМИЧНО - Агенција за заштиту животне средине (институционална структура успостављена у оквиру Министарства животне средине, рударства и просторног планирања) је главна институција надлежна за одржавање националног информационог система заштите животне средине. - Вођење евиденције је такође дефинисано у свим анализираним законима, као и у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, у Уставу, итд. - Проток информација и подношење извештаја су регулисани у многим случајевима, али често не и на задовољавајући начин. У Закону о заштити животне средине, Закону о заштити ваздуха, Закону о безбедности хране и Закону о хемикалијама је дефинисан систем за узбуњивање и саопштавање информација у случају опасности по животну средину и здравље људи, међутим већина закона не садржи дефиниције доње границе опасности. НЕ Постоје недостаци у информацијама у поседу институција; до тога долази не само због нејасне поделе надлежности између институција, већ и због непостојања подзаконских аката	Незадовољавајући проток података ка органима власти. Инспекторат за заштиту животне средине (у оквиру Министарства животне средине, рударства и просторног планирања) је надлежан за контролу процеса протока података ка органима власти, међутим контрола организација које су одговорне за пружање релевантних информација још увек није ефикасна. Недовољни капацитети (финансијски, технолошки – хардвер и софтвер, радна снага, стручни кадрови) у институцијама надлежним за праћење, вођење евиденције, извештавање и омогућавање протока података ка Агенцији за заштиту животне средине (посебно у приватним и јавним предузећима и локалним властима), као и у Агенцији за заштиту животне средине за ефикасан рад на успостављању информационог система и његово вођење. Истраживања и праћење који се тичу стања биодиверзитета (и неких других елемената елемента животне средине) још увек нису систематични. Извештаји о резултатима се надлежним институцијама шаљу само спорадично и ту постоји мањак ефикасности. Непостојање ефикасног система контроле адекватности и објективности података који се	Потребан је додатни подзаконски акт у којем би јасно и детаљније били дефинисани системи за вођење евиденције, праћење и извештавање намењени оператерима, а нарочито процедуре и рокови за адекватан проток информација ка органима власти.

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		којима се дефинише проток информација. (а, б) ДА Агенција за заштиту животне средине успостављена је као главна институција надлежна за вођење интегралне базе података која садржи информације које се тичу животне средине, као и за дистрибуцију информација које се тичу животне средине (Закон о заштити животне средине, члан 74); вођење евиденције је такође дефинисано у Закону о процени утицаја на животну средину (члан 34), Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (чл. 6, 25), Закону о хемикалијама (чл. 38, 43, 44. и 58), Закону о биоцидним производима (члан 34), Закону о заштити ваздуха (чл. 13, 15, 17. и 68), Закон о заштити природе (члан 50), Закон о заштити од буке у животној средини (чл. 6, 7, 8, 20. и 26), Закону о управљању отпадом (чл. 22. и 75), Закону о амбалажи и амбалажном отпаду (члан 42), Закону о безбедности хране (чл. 15. и 16), Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (члан 41), Уставу (индиректно се предвиђа у чл. 51. и 74) итд. (в) ДА Закон о заштити животне средине,	пружају у ситуацијама када постоји непосредна опасност по здравље људи или животну средину, (т.ј. да ли се јавности пружају потпуне, објективне и благовремене информације).	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		(чл. 42. и 62). Такође, Закон о заштити ваздуха (члан 23), Закону о безбедности хране (чл. 9, 38. и 40). Праћење, извештавање, вођење евиденције и одговарајући проток информација ка државним органима су дефинисани Законом о заштити животне средине (чл. 69-75).		
5.2	2. Свака Страна ће обезбедити да, у оквиру националног законодавства, начин на који органи јавне власти стављају информације које се тичу животне средине на располагање јавности буде транспарентан да те информације буду ефективно доступне, између осталог, путем: (а) Обезбеђивања за јавност довољних података о врсти и обиму информација у области животне средине које поседују релевантни органи јавне власти, о основним условима под којима се те информације чине расположивим и доступним, и о поступку којим се до тих информација може доћи; (б) Установљавања и одржавања практичних мера, као што су: (i) Установљавање јавно доступних листа, регистара и досијеа;	(а, б-и, б-ii, в) ДА Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, сви државни органи су дужни да најмање једном годишње објаве информатор који садржи најважније информације о њиховом раду. (а, б-iii) НЕ Тренутно не постоји национални регистар метаподатака; надлежне институције углавном поседују неку врсту регистра метаподатака, углавном за интерну употребу. (б-iii) ДЕЛИМИЧНО У институцијама од кључне важности, као што су Агенција за заштиту животне средине и Завод за заштиту природе је јасно дефинисано ко су тачке за контакт; међутим, у многим институцијама, (нарочито на локалном нивоу и у приватним и државним фирмама) нема јасно дефинисаних тачака за контакт.	Потребно је дефинисати тачке за контакт у свим институцијама које поседују релевантне податке (т.ј., у свим институцијама побројаним у Каталогу органа јавне власти у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је успоставио Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (http://www.poverenik.rs/index.php/sr/za-kon-i-podz-akti-.html)). Постоји потреба за ефикаснијом подршком коју би званичници били обавезни да пруже јавности у тражењу информација у оквиру ове конвенције. Постоји и потреба за програмима усмереним на развијање свести најшире јавности о приступу информацијама о животnoj средини и начинима да се до њих дође.	Потребно је успоставити регистар метаподатака на националном нивоу – базу података у којој би био представљен тип и садржај прикупљених података, као и оних који се чувају у институцијама у чијем поседу се налазе, линкови ка подацима који се налазе на Интернету, тачке за контакт и процедуре за објављивање података који нису доступни на Интернету.

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	(ii) Обавезивање службеника да пружају подршку јавности у тражењу информација у оквиру ове конвенције; и (iii) Одређивања тачака за контакт; и (в) Обезбеђивањем бесплатног приступа информацијама које се тичу животне средине а које се налазе у листама, регистрима или другој документацији на које се односи горе наведени подстав (б) (i).	(а, б, i, ii) ДА Видети списак прописа дат у претходној тачки. Осим тога у Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (чл. 39 и 40) се прописује да су сви државни органи обавезни да најмање једном годишње објављују информатор са подацима о свом раду, који би садржао информације попут: овлашћења, организационе структуре; података о буџету, врстама услуга које пружају; података о начину и месту чувања носача информација, врсте информација које поседују, врсте информација које ставља на увид, као и опис поступка подношења захтева; правила и одлука државног органа који се тичу јавности рада тог органа, радног времена, адресе, контакт телефона, идентификационих обележја, приступачности лицима са посебним потребама, приступа седницама, допуштености аудио и видео снимања; правила и одлука о искључењу и ограничењу јавности рада државног органа, као и њихово образложење. Детаљнији опис садржаја информатора је дефинисан у пропису под називом: „Упутство за објављивање информатора о раду државног органа”. (а) НЕ: Не постоји јасан и интегралан регистар метаподатака на националном нивоу,		

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		надлежне институције углавном поседују неку врсту регистара метаподатака, углавном за интерну употребу, нису детаљни, нити хармонизовани; на Интернету се налазе неке опште информације о врстама информација у њиховом поседу, али оне нису довољно детаљне. (iii) ДА У институцијама од кључне важности, (као што су Агенција за заштиту животне средине и Завод за заштиту природе, итд.) постоје јасно дефинисане тачке за контакт. (iii) НЕ у многим институцијама, (нарочито на локалном нивоу и у државним и приватним фирмама) нема јасно дефинисаних тачака за контакт. (в) ДА		
5.3	3. Свака Страна ће обезбедити да информације у области животне средине постану све доступније у електронским базама података до којих јавност може лако доћи путем јавних телекомуникационих мрежа. Информације доступне у овој форми требало би да садрже: (а) Извештаје о стању животне средине, као што је наведено у ставу 4, у даљем тексту; (б) Текстова законских одредаба које се тичу животне средине; (в) Према потреби, политику,	ДЕЛИМИЧНО Извештаји о стању животне средине се редовно објављују. Републички завод за статистику такође објављује неке податке о животној средини на Интернету, а текстови на тему политике заштите животне средине, као и планови, програми и закони се такође редовно чине доступним на Интернету (Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина, регионални	Има простора за унапређење свеобухватности тих база података (на пример, на Интернет треба поставити већи број планова, програма и споразума).	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	планове и програме о/или у вези са животном средином и споразуме који се тичу животне средине; и (г) Остале информације, до мере до које би доступност таквих информација у овој форми олакшала примену националног закона којим се спроводи ова конвенција, под условом да су такве информације већ доступне у електронској форми.	Архус центри у Крагујевцу и Суботици други су добри примери). (а) ДА Агенција за заштиту животне средине редовно објављује Извештаје о стању животне средине, а неке податке такође редовно објављује Републички завод за статистику – сви извештаји су доступни на Интернету. (б, в, г) ДА Закони, документи о политици заштите животне средине, програми и споразуми се углавном налазе и редовно се чине доступним на Интернету (то чине Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина и регионални Архус центри у Крагујевцу и Суботици и други).		
5.4	4. Свака од Страна ће, у редовним временским интервалима не дужим од три или четири године, објављивати и дистрибуирати национални извештај о стању животне средине, укључујући информације о квалитету животне средине и информације о претњама животној средини.	ДА Агенција за заштиту животне средине објављује годишње извештаје; Републички завод за статистику такође редовно (месечно, тромесечно и годишње) објављује неке податке о животној средини. Потребно је, међутим, побољшати контролу квалитета информација, као и да се	Потребно је унапредити националну мрежу за праћење животне средине да би се подаци добијали са ширег подручја и садржали информације о свим релевантним елементима животне средине.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		оне чешће ажурирају. ДА Агенција за заштиту животне средине објављује годишње извештаје о стању животне средине; Републички завод за статистику такође редовно (месечно, тромесечно и годишње) објављује неке податке о животној средини. Објављивање извештаја о стању животне средине је дефинисано Законом о заштити животне средине (чл. 74-75).		
5.5	5. Свака Страна ће предузети мере у оквиру свог националног законодавства у циљу достављања, између осталог: (а) Законских аката и политичких докумената као што су документи о стратегијама, политикама, програмима и акционим плановима који се односе на животну средину и извештаја о постигнутом напретку у њиховој примени, сачињених на различитим нивоима управе; (б) Међународних уговора, конвенција и споразума о питањима која се тичу животне средине; и (в) Према потреби, других значајних међународних	ДЕЛИМИЧНО Ова документа се редовно постављају на Интернет (то чине Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина, регионални Архус центри у Крагујевцу и Суботици и други). Осим тога, сва законска акта се такође објављују у Службеном гласнику Републике Србије. Детаљи у вези спровођења пројеката/програма и извештаји о напретку у спровођењу преузетих обавеза у дело су веома ретко доступни.	Има простора за унапређење доступности ових докумената. На Интернет треба поставити већи број планова, програма и споразума, а такође је потребно побољшати доступност међународних споразума.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	докумената о питањима која се тичу животне средине.	ДА Закони, документи о политици заштите животне средине, програми и споразуми се углавном налазе на Интернету и редовно се чине доступним (то чине Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Завод за заштиту природе Србије, Агенција за хемикалије, Народна скупштина, регионални Архус центри у Крагујевцу и Суботици и други). Осим тога, сва законска акта се такође објављују у Службеном гласнику Републике Србије. НЕ Међународни уговори, конвенције, споразуми, и други документи се објављују спорадично (изузетак су ратификовани међународни уговори који се објављују као елементи националног законодавства).		
5.6	6. Свака Страна ће подстицати оператере чије активности имају значајног утицаја на животну средину да редовно информишу јавност о утицају њихових активности и производа на животну средину, у случајевима где је то могуће, кроз организовање добровољног „еко-обележавања” и програма „еко-контроле” или на неки други	ДЕЛИМИЧНО У Закону о заштити животне се налазе одредбе које се односе на систем EMAS и еко-обележавање. Уредбом (из 2009. године) су успостављени јасни критеријуми националног система еко-обележавања. ДА Закон о заштити животне средине	Свест и интересовање јавности за еко-обележавање у Републици Србији су веома неразвијени, што за последицу има незаинтересованост произвођача и приватних фирми да користе систем еко-обележавања и сертификације. Потребно је организовати кампање ради унапређења свести јавности о овом систему и његовој важности, нарочито пошто је национални систем еко-обележавања тек недавно	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
	начин.	садржи одредбе о систему EMAS (чл. 44-50) и еколошком знаку (чл. 53-54). У Правилнику о ближим условима и поступку за добијање права на коришћење еколошког знака, елементима, изгледу и начину употребе еколошког знака за производе, процесе и услуге који је ступио на снагу 2009. године се успостављају јасни критеријуми националног система еко-обележавања који су усклађени са системом еко-обележавања у ЕУ. Институције надлежне за ове системе су Институт за стандардизацију Србије (за систем ISO 14000), Акредитационо тело Србије (за поступке сертификације) и Одсек за органску производњу у оквиру Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде (за ISO 22000:2005, стандарде безбедности хране HALAL, KOSHER и GLOBAL G.A.P., систем за сертификацију органских производа – производња има органски статус а сертификакују се производи из органске производње. (ISO 65 (EN 45011)) Агенција за заштиту животне средине у извештајима о стању животне средине у Републици Србији, приказује податке о предузећима са сертификатима ISO 14001, предузећима која су увела чистију производњу, о лиценцама за еколошки знак, као и о сертификацији органске производње	успостављен.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		пољопривредних производа.		
5.7	7. Свака страна ће: (а) Објављивати податке и анализе података које сматра релевантним и важним у обликовању главних предлога политике животне средине; (б) Објавити или на други начин учинити доступним расположиви материјал са објашњењима о сарадњи са јавношћу у питањима која спадају у домен ове конвенције; и (в) Обезбедити у одговарајућој форми информације о начину вршења јавних функција или пружању јавних услуга од стране управе на свим нивоима, а у вези питања која се тичу животне средине.	ДЕЛИМИЧНО Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја налаже да сви државни органи треба најмање једном годишње да објављују извештаје у којима би биле изнете најважније чињенице о њиховим активностима. ДА У Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја (чл. 39 и 40) се прописује да су сви државни органи обавезни да најмање једном годишње, објављују информатор са подацима о свом раду, као што су: овлашћења, организациона структура; подаци о буџету, врстама услуга које пружају; подаци о начину и месту чувања носача информација, врсти информација које поседује, врсти информација које ставља на увид, као и опис поступка подношења захтева; правила и одлуке државног органа који се тичу јавности рада тог органа, радно време, адреса, контакт телефони, идентификациона обележја, приступачност лицима са посебним	Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Агенција за заштиту животне средине Завод за заштиту природе Србије и друге институције постављају извештаје о својим активностима на плану заштите животне средине на Интернет. Међутим, информације које се тим путем чине доступним још увек нису довољно свеобухватне, осим тога, анализе чињеница важних за обликовање главних предлога политике заштите животне средине су ретко доступне на Интернету.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		потребама, приступ седницама, допуштеност аудио и видео снимања; правила и одлуке о искључењу и ограничењу јавности рада државног органа, као и њихово образложење. Детаљнији опис садржаја информатора је дефинисан у пропису под називом: „Упутство за објављивање информатора о раду државног органа” који је ступио на снагу 2009. године.		
5.8	8. Свака Страна ће успоставити механизме који ће омогућити да јавности буде доступан довољан обим информација о производу, како би били у стању да направе избор који је у складу са захтевима животне средине.	ДЕЛИМИЧНО Одредбе о информацијама о производима се налазе у Закону о заштити потрошача, Закону о заштити животне средине, Закону о хемикалијама, Закону о биоцидним производима, Правилнику о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа („Службени гласник РС”, бр. 59/10 и 25/11), Правилнику о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН („Службени гласник РС”, бр. 64/10 и 26/11) и Правилнику о специфичним захтевима за паковање, обележавање и оглашавање биоцидног производа („Службени гласник РС”, бр. 59/10 и 26/11). Закону о амбалажи и амбалажном	Неопходно је побољшати контролу производа на тржишту и објављивање информација о производима. Потребно је спровести активности на плану унапређења свести јавности о информацијама о производима, еко-обележавању, обележавању органске хране, итд.	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
		отпаду, Правилнику о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње, Правилник о декларисању и означавању упакованих намирница, итд. У члану 8. Закона о безбедности хране се прописује: „Интерес потрошача мора да се обезбеди до највишег нивоа заштите. Субјекти у пословању храном дужни су да потрошачу обезбеде информације које дају могућност избора производа на начин који неће да доведе потрошача у заблуду у погледу састава, својстава и намене производа.” Међутим, практични механизми нису у довољној мери регулисани и потребно их је унапредити и учинити да буду јасније дефинисани. ДА Одредбе о информацијама о производима се налазе у Правилнику о декларисању и означавању упакованих намирница, Закону о заштити животне средине (члан 52 - Упозорење на декларацији, чл. 53-54 - Еколошки знак), Закону о хемикалијама (чл. 9, 16-23), Закону о биоцидним производима (члан 37), Закону о амбалажи и амбалажном отпаду (члан 15), Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње, итд.		

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
5.9	9. Свака Страна ће предузети мере ка прогресивном формирању националног усаглашеног система инвентара или регистра загађења у виду структурисане, компјутеризоване и јавно доступне базе података, при чему би се подаци за ову базу прикупљали путем стандардизованог извештавања, узимајући у обзир, када је то целисходно, међународне процесе на овом плану. Овакав систем може да обухвата податке о уношењу, испуштању и преносу посебног низа супстанци и производа који потичу од посебног низа активности у медијуме животне средине, укључујући коришћење воде, енергије и других ресурса и <i>in-situ</i> и <i>ex-situ</i> места обраде и одлагања.	ДА - Агенција за заштиту животне средине је институција надлежна за успостављање и вођење регистра извора загађивања животне средине. Планира се да регистар постане доступан јавности на Интернету. Локалне власти су одговорне за успостављање и вођење локалних регистра извора загађивања животне средине. - Правни основ није у складу са Архуском конвенцијом или Директивом ЕК. ДА Агенција за заштиту животне средине је институција надлежна за успостављање и вођење националног електронског информационог система који ће бити доступан јавности на Интернету.	Израда регистра извора загађивања животне средине је у току, као и унос података, а на Интернету је доступан само регистар предузећа која су доставила податке за потребе израде катастра загађивача (садржи само назив предузећа, адресу, регистрациони број и делатност којим се предузећа баве). Агенција још увек не располаже потребним капацитетима (финансијским, нити кадровским) да ефикасно ради на успостављању и вођењу регистра. Институцијама и предузећима која су дужна да достављају податке Агенцији за заштиту животне средине такође недостаје опрема и обучени кадрови. Стога постоји потреба за спровођењем програма обуке, као и програма усмереног на изградњу капацитета којим би биле обухваћене све релевантне институције и предузећа. Општи проток информација од загађивача ка Агенцији за заштиту животне средине није на задовољавајућем нивоу, а могуће је да постоји потреба за додатним подзаконским актом којим би се јасно и детаљније дефинисали системи за вођење евиденције, праћење и извештавање намењени оператерима, а нарочито процедуре и рокови за адекватан проток информација ка органима власти. У	

Члан	Одредба Архуске конвенције	Усклађеност у Републици Србији	Проблеми у примени	Недостаци
			законима и прописима није јасно дефинисано који подаци треба да буду изузети од објављивања, те организације које су дужне да достављају информације Агенцији за заштиту животне средине често означавају извесне податке као недоступне за стављање на располагање јавности, нарочито „сирове податке”. Контрола организација које су дужне да достављају релевантне податке о животној средини и контрола протока информација ка органима власти је и даље неефикасна.	
5.10	10. Ни једна одредба овог члана не може угрозити право Страна да одбију објављивање одређених информација које се тичу животне средине у складу са чланом 4, став 3 и 4.	ДА До извесне мере, када су у питању, лични, пословни, комерцијални и индустријски подаци, права везана за интелектуалну својину, рад правосудних органа, националну одбрану и поверљивост у домену јавне безбедности, на пример, у Закону о хемикалијама (члан 85) се прописује да организација која доставља податке Агенцији за хемикалије може да означи извесне податке као поверљиве. Исте одредбе се налазе у Закону о биоцидним производима (члан 46, али су ограничене одредбама члана 47).	Проток информација између институција и од загађивача и Агенције за заштиту животне средине није на задовољавајућем нивоу, али уз тренд константног побољшања; организације које су дужне да достављају информације Агенцији за заштиту животне средине (чак и државне институције) често означавају извесне податке као недоступне за стављање на располагање јавности, нарочито „сирове податке”.	Потребно је дефинисати јасна и прецизна правила понашања, укључујући и прецизније критеријуме (на националном нивоу) за изузимање информација од објављивања.

АНЕКС 2

Учешће јавности - усклађеност са захтевима Архуске конвенције

Табела АНЕКС 2: Учешће јавности - усклађеност са захтевима Архуске конвенције, проблеми у примени и недостаци

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
6.	<i>Учешће јавности у доношењу одлука о посебним активностима</i>	ДЕЛИМИЧНО Законом о процени утицаја на животну средину (2004) и Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (2004). ПУЖС, ИСКЗЖС нису изводљиве ако нису подржане одредбама других секторских закона/подзаконских аката, као што је Закон о планирању и изградњи. Процедуру за јавни увид, презентацију и расправу о студији о процени утицаја одређују: Правилник о садржини, изгледу и начину вођења јавне књиге о спроведеним поступцима и донетим одлукама о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05), Правилник о раду техничке комисије за оцену студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05), Правилник о поступку јавног увида, презентацији и јавној расправи о студији о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05). Нису утврђени стандарди и упутства у вези квалитета релевантних информација. Није утврђена процедура супервизије начина како надлежни орган третира мишљење јавности. Од обавезе стављања на увид документације изузимају се документи заштићени пословном, службеном или државном тајном (али то не могу бити заштићени подаци који се односе на емисије, ризике од удеса, резултате праћење и инспекцијски надзор).
6.1	1. Од Страна се захтева да гарантују учешће јавности у процесима доношења одлука о посебним активностима које би могле да имају значајан утицај на животну средину: • листа активности (Анекс 1), и. • активности које се не налазе на листи, а које могу имати значајног утицаја на животну средину	ДА На бази Закона о процени утицаја на животну средину: Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 114/08). Листе нису у потпуности усаглашене са листом из Архуске конвенције и ЕУ.

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
	• непримењивање одредаба овог члана, ако активности служе у сврху националне одбране.	У Уредби о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола („Службени гласник РС”, број 84/05), као подзаконском акту уз Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (2004), наводи се листа активности које подлежу овој процедури. Постоји изузеће од примене у области одбране земље. ДА На бази Закона о процени утицаја на животну средину: Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, 114/08). Листа активности није у складу са анексом Архуске конвенције. У Уредби о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола, као подзаконском акту уз Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (2004), наводи се листа активности које подлежу овој процедури. Постоји изузеће од примене у области одбране земље.
6.2	2. Заинтересована јавност се обавештава, било путем јавног саопштења или уколико је могуће појединачно, у раној фази поступка доношења одлука по питањима животне средине, те на адекватан, благовремен и ефикасан начин, између осталог, о: (а) Предложеној активности и захтеву о коме ће се одлучивати; (б) Природи могућих одлука или о нацрту одлуке; (в) Органу јавне власти надлежном за доношење одлуке; (г) Предвиђеној процедури, која укључује, када и како се те информације могу обезбедити и информације о: (i) Почетку процедуре; (ii) Могућности за учешће јавности; (iii) Времену и месту одржавања сваке јавне расправе; (iv) Органу јавне власти од кога се релевантне информације могу добити и где су релевантне информације депоноване ради стављања на увид јавности;	ДЕЛИМИЧНО Јавност је укључена у процес у довољно раној фази када су у питању ПУЖС и ИСКЗЖС, али не и у другим законским актима, као што су Севесо прописи и Закон о заштити природе. Не постоје анализе о адекватности, благовремености и ефикасности обавештавања јавности. Прелиминарно стручно мишљење о обавештавању јавности указује да систем није ефикасан, нарочито на локалном нивоу. Закон о ПУЖС дефинише минимум садржине информација које је потребно пружити приликом обавештавања јавности. Јавност ће бити обавештена ако активност подлеже прекограничној процедури, постоји другачије тумачење, ако се обавештење (о прекограничним ефектима) упућује у раној фази, као и ако формално испуњава захтеве Архуске конвенције. Што се тиче ИСКЗЖС, сви поменути аспекти су добро уређени.

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
	(v) Релевантном органу јавне власти или било ком другом службеном органу коме се могу упућивати коментари или питања, као и обавештења о року предвиђеном за упућивање коментара и питања; и (vi) Доступности релевантних информација које се тичу животне средине а односе се на предложену активност; и (д) Чињеници да дата активност подлеже националној или прекограничној процедури процене утицаја на животну средину.	ДЕЛИМИЧНО Јавност је укључена у процес у довољно раној фази ДА Садржај ближе одређује: Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05), Правилник о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05).
6.3	3. Процедуре учешћа јавности у доношењу одлука ће имати разумне временске рокове за различите фазе остваривања, остављајући довољно времена за информисање јавности у складу са горенаведеним ставом 2, и као и за припрему јавности за учешће и само учешће у процесу доношења одлука које се тичу животне средине.	ДА ДА
6.4	4. Свака Страна ће омогућити учешће јавности у раној фази, када су све опције још увек отворене и када може доћи до ефикасног учешћа јавности.	ДЕЛИМИЧНО Да у ЗПУЖС и ЗИСКЗЖС; не или делимично у другим законима, Севесо прописима и Закону о заштити природе. У области учешћа јавности не постоје стандарди учинка или квалитета, због чега је учешће јавности често само формално. У области учешћа јавности не постоје стандарди учинка или квалитета. Учешће јавности често само формално, јавност је укључена у процес у довољно раној фази.

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
6.5	5. Свака Страна треба, према потреби, да подстиче подносиоце захтева да обезбеде информације које се тичу циљева због којих подносе захтев, да одреде заинтересовану јавност и да расправљају пре подношења захтева за давање дозволе.	НЕ Законом нису предвиђене (делотворне) подстицајне мере. У Закону о процени утицаја на животну средину (2004) наведене су фазе у поступку процене утицаја (члан 6). Инструменти дијалога су делимично развијени, али недостају додатне активности за подстицање учешћа. Велики део цивилног друштва још увек не учествује у консултацијама.
6.6	6. У Ставу 6 се од Страна конвенције захтева да државним органима наметну обавезу да заинтересованој јавности обезбеде приступ свим доступним информацијама које се тичу процеса доношења одлука, обухваћеног чланом 6, уз извесна ограничења.	ДА Законима је предвиђена доступност свих информација (достављање докумената након подношења захтева који се тичу издавања дозвола или привремене дозволе у области интегрисаног спречавања и контроле загађивања животне средине). ДА Надлежни орган обезбеђује јавни увид, организује презентацију и спроводи јавну расправу о студији о процени утицаја. Надлежни орган за процену утицаја на животну средину јесте орган одговоран за спровођење поступка процене утицаја у оквиру овлашћења утврђених законом што је орган надлежан за послове заштите животне средине. Минимум садржине информација - да
6.7	7. Процедуре за учешће јавности дозволиће могућност јавности да подноси, било у писаној или другој одговарајућој форми у току јавне расправе или истраге са подносиоцем захтева, све коментаре,, информације, анализе или мишљења која се сматрају релевантним за предложену активност.	ДА ДА У Закону о процени утицаја на животну средину (2004) наведене су фазе у поступку процене утицаја (члан 6).

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
6.8	8. Свака страна ће обезбедити да се приликом доношења одлуке узме у обзир резултат учешћа јавности.	ДЕЛИМИЧНО ДА за ПУЖС и ИСКЗЖС, Севесо прописи. Закону о заштити природе. Није довољно прецизно уређено да би била могућа ефикасна примена у пракси. Не за Закон о заштити природе. Потребно је спровести још анализа да би се установило колико ефикасно се приликом доношења коначних одлука узимају у обзир резултати учешћа јавности, али прелиминарне процене указују на недостатак ефикасности на том пољу. Ретко се примењује писмено објашњење о начину на који се коментари јавности узимају у обзир, а јавност не добија повратне информације. НЕ Надлежни орган доставља техничкој комисији студију о процени утицаја, са систематизованим прегледом мишљења заинтересованих органа и организација и заинтересоване јавности и извештајем о спроведеном поступку процене утицаја (члан 21). Резултати учешћа јавности се обично не узимају у обзир при доношењу коначних одлука.
6.9	9. Свака страна ће обезбедити да се, у случају кад одлуку донесе орган јавне власти, јавност благовремено информисе о одлуци у складу са одговарајућом процедуром. Свака Страна ће учинити доступним јавности текст одлуке заједно са разлозима и образложењима на којима је одлука заснована.	НЕ Прописи налажу да се пружи текст одлуке али не и образложење (ПУЖС и ИСКЗЖС, Севесо прописи). ДА Надлежни орган је дужан да о одлуци обавести заинтересоване органе и организације и јавност у року од десет дана од дана њеног доношења (члан 25). Надлежни орган је дужан да о својим одлукама обавести јавност на сваком од службених језика, путем најмање једног локалног листа на који излази на подручју које ће бити захваћено утицајем планираног пројекта, односно активности. Надлежни орган обавештава заинтересоване органе и организације у писаној форми. Обавештавање се може вршити и путем електронских медија.

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
		Не постоје ефикасни механизми за обавештавање јавности о донетим одлукама.
6.10	10. Свака Страна ће обезбедити да се, када орган јавне власти поновно разматра или ажурира оперативне услове дате активности из става 1, примењују одредбе ст. 2. до 9. овог члана <i>mutatis mutandis</i> , када је то потребно.	ДА ПУЖС и ИСКЗЖС, Севесо прописи
6.11	11. Тачка се односи на одлуке које се тичу ГМО.	НЕ Видети одељак 3. 8 о ГМО. ДЕЛИМИЧНО Видети одељак 3. 8 о ГМО.
7.	<i>Учешће јавности које се односи на планове, програме и политику у вези са животном средином</i>	
7.1	Од Страна конвенције се тражи да омогуће учешће јавности током припреме планова и програма у вези са животном средином у транспарентном и правичном оквиру, те да пружи потребне информације.	НЕ Није разрађена имплементација стратешке процене за планове, програме и основе у областима пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, иако члан 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину то наводи као обухват. Нису разрађене процедуре за утврђивање утицаја одређеног плана и програма на животну средину и здравље; није успостављена оперативна сарадња надлежних министарстава, па последично ни заинтересована јавност нема прилику (по члану 9) да по овом основу учествује у провери планова и програма. ДА, ОГРАНИЧЕНО Закон о стратешкој процени утицаја (2004) уређује услове, начин и поступак вршења

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
		процене утицаја одређених планова и програма на животну средину (члан 1) . Стратешка процена се само ради у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, и надлежан је орган надлежан за урбанистичко планирање. Закон о планирању и изградњи подржава имплементацију СПУЖС. Извештај о стратешкој процени, резултати учешћа заинтересованих органа и организација и јавности и других држава у случају прекограничног утицаја, саставни су део документационе основе плана и програма (члан 24). НЕ Учешће шире јавности у припреми плана управљања водама (члан 38), предвиђено је Законом о водама (2010) али је недовољно: нису искоришћене могућности заједничке имплементационе стратегије (т.ј. како је дефинисано у Оквирној директиви Европске уније о водама). У плану за заштиту од хемијских удеса (Закону о заштити животне средине (2009)), није дефинисано учешће јавности; јавности се подноси само коначни Извештај о безбедности. Законска основа за учешће јавности и удружења у процесу доношења одлука се стално проширује: видети Закон о заштити природе (2009) и Закон о ГМО (2009). НЕ, ДЕЛИМИЧНО Закон о стратешкој процени утицаја (2004) уређује услове, начин и поступак вршења процене утицаја одређених планова и програма на животну средину (члан 1) . Није разрађена имплементација стратешке процене за планове, програме и основе у областима пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, иако члан 5. Закона о стратешкој процени утицаја то наводи као обухват. Нису разрађене процедуре за утврђивање утицаја одређеног плана и програма на животну средину и здравље; није успостављена оперативна сарадња надлежних министарстава, па последично ни заинтересована јавност нема прилику (по члану 9) да по овом основу учествује у провери планова и програма. Стратешка процена се само ради у области просторног и урбанистичког планирања

Члан	Архуска конвенција	Усклађеност у Републици Србији
		или коришћења земљишта, и надлежан је орган надлежан за урбанистичко планирање). Закон о планирању и изградњи подржава имплементацију СПУЖС. НЕ Према Прегледу стања животне средине у Републици Србији (ПСЖС), учешће јавности у припреми плана управљања водама (члан 38), предвиђен је Законом о водама (2010), али не у потпуности. Законска основа за учешће јавности и удружења у процесу доношења одлука се стално проширује (Закон о заштити природе (2009) и Закон о ГМО (2009); Закон о пољопривреди и руралном развоју (2009), итд).
8.	<i>Учешће јавности током припреме извршних прописа и/или општеприменљивих законски обавезујућих нормативних инструмената</i>	
8.1	1. У конвенцији се признаје да осим што има право да учествује у доношењу одлука које утичу на њихове животе, јавност такође учествује у припреми прописа.	ДЕЛИМИЧНО Закон о државној управи (члан 77) обавезује на јавну расправу у припреми закона којим се битно мења правни режим у једној области или којим се уређују питања која посебно занимају јавност. Сам поступак ближе одређује Пословник Владе („Службени гласник РС”, бр. 61/06, 69/08, 88/09, 33/10 и 69/10), односно, за прописе које усваја Народна скупштина (Пословник Народне скупштине („Службени гласник РС”, бр. 56/05, 52/10 и 13/11)). Јавна расправа се, ограничено, може сматрати учешћем јавности у пуном обиму у процесу доношења одлука.

АНЕКС 3

Право на правну заштиту: усклађеност закона са захтевима Архуске конвенције, недостаци и проблеми који прате примену конвенције у Републици Србији

Списак анализираних закона из области животне средине је дат у глави III.

У АНЕКСУ 3 се наводе само они закони који су у извесној мери усклађени са захтевима Архуске конвенције који се тичу остваривања права на правну заштиту. Закони који нису усклађени ни са једним од захтева у области права на правну заштиту се не налазе на овој листи.

ЗЗЖС	ЗАКОН О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ („Службени гласник РС”, број 135/04) ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ („Службени гласник РС”, број 36/09)
ЗПУЖС	ЗАКОН О ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ („Службени гласник РС”, број 135/04) ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ („Службени гласник РС”, број 36/09)
ЗСПУЖС	ЗАКОН О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ („Службени гласник РС”, број 135/04)
ЗИСКЗЖС	ЗАКОН О ИНТЕГРИСАНОМ СПРЕЧАВАЊУ И КОНТРОЛИ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ („Службени гласник РС”, број 135/04)
ЗХ	ЗАКОН О ХЕМИКАЛИЈАМА („Службени гласник РС”, број 36/09)
ЗБП	ЗАКОН О БИОЦИДНИМ ПРОИЗВОДИМА („Службени гласник РС”, број 36/09)
ЗЗВ	ЗАКОН О ЗАШТИТИ ВАЗДУХА („Службени гласник РС”, број 36/09)
ЗЗП	ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ („Службени гласник РС”, број 36/09)
Бука	ЗАКОН О ЗАШТИТИ ОД БУКЕ У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ („Службени гласник РС”, број 36/09)

Табела АНЕКС 3.1: Право на правну заштиту: усклађеност са Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗЗЖС	ЗЗЖС	ЗПУЖС	ЗПУЖС	ЗСПУЖС	ЗСПУЖС
		Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење
9.	Право на правну заштиту						
9.1	1. Свака Страна ће, у оквиру свог националног законодавства, обезбедити да свако лице које сматра да је његов захтев за доставу информација из члана 4. игнорисан, неосновано одбијен, било поједини његови делови или у целини, или да је на било који начин третиран супротно одредбама истог члана, има приступа поступку преиспитивања пред судом или неким другим законом установљеним независним и непристрасним телом. У случајевима када страна обезбеђује примену поступка преиспитивања пред судом, захтева се и да то лице такође има могућности покретања бесплатне или јефтине,	ДА [Питање није у довољној мери уређено] ДА [Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5), што се тиче нивоа и обима учешћа јавности и заинтересоване јавности у поступку процене утицаја на животну средину] НЕ [„Право на правду” је нови појам у правном систему Републике	ЗЗЖС „Начело заштите права на здраву животну средину и права на правну заштиту - грађанин или групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације, право на здраву животну средину остварују пред надлежним органом, односно судом, у складу са законом. Када је реч о поступку јавног увида, презентације и расправе о индустријским удесима – Севесо – примењиваће се одговарајуће одредбе	ДА	Заинтересована јавност може покренути управни спор против [коначне] одлуке [надлежног органа] о студији о процени утицаја. Надлежни орган је дужан да представницима јавности омогући приступ комплетном досијеу (документацији) о завршеној процедури ПУЖС, по примитку писаног захтева у року од 15 дана.	НЕ	Не постоје одредбе.

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗЗЖС	ЗЗЖС	ЗПУЖС	ЗПУЖС	ЗСПУЖС	ЗСПУЖС
		Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење
	законом одређене убрзане процедуре поновног разматрања од стране органа јавне власти или преиспитивања које би учинило неко независно и непристрасно тело, осим суда. Коначне одлуке, сходно овом ставу, биће обавезујуће за орган јавне власти који поседује информације. Разлози ће бити наведени у писаној форми, макар у случајевима када се одбија доступност информација у складу са овим ставом.	Србије, није дефинисан] Само заинтересована јавност	којима се уређује процедура за процену утицаја на животну средину. Право на правну заштиту: заинтересована јавност у поступку остваривања права на здраву животну средину, као странка, има право да покреће поступак преиспитивања одлуке пред надлежним органом, односно судом, у складу са законом (члан 81а).				
9.2	2. Свака страна ће, у оквирима свог националног законодавства, обезбедити да припадници заинтересоване јавности (а) који имају довољан интерес или, уколико то није случај, (б) тврде да је дошло до кршења права, у случају када прописи о управном поступку једне стране то захтевају као предуслов,	ДА (У складу са законом и правом удружења на учешће у доношењу одлука НЕ	ЗЗЖС: Удружења грађана која се баве заштитом животне средине предлажу активности и мере заштите, учествују у поступку доношења одлука у складу са законом, доприносе или непосредно раде на информисању [јавности] о животnoj средини.	ДА Заинтересована јавност (јавност има право да оспорава законитост) НЕ	Заинтересована јавност јесте јавност на коју пројекат утиче или на коју може утицати, укључујући и удружења у евиденцији надлежног органа које се баве заштитом животне средине. На одлуку	НЕ делимично ДА када је реч о дефиницијама; њихов интерес се види из дефиниција; али права гарантована овим законом су ограничена на могућност подношења мишљења надлежним органима, без икакве	Дефиниције „јавности” и „заинтересоване јавности”, Принцип јавности [т.ј. објављивања) Да би јавност била информисана о извесним плановима и програмима и њиховом могућем утицају на животну

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗЗЖС	ЗЗЖС	ЗПУЖС	ЗПУЖС	ЗСПУЖС	ЗСПУЖС
		Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење
	имају право на поступак преиспитивања пред судом и/или другим независним и непристрасним телом установљеним законом, у циљу добијања материјалне и процесне законитости било које одлуке, чињења или пропуштања чињења, према одредбама члана 6. и, када је то предвиђено националним законодавством и без нарушавања одредаба става 3. у доњем тексту, другим релевантним одредбама ове конвенције. Критеријуми дефинисања довољног интереса и кршења права биће одређени у складу са захтевима националног законодавства и са циљем да се заинтересованој јавности омогући широка правна заштита у оквиру делокруга ове конвенције. У том циљу, интерес било којег удружења која испуњава захтеве из члана 2. став 5. сматраће се довољним за примену горепоменутог подстава (а).		Свако [...] има право да учествује у поступку доношења одлука чије би спровођење могло да утиче на животну средину Амандман: Надлежни орган је дужан да обавести јавност о својој одлуци којом се намеће обавеза израде студије о процени утицаја на животну средину у којој се такође налази одлука о обиму и садржају студије. Заинтересована јавност има право да поднесе жалбу другостепеном органу на такву одлуку.		надлежног органа о потреби израде студије о процени утицаја на животну средину, заинтересована јавност може уложити жалбу. На одлуку надлежног органа о обиму и садржају студије утицаја такође се може уложити жалба.	могућности покретања поступка преиспитивања пред судом или другим независним и непристрасним телом установљеним законом.	средину, као и да би се обезбедила потпуна транспарентност процедура израде и усвајања планова и програма, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања планова и програма, имати приступ информацијама о тим плановима и програмима и њиховим изменама.

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗЗЖС	ЗЗЖС	ЗПУЖС	ЗПУЖС	ЗСПУЖС	ЗСПУЖС
		Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење
	Такође ће се сматрати да такве организације имају права која могу бити прекршена према горенаведеном подставу (б). Одредбама става 2 не искључује се могућност прелиминарног преиспитивања пред неким управним органом, и оне не утичу на захтев да се користе управни поступци за преиспитивање пре прибегавања судским поступцима преиспитивања, када је такав захтев постављен националним законодавством.						
9.3	3. Поред тога, и без нарушавања могућности остваривања правне заштите из горе наведених ст. 1. и 2, свака страна ће обезбедити да припадници јавности, када испуњавају евентуалне услове које поставља национално законодавство, имају доступност управним и судским поступцима којима се оспорава чињење или	НЕ, у многим случајевима, процедуре нису предвиђене. ДА за индустријске удесе.	Само накнада штете у случају [индустријских] удеса. Свако ко претрпи штету има право на накнаду штете.	НЕ	НЕ	НЕ	

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗЗЖС	ЗЗЖС	ЗПУЖС	ЗПУЖС	ЗСПУЖС	ЗСПУЖС
		Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење
	пропусти које су учинила физичка лица или орган јавне власти, а који су у супротности са одредбама њиховог националног законодавства које се односи на животну средину.						
9.4	4. Поред тога, и без нарушавања одредаба горе наведеног става 1, процедуре из горенаведених ст. 1, 2. и 3 ће обезбедити адекватне и ефикасне правне лекове, укључујући и привремене мере, када је то примерено и биће поштене, правичне, благовремене и неће бити праћене превисоким трошковима који отежавају њихово коришћење. Одлуке које се доносе по одредбама овог члана донеће се у писаној форми. Одлуке судова и када год је то могуће других тела, биће јавно доступне.	ДА Потребно је анализирати трошкове	Јавност има право да приступа успостављеним регистрима или евиденцијама у складу са овим законом. Поступак пред судом за накнаду штете нанете животној средини је хитан.	ДА Потребно је анализирати трошкове	ДА Потребно је анализирати трошкове	ДА Потребно је анализирати трошкове	

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗЗЖС	ЗЗЖС	ЗПУЖС	ЗПУЖС	ЗСПУЖС	ЗСПУЖС
		Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење	Усклађеност у Републици Србији	Објашњење
9.5	5. У циљу унапређивања ефикасности одредаба овог члана, свака страна ће обезбедити да јавности буду доступне информације о могућности покретања управних и судских поступака за преиспитивање, а размотриће могућност установљења одговарајућих механизма пружања помоћи за уклањање или смањење финансијских и других препрека за правну заштиту.	НЕ, али је уређено другим законима		ДЕЛИМИЧНО непознато (изван оквира овог истраживања) ДА за писане процедуре које се налазе у другом закону.		НЕ	Може бити уређено одредбама закона из области просторног планирања, за поступак усвајања планова и програма.

Табела АНЕКС 3.2: Право на правну заштиту: усклађеност са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, Законом о хемикалијама и Законом о заштити од буке у животној средини

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗИСКЗЖС	ЗИСКЗЖС	ЗХ	ЗХ	Бука	Бука
		Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење
9.	Право на правну заштиту						
9.1	1. Свака страна ће, у оквиру свог националног законодавства, обезбедити да свако лице које сматра да је његов захтев за доставу информација из члана 4. игнорисан, неосновано одбијен, било поједини његови делови или у целини, или да је на било који начин третиран супротно одредбама истог члана, има приступа поступку преиспитивања пред судом или неким другим законом установљеним независним и непристрасним телом. У случајевима када страна обезбеђује примену поступка преиспитивања пред судом, обезбеђује и да то лице такође има могућности покретања бесплатне или јефтине, законски одређене убрзане процедуре поновног разматрања од стране органа јавне власти	ДА Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5); [Мада без јасно дефинисаног права активне легитимације јавности/ заинтересоване јавности да покрене поступак пред судом. Логично је претпоставити да такав поступак може покренути само заинтересована јавност].	Јавност мора бити обавештена о решењу о издавању интегрисане дозволе, односно о одбијању захтева за издавање дозволе о у року од осам дана. Против таквог решења није допуштена жалба, али се може покренути управни спор.	ДА	Агенција за хемикалије неће омогућити приступ подацима који се налазе у њеном поседу, ако су означени као поверљиви, ако процени да је приступ тим подацима потребно ограничити у складу са овим законом и законом којим се уређује слободан приступ информацијама од јавног значаја. Свако [т.ј. јавност] може пред судом да покрене поступак против решења агенције којим се одбија приступ	НЕ За стратешке мапе ДА [Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5); [Мада без јасно дефинисаног права активне легитимације јавности/ заинтересоване јавности да покрене поступак пред судом. Логично је претпоставити да такав поступак може покренути само заинтересована јавност у складу са Законом о ПУЖС и Законом о ИСКЗЖС].	У студији о процени утицаја на животну средину, утврђују се услови и мере којима се штетни ефекти буке могу спречити, смањити или отклонити. Услови за рад постројења за која се издаје интегрисана дозвола садрже мере заштите од буке.

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗИСКЗЖС	ЗИСКЗЖС	ЗХ	ЗХ	Бука	Бука
		Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење
	или преиспитивања које би учинило неко независно и непристрасно тело, осим суда. Коначне одлуке, сходно овом ставу 1, биће обавезујуће за орган јавне власти који поседује информације. Разлози ће бити наведени у писаној форми, макар у случајевима када се одбија доступност информација у складу са овим ставом.				информацијама. „Свако” је термин којим су обухваћени „јавност” и „заинтересована јавност”. На решење којим се одбија приступ информацијама може се изјавити жалба министру, ради поновног разматрања решења. Против решења министра се може покренути управни спор (члан 85. став 7).		
9.2	2. Свака страна ће, у оквирима свог националног законодавства, обезбедити да припадници заинтересоване јавности (а) који имају довољан интерес или, уколико то није случај, (б) тврде да је дошло до кршења права, у случају када прописи о управном поступку једне стране то захтевају као предуслов, управном поступку једне	ДА Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5); [Мада без јасно дефинисаног права активне легитимације јавности/ заинтересоване јавности да покрене поступак пред судом. Логично је претпоставити да		ДА за прелиминарни поступак када се хемикалије налазе на листи		НЕ ДА [Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5); [Мада без јасно дефинисаног права активне легитимације јавности/ заинтересоване јавности да покрене поступак пред судом. Логично је	

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗИСКЗЖС	ЗИСКЗЖС	ЗХ	ЗХ	Бука	Бука
		Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење
	стране то захтевају као предуслов, имају право на поступак преиспитивања пред судом и/или другим независним и непристрасним телом установљеним законом, у циљу побијања материјалне и процесне законитости било које одлуке, чињења или нечињења, према одредбама члана 6. и, када је то предвиђено националним законодавством и без нарушавања одредаба става 3. у доњем тексту, другим релевантним одредбама конвенције. Критеријуми дефинисања довољног интереса и кршења права биће одређени у складу са захтевима националног законодавства и са циљем да се заинтересованој јавности омогући широка правна заштита у оквиру делокруга ове конвенције. У том циљу, интерес било којег удружења које испуњава захтеве из члана 2. став 5. сматраће се довољним за примену	такав поступак може покренути само заинтересована јавност]. НЕ				претпоставити да такав поступак може покренути само заинтересована јавност у складу са Законом о ПУЖС и Законом о ИСКЗЖС]. НЕ	

	ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ	ЗИСКЗЖС	ЗИСКЗЖС	ЗХ	ЗХ	Бука	Бука
		Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење	Усклађеност	Објашњење
	горепоменутог подстава (а) Такође ће се сматрати да такве организације имају права која могу бити прекршена према горенаведеном подставу (б). Одредбама става 2. не искључује се могућност прелиминарног преиспитивања пред неким управним органом, и оне не утичу на захтев да се користе управни поступци за преиспитивање пре прибегавања судским поступцима преиспитивања, када је такав захтев постављен националним законодавством.						

9.3	3. Поред тога, и без нарушавања могућности остваривања правне заштите из горе наведених ст. 1. и 2, свака страна ће обезбедити да припадници јавности, када испуњавају евентуалне услове које поставља национално законодавство, имају доступност управним и судским поступцима којима се оспорава чињење или пропусти које су учинила физичка лица или орган јавне власти, а која су у супротности са одредбама националног законодавства које се односи на животну средину.	НЕ				НЕ	
9.4	4. Поред тога, и без нарушавања одредаба горенаведеног става 1, процедуре из горенаведених ст. 1, 2. и 3 ће обезбедити адекватне и ефикасне правне лекове, укључујући и привремене мере, када је то примерено и биће поштене, правичне, благовремене и неће бити праћене превисоким трошковима који отежавају њихово коришћење. Одлуке које се доносе по одредбама овог члана биће донете или забележене у писаној форми.	ДА Потребно је анализирати трошкове		ДА Потребно је анализирати трошкове		НЕ ДА [Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5); [Мада без јасно дефинисаног права активне легитимације јавности/ заинтересоване јавности да покрене поступак пред судом. Логично је претпоставити да поступак може покренути само заинтересована	

	Одлуке судова и када год је то могуће других тела, биће јавно доступне.					јавност у складу са ЗПУЖС и ЗИСКЗЖС].	
9.5	5. У циљу унапређивања ефикасности одредаба овог члана, свака страна ће обезбедити да јавности буду доступне информације о могућности покретања управних и судских поступака за преиспитивање, а размотриће могућност установљења одговарајућих механизма пружања помоћи за уклањање или смањење финансијских и других препрека доступности правосуђа.	НЕ		Да		НЕ ДА [Односи се на цео члан 9 (ст. 1-5); [Мада без јасно дефинисаног права активне легитимације јавности/ заинтересоване јавности да покрене поступак пред судом. Логично је претпоставити да поступак може покренути само заинтересована јавност у складу са ЗПУЖС и ЗИСКЗЖС].	

АНЕКС 4

Институције надлежне за примену Архуске конвенције у Републици Србији

Следи опис задатака и дужности главних институција и других тела надлежних за примену Архуске конвенције на националном, регионалном и локалном нивоу.

Релевантним уставним одредбама (члан 97) дефинисана је надлежност Републике Србије, док је одредбама које се односе на структуру органа власти дефинисана надлежност Народне скупштине (члан 99), Владе (члан 123), аутономних покрајина (члан 183) и општина (члан 190). Поред тога, Уставом Републике Србије је дефинисано право на правну помоћ (члан 67),⁵⁸ надлежност Уставног суда (члан 127), и др.

НАДЛЕЖНОСТ РЕПУБЛИКЕ

Надлежност Републике дефинисана је чланом 97. Устава Републике Србије и у складу са овом одредбом Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, остваривање и заштиту слобода и права грађана; уставност и законитост; поступак пред судовима и другим државним органима; одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката; амнестије и помиловања за кривична дела; *одрживи развој; систем заштите и унапређења животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света.*

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања (МЖСРПП)⁵⁹

Ово министарство има следеће обавезе које се тичу сва три стуба Архуске конвенције:

- а)** Обавезе из чл. 4. и 5. Архуске конвенције су у најужој вези са надлежностима Министарства прописаним чланом 16. Закона о министарствима, односно релевантним одредбама Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, укључујући и заштиту и одрживи развој природних богатстава, инспекцијски надзор, израду програма истражних радова у области основних геолошких истраживања која се односе на одрживо коришћење природних ресурса, а за подземне воде и детаљних истражних радова; заштиту и унапређење животне средине; заштиту природе; заштиту озонског омотача; праћење климатских промена; прекогранично загађење ваздуха и воде; рану најаву удеса; заштиту од буке и вибрација; заштиту од јонизујућег и нејонизујућег зрачења; управљање производњом и прометом отрова и других опасних материја, изузев дрога и прекурсора; управљање хемикалијама; управљање отпадом (изузев радиоактивним отпадом); одобравање прекограничног промета отпада и заштићених биљних и животињских врста; као и друге послове одређене законом;
- б)** Обавезе које се тичу члана 6. Архуске конвенције прописане су Законом о процени утицаја на животну средину;
- в)** Део обавезе које се односе на члан 7. Архуске конвенције прописане су Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину;
- г)** Део обавеза које се односе на члан 8. Архуске конвенције прописане су Законом о министарствима, односно Пословником Владе и Пословником Народне скупштине;
- д)** Део обавеза које произилазе из члана 9. Архуске конвенције прописане су Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину и Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине.

Поред тога, МЖСРПП обавља и послове државне управе који се односе на просторно планирање и урбанизам; утврђивање услова за изградњу објеката; уређивање стамбених односа и стамбеног пословања; грађевинарство; грађевинско земљиште; комуналну инфраструктуру и комуналне делатности; послове инжењерске геодезије; инспекцијски надзор у области урбанизма, грађевина и комуналне инфраструктуре, као и друге послове одређене законом.

Са становишта институционалних капацитета Министарства (нарочито дела који се непосредно бави питањима учешћа јавности) процењује се да постоји потреба да у оквиру МЖСРПП постоји тачка за контакт и одговарајући систем који би омогућио заинтересованим странама приступ

⁵⁸ Правну помоћ пружају адвокатура, као самостална и независна служба, и службе правне помоћи које се оснивају у јединицама локалне самоуправе, у складу са законом (члан 67, став 2).

⁵⁹ <http://www.ekoplan.gov.rs/src/index.php>

информацијама у писаној форми, као и бази података, што би отворило могућност увида у документе у електронској форми. Ово је нарочито важно имајући у виду обим посла у Министарству, Покрајинском секретаријату за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, надлежним органима локалне самоуправе, као и чињеницу да је у Сектору за планирање и управљање, учешће јавности укључено у спровођење процедура по основу готово свих закона.

Агенција за заштиту животне средине (АЗЖС)⁶⁰

Агенција за заштиту животне средине Србије, као орган управе у саставу Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, обавља послове државне управе који се односе на:

- развој, усклађивање и вођење националног информационог система заштите животне средине (праћење стања чинилаца животне средине, кроз индикаторе животне средине; регистар загађујућих материја и др.);
- спровођење државног праћења квалитета ваздуха и вода, укључујући спровођење прописаних и усаглашених програма за контролу квалитета ваздуха, површинских вода и подземних вода, прве издани и падавина;
- управљање Националном лабораторијом;
- прикупљање, обједињавање и обраду података о животној средини, израду извештаја о стању животне средине и спровођењу политике заштите животне средине;
- развој процедура за обраду и процену података о животној средини;
- вођење података о најбољим доступним техникама и праксама и њиховој примени у области заштите животне средине; и
- сарадњу са Европском агенцијом за заштиту животне средине (ЕЕА) и Европском мрежом за информације и посматрање у области животне средине (EIONET), као и друге послове одређене законом.

Агенција за заштиту животне средине има обавезу успостављања Интегралног регистра загађивача у складу са Законом о министарствима, Законом о заштити животне средине, Правилником о методологији за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података. У оквиру Агенције за заштиту животне средине спроводи се низ активности везаних за успостављање интегрисаног информационог система о животној средини. То се, пре свега, односи на доношење потребних подзаконских аката, као и спровођење низа пројеката „који имају заједнички циљ формирање мреже институција које се баве праћењем аспеката животне средине”.⁶¹

У току је реализација Националног EIONET пројекта, који финансира Европска унија. У АЗЖС се процењује да у погледу опремљености информационо-комуникационим технологијама и стручности постојећих кадрова нема препрека за имплементацију Архуске конвенције са становишта надлежности ове Агенције, међутим потребно је повећати број извршилаца због нових обавеза. Више пута је назначено и у извештајима Европске комисије да је мањак кадрова је евидентан. Имајући у виду постојеће и планиране послове Агенције, повећање броја запослених је предуслов за преузимање било каквих нових изразито захтевних обавеза.

Фонд за заштиту животне средине⁶²

Фонд за заштиту животне средине основан је на основу Закона о заштити животне средине. Циљеви Фонда су обезбеђивање финансијских средстава за подстицање решавања проблема животне средине, односно унапређивање животне средине у Републици Србији.

Агенција за хемикалије⁶³

Агенција је основана 2009. године на основу Закона о хемикалијама („Службени гласник РС”, број 36/09), с циљем стварања административних услова који гарантују безбедно управљање хемикалијама и биоцидним производима. Надлежност Агенције односи се и на доношење подзаконских аката за спровођење Закона о хемикалијама и Закона о биоцидним производима.

⁶⁰ <http://www.sepa.gov.rs/>

⁶¹ <http://www.sepa.gov.rs/>

⁶² <http://www.sepf.gov.rs/>

⁶³ <http://www.shema.gov.rs/>

Агенција пружа релевантне информације и стручна упутстава, спроводи активности којима информисе јавност о утицају хемикалија по здравље људи и животну средину, израђује пројекте којима се прати стављање хемикалија и спречава њихово коришћење уколико имају штетан утицај по здравље људи и/или животну средину. Она такође води Интегрисани регистар хемикалија и сарађује са Европском агенцијом за хемикалије.

Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност⁶⁴

основана је одлуком Владе, а на основу члана 5. става 1. Закона о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности („Службени гласник РС”, број 36/09). Агенција је, између осталог, надлежна за обављање следећих послова: вођење централне евиденције о нуклеарним објектима, нуклеарним материјалима и радиоактивном отпаду и контрола евиденција које воде корисници; формирање и одржавање базе података (централни регистар) о изворима јонизујућих зрачења и корисницима тих извора, професионално изложеним лицима, као и о другим подацима од значаја за заштиту од јонизујућих зрачења, радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност; праћење обима и промене нивоа радиоактивности и оцењивање њеног утицаја на становништво и животну средину и с тим у вези налагање спровођења потребних мера и праћење њиховог извршавања; објављивање годишњег извештаја о нивоу излагања становништва јонизујућим зрачењима у Републици Србији; достављање средствима јавног информисања, надлежним државним органима и Међународној агенцији за атомску енергију информација од значаја за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност;

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде⁶⁵

У складу са Законом о министарствима, Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде обавља послове државне управе који се односе на: развој политике и стратегије у области пољопривреде и прехрамбене индустрије. Министарство је такође надлежно за предлагање системских решења и мера заштите при увозу пољопривредних и прехрамбених производа; заштиту и коришћење пољопривредног земљишта; производњу аграрних инпута за пољопривредну и прехрамбену индустрију, систем тржишних информација у пољопривреди; утврђивање степена испуњености услова, процену ризика и спровођење мера контроле везаних за биолошку сигурност код ограничене употребе, увођења у производни циклус, стављања у промет и увоза генетички модификованих организама (ГМО); очување и одрживо коришћење биљних и животињских генетичких ресурса који се користе у пољопривреди и производњи хране, успостављање и вођење информационог система о пољопривредном земљишту у Републици Србији.

Органи управе у саставу Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде:

Сектор за пољопривредну инспекцију и фитосанитарна инспекција у оквиру Управе за заштиту биља, обавља инспекцијске послове у складу са законом.

Управа за ветерину обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на: здравствену заштиту и добробит животиња, безбедност хране и заштиту потрошача; обезбеђивање система за управљање ризицима у производњи и промету хране и производа животињског порекла и хране за животиње; регистрацију и одобравање објеката; ветеринарско -санитарну контролу у производњи и промету животиња, производа, сировина и споредних производа животињског порекла, репродуктивног материјала и других организама и предмета којима се може пренети заразна болест, као и хране за животиње, нешкодљиво уклањање лешева и споредних производа животињског порекла, односно ветеринарску заштиту животне средине; контролу производње и промета ветеринарских лекова и медицинских средстава за употребу у ветерини; обједињавање система база података, регистара и ветеринарских информационих система; сарадња, сертификација и контрола у међународном промету и друге послове одређене законом.

Управа за заштиту биља обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на заштиту биља од болести и штеточина; унутрашњи и спољни промет; контролу средстава за

⁶⁴ <http://www.srbatom.gov.rs/cir/>

⁶⁵ <http://www.mpt.gov.rs/>

заштиту биља; производњу и регистрацију средстава за заштиту биља и исхрану биља, као и друге послове одређене законом.

Републичка дирекција за воде обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на: политику водопривреде; вишенаменско коришћење вода; водоснабдевање (изузев дистрибуције воде); заштиту од вода; спровођење мера заштите вода и планску рационализацију потрошње воде; уређење домаћих водних режима; праћење и одржавање прекограничних режима вода. За обављање водопривредне делатности основано је јавно водопривредно предузеће „Србијаводе” а одређене надлежности у области водопривреде су пренете на АП Војводину на основу Закона о утврђивању одређених надлежности Аутономне Покрајине Војводине. Формирано је и јавно водопривредно предузеће „Воде Војводине”. Та два предузећа газдују и раде са водним ресурсима, водним земљиштем и водопривредним објектима.

Управа за шуме обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на: политику шумарства; очување шума; као и друге послове одређене законом.

Министарство здравља⁶⁶

Министарство здравља обавља послове државне управе који се између осталог односе на: систем здравствене заштите; очување и унапређење здравља грађана и праћење здравственог стања и здравствених потреба становништва; евиденције у области здравства; санитарну инспекцију; здравствени и санитарни надзор у области заштите становништва од заразних и незаразних болести; здравствену исправност животних намирница и предмета опште употребе у производњи и промету; јавно снабдевање становништва хигијенски исправном водом за пиће и другим областима одређеним законом; као и друге послове одређене законом. На нивоу града Београда све информације које се односе на стање животне средине, на мере које се предузимају за побољшање стања животне средине, или ако се ради о проценама утицаја на животну средину са стручног аспекта, пролазе кроз Градски завод за јавно здравље Београд, Институт за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић” и Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”, а затим се преко Секретаријата за заштиту животне средине у виду Еколошког билтена (једном месечно) дистрибуирају на преко 300 адреса.

Министарство за инфраструктуру и енергетику⁶⁷

Министарство за инфраструктуру и енергетику обавља послове државне управе у области железничког, друмског, водног и ваздушног саобраћаја и послове државне управе који се односе на енергетику, енергетски биланс Републике Србије; нафтну и гасну привреду; нуклеарна енергетска постројења.

Агенција за енергетску ефикасност⁶⁸

Агенција за енергетску ефикасност је установљена као посебна републичка организација на основу члана 146. Закона о енергетици из 2002. године. Агенција припрема предлоге мера за повећање енергетске ефикасности у поступку припреме Стратегије развоја енергетике и врши дужности у вези са заштитом животне средине и искоришћавањем обновљивих извора енергије.

Министарство економије и регионалног развоја⁶⁹

Министарство економије и регионалног развоја обавља послове државне управе који се односе на: привреду и привредни развој; стандардизацију; структурно прилагођавање привреде; утврђивање политике индустријског развоја; анализу расположивих ресурса и потенцијала региона; подстицање међуопштинске, међурегионалне, као и прекограничне сарадње; и стратегију и политику развоја туризма.

Министарство просвете и науке⁷⁰

Део надлежности овог министарства односи се на промовисање еколошког образовање и развијање свести јавности о питањима везаним за животну средину; истраживање, планирање и развој

⁶⁶ <http://www.zdravlje.gov.rs/>

⁶⁷ <http://www.mie.gov.rs/?lang=en>

⁶⁸ <http://www.seea.gov.rs/>

⁶⁹ <http://www.merr.gov.rs>

⁷⁰ <http://www.mpn.gov.rs/sajt/>

предшколског, основног, средњег, вишег и високог образовања и ученичког и студентског стандарда; допунско образовање деце држављана Србије који живе у иностранству; управни надзор и стручно-педагошки надзор.

Министарство правде⁷¹

Министарство правде обавља послове државне управе који се односе на: кривично законодавство и законодавство о привредним преступима и прекршајима; облигационе односе; поступак пред судовима (изузев управних спорова); организацију и рад правосудних органа и судова за прекршаје; извршење санкција; припрему прописа о поступку пред Уставним судом и правном дејству одлука Уставног суда, као и друге послове одређене законом.

Министарство културе, информисања и информационог друштва⁷²

Министарство културе, информисања и информационог друштва између осталог обавља послове државне управе у области информационог друштва који се односе на: утврђивање политике и стратегије развоја информационог друштва; припрему закона, других прописа, стандарда и мера у области електронског пословања; мере за подстицање истраживања и развоја у области информационог друштва; развој и унапређење академске, односно образовне и научноистраживачке рачунарске мреже, као и друге послове одређене законом.

Институције за стандардизацију

Неке од кључних институција надлежних за стандардизацију су: Институт за стандардизацију Србије (систем ISO 14000), Акредитационо тело Србије (за поступке сертификације) и Група за контролу хране у оквиру Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде (за ISO 22000:2005, стандарде безбедности хране HALAL и KOSHER и систем сертификације GLOBAL G.A.P., Одсек за органску производњу (за систем органских производа и стандард ISO 65.).

Републички завод за информатику и интернет⁷³

Републички завод за информатику и интернет, као посебна организација, обавља стручне послове и послове државне управе који се односе на: унапређење, развој и функционисање информационих система државних органа, локалне самоуправе и јавних служби; као и друге послове одређене законом.

Републички завод за статистику⁷⁴

Републички завод за статистику обавља стручне послове који се односе на: доношење програма, организацију и спровођење статистичких истраживања, израду методологије, прикупљање, обраду, статистичку анализу и објављивање статистичких података; припрему и доношење јединствених статистичких стандарда; развој, одржавање и коришћење републичких административних и статистичких регистара; формирање и одржавање система националних рачуна; сарадњу и стручну координацију са органима и организацијама овлашћеним за вршење статистичких истраживања; сарадњу са међународним организацијама ради стандардизације и обезбеђивања упоредивости података; обраду података ради утврђивања резултата избора и референдума на републичком нивоу, као и друге послове одређене законом.

Републички хидрометеоролошки завод⁷⁵

Републички хидрометеоролошки завод обавља стручне послове и послове државне управе који се односе на: метеоролошки, метеоролошко-радарски, агрометеоролошки и хидролошки осматрачки и аналитичко-прогностички систем; систематска метеоролошка, климатолошка, агрометеоролошка и хидролошка мерења и осматрања; банку осматрених и измерених хидролошких и метеоролошких података; праћење, анализирање и прогнозирање стања и промена времена, климе и вода, развој метода, оперативно осматрање и најаву појава непогода у атмосфери и хидросфери; ваздухопловну метеорологију; истраживање процеса у атмосфери и хидросфери и развој метода и модела за

⁷¹ <http://www.mpravde.gov.rs/>

⁷² <http://www.kultura.gov.rs/>

⁷³ <http://www.rzii.gov.rs/>

⁷⁴ <http://webzrs.stat.gov.rs/axd/index.php>

⁷⁵ <http://www.hidmet.gov.rs/>

прогнозу времена, климе и вода и модификације времена; израду предлога за коришћење енергетског потенцијала Сунца и ветра; хидрометеоролошку подршку речној пловидби; остваривање и чување еталона и баждање метеоролошких и хидролошких инструмената; сарадњу у области међународних хидролошких и метеоролошких информационих система; извршавање међународних обавеза у домену метеорологије и хидрологије, као и друге послове одређене законом. (видети члан 27. Закона о министарствима).

Републички геодетски завод⁷⁶

Републички геодетски завод је посебна организација која врши стручне послове и послове државне управе који се односе на: државни премер, катастар непокретности, катастар водова, основне геодетске радове, адресни регистар, топографско-картографску делатност, процену вредности непокретности, геодетско-катастарски информациони систем и Националну инфраструктуру геопросторних података (сходно директиви INSPIRE) и геодетске радове у инжењерско-техничким областима.

Завод за заштиту природе Србије⁷⁷

Завод за заштиту природе Србије⁷⁸ је установа која обавља послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије, осим послова заштите природе и природних добара која се својом површином делом налазе на територији Аутономне Покрајине Војводине (члан 1. Статута Завода, „Службени гласник РС”, број 73/10).⁷⁹

Према одредаба члана 8. Статута, Завод обавља следеће послове: прикупљање и обраду података о природи и природним вредностима; праћење стања и оцену очуваности природе и степена угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, учествовање у поступку јавног увида ради проглашавања заштићених природних добара; издавање мишљења на план управљања заштићеног природног добра, обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и активности у природи, припремања и спровођења пројеката и програма на заштићеном природном добру; вођење евиденције о начину и обиму коришћења, као и факторима угрожавања заштићених и строго заштићених дивљих врста, припреме петогодишњег извештаја о стању природе, заштићених природних добара и еколошких мрежа, у сарадњи с Покрајинским заводом за заштиту природе и другим стручним и научним институцијама у складу са законом; организовање и реализација образовних програма и промотивних активности, вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информационог система Агенције за заштиту животне средине; вођење регистра заштићених природних добара и других података од значаја за заштиту природе; обавештавање јавности о природним вредностима, заштити природе и њеној угрожености.

У Заводу се наглашава неопходност обуке запослених у државним органима, а нарочито лица која су непосредно задужена за спровођење Архуске конвенције, као и додатна едукација лица из удружења, која раде на успостављању међународне сарадње, размене искустава и конкретне праксе. У Заводу наводе и неке своје недостатке: кадровски капацитети нису довољни; недостатак документације; несистематичност у прикупљању података и немогућност електронског претраживања старијих података. Такође је указано да је рок од 15 дана за одговоре на захтев за приступ информацијама од јавног значаја, како је предвиђено Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, сувише кратак. Да би се неки захтеве за приступ документима испунили на одговарајући начин, једноставно је потребно више времена. Недовољни капацитети државних органа стварају услове који воде до злоупотребе права на приступ информацијама. Мора се рећи да нека удружења користе учестале и обимне захтеве за информацијама за самопромоцију.

⁷⁶ <http://www.rgz.gov.rs/>

⁷⁷ <http://www.natureprotection.org.rs/>

⁷⁸ Првобитни Завод је основан Уредбом Владе Републике Србије 30. априла 1948. године као Завод за заштиту и научно проучавање природних реткости НР Србије. Постојећи Завод је основан на основу члана 21. Закона о јавним службама („Службени гласник РС”, бр. 41/91 и 71/94) и тачке 9, став 3, подтачка 1. Видети Одлуку о оснивању Завода за заштиту природе Србије („Службени гласник РС”, број, 18/10), http://www.natureprotection.org.rs/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=85&Itemid?85&lang=cir

⁷⁹ На основу Закона о утврђивању надлежности АП Војводине из новембра 2009. године, АП Војводина прек својих органа, оснива Покрајински завод за заштиту природе, ради обављања послова заштите природе и природних добара која се у целини налазе на територији АП Војводине.

САМОСТАЛНИ РЕПУБЛИЧКИ ОРГАНИ И НЕЗАВИСНА ТЕЛА

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности⁸⁰

Повереник за информације од јавног значаја, као самосталан државни орган, независан је у вршењу своје надлежности, ради остваривања права на приступ информацијама од јавног значаја којима располажу органи јавне власти.

Надлежности Повереника подразумевају да прати поштовање обавеза органа власти утврђених Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја и извештава јавност и Народну скупштину о томе; даје иницијативу за доношење или измене прописа ради спровођења и унапређења права на приступ информацијама од јавног значаја; предлаже органима власти предузимање мера у циљу унапређивања њиховог рада уређеног овим законом; предузима мере потребне за обуку запослених у државним органима и упознавање запослених са њиховим обавезама у вези са правима на приступ информацијама од јавног значаја; решава по жалби против решења органа власти којима су повређена права уређена овим законом; обавештава јавност о садржини овог закона, као и о правима уређеним овим законом; Повереник може да покрене поступак за оцену уставности и законитости закона и других општих аката.

Проблем недовољних капацитета и простора за рад Повереника је проблем са којим се ова институција суочава од свог настанка 2005. године. То се негативно одражава на рад Повереника, успорава решавање по жалбама изјављеним Поверенику због повреде права на слободан приступ информацијама од јавног значаја, укључујући оне из области животне средине. Овај проблем је постао још већи након добијања додатних, значајно већих надлежности у области заштите података о личности од 1. јануара 2009, као и проширења надлежности у области слободног приступа информацијама од јавног значаја, након усвајања измена закона из 2010. године, којима су Поверенику дата извршна овлашћења у спровођењу извршења решења.

Такође постоји проблем недоследности правног система Републике Србије у погледу материје слободног приступа информацијама од јавног значаја, нарочито, неусаглашеност Закона о заштити животне средине са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја. О наведеним и другим препрекама у раду Повереник је редовно указивао Народној скупштини кроз годишње извештаје, као и непосредно и у писаној форми представницима владе, са препорукама за њихово решавање.⁸¹

Омбудсман (или Заштитник грађана)⁸²

Омбудсман је овлашћен да контролише поштовање права грађана, да утврђује повреде учињене актима, радњама или нечињењем органа управе, да контролише законитост и правилност рада органа управе,⁸³ да Влади, односно Скупштини, поднесе иницијативу за измену или допуну закона и других прописа и општих аката, ако сматра да до повреде права грађана долази због недостатака у прописима, да у поступку припреме прописа даје мишљење Влади и Скупштини на предлоге закона и других прописа, ако се њима уређују питања која су од значаја за заштиту права грађана (члан 18. став 4. Закона о заштитнику грађана). Омбудсман има право да покрене поступак пред Уставним судом за оцену уставности и законитости закона, других прописа и општих аката (члан 19). Омбудсман такође има право предлагања закона из своје надлежности (члан 18. став 1).

Медијатор

Чланом 1. Закона о посредовању-медијацији („Службени гласник РС”, број 18/05) прописана су правила поступка посредовања - медијације у решавању спорова.

⁸⁰ <http://www.poverenik.org.rs/>

⁸¹ За више информација о наведеним проблемима упућујемо вас на објављене годишње извештаје који се налазе на сајту Повереника: www.poverenik.rs, као и на Информатор о раду (посебно тачке 9.1 и 10.3.3).

⁸² <http://www.ombudsman.rs/>

<http://www.ombudsman.rs/>

⁸³ Овај превид се посебно одражава на законитост и доследност. Заштитник грађана није овлашћен да контролише рад Народне скупштине, председника Републике, Владе, Уставног суда, судова и јавних тужилаштава.

НАДЛЕЖНОСТ АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

Надлежност покрајине прописана је Уставом Републике Србије и Законом о утврђивању надлежности Аутономне покрајине Војводине („Службени гласник РС”, број 99/09), као и релевантним прописима у области животне средине.

У складу са одредбом члана 183. Устава, аутономне покрајине, у складу са законом, уређују питања од покрајинског значаја у области: просторног планирања и развоја, пољопривреде, водопривреде, шумарства, лова, риболова, туризма, угоститељства, бања и лечилишта, заштите животне средине, индустрије и занатства, друмског, речног и железничког саобраћаја и уређивања путева, приређивања сајмова и других привредних манифестација, просвете, спорта, културе, здравствене и социјалне заштите и јавног информисања на покрајинском нивоу. Аутономне покрајине се старају о остваривању људских и мањинских права, у складу са законом.

Неколико покрајинских органа има посебан значај за спровођење Архуске конвенције:

Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине ⁸⁴

Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице ⁸⁵

Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање ⁸⁶

Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство ⁸⁷

Покрајински секретаријат за енергетику и минералне сировине ⁸⁸

Покрајински секретаријат за међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу ⁸⁹

Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију ⁹⁰

Покрајински омбудсман ⁹¹

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА⁹²

Одредбом члана 190. Устава прописано да је општина, преко својих органа, у складу са законом: уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности; уређује и обезбеђује коришћење грађевинског земљишта и пословног простора; стара се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева и улица и других јавних објеката од општинског значаја; уређује и обезбеђује локални превоз; стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе; стара се о развоју и унапређењу туризма, занатства, угоститељства и трговине; стара се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода; организује службу правне помоћи грађанима (члан 9. Архуске конвенције); стара се о јавном информисању од локалног значаја и обезбеђује услове за јавно информисање на српском језику и језику националних мањина који се користе на територији општине (члан 5. Архуске конвенције); прописује прекршаје за повреде општинских прописа; образује инспекцијске службе и врши инспекцијски надзор над извршењем прописа и других општих аката из надлежности општине (члан 9. Архуске конвенције); итд.⁹³

Према одредаба члана 22. Закона о локалној самоуправи, општина обавља поједине послове инспекцијског надзора из области, просвете, здравства, заштите животне средине, рударства, промета робе и услуга, пољопривреде, водопривреде и шумарства и друге инспекцијске послове у складу са законом.

⁸⁴ http://www.arhiurb.vojvodina.gov.rs/index.php?id_menu=6

⁸⁵ <http://www.ounz.vojvodina.gov.rs/>

⁸⁶ <http://www.kultura.vojvodina.gov.rs/>

⁸⁷ <http://www.psp.vojvodina.gov.rs/>

⁸⁸ <http://www.psemr.vojvodina.gov.rs/>

⁸⁹ <http://www.region.vojvodina.gov.rs/>

⁹⁰ <http://www.zdravstvo.vojvodina.gov.rs/>

⁹¹ <http://www.ombudsmanapv.org/onama.html#>

⁹² Видети чланове 3-9 Архуске конвенције. У складу са чланом 188. Устава Републике Србије јединице локалне самоуправе су општине, градови и град Београд.

⁹³ Статутом општине може се предвидети да се у општинској управи постављају помоћници председника општине за поједине области (економски развој, урбанизам, примарна здравствена заштита, заштита животне средине, пољопривреда и др.) (члан 58).

Градови и главни град

Према одредаба члана 24. Закона о локалној самоуправи град врши надлежности општине, као и друге надлежности и послове државне управе, који су му законом поверени.

Са становишта институционалних капацитета, процењује се да су најзначајнији проблеми у вези са спровођењем Архуске конвенције у граду Београду следећи: Секретаријат за заштиту животне средине нема кадровске капацитете за обављање различитих дужности, као што су развој и спровођење активности усмерених на едукацију и развијање свести грађана, успостављање и одржавање база података или сајтова и редовног извештавања. Техничка опремљеност не одговара потребама брзог, односно, благовременог, пружања тражених информација (на пример, немогућност копирања обимне документације, осим преко друге службе); сајт Секретаријата није у функцији; база података није доступна на Интернету. Кадровски проблеми и недостатак одговарајуће инфраструктуре су значајни проблем и у Нишу и Врању.

Градска управа за заштиту животне средине града Новог Сада сматра да је, у циљу унапређења услова за спровођење принципа Архуске конвенције, неопходна боља координација и размена информација на свим нивоима, посебно између свих субјеката заштите животне средине.

Дефинисана стратегија у области образовања и додатно стручно усавршавање би довели до унапређења како процеса рада, тако и информисања јавности о заштити животне средине. Јачање професионалних капацитета би такође допринело да се обезбеди кредибилитет и поузданост.

Заводи за јавно здравље

Надлежност завода за јавно здравље односи се на праћење квалитета амбијенталног ваздуха у локалној урбаној мрежи, агломерација и квалитета површинских вода у делу токова кроз урбане средине. Заводи прате хигијенску исправност воде за пиће, буку у животној средини и мере квалитет ваздуха у 27 градова (52 контролне тачке).

ПРАВОСУДНИ СИСТЕМ

Према одредбама члана 11. Закона о уређењу судова („Службени гласник РС”, број 116/08),⁹⁴ судска власт у Републици Србији припада судовима опште и посебне надлежности. Судови опште надлежности су основни судови, виши судови, апелациони судови и Врховни касациони суд. Судови посебне надлежности су привредни судови, Привредни апелациони суд, прекршајни судови, Виши прекршајни суд и Управни суд. Врховни касациони суд је највиши суд у Републици Србији, а остали судови републичког ранга су: Привредни апелациони суд, Виши прекршајни суд и Управни суд (члан 13).

Управни суд

Управни суд је надлежан да решава управне спорове.

Прекршајни суд

Прекршајни суд у првом степену суди у прекршајним поступцима ако није надлежан орган управе, одлучује о жалбама на одлуке које у прекршајном поступку доносе органи управе и врши друге послове одређене законом.

Основни судови

Основни суд у првом степену суди у грађанскоправним споровима ако за поједине од њих није надлежан други суд и води извршне и ванпарничне поступке за које није надлежан неки други суд. Основни суд пружа грађанима правну помоћ, међународну правну помоћ и врши друге послове одређене законом.

⁹⁴ Примењује се од 1. јануара 2010. године.

Виши суд

Виши суд у првом степену суди, између осталог, у грађанскоправним споровима кад вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије; у споровима о објављивању исправке информације и одговора на информацију о накнади штете у вези са објављивањем информација. Виши суд у другом степену одлучује о жалбама на одлуке основних судова.

Привредни суд

Привредни суд у првом степену суди, између осталог, у споровима између домаћих и страних привредних друштава, предузећа, у споровима који произлазе из примене Закона о привредним друштвима, у споровима о страним улагањима, о бродовима и ваздухопловима, пловидби на мору и унутрашњим водама и споровима у којима се примењују пловидбено и ваздухопловно право, изузев спорова о превозу путника. Привредни суд у првом степену одлучује о привредним преступима и с тим у вези о престанку заштитне мере или правне последице осуде.

Апелациони суд

Апелациони суд одлучује о жалбама на одлуке виших судова; на одлуке основних судова у кривичном поступку, ако за одлучивање о жалби није надлежан виши суд; на пресуде основних судова у грађанскоправним споровима, ако за одлучивање о жалби није надлежан виши суд.

Такође, Апелациони суд одлучује о сукобу надлежности нижих судова са свог подручја ако за одлучивање није надлежан виши суд, о преношењу надлежности основних и виших судова кад су спречени или не могу да поступају у некој правној ствари и врши друге послове одређене законом.

Уставни суд

Уставни суд је самосталан и независан државни орган који штити уставност и законитост и људска и мањинска права и слободе. Одлуке Уставног суда су коначне, извршне и општеобавезујуће. Уставни суд одлучује о: сагласности закона и других општих аката са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, сагласности потврђених међународних уговора са Уставом, сагласности других општих аката са законом, решава сукоб надлежности између судова и других државних органа, између републичких органа и покрајинских органа или органа јединица локалне самоуправе, између покрајинских органа и органа јединица локалне самоуправе, између органа различитих аутономних покрајина или различитих јединица локалне самоуправе.

Уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајамчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту (члан 170. Устава Републике Србије).

УДРУЖЕЊА

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу је орган у чијој надлежности је регулисање положаја удружења. Правни оквири којима се дефинише положај удружења дати су у Закону о удружењима („Службени гласник РС”, број 51/09). Регистар удружења и Регистар страних удружења води Агенција за привредне регистре⁹⁵ преко Регистратора удружења и Регистратора страних удружења, као поверени посао државне управе у делокругу Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу. Министарство ће такође одлучивати о жалбама на првостепена решења Регистратора и вршити надзор над спровођењем овог закона.

Удружења (се са становишта институционалних капацитета суочавају са низом озбиљнијих проблема, укључујући мањак стручности, недовољну техничку опремљеност и могућност приступа Интернету и лошу координацију активности. Обученост запослених је веома слаба, мало њих је

⁹⁵ Видети: <<http://www.apr.gov.rs>>. Такође погледати директоријум Центра за развој непрофитног сектора: <<http://www.crnps.org.rs/direktorijum-nvo>>.

чуло за Архуску конвенцију⁹⁶. Са друге стране, већина удружења, које су учествовале на радионицама, поседују компјутере, штампаче, фото-апарате и имају солидан приступ Интернету.

Међутим, мали број организација има Интернет сајтове или Интернет странице које се редовно ажурирају. Употреба бесплатног софтвера за управљање садржајем је и даље на ниском нивоу. Постоји потреба - не само удружења - за изградом и коришћењем базе података о удружењима, законској регулативи, експертима, институцијама, привреди, новинарима и контактима у медијима.

Загађивачи (или оператери постројења)

Када је реч о питањима која се тичу обавеза праћења животне средине (односно, прикупљања података о стању животне средине и емисијама у животну средину) општим одредбама Закона о заштити животне средине прописано је да је „оператер постројења, односно комплекса које представља извор емисија и загађивања животне средине, дужан да, у складу са законом, преко надлежног органа, овлашћене организације или самостално, уколико испуњава услове прописане законом, обавља праћење”, односно да: 1) прати индикаторе емисија, односно индикаторе утицаја својих активности на животну средину, индикаторе ефикасности примењених мера превенције настанка или смањења нивоа загађења; 2) обезбеђује метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику Србију, аутономну покрајину или јединицу локалне самоуправе (члан 72). Загађивач има обавезу да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање праћења, као и за друга мерења и праћење утицаја своје активности на животну средину (члан 72. став 4).

Управљачи заштићених природних добара

Положај и одговорности старалаца над заштићеним природним добрима дефинисани су, највећим делом, Законом о заштити природе којим је прописано да заштићеним природним добром управља управљач, који испуњава услове у погледу стручне, кадровске и организационе оспособљености за обављање послова заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног природног добра.⁹⁷ Управљач може бити правно лице, а у изузетним случајевима предузетник и физичко лице.⁹⁸ Заштићеним природним добром, које се налази на простору националног парка, граничи се са њим или се налази непосредно уз његову границу, управља управљач националног парка.

Архус центар Крагујевац⁹⁹

Архус центар у Крагујевцу основан је 28. априла 2010. године, на основу Меморандума о разумевању потписаног између МЖСПП и града Крагујевца и уз подршку ОЕБС-а. Циљ Архус центра је да успостави сарадњу између грађана и локалне самоуправе и тиме омогући демократске процесе у области заштите животне средине у складу са стандардима Архуске конвенције. Циљне групе су грађани, представници локалних самоуправа и представници медија.

Архус центар Суботица¹⁰⁰

На основу Меморандума о разумевању између Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, града Суботице и Отвореног универзитета Суботица и уз подршку ОЕБС-а, 4. марта. 2011. године је основан Архус центар у Суботици. Циљеви рада овог центра су побољшање еколошког информисања и образовања, обезбеђивање механизма учешћа јавности у одлучивању, те обука различитих циљних група за бољу имплементацију Архуске конвенције у АП Војводини.

⁹⁶ На основу искуства „ЕкоФорума” и непосредног контакта на радионицама за представнике удружења, које су 2009. године одржане у девет градова Србије, у оквиру пројекта „Зелена инфо мрежа”.

⁹⁷ Ближе услове прописује министарство (члан 67, став 6). Испуњеност услова утврђује министарство, односно надлежни орган аутономне покрајине, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе, у поступку избора управљача (члан 67. став 2).

⁹⁸ Избор управљача надлежни орган врши на основу конкурса, а уколико избор по конкурсима није могућ, управљач се одређује или именује актом о проглашењу (члан 67. став 4).

⁹⁹ <http://www.Arhuskg.rs/>

¹⁰⁰ <http://www.aarhussu.rs>

Друге институције

Списак надлежних и овлашћених институција у области заштите од јонизујућих зрачења у животној средини, за систематско испитивање нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини, мерење емисије и имисије, за мерења буке, за испитивање отпада налази се на адреси:

<<http://www.ekoplan.gov.rs/src/Spisak-nadleznih-i-ovlascenih-institucija-73-p1-list.htm>>.

АНЕКС 5

Елементи Националног система заштите животне средине доступни на Интернету и друге базе података релевантне за примену Архуске конвенције у Републици Србији

1) Државна мрежа за аутоматски праћење квалитета ваздуха

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи податке у реалном времену из система за праћење квалитета ваздуха са 39 станица за 31 параметар за одређивање квалитета ваздуха, подаци се могу преузети и у облику RSS feed-a.. Систем такође приказује мапу на којој су дате локације свих станица и њихове карактеристике.

Линк: http://www.sepa.gov.rs/ams/xajax_data/eas_kvalitet_vazduha_1.php

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=102&id=5000&akcija=showExternal>

2) Државна мрежа за праћење алергеног полена

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи приказ недељних података о концентрацији алергеног полена у ваздуху. Информације се базирају на основу прекорачења граничних вредности. Изражене у виду семафора са ниска, средња и висока концентрација за све станице које достављају податке Државној мрежи. Такође, колона која показује тренд раста или опадања концентрација врста у зависности од метеоролошких параметара.

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=49&id=1111&akcija=showExternal&plok=1>

3) Индекс квалитета воде у Републици Србији

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи мапу Републике Србије на којој су приказане вредности из индекса квалитета воде за сваку станицу у којој се врши праћење површинских вода. Доступни су месечни подаци, а могуће их је претраживати по месецима.

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=46&id=8006&akcija=showExternal>

4) Приоритетне супстанце и приоритетне хазардне супстанце у површинским водама

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи мапу Републике Србије са подацима о приоритетним супстанцама и приоритетним хазардним супстанцама у површинским водама за сваку станицу у којој се врши праћење површинских вода; подаци су приказани на годишњем нивоу и могу се претраживати по годинама; база података за сваку локацију где се врши праћење приказује вредности супстанци које су премашиле максималну дозвољену концентрацију (МДК), као и учесталост премашивања поменутих МДК.

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=46&id=8013&akcija=showExternal>

5) Недељни билтен о стању квалитета вода у Републици Србији:

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Билтен се израђује сваког уторка за претходних седам дана. Билтен садржи текстуални коментар стања квалитета вода значајних водотокова, као и графички приказ промене температуре, раствареног кисеоника, хемијске потрошње кисеоника, као и фенолног индекса на профилу Рашка.

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=46&id=8015&akcija>ShowAll>

6) Мапа депонија Јавних комуналних предузећа и дивљих и старих депонија

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Мапа се приказује у програму „Google Earth” и показује локације и регистрованих и нерегистрованих депонија; садржи податке о свакој депонији.

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=10013&id=1007&akcija=showExternal>

7) Отпад: депоније

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи податке из упитника које су попуњавали представници локалне самоуправе о званичним и дивљим депонијама отпада; подаци су представљени у ПДФ формату; у бази података се налазе информације о карактеристикама сваке депоније, типу отпада који се складишти, приоритетима који се тичу реконструкције депонија, локалитетима, итд.

Линк: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=10008&id=1006&akcija=showExternal>

8) Квалитет земљишта

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи податке о квалитету земљишта из програма систематског праћења квалитета земљишта.

Подаци се могу претраживати по годинама и местима на којима је праћен квалитет земљишта; база података за сваку локацију где се врши праћење стања приказује вредности супстанци које су премашиле граничне вредности.

9) Привредне активности

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

А) Индустрија - Садржи податке и информације о броју: сертификата СРПС ИСО 14001, предузећа која су увела систем ЕМАС, и еко-знак лиценци.

Б) Енергетика - Садржи податке и информације о потрошњи енергије по енергентима и по секторима; о потрошњи укупне примарне енергије и електричне енергије из обновљивих извора.

Подаци су приказани на годишњем нивоу и могу се претраживати по годинама.

10) Економски инструменти

Надлежна институција: Агенција за заштиту животне средине

Садржи податке о: издацима из буџета за заштиту животне средине, приходима Фонда за заштиту животне средине и локалне самоуправе од накнада, о средствима за субвенције и друге подстицајне мере, о међународним финансијским помоћима за област заштите животне средине.

Подаци су приказани на годишњем нивоу и могу се претраживати по годинама.

11) Регистар заштићених природних добара

Надлежна институција: Завод за заштиту природе Србије

Садржи списак заштићених природних добара у Републици Србији који се тренутно може преузети у ПДФ формату и редовно се ажурира; у регистру су дати име и врста сваког заштићеног природног добра, назив општине на којој се налази, укупна површина и институција која управља природним добром.

Линк:

http://www.natureprotection.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=191&Itemid=186&lang=sr

12) Регистар правних аката и стратешких докумената из области животне средине

Надлежна институција: Министарство животне средине, рударства и просторног планирања

Садржи правна акта која се могу скинути са Интернета (нацрте и усвојене верзије закона и подзаконских аката), стратешке документе, извештаје, итд.

Линк: <http://www.ekoplan.gov.rs/sr/I-Zivotna-sredina-102-document.htm>

Линк: <http://www.ekoplan.gov.rs/en/I-Zivotna-sredina-102-document.htm>

13) Други регистри релевантних правних и стратешких докумената

Надлежна институција: Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности

Линк: <http://www.poverenik.rs/index.php/sr/doc/zakoni.html>

Линк: <http://www.poverenik.rs/index.php/sr/doc/podzakonski-akti.html>

Линк: <http://www.poverenik.rs/index.php/sr/doc/medjunarodni-dokumenti.html>

Линк: <http://www.poverenik.rs/index.php/sr/doc/ustav-republike-srbije.html>

Надлежна институција: Завод за заштиту природе Србије

Линк:

http://www.natureprotection.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=83&lang=sr

Надлежна институција: Архус центар Крагујевац (тренутно најпотпунија база прописа)

Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/zakoni/>

Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/pravilnici/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/ostali-propisi/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/uredbe/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/naredbe/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/nacrti-zakona/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/nacrti-pravilnika/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/nacrti-uredbi/>
Линк: <http://www.Arhuskg.rs/page/nacrti-naredbi/>

Надлежна институција: Агенција за хемикалије
Линк: <http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/docs.html>

Надлежна институција: Народна скупштина
Линк: <http://www.parlament.gov.rs/content/lat/akta/zakoni.asp>

Друге базе података на Интернету релевантне за примену Архуске конвенције

1) Каталог органа јавне власти у вези са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја

Надлежна институција: Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности садржи податке о државним и другим органима и организацијама чија делатност је у вези са чланом 3. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04 и 54/07); редовно се ажурира.

Линк: <http://www.poverenik.rs/index.php/sr/zakon-i-podz-akti-.html>

2) Регистар произвођача који се баве органском производњом

Надлежна институција: Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде

Линк: http://www.dnrl.gov.rs/zakoni/Spisak_pro.pdf

3) Регистри важних хемикалија

Надлежна институција: Агенција за хемикалије

Агенција за хемикалије води и редовно ажурира већи број регистара који се односе на важне хемикалије, као на пример:

Списак класификованих супстанци

Линк: http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/deo-2-SKS_tabela_1.pdf

Линк: http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/deo-3-SKS_tabela_2.pdf

Листа активних супстанци

Линк: http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/2.3-Lista_aktivnih_supstanci.pdf

Списак хемикалија за поступак претходног обавештења

Линк: http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/upuinfo/files/2_Spisak_prethodno_obavestenje.pdf

Списак хемикалија за PIC поступак (поступак давања сагласности на основу претходног обавештавања)

Линк:

[http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/Pravilnik_o_uvozu_i_izvozu_odredjenih_opasnih_hemikalija\(Pravilnik-PIC\).pdf](http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/Pravilnik_o_uvozu_i_izvozu_odredjenih_opasnih_hemikalija(Pravilnik-PIC).pdf)

Списак опасних хемикалија и производа чији је извоз забрањен

Линк:

[http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/Pravilnik_o_uvozu_i_izvozu_odredjenih_opasnih_hemikalija\(Pravilnik-PIC\).pdf](http://www.ekoplan.gov.rs/shema/cir/docs/files/Pravilnik_o_uvozu_i_izvozu_odredjenih_opasnih_hemikalija(Pravilnik-PIC).pdf)

АНЕКС 6

Одабране законске одредбе које се тичу регистара загађења: Архуска конвенција/PRTR протокол и поређење законских решења у правним системима Европске уније и Републике Србије

Табела Анекс 6: Одабране законске одредбе које се тичу регистара загађења: Архуска конвенција/PRTR протокол и поређење законских решења у правним системима Европске уније и Републике Србије

АК/PRTR ПРОТОКОЛ	Е-PRTR	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2004) ¹⁰¹	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2009) ¹⁰²
Циљ: Омогућити бољи приступ јавности информацијама путем успостављања усаглашених, интегрисаних регистара испуштања и преноса загађујућих материја да би се олакшало учешће јавности у доношењу одлука о питањима која се тичу животне средине и допринело спречавању и смањењу загађења животне средине.	Циљеви: Спровођење PRTR протокола; олакшавање учешћа јавности у доношењу одлука о питањима која се тичу животне средине; допринос спречавању и смањењу загађења животне средине.	Циљеви: Праћење квалитативних и квантитативних промена у животној средини.	Циљеви: Још увек нису дефинисани.
Релевантне дефиниције <i>Загађујућа материја:</i> Супстанца или група супстанци које могу бити штетне по животну средину и људско здравље због својих карактеристика или уноса у животну средину. <i>Испуштање:</i> сваки унос загађујућих материја у животну средину који је резултат неке људске активности, намерне или случајне, рутинске или нерутинске, укључујући: цурења, емисије, испуштања, инјектирање, одлагање, бацање или испуштања кроз канализациони систем без третмана отпадних вода. <i>Пренос са локације:</i> Кретање, изван граница постројења у коме се налазе, загађујућих материја, отпада намењеног за одлагање или скупљање или загађујућих материја у отпадним водама одређеним за пречишћавање.	Релевантне дефиниције <i>Е-PRTR:</i> Јавно доступна електронска база података. <i>Супстанца:</i> било који хемијски елемент и његова једињења, изузев радиоактивног материјала. <i>Загађујућа материја:</i> Супстанца или група супстанци чије уношење у животну средину може бити штетно по животну средину и/или људско здравље. <i>Испуштање:</i> сваки унос загађујућих материја у животну	Релевантне дефиниције <i>Интегрални катастар загађивача:</i> регистар систематизованих информација и података о загађивачима животне средине који садржи податке о њиховој локацији, производним процесима, карактеристикама, материјалним билансима на улазима и излазима сировина, постројењима за пречишћавање, токовима отпада и загађујућим материјама и њиховом испуштању,	Релевантне дефиниције <i>Регистар извора загађивања животне средине:</i> Скуп систематизованих података и информација о врстама, количинама, начину и месту уношења, испуштања или одлагања загађујућих материја у гасовитом, течном и чврстом облику или агрегатном стању или испуштања енергије (буке, вибрација, топлоте, јонизујућег и нејонизујућег зрачења) и тачкастих, линијских и

¹⁰¹ Према члану 75, став 3 овог закона, усвојен је пропис којим се уређује методологија за израду Интегрисаног катастра загађивача („Службени гласник РС”, број 94/07). Тај пропис је још увек на снази, а новији тек треба да буде усвојен.

¹⁰² Према члану 42, став 4, у вези са чланом 72, став 4. Закона о изменама и допунама Закона о заштити животне средине (2009), пропис из 2007. године остаје на снази док Министарство животне средине, рударства и просторног планирања не усвоји нову методологију за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологију за врсте, начине и рокове прикупљања података (рок за усвајање методологија је био 23. мај 2010; међутим, нови пропис (Методологија за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и Методологија за врсте, начине и рокове прикупљања података) је усвојен и објављен 1. децембра 2010. године („Службени гласник РС”, број 91/10). Тај пропис овом приликом није узет у обзир, пошто је усвојен после 1. октобра 2010. године.

АК/PRTR ПРОТОКОЛ	Е-PRTR	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2004) ¹⁰¹	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2009) ¹⁰²
<i>Дифузни извори:</i> Мањи или расути извори из којих се загађујуће материје могу испуштати у земљиште, ваздух или у воду, чији комбиновани утицај на ове елементе може бити значајан и за које није практично припремати посебне извештаје о сваком појединачном извору.	средину који је резултат неке људске активности, намерне или случајне, рутинске или нерутинске, укључујући: цурења, емисије, испуштања, инјектирање, одлагање, бацање или испуштања кроз канализациони систем без третмана отпадних вода. <i>Пренос са локације:</i> Кретање изван граница постројења у коме се налазе загађујуће материје, отпада намењеног за одлагање или скупљање или загађујућих материја у отпадним водама одређеним за пречишћавање.	третману и местима одлагања. <i>Загађујуће материје:</i> материје чије испуштање у животну средину може утицати на њен природни састав, особине и интегритет. <i>Загађивање животне средине:</i> уношење загађујућих материја или енергије у животну средину, изазвано људском делатношћу или природним процесима које може имати штетне последице на квалитет животне средине и/или здравље људи. <i>Дифузни извори:</i> извори загађивања из којих се емитују загађујуће материје без јасно одређеног испуста. [Пропис, 2007, упореди фуснота 101].	површинских извора загађења (обавезан на националном и локалном нивоу). <i>Емисија:</i> испуштање или просипање загађујућих материја у гасовитом, течном или чврстом агрегатном стању; или емисије енергије из извора загађења у животну средину. <i>Извори загађивања животне средине:</i> локацијски одређени и просторно ограничени тачкасти, линијски и површински извори загађујућих материја и енергије.
Обухвата: испуштање загађујућих материја, дифузних загађујућих материја и пренос загађујућих материја са локације морају бити пријављени.	Обухвата: податке за око 24.000 постројења у ЕУ; податке и информације о количинама загађујућих материја испуштених у ваздух, воду и земљиште; податке и информације о преносу отпада од места порекла; податке о загађујућим материјама у отпаду; податке о испуштањима из	Обухвата: опште податке; податке о постројењима; податке о емисији у ваздух, воду и отпаду.	

АК/PRTR ПРОТОКОЛ	Е-PRTR	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2004) ¹⁰¹	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2009) ¹⁰²
	дифузних извора.		
	65 наведених делатности; листа на којој се налази 91 загађујућа материја која се прати; граничне вредности одређене за загађујуће материје са листе; пренос опасних материја са локације (које прелазе граничне вредности по јединци количине или времена); пренос са локације било које од наведених загађујућих материја, а налазе се у отпадним водама намењеним за пречишћавање.	65 наведених делатности; листа на којој се налази 91 загађујућа материја; листа материја из постројења која загађују ваздух; листа материја из постројења која загађују воду.	
<i>Обезбеђивање квалитета података и оцена њиховог квалитета:</i> оператери сваког постројења које је обавезно да подноси извештаје су дужни да обезбеде да информације које се налазе у извештајима буду квалитетне, односно, комплетне, конзистентне и веродостојне.	<i>Обезбеђивање квалитета података и оцена њиховог квалитета:</i> Оператери сваког постројења које је обавезно да подноси извештаје су дужни да обезбеде да информације које се налазе у извештајима буду квалитетне; надлежни органи су дужни да оцене квалитет података које дају оператери, односно, њихову комплетност, конзистентност и веродостојност.		

АК/PRTR ПРОТОКОЛ	Е-PRTR	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2004) ¹⁰¹	Закон Републике Србије о заштити животне средине (2009) ¹⁰²
Захтеви садржани у Архуској конвенцији Обезбеђивање да јавност има приступ информацијама (члан 11); остваривање права на правну заштиту (члан 14).	Усаглашеност са захтевима садржаним у Архуској конвенцији Обезбеђивање да јавност има приступ информацијама (усаглашено); Уређена поверљивост података (усаглашено); Учешће јавности (усаглашено); Остваривање права на правну заштиту (усаглашено)	Захтеви садржани у Архуској конвенцији Подаци из катастарa су доступни јавности у складу са чланом 78. став 2, чиме је обезбеђено право приступа званичним јавним регистрима. Остали елементи не постоје.	

1

ⁱⁱ Имајући у виду да се у овом документу наводе и министарства која више не постоје, односно, њихово преклапање у тексту са новим министарствима, чије формирање је последица реконструкције Владе Републике Србије, није било могуће у потпуности доследно користити ни претходну ни садашњу номенклатуру. (Прим. прев.)

СКРАЋЕНИЦЕ

A3ЖСРС	<i>Агенција за заштиту животне средине Републике Србије</i>
A3ЈНСС	<i>Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије</i>
АК	<i>Архуска конвенција</i>
АТС	<i>Акредитационо тело Србије</i>
АХ	<i>Агенција за хемикалије</i>
ГИС	<i>Географски информациони систем</i>
GMES	<i>Global Monitoring for Environment and Security (Глобални мониторинг за животну средину и безбедност)</i>
DG	<i>European Commission Departments (Одељења Европске комисије)</i>
ЕЕА	<i>European Environment Agency (Европска агенција за животну средину)</i>
ЕЕЗ	<i>Европска економска заједница</i>
ЕЗ	<i>Европска заједница</i>
EIONET	<i>European Environment Information and Observation Network (Европска информациона и осматрачка мрежа у области животне средине)</i>
ЕК	<i>Европска комисија</i>
EMAS	<i>Eco-Management and Audit Scheme (Систем за управљање заштитом животне средине и проверу)</i>
УДРУЖЕЊА	<i>Еколошка невладина организација - удружење грађана које се примарно бави заштитом животне средине као јавним интересом</i>
EPER	<i>European Pollutant Emission Register (Европски регистар о испуштању загађујућих материја)</i>
E- PRTR	<i>European Pollutant Release and Transfer Register (Европски регистар испуштања и преноса загађујућих материја)</i>
ЕТЦ	<i>Европски тематски центар</i>
ЕУ	<i>Европска унија</i>
EUROSTAT	<i>Statistical Office of the European Union (Европски статистички завод)</i>
ЗАОО	<i>Закон о амбалажи и амбалажном отпаду</i>
ЗБП	<i>Закон о биоцидним производима</i>
ЗВ	<i>Закон о водама</i>
ЗЗБЖС	<i>Закон о заштити од буке у животној средини</i>
ЗЗВ	<i>Закон о заштити ваздуха</i>
ЗЗЖС	<i>Закон о заштити животне средине</i>
ЗЗЈНСС	<i>Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности</i>
ЗЗНЗ	<i>Закон о заштити од нејонизујућих зрачења</i>
ЗЗОКРФ	<i>Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда</i>
ЗЗП	<i>Закон о заштити природе</i>
ЗЗПС	<i>Завод за заштиту природе Србије</i>
ЗИДЗЗЖС	<i>Закон о изменама и допунама Закона о заштити животне средине</i>
ЗИДЗПУЖС	<i>Закон о изменама и допунама Закона о процени утицаја на животну средину</i>
ЗИСКЗЖС	<i>Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине</i>
ЗУП	<i>Закон о општем управном поступку</i>
ЗПУЖС	<i>Закон о процени утицаја на животну средину</i>
ЗС	<i>Закон о судовима</i>
ЗСПИЈЗ	<i>Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја</i>
ЗСПУЖС	<i>Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину</i>
ЗУО	<i>Закон о управљању отпадом</i>
ЗУС	<i>Закон о управним споровима</i>
ЗХ	<i>Закон о хемикалијама</i>
INSPIRE	<i>Infrastructure for Spatial Information in the European Community (Инфраструктура просторних информација у Европској заједници)</i>
ИСКЗЖС	<i>Интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине</i>
ИСС	<i>Институт за стандардизацију Србије</i>

КБР	<i>Конвенција о биолошкој разноврсности</i>
ЛВ	<i>Локална власт</i>
ЛС	<i>Локална самоуправа [ниво]</i>
МКИИД	<i>Министарство културе, информисања и информационог друштва</i>
М.ЉМПДУЛС	<i>Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу</i>
МЖСРП	<i>Министарство животне средине, рударства и просторног планирања</i>
МЗ	<i>Министарство здравља</i>
МО	<i>Министарство одбране</i>
МПН	<i>Министарство просвете и науке</i>
МПТШВ	<i>Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде</i>
МСЖС	<i>Мултилатерални споразуми у области животне средине</i>
МФ	<i>Министарство финансија</i>
НВО	<i>Невладина организација</i>
НИИМ	<i>Научно-истраживачке институције и институције које врше мониторинг</i>
НС	<i>Народна скупштина Републике Србије</i>
НПН	<i>Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију</i>
НРЦ	<i>Национални референтни центар у оквиру EIONET мреже</i>
ПИЈЗЗПЛ	<i>Повереник за информације од јавног значаја и заштити података о личности</i>
ОЕБС	<i>Organisation for Security and Cooperation in Europe (Организација за европску безбедност и сарадњу)</i>
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development (Организација за економску сарадњу и развој)</i>
PRTR	<i>Pollutant Release and Transfer Register (Регистар испуштања и преноса загађујућих материја)</i>
ПСЖС	<i>Преглед стања животне средине у Републици Србији</i>
ПУЖС	<i>Процена утицаја на животну средину</i>
РГ	<i>Радна група</i>
РЗИИ	<i>Републички завод за информатику и Интернет</i>
РЗС	<i>Републички завод за статистику</i>
РИЗЖС	<i>Регистар извора загађења животне средине (Закон о изменама и допунама Закона о заштити животне средине, Службени гласник РС број 36/09)</i>
РХМЗ	<i>Републички хидрометеоролошки завод</i>
СТРАТЕГИЈА	<i>Стратешки акциони план [за примену Архуске конвенције у Републици Србији]</i>
СЕ	<i>Савет Европе</i>
SEIS	<i>Shared Environmental Information System (Заједнички информациони систем о животној средини)</i>
СКГО	<i>Стална конференција градова и општина</i>
СПУЖС	<i>Стратешка процена утицаја на животну средину</i>
УЗП	<i>Управљачи заштићених подручја</i>
УН	<i>Уједињене нације</i>
UNECE	<i>United Nations Economic Commission for Europe (Економска комисија Уједињених нација за Европу)</i>
UNEP	<i>United Nations Environment Programme (Програм Уједињених нација за животну средину)</i>
UNFCCC	<i>United Nations Framework Convention on Climate Change (Оквирна конвенција Уједињених нација о климатским променама)</i>
ФЗЖС	<i>Фонд за заштиту животне средине</i>
CDDA	<i>Common Database on Designated Areas (Заједничка база података означених подручја)</i>
CITES	<i>Convention on international trade in endangered species of wild fauna and flora (Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре)</i>